

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ TEFSİR ANABİLİM DALI**

**ÇEVİRİ KURAMI VE PROBLEMLERİ AÇISINDAN
TANZİMAT'TAN GÜNÜMÜZE MATBU KUR'AN MEALLERİNİN
ÖNSÖZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**Mehmet YÜKSEL
0830207354**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. İshak ÖZGEL**

ISPARTA, 2011

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

Gönderen : Temel İslam Bilimleri Teftiş EABD Başkanlığı

Gönderilen : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Enstitü Anabilim Dalımız **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA** Programı öğrencisi
Mehmet YÜKSEL tez çalışmalarını sonuçlandırmış ve
kurulan jüri önünde tezini savunmuştur. Sınav tutanağı aşağıdadır.
Tez Adı Değişikliği **YAPILDI / YAPILMADI**

08.06.2011
Tarih

Prof. Dr. M. Safet SARIKAYA
Temel İslam Bilimleri
Enstitü Başkanı

SINAV TUTANAĞI:

Jürimiz Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 25./39. maddesi uyarınca 08.06.2011 gününü saat 10.00 'de toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Genel Kuram ve Problemleri konulu tezini incelemiş ve yapılan sözlü sınav sonunda **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU** ile aşağıdaki kararı almıştır.

☒ KABUL

☐ RED

☐ DÜZELTME

Tez Sınavı Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Doç. Dr. İshak ÖZGEL	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Cebilettin DİMLEKÇİ	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Nejat DURAK	

Yukarıda adı geçen öğrenci Sınav Tutanağı'nda belirtildiği üzere mezun olmaya **HAK KAZANMIŞTIR / KAZANMAMIŞTIR**.
Gereğini rica ederim.

ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI :

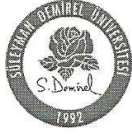
Tarih:

Karar No:

Enstitü Müdürü

MADDE-25 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RED", veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Enstitü Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Düzeltme alan öğrenci bir sonraki dönemde kayıt yaptırmak zorundadır.

MADDE-39 Tez Sınavının tamamlanmasından sonra Jüri tez hakkında salt çoğunlukla "KABUL", "RET" veya "DÜZELTME" kararı verir. Bu karar, Anabilim Dalı Başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili Enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin Yüksek Öğretim Kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tez kabul edilmeyen öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak sunduğum

“....Gevirni..Kuramı..ve..Problemleri..Açısından..Tanzimattan...Gönlümüze
Matbu..Kullan..Meallerinin...Ösözlerinin...Değerlendirilmesi.....”

adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza
Öğrenci Adı ve SOYADI
Gün. Ay. Yıl

Mehmet YÜKSEL

08/06/2011

M. Yüksel

ÖZET

**ÇEVİRİ KURAMI VE PROBLEMLERİ AÇISINDAN
TANZİMAT'TAN GÜNÜMÜZE MATBU KUR'AN MEALLERİNİN
ÖNSÖZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet YÜKSEL

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 141 Sayfa, Haziran 2011

Danışman : Doç. Dr. İshak ÖZGEL

Kur'an'ı anlamak isteyen birçok insan Arapça bilmemektedir. Onlara Kur'an'ın mesajını iletmek için çeviri yapmak gerekmektedir.

Dillerin ifade biçimleri ve sözcüklerin anlam dünyaları farklıdır. Bu nedenle mütercim bir metni çevirirken diller arasında birebir eşleştirme yapamayacak anlamda ve üslupta kayıplar meydana gelecektir. Dolayısıyla çeviri iki dil arasında kelime eşleştirmekten öte karmaşık bir etkinliktir. Meallere de bu açıdan bakıldığında kayıpların fazla olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda yüz kadar mealin önsözüne baktık. Mütercimlerin tercüme ile ilgili açıklamalarını vermeye çalıştık. Birkaç meal hariç bir çoğunda mütercimlerin açıklamalarında dilbilim ve çeviribilim konularına girmedikleri görülmektedir. Bazı mütercimler de pratik çeviri uygulamalarını ifade etmişlerdir. Ancak bu açıklamalar bir metot ve kuramdan öte pratik uygulamaya yöneliktir. Meallerden önemli bir kısmı da çeviri konusuna hiç girmemiştir. Bazı meallerde de önsöz bulunmamaktadır.

Sonuç olarak meal hazırlayacak mütercimlerin dilbilim ve çeviribilimin gelişmelerini takip etmeleri gerekmektedir. Türkçeyi de pratikte iyi kullanabilmeli dilinin imkanlarından olabildiğince yararlanarak meal hazırlamalıdır.

Anahtar Kelimeler : Kur'an, Meal, Tercüme, Çeviri, Metot, Çeviri Kuramları.

ABSTRACT

IN TERMS OF TRANSLATION THEORY AND PROBLEMS THE PREFACES OF PRINTED QUR'AN TRANSLATIONS EVALUATION SINCE TANZIMAT TO PRESENT DAY

Mehmet YÜKSEL

Süleyman Demirel University, Institute of Social Sciences,

Basic Islamic Sciences Department of Tafsir

Master's Thesis, 141 Pages, June 2011

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. İshak ÖZGEL

Do not know many people who want to understand the Koran in Arabic. They need to do the translation to convey the message of the Quran.

The forms of expression and words in languages that are different worlds of meaning. For this reason, interpreters translate text between languages in a literal sense, unable to match the losses will occur, and style. Therefore, translation between two languages than vocabulary mapping is a complex activity. The meanings of the losses are greater than that in this respect.

Meaning of the preamble of our study, we looked at a hundred or so. Translated by translators have tried to give explanations about. Descriptions of most of the translators for the meal, except a few issues of linguistics and translation studies are girmedikleri. Some interpreters have expressed the practical translation applications. However, this description is for a method and theory than practical application. The meanings of the translation is an important part of the subject in issue no. There are some meanings in the preface.

Prepare the meal as a result, translators are required to follow developments in linguistics and translatology. Able to use to translate the language of good practice, taking advantage of opportunities as possible prepare a meal.

Keywords : Koran, Meal, Translation, Interpretation, Methods, Theories of Translation.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iv
ÖNSÖZ	v

GİRİŞ

1.1. Konunun Öne mi	1
1.2. Amaç	4
1.3. Yöntem	6

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ VE ÇEVİRİ KURAMLARI

2.1. ÇEVİRİ VE ÇEVİRİNİN TANIMI	10
2.2. BATI'DA ÇEVİRİ FAALİYETİ VE ÇEVİRİ TARİHİ	12
2.3. BATI'DA ÇEVİRİ KURAMLARI	16
2.3.1. Kaynak Metin Merkezli Çeviri Kuramı	17
2.3.2. Erek Metin Merkezli Çeviri Kuramı	17
2.3.3. Süreç Merkezli Çeviri Kuramı	19
2.3.4. Çeviride Eşdeğerlilik	20
2.3.5. Çeviride Yeterlilik	22
2.3.6. Çeviri Açısından Metin Türleri	22
2.4. KUR'AN ÇEVİRİSİ TARİHİ	23
2.5. KUR'AN ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER	28

	Sayfa
2.5.1. Harfi Tercüme	28
2.5.2. Misli Misline Tercüme	29
2.5.3. Tanziri Tercüme	29
2.5.4. Manzum Tercüme	30
2.5.5. Tefsiri Tercüme	30
2.5.6. Manevi Tercüme	31

İKİNCİ BÖLÜM

MEALLERİN KRONOLOJİK SIRALAMASI

3.1. TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E KADAR	32
3.2. CUMHURİYET'TEN 1960'A KADAR	33
3.3. 1960'TAN GÜNÜMÜZE KADAR	36
3.4. YABANCI DİLDEN TERCÜME EDİLEN MEALLER	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖNSÖZLERİNDEKİ ÇEVİRİBİLİMSEL AÇIKLAMALAR YÖNÜYLE MEALLER

4.1. ÇEVİRİ KURAMLARINDAN BAHSEDEN MEALLER	53
4.1.1. Çeviribilim Kuramlarından Bahsedenler	53
4.1.2. Klasik Çeviri Metotlarından Bahsedenler	60
4.2. ÇEVİRİ PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜMLERİNDEN	
BAHSEDEN MEALLER	66
4.3. ÇEVİRİ KURAMINA DEĞİNMEYEN MEALLER	96

Sayfa

4.4. ÇEVİRİ KONUSUNA YER VERMEYEN MEALLER	107
4.5. ÖNSÖZÜ BULUNMAYAN MEALLER	118
4.5.1. Önsöz Dışında Bilgi Verenler	118
4.5.2. Müellife Ait Önsöz İçermeyenler	119
4.5.3. Hiçbir Açıklama Bulunmayanlar	122
4.6. YABANCI DİLDEN TERCÜME EDİLEN MEALLER	123
SONUÇ	128
KAYNAKÇA	135

KISALTMALAR

AÜİF : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

A.Ş. : Anonim Şirketi

Bkz. : Bakınız

Bs. : Baskı

C. : Cilt

Çev : Çeviren

İFAV : İlahiyat Fakültesi Vakfı

İSAM : İslam Araştırmaları Merkezi

M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı

M.Ö. : Milattan Önce

M.Ü. : Marmara Üniversitesi

Nşr : Neşreden

s. : Sayfa

S. : Sayı

ss. : Sayfa Sayıları

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

Trs. : Tarihsiz

TÜRDAV: Basım ve Yayımlar Ticaret Sanayi Anonim Şirketi

ÖNSÖZ

Allah'ın sonsuz ilminin kelama dönüşmüş şekillerinden biri de Kur'an-ı Kerim'dir. İnsanların dünya hayatını güzelleştirerek zulmü önleyebilmeleri için en büyük yardımcısı bu ilahi rehberdir. Ondan gerektiği şekilde istifade edebilmek için şüphesiz onu doğru anlamak ve iyi uygulamak gerekir.

Kur'an'ın insanlığa inmesinden bu yana sayısız çalışma yapılmıştır. Ancak Allah kelamı olan Kur'an'ın ilmi zenginliği o kadar çoktur ki ne kadar çalışma yapılırsa yapılsın ona yönelik yapılan araştırmaların sonu gelmeyecektir. Bu nedenle insanlık kıyamete kadar onu anlamak ve ondan nasiplenmek için çabalayarak eserler meydana getirecektir.

Kur'an'ın nüzulünden bu yana hazırlanan her eser onu anlamak içindir. Bizimde diğerlerine oranla okyanusta bir damla bile olamayacak kadar küçük bu çabamız Kur'an'ı anlamaya yönelik bir gayrettir. Değerine bağlı olarak ona yapmamız gereken bir hizmettir. Bu düşüncelerle ortaya çıkan bu eser Kur'an'ın anlaşılmasına ve insanlığa çok küçük de olsa bir fayda sağlıyorsa kendimizi bahtiyar sayarız.

Çalışmamızda Tanzimat'tan bu güne kadar yayınlanmış matbu Türkçe Kur'an meallerini ulaşabildiğimiz kadarıyla gücümüz oranında incelemeye çalıştık. Meallerin önsözlerinde mütercimlerin çeviriye yönelik ifadelerine baktık. Çeviribilimin gelişmeler kaydettiği bu günkü zaman diliminde çeviribilimin kuramsal yönünün ve tartışmalarının meallerin önsözlerine veya mütercimlerin açıklamalarına ne oranda yansıdığını görmek istedik. Umarız amaçlarımızı yeterince gerçekleştirebilmişizdir.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da eksiklikler ve hatalar vardır. Bu hatalardan ötürü okurun anlayışına sığınıyoruz.

Bu tezin hazırlanmasında bana engin bilgi ve tecrübeleriyle klavuzluk eden ve daima hoşgörülü davranan hocam İshak ÖZGEL'e teşekkür ederim. Benim yetişmemde bu güne kadar birçok hocamın emeği geçti. Onlara da bu vesileyle şükranlarımı arz ederim.

Mehmet YÜKSEL

Isparta,2011

GİRİŞ

1.1. Konunun Öne mi

Her toplumun duygu ve düşüncelerini ifade ettiği kendine özgü bir dili vardır. Toplumun fertleri de bu dili kullanarak birbirleri ile iletişim kurarlar. Bu nedenle dil insanın temel iletişim aracı olup insan, zihninde tasavvur ettiği manayı dil ile karşısındakine aktarır. Dilin araçları ise insanın istek, duygu ve düşünceleriyle kültürünün zenginliklerini yansıtan kelimler ve dil kalıplarıdır.¹ Dil ile iletişimin sağlanabilmesi için de iki tarafın aynı dili konuşuyor veya mesajı alan tarafın mesajın dilini biliyor olması gerekir.

Allah insanı yarattıktan sonra onunla çeşitli şekillerde iletişim kurmaya devam etmiştir. Bunlardan en önemlisi de şüphesiz vahiydir. İslamın kutsal metni olan Kur'an-ı Kerim de vahiy yoluyla Hz Peygambere nazil olmuş, o da bu vahyi insanlara iletmiş ve yazılmasını istemiştir. Yazılma sürecinin ve bazı yazı formatına ilişkin gelişmelerden sonra elimizdeki Allah tarafından da korunan Kur'an-ı Kerim metni oluşmuştur.

Kur'an'ı Kerim Allah ile kulları arasındaki iletişim amacına istinaden indiği toplumun diliyle gönderilmiş bir mesajdır. Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde onun Arapça olduğu tekrar tekrar vurgulanmaktadır.² Şüphesiz mesajın alıcısı konumundaki Arap toplumunun mesajı anlamaları açısından bu gayet doğal ve iletişimin gerçekleşebilmesi için gerekli bir durumdur.

Arap toplumuna inmiş olan Kur'an'ın dili Arapça olsa da bu durum Kur'an'ın evrensel mesajlar içerdiği gerçeğini değiştiremez. Çünkü dil toplumdan topluma farklılık gösterse de mana evrensel olabilir ve her dilde ifade bulur. Aksi takdirde toplumlar arası iletişim gerçekleşemez. Diğer yandan bütün peygamberlerin aynı islamı tebliğ ettikleri gerçeği Allah'ın insanlara olan mesajının farklı dillerde ifade bulunduğunu göstermektedir. Allah her topluma kendi dili ile hitap etmiştir. Mesajın

¹ Cengiz Tosun, "Dil Zenginliği, Yozlaşma ve Türkçe", Journal of Language and Linguistic Studies, Vol.1, No.2, October, 2005, s. 137.

² Bkz. Bazı ayetler; Yusuf 12/2, Taha 20/113, Rad 13/37, Zümer 39/28.

sahibi olan Allah kulları için gerekli uyarıları farklı dillerde yapmıştır. Buradan Allah'ın kullarına olan hitaplarının diller arası taşınabilen bir anlamı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tabi ki insanlar mesajın farklı dillere taşınması imkanını güç yetirebildikleri kadarıyla gerçekleştirebileceklerdir.

İnsan içinde yetiştiği toplumun dili ile dünyayı anlamaya çalışır. Her toplum kendi dili ile duygu ve düşünce üretir ve bunları yazıya döker. Bir metin haline gelen duygu ve düşünceler o toplumun sınırlarını aşabilir. Yahut insan meraklı bir varlık olduğu için başka toplumlarda üretilen metinlerle ilgilenebilir. İnsanın kendi dilinde olmayan bir metni anlamaya çalışırken iki seçeneği vardır. Ya metnin dilini öğrenecek ya da metnin dilini bilen biri anlamak isteyen kişinin diline o metni çevirecektir. Dolayısıyla farklı bir dile ait metni o dili bilmeden anlamamanın tek yolu çeviridir. Her iki dili kafi derecede bilen bir mütercimin yapacağı çeviri kaynak metnin dilini bilmeyen okurlar için kaynak metni anlamada yardıma koşacaktır.

Kaynak metnin dilini bilmeyen okur kaynak metni anlamak isterken çevirilerle karşılaşır. Fakat doğası gereği kaynak metnin birebir eşi olamayan çevirilerin kaynak metnin ne kadarını yansıttığı da önemli bir husustur.³ Özellikle kaynak metin kutsal bir metin olup okurun dini anlayışını ve yaşantısını oluşturan hayati bir konumdaysa bu önem daha da artmaktadır. Burada kaynak metin olan Kur'an'ın Arapça bilmeyen okurlar için yapılan çevirileri, bilinen tanımlamayla mealler içinde aynı durum söz konusudur. Meallerin de yeterliliği ve dil açısından düzeyi okurların Kur'an'ı doğru anlamları ve meal metnini rahat okuyabilmeleri için önemli olmaktadır. Söz gelimi hatalı bir çeviri okurun Kur'an'ı yanlış anlamasına, Türkçe açısından seviyesiz bir çeviri ise okurun mealı okurken zorlanmasına ve sıkılmasına dolayısıyla okumaktan kaçmasına sebep olacaktır. Bu durum okurun zihninde Kur'an'la alakalı yanlış düşüncelerin doğmasına da sebebiyet verebilir. Çünkü okurlar kaynak metni çeviri metin aracılığı ile tanıyıp anlarlar. Eğer okur yeterli bilince sahip değilse Kur'an ile çeviri metin yani meal arasındaki farkı hesaba katamayacak ve sorunun Kur'an'dan kaynaklandığını düşünmeye başlayacaktır. Söz gelimi Kur'an'ın muhataplarına mesajı nedir diye sorulduğunda Arapça bilmeyen okur bu soruya çeviri metinden/mealden anladığı şekilde cevap verecektir. Bu

³ Mehmet Demirezen, “Çeviride Kayıplar Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, Ankara, S. 1, 1991, ss. 115 – 128, s. 115.

durumda kaynak metin çeviri metin ayrımı ortadan kalkmış gibi görünmektedir. Sanırız bu sebepler çevirinin/mealin önemini yeterince ortaya koyar.

Çeviri etkinliğinde çevirmen baş aktördür. Çünkü okur çevirmenin kaynak metinden anladığını kendi dilinde ifade edebildiği kadarıyla kaynak metni tanıyabilir. Çevirmen kaynak metni anlarken veya kendi dilinde ifade ederken yetersiz kalırsa ya da çevirinin doğası gereği aktarırken eksilen miktar kabul edilemeyecek kadar fazla olursa okurun zaten farklı bir kültürün anlam dünyasını taşıyan metne varolan yabancılığı iyice artacaktır. Böylece okur kaynak metnin ifade ettiği mesajı eksik veya yanlış anlayacaktır. Kaynak metnin okur üzerinde oluşturmak istediği etki azalacak veya okur yanlış yönlenecektir. Dolayısıyla çeviri sürecinde çevirmenin yeterliliğinin belirleyici olduğu, her iki dili bilmenin yanında her iki kültürde tanınması gerektiği söylenebilir. Bununla birlikte artık bilim haline gelen çeviribilim ile ilgili gelişmelerden ve dilbilimin verilerinden haberdar olması da lazım gelir. Sonuç olarak mütercim çeviri ile ilgili ne kadar donanımlı olursa muhakkak bu, çevirinin kalitesini etkileyecek ve düzeyini arttıracaktır. Böylece o kaynak metni çeviri metne daha fazla taşıyabilecek ve kaynak metnin etkisi çeviri metin aracılığıyla okur üzerinde daha fazla olacaktır.

Türkçe telif edilmiş Kur'an meallerinin sayısının bir hayli fazla olduğunu görmekteyiz. Bu kabarık sayının ortaya çıkmasında hangi sebeplerin etkin olduğu üzerinde düşünmenin Kur'an çevirisi açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz. Çevirinin bir ihtiyaç olduğu göz önüne alınırsa bu kadar çok mealin nasıl bir ihtiyaca cevap verdiğini izah etmek gerekecektir. Ayrıca yapılan çevirilerin kalitesinin, yeterliliğinin, diğerlerinin yetersiz olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkan meallerin ne kadar yeterli olduğunun ve meal yaparken bilimsel metotların izlenmesi gibi bir çok hususun irdelenmesinin meallerin geleceği ve içinde bulunduğu çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz. Buradan hareketle biz de meallerin önsözlerini inceleyerek bu konuya bir nebze olsun katkı sağlamayı hedefledik. Bu meallerin hepsinin olmasa da çoğunun bilimsel bir metot çerçevesinde çeviribilim ve dilbilimin gelişmeleri doğrultusunda kendinden öncekilerin ortaya koyduğu seviyeyi yükseltip bir adım ileri taşıyıcı mahiyette olması gerektiğini düşünerek meal sürecinin izlenmesinin faydalı olacağına inanmaktayız.

1.2. Amaç

Meallerin Kur'an'ın anlaşılması sürecinde Arapça bilmeyen okurlar için önemli bir yere sahip olduğu izaha muhtaç görünmeyen bir husustur. İslamın kutsal metni olan Kur'an dünyanın bir çok diline tercüme edilmiştir. Bazı dillerde Kur'an'ın tekrar tekrar tercümesinin yapıldığını söyleyebiliriz. Bu diller arasında Türkçe ilk sıralarda yer alır ve Türkçe Kur'an çevirilerinin sayısı da oldukça fazladır. Meallerin çok sayıda olması Kur'an'ın anlaşılmasının önemine bağlanabilir. Ancak ana neden bu olsa da çok fazla olmasını bir tek bu nedenle açıklamanın yeterli olmayacağı akla gelmektedir. Genel olarak mevcut meallerin çağın ihtiyaçlarına cevap vermediğini, anlaşılması güç, güncel dile uygun olmayan ve Türkçe açısından yetersiz kuru bir çeviri olduğunu iddia ederek yeni bir meal yapmanın da doğru sonuçlar ortaya çıkarmadığı görülmektedir. Çünkü benzer eleştirilerle ortaya çıkan meallerin de aynı hatalardan hali olmadığı görülmekte ve araştırmacılar tarafından bu mealler de tenkide uğramaktadır.⁴ Öyle ise aynı hatalar neden tekrarlanmaktadır diye sorulmalı ve yeni mealler bu sorunun tartışılmasından sonra ortaya çıkacak cevaplar doğrultusunda çeviribilim ve dilbilimin gelişmeleri ışığında mütercimın takınacağı bilimsel tavır ile ortaya konmalıdır.

Edebi metinlerin tercümesi bu metinlerde kelimelerin sözlük anlamlarının dışında kullanılması ve düşünsel manalar içermesi sebebiyle bilimsel eserlerin tercümesinden çok daha zordur. Bununla birlikte imkansız değildir.⁵ Kur'an'ın edebi açıdan zirve bir metin ve dil kullanımı açısından da mükemmel olmasının yanında bir de ilahilik vasfı taşıması aciz insan tarafından tercümesini çok zor hale getirmektedir. Bu güçlükler bir de çevirmenin yöntemsizliği eklenince yeterince zor olan çeviri daha da zorlaşmakta, ortaya çıkan meal de başarısız ve eski meallerin yanına eklenmiş çok da yeni olmayan bir çeviri olmaktadır. Yahut tespit ettiği hataları düzeltmeye çalışan mütercim başka hatalara düşmekten kurtulamamaktadır. Aynı zamanda dilbilim ve çeviribilimden habersiz bir mütercimın yapacağı çeviri yeni bir çeviri iddiasıyla ortaya çıksa da yeniliklerden uzak olacağı için bu iddia

⁴ Zülfikar Durmuş, “Mustafa Öztürk’ün “Kur’an-ı Kerim Meali” İsimli Eserinin Analizi”, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bahar 2010/ 1(1), ss. 79-100, s. 80.

⁵ İbrahim Enis, “Kutsal Metinlerin Tercümesi”, çev: Celaleddin Divlekçi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 49, S. 2, Ankara, 2008, ss. 399 – 413, s. 404. Ayırbaşım, Ankara, 2009.

dayanaksız kalacaktır. Çünkü bir kültür aktarımı olan çevirinin,⁶ sözlükle kelimenin anlamını tespit edip yazarak yapılan bir işten daha karmaşık bir süreç olduğunu çeviribilim ısrarla söylemektedir.⁷ Bunun yanında mevcut meallerin Kur'an'ın anlaşılması konusunda insanlara olan faydasının yeterli seviyede olmadığı yönünde yapılan açıklamalar bu durumu destekler niteliktedir.⁸ Ayrıca Kur'an'ı tercüme etmeye çalışan mütercimnin edebi açıdan da yeterli bilgi ve birikime sahip olması gerektiğini de düşünmekteyiz. Çünkü edebi açıdan zirve bir metin olan Kur'an'ın çeşitli edebi sanatları ihtiva etmesi bunu lüzumlu hale getirmektedir.

Günümüzde meallerde başvuru olan klasik çeviri yöntemlerinin yeterli sonuçlar vermediği dile getirilmektedir. Çünkü sözcüğü sözcüğüne çeviri diğer bir ifadeyle harfi çeviri yöntemi ile yapılan çevirilerde kelimelerin cümle içinde kazandığı, bulunduğu bağlam itibarıyla edindiği manayı yansıtamadığı belirtilmektedir. Anlamı esas alan yöntem ile çeviri yapıldığında ise metnin edebi ve biçimsel özelliklerinin meale aktarılamadığı ifade edilmektedir. Bu ve bunun gibi hususlar klasik yöntemlerin yetersiz kaldıkları hususları ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yapılan meallerin çeviribilim ve dilbilimin alanında üretilen fikirlerden de yaralanılarak oluşturulması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır.⁹ Bir yöntemin eksikliğini diğer yöntemle kapatarak ya da bir yöntemin yetersiz kaldığı yerlerde başka bir yöntemle başvurarak bu alanda üretilmiş her türlü bilgiden ve çözümden faydalanmak suretiyle çeviri yapmak en mantıklı yol gibi görünmektedir.

Şüphesiz mealler mütercimlerin zihin dünyalarının bir ürünüdür. Bu nedenle kaçınılmaz olarak onların düşünce yapıları ve konuyla ilgili birikimleri eserlerine ve açıklamalarına yansımaktadır. Dolayısıyla Kur'an tercümesine yaklaşımlarının, çeviri ile ilgili tavırlarının ve bilgi birikimlerinin mütercimnin açıklamalarının veya eserle ilgili izahlarının yer aldığı önsöz, giriş ya da mukaddime bölümünde yer alacağı kanaatindeyiz. Biz de çalışmamızda meallerin önsözlerine bakarak mütercimlerin çeviri, Kur'an tercümesi, mevcut meallerle ilgili düşüncelerini, meal yapma sebep

⁶ Ender Ateşman, “Kültürel Farklardan Kaynaklanan Çeviri Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 2, ss. 29-35, s. 31.

⁷ Yusuf Eradam, “Nasıl Çevirsemde Kuramsızlığı Kuramlaştırsam?”, Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, Ankara, S. 1, 1991, ss. 63 – 75, s. 63.

⁸ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yayınları, 1. bs., Ankara Mart 2004, s. XXI.

⁹ Zülfikar Durmuş, “Dilbilim Açısından Meallere Eleştirel Bir Yaklaşım”, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, C. 10, S. 1, ss. 7-37, s. 34.

ve amaçlarını, meal hazırlarken kullandıkları metodu kendi açıklamalarından ortaya koymaya çalıştık. Onların Kur'an'ı tercüme ederken ne gibi sorunlarla karşılaştıklarını, bu sorunları nasıl çözdüklerini, edebi sanatlardaki tutumlarını belirlemeye çabaladık. Şüphesiz yöntemsizlik sebebiyle çeşitli hatalarla dolu olduğu konusunda mealler eleştirilse de bu güne kadar yapılan çeviriler bu uğurda harcanan çaba ve mesailerin büyük bir hazine olduğu kanaatindeyiz. Bu inanç çerçevesinde bu güne kadar yapılan meallerin oluşturduğu birikimi incelemeyi hedefleyerek meallerle ilgili yöntem soruna katkıda bulunmayı amaçladık.

1.3. Yöntem

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye çeviri faaliyetinin çok eski zamanlara dayandığı bilinmekle birlikte bu faaliyetin 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'ndan sonra adeta yeni bir anlayışla başladığı ve Meşrutiyet'in ilanı ile hızlanarak devam ettiği söylenebilir.¹⁰ Dolayısıyla Tanzimat'tan günümüze kadar Kur'an'ın birçok Türkçe çevirisi yapılmış halen de yapılmaya devam edilmektedir. Biz Tanzimat'la birlikte başlayan meal yapma sürecini çeviri kuramları açısından çalışılması gerektiği lüzumundan hareket ettik. Çalışmamızı Tanzimat'tan günümüze kadar yapılmış ve mevcut olan ulaşabildiğimiz matbu Kur'an meallerini çeviri kuramları açısından incelemeye hasrettik. Konumuzu Tanzimat'la ortaya çıkan Kur'an'ın tercümesi ile ilgili tartışmalardan dolayı o dönemden başlattık ve öncesinde yapılan tercümeleri çalışmamıza dahil etmedik. Çeşitli eserlerde rastladığımız fakat basımı gerçekleşmemiş ve ya bir şekilde günümüze ulaşamamış mealleri bu eserlerde bazı açıklamalar bulunsada çalışmamızın dışında tuttuk. Konumuzu Türkiye Türkçesi ile yapılan veya Türkiye Türkçesi'ne tercüme edilen mealler ilgilendirmektedir. Dolayısıyla farklı dillerde hazırlanan mealleri de incelemeye almadık.

Çalışmamıza dahil edeceğimiz eserleri tespit ederken öncelikle mealleri incelemiş ve bibliyografik özelliğe sahip bazı eserlerden yararlandık. Bunlar arasında Muhammed Hamidullah ve Macit Yaşaroğlu'nun bir arada çalışması olan *Kur'ân-ı*

¹⁰ Orhan Atalay, "Kur'an'ın Başka Dillere Çevrilmesi Ekseninde Ortaya Çıkan Tartışmaların Tarihsel Arka Plânı", Kur'an Meâlleri Sempozyumu –eleştiriler ve öneriler- (I) 23-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara, 2007, s. 29-44, s. 38.

*Kerim Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*¹¹, Müjgân Cunbur'un *Kur'ân-ı Kerîm'in Türk Dilinde Basılmış Terceme ve Tefsirleri*¹² adlı eserleri sayabiliriz. Ayrıca Muhammed Hamidullah'ın giriş kısmında Türkçe tercümeleri de içeren Kur'an'ın çevrildiği Avrupa dillerin bir listesini verdiği *Aziz Kur'an*¹³ adlı mealinden de faydalandık. Bunların dışında yayınevlerinin baskısını yaptığı güncel mealleri bu konuda katalog çalışmaları yapan TÜRDAV'dan aldığımız liste ile belirlemeye çalıştık.

Kütüphane katalogları meal tespitinde kullandığımız araçlardan biri oldu. Çünkü sözünü ettiğimiz bibliyografik eserler basıldığı tarihe kadar olan mealleri içermektedir. Bu bibliyografik eserlerin yayınlandığı tarihten sonra yapılan çalışmaları tespit etmek için kütüphane kataloglarından faydalandık. Taradıklarımız arasında özellikle kısa adıyla İSAM'ın, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin, Bilim-Sanat Vakfı'nın ve Süleymaniye Kütüphanesi'nin katalogları bulunmaktadır. Bu şekilde ulaşabildiğimiz Kur'an çevirilerini de inceleme alanımıza dahil ettik.

İncelemeye alacağımız eserleri tespit etmek kolay olmadı. Çünkü yapılan çeviriler arasında aynı zamanda tefsir özelliği de taşıyan mealler oldukça fazlaydı. Biz daha çok sadece meal ihtiva eden eserleri incelemeyi amaçladığımız için tefsir formatında hazırlanmış mealleri çeviri ile ilgili bariz bir özelliği yoksa dikkate almadık. Ancak tefsir niteliğine de sahip olsa da bazı eserleri önemlerine binaen bu kuraldan istisna tuttuk. Tanzimat ve Cumhuriyet dönemindeki eserler bugünkü meal formatından farklı olarak daha çok muhtasar tefsir şeklinde idi. Çalışmamıza muhtasar bir tefsirde olsa o devirde etkili olan ve çok rağbet gören çevirileri de dahil ettik. Bu açıdan Tefsir-i Tıbyan ve Mevakib gibi eserleri incelemeye alırken Cevahir'ul Esdaf gibi muhtasar tefsirleri ihmal edilebilir gördük. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın tefsirinin mukaddime bölümü çeviri ile ilgili çok değerli bilgiler ihtiva ettiği için değerlendirmeyi uygun bulduk. Zira bu eser kendinden sonraki mealleri etkilemiş en kuvvetli eserlerden biri olduğu bilinmektedir. Ayrıca

¹¹ Macit Yaşaroğlu, *Kur'ân-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1965. Bu çalışma Muhammed Hamidullah'ın Kur'ân-ı Kerim Tarihi - bir deneme- adıyla Mehmet Sait Mutlu tarafından tercüme edilen eserinde ek olarak yer almaktadır.

¹² Müjgân Cunbur, "*Kur'ân-ı Kerîm'in Türk Dilinde Basılmış Terceme ve Tefsirleri*", DİB'den Ayırbasım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1962.

¹³ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, çev: Abdülaziz Hatip ve Mahmut Kanık, Beyan Yayınları, İstanbul, Kasım 2000.

güncelliğini yitirmeyerek ve defalarca sadeleştirilmek suretiyle baskısı devam eden bir eser olması da değerini koruduğunu göstermektedir. Bu nedenle çalışmamız içerisine almanın gerekli olduğunu düşündük. Ayrıca yabancı dillerden Türkçe'ye kazandırılan ve etkili olduğunu düşündüğümüz bazı meallere de yer verdik.

Şüphesiz toplumumuzun Kur'an'a karşı her zaman bir ilgisi olmuştur. Bazı yayınevleri de çeşitli amaçlarla Cumhuriyet'ten sonra Kur'an tercümeleri yayınlamaya başlamışlardır. Bunlar arasında Arkın yayınevinin 1957 de yayınladığı Kur'ân adlı meali, Okat ve Burhan yayınevlerinin 1961'de neşrettikleri yine Kur'ân isimli çeviriyi sayabiliriz. Yayınevlerinin bastığı bu meallerde önsöz ya da açıklama bulunmamakta ve çeviriyi kimin ya da kimlerin yaptığı ifade edilmemektedir. Bu eserlerde sadece *“Seçkin bir heyet tarafından çeşitli dillerde çıkan Kur'an tercümeleri de gözden geçirilerek meydana getirilmiştir.”* ifadesi bulunup başka açıklama yoktur.¹⁴ Bu nedenle çalışmamız yayınevlerinin dağıttığı bu gibi mealleri de kapsamamaktadır.

Gazeteler de toplumun Kur'an'a olan ilgisine bağlı olarak okurlarına mealler dağıtmışlardır. Gazetelerin verdiği bazı yazarların meallerini hariç tutarsak diğerlerinde mealleri kimin ya da kimlerin yaptığı bilgisi mevcut değildir. Sadece bazılarında gazete yayın kurulunun ya da gazetenin yazarlarından birinin genel kısa açıklamaları yer almaktadır. İncelediğimiz nüshalardaki bilgilere bakarak bu meallerde konumuz açısından dikkate değer bir açıklama bulunmadığını belirtmeliyiz. Bu sebeple bu mealleri de değerlendirme dışı bıraktık.

Toplumun güvenini kazanan bazı mealler sadeleştirilmek suretiyle tekrar tekrar basılmaktadır. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın hazırlamış olduğu meal sadeleştirilerek basılan meallerin en önde gelenidir. Sadeleştirmeler bizatihi tercüme olmadığı için bu gibi sadeleştirme yoluyla hazırlanan mealleri de çalışmamız ihtiva etmemektedir.

Kur'an çevirisi alanında vücuda getirilmiş her esere ulaşmaya çalıştık Ancak bazı eserlere ulaşamadığımızı belirtmemiz gerekir. Bunlar arasında 1955'te yayınlanan Hacı Murad Sertoğlu'na ait *İslamın Mukaddes Kitabı Kur'an-ı Kerim'in*

¹⁴ Arkın Kitabevi, *Kur'ân*, İstanbul, 1957 – Okat Yayınevi, *Kur'ân*, 1961 - Burhan Yayınevi, *Kur'ân*, 1961.

Türkçe Tercüme ve Tefsiri, A. Adnan Sütmen'in *Kur'ân-ı Kerîm'in Meâlen Manzum Açıklaması* adlı 1984 tarihli eseri, 1987'de basılan Enver Baytan'a ait *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâl-i Âlîsi*, 1996'da yayınlanan Ahmet Varol'un kaleme aldığı *Kur'an-ı Kerim Meali* adlı eserleri sayabiliriz. Bu alanda o kadar çok eser hazırlanmış ki bunların dışında da bizim ulaşamadığımız eserler muhakkak vardır. Ancak bunların çeviri tekniği açısından öne çıkmış ve yahut etkili eserler olduklarını ve bu konuda adlarını duyurduklarını söyleyemeyiz. Bu nedenle çalışmamızın ana fikrini etkileyecek mahiyette olmadıkları kanaatindeyiz. Çünkü çalışmamız bütün meal ve çevirileri içine almayı hedefleyen bir bibliyografya olmayıp meal ve çeviri alanının metodoloji durumuna ışık tutmayı amaçlayan bir çabadır.

Çalışma yöntemimiz ile ilgili şunları söyleyebiliriz. Öncelikle meallerin önsözlerine veya baştaki tercüme açıklamalarına bakarak mütercimın çeviri konusundaki düşüncelerini ve takip ettiği yöntemi ilgili açık ifadelerinden belirlemeye çalıştık. İncelediğimiz eserlerde bulunan çeviri kuramları ile ilgili olsun olmasın mütercimlerin çeviri ile ilgili olan teorik ya da pratik her türlü izahlarını belirtmeye gayret gösterdik.

Çalışmamızın ilk bölümünde çeviri ile ilgili genel bilgiler vermeye çalıştık. Çevirinin tanımını, tarihini, kuramsal gelişimini ve çeviribilimin konuyla ilgili kaydettiği ilerlemeyi sunmaya gayret ettik. Ayrıca Kur'an çevirilerinin tarihi ve meal yaparken takip edilen geleneksel metotlar hakkında izahlarda bulunduk. İkinci bölümde 1939 yılında ilan edilen Tanzimat'tan günümüze kadar yapılmış olan mealleri tespit ederek bunları kronolojik sıra içinde vermeye çalıştık. Üçüncü bölümde ise söz konusu meallerin önsöz ve ya mukaddime mahiyetinde yazılan kısımlarına bakarak mütercimın çeviri ile ilgili düşüncelerini, meallerin ortaya çıkma nedenlerini, meal yapılırken takip edilen metodu, mütercimın bu konudaki açıklamalarını belirlemeye çabaladık. Sonuç bölümünde ise incelediğimiz meallerle ilgili bir değerlendirmede bulunduk.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ VE ÇEVİRİ KURAMLARI

2.1. ÇEVİRİ VE ÇEVİRİNİN TANIMI

Dil, insanın kendini ifade etme aracı olup toplumun da temel taşlarından birdir. Bunun yanında her dilin kendine göre bir anlam yapısı ve kendine has özellikleri vardır.¹⁵ Bu yapısal farklılık ve özgün nitelikler dilleri birbirinden ayıran hususları ifade eder. Toplumsal yaşam ve kültürle iç içe olan dil, toplumsal farklılıkları da bünyesinde barındırır. Her toplumun kültürü diline yansır ve toplumun fertleri duygu, düşünce ve hislerini kendilerine özgü bir şekilde kültürel izlerle birlikte ifade eder.¹⁶ Dolayısıyla tanıtımsal dilbilim düşüncesini savunan Eugena A. Nida'ya göre de diller için birbirinden üstün olma durumu söz konusu olmayıp böyle bir karşılaştırmanın gereği de yoktur.¹⁷

Her toplumun farklı bir dile sahip olduğu gerçeği toplumlar arası kültür alışverişinde bir engel gibi görünmektedir. Bu engel Akşit Göktürk'ün ifadesi ile dillerin dili olan çeviri ile aşılmaktadır. Dolayısıyla çeviri vasıtasıyla farklı dillerde üretilmiş düşünsel ve yazınsal eserler toplumlar arasında dolaşım imkanı bulmakta ve bütün insanlara hitap eder konuma gelmektedir. Yine onun ifadesi ile çeviri ulusların bilim, sanat ve düşünce alanındaki çabalarını paylaşabilmelerine imkan veren ortak bir dildir.¹⁸

Çeviri alanında düşünce üreten Akşit Göktürk'e göre çeviri anlamın bir dilden başka bir dile aktarımı gibi basit bir çaba değildir. İnsan yaşamı ile iç içe olan dilin tanımladığı dünyaların aktarılması, tanıtılmasıdır.¹⁹

Önemli çeviri kuramcılarından Hans J. Vermeer ise çeviriyi “*çevirinin ne olduğunu biliriz ya da bildiğimizi sanırız*” diyerek bir metindeki sözcük ve cümleleri

¹⁵ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, 4. bs., Ankara 2007, C. III, s. 63.

¹⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, C. I, s. 11.

¹⁷ Eugene A. Nida, *Dilbilim Üzerine Tartışmalar*, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2003, s. 79.

¹⁸ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 15.

¹⁹ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 15.

başka bir dildeki eşdeğer sözcük ve cümlelere çevirme sürecinin sonucu şeklinde tarif eder.²⁰

Edmond Cary ise çevirinin metnin kendi dili ile erek dil arasında eşdeğerlilikler kurma çabasıyla çeviri metni oluşturmaya yönelik bir işlem olduğunu söyler. Ancak bu eşdeğerliliklerin kaçınılmaz olarak her iki metnin doğasından, iki halkın kültürü arasındaki ilişkilerin oluşturduğu bağlamdan ve metnin sahip olduğu diğer birçok özellikten etkilenen bir faaliyet olduğunu da dile getirir.²¹

Bakış açısına göre farklı tanımları olan çevirinin genel bir tarifi ise şöyle yapılmaktadır.

Bir dilde düzenlenmiş bildirileri anlam ve biçim bakımından eşdeğerlik sağlayarak bir başka dile aktarma işlemi ve bu işlemin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan üründür.²²

Değişik açılardan tanımlanan çevirinin diller arası ve kültürler arası bir aktarım, doğal dildeki bildirinin bir başka doğal dile anlamsal ve işlevsel eşdeğerliliğini sağlayarak aktarma olgusu²³ şeklinde ana unsurlarını kapsayan bir tanımı da yapılabilir.

Çevirinin ne olduğu ile ilgili bu tanımlar çevirinin yalnızca dilbilimsel²⁴ bir işlem olmadığına dikkat çekici niteliktedir. Toplumsal yaşam ve kültürün taşıyıcısı olan dil ile ifade edilen düşünceler, duygular, bilimsel çalışmalar ve kısaca her türlü metinde bulunan o topluma has anlamlar ve ifade şekilleri²⁵ çeviri işleminde aktarılmaya çalışılan unsurlardır. Bu unsurlar dilden dile farklılık göstermesi sebebiyle çeviri, sözcükleri ve cümleleri tercüme etme işleminden öte karmaşık bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁶

²⁰ Mehmet Rifat, *Çeviri(Bilim) Nedir? Başkasının Bakışı, Dünya Kitapları*, 1. Bs., Ocak 2004, s. 257.

²¹ Mehmet Rifat, *Çeviri(Bilim) Nedir? Başkasının Bakışı*, s. 84-85.

²² Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2. bs., İstanbul, 2007, s. 60.

²³ İsmail Boztaş, “Çeviri, Çevirmen Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, Aralık 1993, ss. 55-65, s. 56.

²⁴ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 15.

²⁵ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, C. I, s. 11.

²⁶ Mehmet Demirezen, “Çeviride Kayıplar Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, Ankara, S. 1, 1991, ss. 115 – 128, s. 115.

2.2. BATI'DA ÇEVİRİ FAALİYETİ VE ÇEVİRİ TARİHİ

Çeviri etkinliğinin ne zaman başladığını saptama, tarihi seyrini izleme ve gelişimini takip etme açısından önem taşımaktadır. Yazılı kaynakların bize sunduğu verilerden tespit edebildiğimiz kadarıyla çeviriye ilk olarak M.Ö. 4500'lü yıllarda rastlanılmaktadır. Ancak yazılı çevirinin tarihini veren bu tespit aynı zamanda yazının icadıyla paralellik arz etmektedir. Halbuki çok daha eski zamanlarda sözlü çeviri etkinliğinin başlayıp süregeldiği de düşünülmektedir. Çeşitli dillerin konuşulduğu Mezopotamya'da çivi yazısı ile yazılmış birkaç dilli levhalar bulunmuştur.²⁷

Bir metnin sahip olduğu iletişimsel özellikler ile çevirisinde izlenecek yöntem üzerinde ilkçağdan beri durulmaktadır.²⁸ Çeviri üzerine düşünceye ilk olarak Cicero' da (106-43 m.ö.) rastlamaktayız. Onun takipçisi olan ve Kutsal Kitap'ın Yunanca'dan Latince'ye ünlü Vulgata çevirisi adıyla bilinen tercümeyi yapan Hieronymus(348-420) iki tür çeviriden bahseder. İlk sözcüğü sözcüğüne çeviri, ikincisi ise anlam çevirisidir. Cicero anlam çevirisini esas alırken Hieronymus dini metinlerde sözcüğü sözcüğüne çeviriyi, diğer metinlerde ise anlam çevirisini tercih etmektedir. Sözcüğü sözcüğüne çeviri kaynak metnin biçimsel öğelerini mümkün oldukça koruyarak erek metne aktarmaya çalışma yöntemi olurken, anlam çevirisi ise kaynak metnin yapılarının erek metnin dilinin anlamsal, sözdizimsel ve biçimsel yapısına aktarılmasıdır.²⁹ O dönemde anlama göre çeviri etkinliğinden kastedilenle bugün anlaşılan anlama göre çeviri yaklaşımı aynı değildir. Bu sebeple tarihi bağlamı dikkate alınmalıdır. Anlamı esas alan çeviri yönteminin bu günkü anlamından hareketle o dönemdeki anlama göre çeviri tarzı kaynak metnin sözdizimsel yapılarını dahi dikkate almaktadır ki³⁰ bu durum günümüz anlayışından farklı olduğunu göstermektedir.

Tarihte kavramların hangi bağlamda kullanıldığını belirlemek o dönemin düşünce anlayışını doğru tespit edebilmek için önem taşımaktadır. İlkçağda kullanılan sözcüğü sözcüğüne ve anlama göre çeviri kavramlarının günümüzde

²⁷ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime (Yüzyılımız Penceresinden Çeviribilimsel Gelişmelere Bir Bakış)*, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2003, s. 22-22.

²⁸ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 17.

²⁹ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 18.

³⁰ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 24.

taşıdığı anlamdan farklı bir içeriğe sahip olduğunu daha önce belirtmiştik. Günümüz terminolojisinde yer alan kaynak metin odaklı çeviri anlayışı o dönemdeki sözcüğü sözcüğüne çeviri yöntemine değil de anlama göre çeviri yöntemine daha yakın durmaktadır. Sözcüğü sözcüğüne çeviri daha çok kaynak metnin biçimsel olarak bir kopyasını erek metinde oluşturmaktan ibarettir. Anlama göre çeviriden ise erek kültürü göz önünde tutmadan metin içi bağlamı koruyarak çeviri yapılması kastedilmektedir. O dönemde anlama göre çeviride özellikle dil düzeyinde kaynak metne sadık kalma düşüncesi bulunmaktadır. Günümüz çeviribiliminde ise anlama göre çeviriden kastedilen kaynak metin kaynak kültür içerisinde doğru biçimde yorumlandıktan sonra kaynak metnin kaynak kültürdeki anlam ve etkisini ister kaynak ister erek odaklı yaklaşımla olsun çeviriye yansıtmaktır. Kısaca anlama göre çeviriden metin içi bağlamın korunduğu sözdizimsel çeviri yöntemini anladıkları, bunun günümüz anlayışında sözcüğü sözcüğü çeviri yöntemine denk düştüğü söylenebilir.³¹

Roma döneminde öne çıkan çevirmenlerden biri olan Cicero Yunanca kaynaklardan yararlandı. Bununla birlikte diğer yazarlar Yunan edebiyatını Latince'ye aktardılar. Bilimsel metinlerde Latince'ye çevrildi. Çeviri tutumları ise oldukça farklıydı. Onların kaynak metinden daha üstün bir metin ortaya koyma çabasıyla çeviri yaptıkları anlaşılmaktadır.³²

Aydınlanma çağı ile birlikte XIII. yüzyılda çeviri anlayışı da değişmiştir. Bu dönemden sonra çevirinin erek metin okuru için yapıldığı düşüncesi hakim olmuştur. Artık çevirmenler kaynak metinden esinlenerek erek metnin dilinde yeni bir eser meydana getirme çabasında idiler.³³

Martin Luther'in(1483-1546) yaptığı İncil çevirisi çeviri etkinliği açısından önem taşımaktadır. O yaptığı çeviride anlama öncelik vermeye çalıştığını dolayısıyla halkın dilini ve kendi imgelem gücünü kullandığını söylemiştir. Bu erek odaklı yönteme geçişin bir işareti sayılabilir.³⁴

³¹ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 9.

³² F. Sâkine Erüz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.24.

³³ F. Sâkine Erüz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.29.

³⁴ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 17.

Çeviri etkinliği doğası gereği devingen bir yapıya sahiptir. Onun bu özelliği çevirmenleri çeviri norm ve yöntemleri konusunda yeni arayışlara sokmuştur. XVII. ve XVIII. yüzyılda kaynak metne bağlılık ve özgür çeviri kavramları tartışılmaya başlanmıştır.³⁵

Romantik ve Klasik akımın temsilcisi olan Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) çeviride kaynak ve erek merkezliliği incelemiş ve üç farklı çeviri yaklaşımı ortaya koymuştur. Bu yaklaşımlardan ilki yabancıyı bize bizim gözümüzle tanıtan yaklaşımdır. İkincisi yabancının bizim kültürümüze uyarlanarak çevrilmesini kapsayan yaklaşımdır. Üçüncüsü ise erek metnin, kaynak metnin birebir kopyalanmasını ifade eden yaklaşımdır. Romantik akımın kendini hissettirdiği devirde kaynak metnin ortaya çıktığı kültür ortamına büyük önem verilmiştir. O dönem hakim olan anlayışa göre kaynak metnin kendi kültürü dışında kendi kültüründeki gibi anlaşılma imkanı bulunmamaktadır.³⁶

Friedrich Schleiermacher' in (1768-1834) XIX. yüzyılda çeviride yorumbilim kavramını ortaya attığını görüyoruz. O günümüz çeviribilim anlayışından uzak bir düşünceye sahip olsa da çeviri tarihi içinde önemli bir yere sahiptir. Schleiermacher çeviri tarihinde genelde çevrilemezlik düşüncesi ile bilinen kendisi ile aynı dönemde yaşamış Romantik dilbilim anlayışına sahip Humboldt'dan (1767-1835) etkilenmiştir. İnsanların dünyayı ana dillerinin kendilerine sunduğu şekilde algıladıklarını ve ana dilden başka bir dilde iletişimin imkansızlığını, dolayısı ile çevirinin mümkün olmadığını savunan Humboldt'dan hareketle dilin üretkenliğiyle düşünce ile bağından yola çıkarak yorumbilim ile ilgili görüşlerini ortaya koymuştur.³⁷ O metin türüne göre çeviri yönteminin belirlenmesi hususuna önem vermiştir. Ona göre metinler iki gruba ayrılır. İlk grupta sanat metinleri ile bilimsel yazılar yer alır. İkincisinde ise gündelik iş yaşamıyla ilgili anlamın tek olduğu metinler bulunur. İlk gruptaki metinlerde yazar konuyu kendisi oluşturur. Yazarın kendine has üslubu ile metnin biçimi ve konusu özgünlük kazanır. Bu özgünlüğe bağlı olarak yazar dili kendine has kullanımı ile metne bilinenin dışında anlamlar yükleyerek metnin anlam bakımından farklılık taşımasını ve zenginleşmesini sağlar.

³⁵ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 17, 18.

³⁶ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 29.

³⁷ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 19, 20.

Ona göre bu tür metinlerde yazarın aktarılması gerekir. Okurun yazara veya yazarın okura götürülmesi düşüncesinden hareketle onun sanat ve bilimsel metinlerde okurun yazara götürülmesinden yana olduğunu söyleyebiliriz.³⁸ Ayrıca Schleiermacher sözlü ve yazılı çeviri diye ayırım yaparak sözlü çevirinin gündelik, yazılı çevirinin ise düşünce ve yazın alanında üretilmiş metinlere uygun olduğunu söylemiştir. Yine bu dönemde çeviribilim kavramı karşımıza çıkmaktadır ki, bu kavramı ilk olarak onun kullandığı zannedilmektedir.³⁹

Schleiermacher çeviri yaklaşımında erek kültürü ve kitleyi pek önemsemediği görülebilir. Onun bu tutumu düşünce yapısının kaynak odaklı çeviriden yana olduğunu gösterir gibidir. Dolayısıyla XIX. yüzyılın sonuna kadar çeviride kaynak odaklılığın hakim olduğunu görüyoruz.⁴⁰

Schleiermacher'a göre bir metnin başka bir dile aktarımının çeviri olabilmesi için okur ile yazarı bir araya getirecek, okurun yazarı anlamasını sağlayacak bir metnin hazırlanması gerekir. Burada zorluk okurun dili ile yazarın dilinin farklı olmasından kaynaklanır. Çevirmen okur dünyasını tanıyan biri olup aynı zamanda yazarı da kendi dili ile okuma imkanına sahip olan kişidir. Okur kitlesine bilmediği bir dünyayı anlatmak durumundadır. O bunun çok zor bir iş olduğunu söyler ve bu zorluğun aşılması için çaba gösterilmesi gerektiğini vurgular. Çevirmen yazarı okura anlatmak için iki yol seçebilir. Bunlardan ilki yazarı yerinde bırakarak okuru yazara yaklaştırmaktır. Diğer yol ise okuru rahatsız etmeden yazarı okurun ayağına getirmektir. Okurun yazara götürülmesi yönteminde çevirmen kaynak metinden edindiği imgeyi okur kitlesine aktarmaya çalışır. Okurun konumu değişmeden kalır ve yazarın dünyası ve düşüncesi çevirmen tarafından okura taşınır. Okur yabancı bir dünya ile karşılaştığını bilir ve farklı olan bu dünyayı anlamaya çalışır. Yazarın okura götürülmesi ise şöyle ifade edilebilir. Çevirmen yazarı okurun dünyasına sokar ve aradaki farklılığı kaldırmaya çalışır. Mesela Romalı bir yazarın eseri Almanca'ya çevrilirken çevirmen onu bir Alman'ın Almanlar'a konuşacağı biçimde çevirir. Bu yöntemle göre okur kendi dilinde bir eseri okuduğu rahatlıkla çeviri metni okuyabilmelidir. Çevirmen bu iki yoldan birini tercih ederek o yolu sıkıca takip

³⁸ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 18, 19.

³⁹ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 29.

⁴⁰ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 21.

etmelidir. Ona göre bu iki yolu aynı anda kullanmak hatalı bir tavır olacaktır. Schleiermacher çevrinin yöntemini amacın belirlediğini de söyler. Ancak o çevirmenin okuru yazara götürmesini ister.⁴¹

Ona göre çeviri kültürün bir parçasıdır. Kültürel bağlardan soyutlanarak ele alınamaz. Bu bağlamda kültür çeviri yapılırken bir belirleyici ya da sınırlayıcı etken olarak kendini hissettir.⁴²

Çeviri ile ilgili yaklaşımlar etkili olduğu dönemin sosyo-ekonomik, kültürel ve bilimsel yapısından etkilenmiştir. Sözcüğü sözcüğüne çeviri, anlam çevirisi, kaynak metinden daha üstün bir metin ortaya çıkarmaya yönelik çeviri gibi ifadeler dini ve edebi metinlerin çevirisi kapsamında ortaya çıkmış düşüncelerdir. XX. yüzyıla kadar süren bu tartışmalar XIX. ve XX. yüzyılda bilimsel alanda da devam etmiştir. Yine XX. yüzyılda Romantik akımın etkisiyle kaynak dil, kültür ve metnin üzerine vurgu yapılmış buna bağlı olarak da “çevrilemezlik” kavramı gündeme getirilmiştir. Bu yüzyılda çeviri yorumbilimsel gelişmelerin etkisinde kalmıştır. Aynı zaman diliminde farklı çeviri yaklaşımlarının bir arada bulunduğu şahit olunmaktadır. Bunun yanında serbest ve adaptasyon denilebilecek çeviriler de yapılmıştır. Bazı yaklaşımların farklı dönemlerde ön plana çıktığı görülmektedir. Son olarak tarih boyunca aşamalı bir şekilde gelişmiş, süregelen bir çeviri yaklaşımından söz edilemeyeceği ortaya çıkmaktadır.⁴³

Çevirinin mümkün olup olmamasıyla ilgili tartışmalar mevcut olsa da Berke Vardar’ın belirttiği gibi çeviri her çağda yapılmış bir etkinliktir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması ile toplumlar arası iletişimin çoğalması çevirinin önemini de arttırmıştır. Bu nedenle uygulama yönünden ve kuramsal açıdan bir hayli çalışma yapılmıştır.⁴⁴

2.4. BATI’DA ÇEVİRİ KURAMLARI

Çeviri, iki farklı kültürün bir arada yaşadığı, birinin diğerine baskın çıkmaya çalıştığı, birbiri ile karşılaştığı⁴⁵ ve birbiri ile etkileşim içerisine girdiği durumlarda

⁴¹ Turgay Kurultay, *Dün ve Bugün Çeviri Dizisi*, Kitap 1, Kent Basımevi, Haziran 1985, s. 198, v. 199.

⁴² Turgay Kurultay, *Dün ve Bugün Çeviri Dizisi*, s. 199.

⁴³ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.42, 43.

⁴⁴ Berke Vardar, *Dilbilim Yazıları*, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 160.

⁴⁵ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 41.

ortaya çıkar. Aynı zamanda bir başkaldırı işlevine de sahip olan çeviri erek dilin ve kültürün gelişmesine de katkı sağlar. Mesela Luther'in yaptığı çevirilerin Almanca'nın dilbilgisi oluşumuna büyük fayda sağladığı görülmektedir.⁴⁶

Genel olarak çeviri kuramlarını değerlendirdiğimiz zaman üç ana yaklaşımdan bahsedebiliriz. Bunlardan ilki İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsız hale gelen dilbilimin, çevirinin tanımı ile ilgili geliştirdiği yeni bakış açılarıyla metnin dil özelliklerini dikkate alan dilbilimsel metin kuramıdır.⁴⁷ Bu, diğer bir ifadeyle kaynak metin odaklı çeviri kuramıdır. İkincisi çeviri metne yönelen erek metin merkezli çeviri kuramıdır. Üçüncüsü ise Skopos kuramı olarak da bilinen çeviri süreci üzerine odaklanan süreç merkezli çeviri kuramıdır.

2.4.1. Kaynak Metin Merkezli Çeviri Kuramı

Kaynak metin merkezli çeviri kuramında amaç kaynak dil metnini erek dil metnine aynen aktarmaktır. Bu kuram kaynak metne sadık kalmak suretiyle üsluba yönelik eşdeğerliliği sağlamayı da hedefler. Bunun yanında kaynak metin ölçü kabul edilerek erek metnin nasıl olması gerektiğine dair kurallar da saptanır. Bu nedenle kaynak metin merkezli çeviri yaklaşımının tam olarak bir kuram olmayıp kuralcı bir yöntem olduğu ifade edilmektedir.⁴⁸

XX. yüzyıla kadar dini ve edebi metinlerin çevirisinde kaynak metne özel önem atfedilmiş ve kaynak metnin dokunulmazlığını savunan, filolojik bağlamda kaynak metnin erek dilde karşılığını bulmaya dayanan çeviriler yapılmıştır. Kaynak metnin dokunulmazlığı Luther'in İncil'in halkın anlayacağı dile çevrilmesine yönelik düşüncesi ile tamamen olmasa da ortadan kalkmıştır.⁴⁹

2.4.2. Erek Metin Merkezli Çeviri Kuramı

Humboldt'un insanın dünyayı ana dilinde algıladığı gerçeğinden hareketle öne sürdüğü çevrilemezlik düşüncesi dilin kültürel alanla birlikte ele alınmasını sağlamıştır. Dilin kültürel alanla birlikte incelenmesi zamanla erek merkezli yöntemlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.⁵⁰

⁴⁶ F. Sâkine Eruç, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 41.

⁴⁷ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 20.

⁴⁸ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 54.

⁴⁹ F. Sâkine Eruç, *Çeviriden Çeviribilime*, s.50.

⁵⁰ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 39.

Çeviriye kuramsal olarak ikinci yaklaşım erek metin odaklı çeviri kuramıdır. Betimleyici yaklaşım olarak da bilinen bu kuramı ortaya atan Gideon Toury'dir. O çeviri sürecinden ve çeviri ürünlerinden söz ederek çeviri sürecinin kesin olarak bilinemeyeceğinden hareketle çeviri ürünlerine yönelir. Çeviri ürünleri gözlenebilir olgular olduğu için kuramını çeviri ürünleri üzerine bina eder. Ona göre çeviri erek metnin içinde yer aldığı kültüre yönelik bir çaba olup erek kültürde anlam kazanır. Dolayısıyla çeviri erek kültür için yapılr ve süreci erek kültür başlatır.⁵¹

Kaynak metnin betimlenmesi ve erek metnin erek kültürde işlevsel hale gelmesinden yola çıkan bu kurama göre erek metin erek kültürde üretilen yeni bir metindir. Onun için çevirmen kaynak metnin dokunulmazlığını dikkate almaz. Çünkü erek metin erek kültürde üretilen tamamen olmasa da büyük oranda özgün bir metindir ve erek kültürde işler hale gelir. Kaynak metin ancak betimleyici çalışmalarda dikkate alınır ve incelenebilir.⁵²

Toury'nin çeviride kaynak metne öncelik vermemesi onu görmezden geldiği anlamına gelmez. O kaynak metne kaynak odaklı yaklaşımda olduğu gibi öncelikli bir amaç olarak bakmaz ve kaynak metni çeviri ilişkilerini betimlemede kullanılan bir araç olarak değerlendirir. Ayrıca kaynak metni parçalara ayırarak bu parçalara sorun, onlara karşılık gelecek şekilde üretilen çeviri metin parçalarına da çözüm adını verir. Çözüm ve sorun arasındaki bağ, eşdeğerlilik kavramını gündeme getirir.⁵³

Toury öncelikle çeviri normlarını betimleyerek işe başlar. Bu onun çeviri sürecini ve çevirmenin kararlarını bir tarafa attığı anlamına gelmez. O çeviri normlarının ve çevirmenin eşdeğerlilik kararlarının peşin hükümlerle değil, verilere dayalı olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunur. O kaynak veya erek odaklı yaklaşımların sıkı kuralcı ve buyurgan tutumları yerine eşdeğerlilik ilişkisi içinde çeviri normlarına göre erek kültürün çeviri anlayışına bağlı değişken, esnek bir tutum sergiler⁵⁴

⁵¹ Mehmet Rifat, *Çeviri Seçkisi I - Çeviriye Düşünenler*, Dünya Yayınları, I. Baskı, 2003, s. 199.

⁵² F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.52

⁵³ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 57.

⁵⁴ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 59.

Çeviribilime büyük katkılar yapan Toury'nin bu kuramı çeviri eleştirisinin eşdeğerlilikten hareketle çeviride kelimelere yanlış karşılık verildiğini bulma çabası olduğu sanılan bir zaman diliminde oldukça önemlidir.⁵⁵

2.4.3. Süreç Merkezli Çeviri Kuramı

Üçüncü çeviri kuramı ise günümüzde çeviri araştırmalarının yöneldiği metnin dilbilim ve yorumu ile ilgili olan onun iletişim özelliklerine dayalı⁵⁶ iletişimsel metin kuramıdır. Bu aynı zamanda süreç odaklı metin kuramıdır. Bu yaklaşımın önemli isimlerinden biri Hans J. Vermeer'dir. Skopos kuramı olarak bilinen bu kurama göre kaynak metin çevirmen için sadece bir uyarıcıdır. Onun için çeviri kaynak metnin biçimine dayanmaz. Çevirmen skoposunu diğer bir ifadeyle amacını seçmekte özgürdür. Çeviri sürecini yöneten kişi olan çevirmen kaynak metnin çeviri etkinliğindeki konumunu da belirler. Eğer çeviri çevirmenin amaçladığı şekilde erek metnin okurunda karşılık buluyorsa ya da amaç hasıl olduysa skoposuna uygun bir çeviri yapılmış demektir.⁵⁷

İşlevsel çeviri kuramının temelini atan Vermeer erek metnin erek ülkede göreceği işleve göre oluşturulması gerektiğini savunur. Amaç erek metnin erek kültürde işlemesidir ve kaynak metin uzman çevirmen tarafından erek kültür için yeniden oluşturulur. Çevirmene sunulan metin aynı zamanda bir iş teklifi olarak değerlendirilir. Kaynak metin ile erek metin arasında bir arz-talep ilişkisi vardır. Çevirmen kaynak metinden talep doğrultusunda yararlanır ve erek metni bu talep doğrultusunda oluşturur. Çevirmen çeviriyi kültürlerin oluşturduğu kısıtlamaları aşacak şekilde yapmalıdır. Bunu ancak çeviri edincine sahip olduğu zaman gerçekleştirebilir. Dolayısıyla çevirmen çeviribilime, araştırma yöntemlerine, metin çözümleme ve metin oluşturma bilgisine, geniş kültür birikimi ile gözlemleme becerisinin yanında yorumlama gücüne de sahip olmalıdır. Uzman kişi erek metni erek kültürde doğru yere oturtan kişidir.⁵⁸

⁵⁵ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.52.

⁵⁶ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s.23.

⁵⁷ Mehmet Rifat, *Çeviri(Bilim) Nedir? Başkasının Bakışı*, Dünya Kitapları, s. 265.

⁵⁸ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 54, 55.

Veermers'in skopos kuramı özellikle uygulama alanına yönelik olup erek kültürde başlayıp erek kültürde son bulur.⁵⁹

2.4.4. Çeviride Eşdeğerlilik

Çeviri araştırmalarında yazın metinleri aktarımıyla ilgili olarak iki kavramdan söz edilir. Bunlardan ilki eşdeğerlilik diğeri ise yeterlilik. Her ne kadar kullanımlarında belirsizlik olsa da araştırmacıların bu iki kavramdan müstağni kalamadıkları görülmektedir.⁶⁰

Eşdeğerliliğin tanımı üzerinde araştırmacıların tam bir mutabakat sağlayamadıkları görülmektedir. Güttinger eşdeğerlilik kavramını kaynak metnin kendi diliyle okurunda uyandırdığı etkiyi çeviri metnin de kendi okurunda uyandırması olarak tanımlar.⁶¹

Bazı araştırmacılar kaynak metin dili ile erek metin dili arasında biçimsel eşdeğerliliği savunurken bazıları da içerik düzeyinde eşdeğerlilikten bahseder. Bu araştırmacıardan Anton Popoviç biçimsel eşdeğerliliği savunurken Otto Kade içerik düzeyinde eşdeğerlilikten yanadır.⁶²

Anton Popovic çevirinin amaçları arasında güzel duyguların bir dilden ötekine aktarma düşüncesi bulunduğunu söyler. Bu düşüncesinden hareketle biçimsel eşdeğerliğin önemli olduğunu savunur. Eşdeğerliliği üslupsal(biçimsel), dilsel, dizisel ve metinsel olmak üzere dört bölümde inceler. Çeviride amaca ancak kaynak metindeki güzel duyguların erek metinde aynı etkiyi yaratacak şekilde aktarılması olan üslupsal eşdeğerlilik ile varılabileceğini savunur. O kaynak metin ile erek metin arasında sadece dilsel değil, kültürel, yazınsal ve zamansal farkların bulunduğuna işaret eder. Bu düşüncesinden çeviride devingen bir süreç izlenmesi gerektiği sonucunu çıkarır. Ona göre mütercim çeviride “*deyiş kaydırma*” dediği yönetime başvurması bir kayıp değil aksine kaynak metnin anlamını korumaya yönelik bir gayrettir. O bu durumu devingen sürecin benimsenmesinin doğru olduğuna yönelik bir kanıt olarak görür.⁶³

⁵⁹ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 61.

⁶⁰ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 55.

⁶¹ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XVII.

⁶² Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 58

⁶³ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 45.

Otto Kade “*bire bir*”, “*bire karşı birkaç sözcük*” şeklinde eşdeğerlilik arayışına girmiştir. Onun bu tavrı sözcükleri yan anlamsal düzeyde ele almasından kaynaklanır. Ancak çeviri işlemi salt olarak kaynak metni sözcük düzeyinde çözüp erek metinde eşini bularak yeniden dizme olamayacağı için onun bu düşüncesi yüzeysel kalmaktadır. Çünkü biçimin ağır bastığı edebi metinlerde bu tavır biçimi ihmal etmektedir. Bilgi amaçlı gündelik metinlerde işe yarar gibi görünse de sonuçta bu şekilde bir eşdeğerlilik anlayışı yüzeysel olmaktan kurtulamamaktadır.⁶⁴

Erek metin merkezli çeviri kuramcılarının Gideon Toury de bu kavramın çeviribilimin doğasına uygun olmadığını savunmakta ve çeviribilime zarar verdiğini düşünmektedir.⁶⁵ Toury eşdeğerliliği kabul edilebilirlik ve yeterlilik uçları arasında değerlendirir. Çünkü sorun-çözüm çiftleri arasındaki ilişkiler ancak kısmi olarak saptanabilir. Ona göre eşdeğerlilik ancak kaynak ya da erek dizge normlarından biri seçilerek sağlanabilir.⁶⁶

Eugene A. Nida iki tür eşdeğerlilikten bahseder. İlki biçimsel eşdeğerlilik ikincisi ise devingen eşdeğerliliktir.⁶⁷ Devingen eşdeğerlilikte çeviride doğallık benimsenir. Erek metnin kültürüne sahip erek dil okurunun kaynak metnin kültürünü bilmesi gerektiğini düşünülmez. Erek dil okurunun çeviri metni kolay anlaması hedeflenir.⁶⁸ Biçimsel eşdeğerlilikte ise metnin içeriğinin yanında dilsel özelliklerinin de erek metne aktarılması amaçlanır. Kaynak metnin kendi okurunda yaptığı etkinin erek metnin okurunda da oluşturulması düşünülür.⁶⁹

Görüldüğü gibi eşdeğerlilik dilbilim ve çeviribilimcilerin üzerinde anlaştığı bir kavram değildir. Diller arasında tam bir eşdeğerliliğin sağlanamayacağı dillerin kendine özgü niteliklerinden hareketle rahatça söylenebilir. Bu durum çeviri yaparken bilgi kaybına da sebep olur. Sonuç olarak edebi metinlerde bire bir eşdeğerlilik sağlamanın çok zor hatta imkansız olduğu belirtilmektedir. Günlük

⁶⁴ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 41.

⁶⁵ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s.52

⁶⁶ Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 58.

⁶⁷ Mehmet Rifat, *Çeviri(Bilim) Nedir? Başkasının Bakışı, Dünya Kitapları*, s. 106. Eugene A. Nida, *Çeviri Süreçleri*, İngilizce'den çev: Yurdanur Salman.

⁶⁸ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 58.

⁶⁹ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 69.

konuşmalarda kullanılan sözcüklerde ise eşdeğerliliğin daha fazla olduğu ifade edilmektedir.⁷⁰

2.4.5. Çeviride Yeterlilik

Çeviride yeterliliğin belirleyici özelliği çeviri metnin okuyan kesim tarafından kolay anlaşılır olmasıdır. Çevirinin erek metin okurunun düzeyi dikkate alınarak amacına uygun yapılması yeterli olmasını sağlayabilir.⁷¹

Yeterlilik Toury'nin kuramında şöyle yer alır. Eşdeğerlilik kavramı erek veya kaynak kültür önceden belirlenmek suretiyle çeviri metin erek kültüre yakın olursa kabul edilebilirlik, kaynak kültüre yakın olursa yeterlilik ölçütü dikkate alınır. Bundan sonra sorun-çözüm çifti arasındaki kaymalar belirlenir. Aynı zamanda açıklayıcı varsayımlar da üretilir.⁷² Yeterlilik bir anlamda kaynak kültür ile erek kültür arasındaki eşdeğerlilik skalasında yer alan bir konumdur. Üretilen çeviri metnin kaynak kültüre yakınlığını ifade eder. Önceden belirlendiği için kaynak kültüre yakın olması erek merkezli kuram açısından sorun teşkil etmez. Çünkü erek metin merkezli çeviri kuramı bu konuda mütercime insiyatif tanımaktadır.

2.4.6. Çeviri Açısından Metin Türleri

Kaynaklardan hareketle metin türü ve çeviri kavramlarını bir arada kullanan ilk kişinin Hieronymus olduğunu söyleyebiliriz.⁷³ Onun dünyevi metinleri serbest metotla, dini metinleri ise sözcüğü sözcüğüne çevirmekten yana olduğunu daha önce belirtmiştik.

Metinleri çeviri açısından türlerine ayıran önemli isimlerden biri de Schleiermacher'dir. O çevirmenlik ve dilmaçlık kelimelerine dikkati çekerek bu iki kelimeyi birbirinden ayırır. Ona göre çevirmenlik bilimsel ve sanatsal metinlerde, dilmaçlık ise iş yaşamındaki metinlerin çevirisinde söz konusu olur. İş yaşamındaki metinleri çevirmek için yaratıcılığa gerek yoktur. Bu metinler daha çok nesnel somut ilişkileri ifade ederler. Çünkü dilmacın elinde kelimelerin listesi bulunmaktadır. Sanatsal ve bilimsel metinlerde ise bir yaratıcılık vardır. Nesnellik yerini öznelliğe bırakır. Bu tür metinler için Schleiermacher “*tinsel*” nitelemesini yapar. Kaynak

⁷⁰ İsmail Boztaş, , “Çeviri, Çevirmen Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar”, s. 56.

⁷¹ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 76.

⁷² Mine Yazıcı, *Çeviribilime Giriş*, s. 58.

⁷³ F. Sâkine Eruz, *Çeviriden Çeviribilime*, s. 44.

metin bir yaratma sürecinde ortaya çıktığı için çevirisi de yaratıcılığı gerektirir ve çevirmen kendi yaratıcılığına güvenmek zorunda kalır. Çünkü kaynak metin bir yaratıcılığın ürünüdür ve çeviri de bu bağlamda çevirmenin yaratıcılığının ürünü olacaktır.⁷⁴

Metinleri gruplandırarak inceleyen dilbilimcilere Katharina Reiss de dahil edilebilir. Onun bilgilendirici dediği metin türü nesnel durumları ve olayları betimleyen yazılardır. Bu tür metinlerde önemli olan bilginin anlaşılmasını sağlamaktır. Anlatımcı diye ifade ettiği türde ise yazar kendi dilini yaratıcı şekilde kullanarak metni oluşturur. Roman, öykü gibi türler bu gruba girer. Çok araçlı dediği metin türü ise reklam, propaganda vaaz gibi muhatabı harekete geçirmeyi amaçlayan işlevsel türlerdir.⁷⁵

Metin türleri ile ilgili ayrım sadece bu kadar değildir. Bu alanla ilgili çalışma yapıp farklı şekilde metinleri sınıflandıran başka dilbilimciler de vardır. Zaten daha sonra Reiss süreç odaklı çeviri kuramını savunan Hans J. Vermeer ile birlikte metin türlerini yalın, karmaşık ve önceli metinler diye tekrar sınıflandırmıştır.⁷⁶

Son yıllarda yazın metinleri ilgili araştırmalarda artış gözlenmektedir. Bu araştırmalar yazın metinlerini çevirmenin bir süreç olarak ele alması ve metinlerin sahip oldukları her türlü niteliklerin iyice ortaya konması gerektiği hususunda yoğunlaşmaktadır.⁷⁷

2.3. KUR'AN ÇEVİRİSİ TARİHİ

Kur'an Arapça konuşan bir topluma kendisinin de vurguladığı şekilde Arapça inmiştir. Onun farklı bir dile tercüme edilmesi için Arapça bilmeyen birinin Kur'an'ı anlamayı talep etmiş olması gerekir. Buradan hareketle vahyin zor şartlarda yayıldığı ilk dönemlerde tercüme ihtiyacı hissedilmediği söylenebilir.

Mekke döneminde Kur'an tercümesiyle ilgili olarak yeterli delil olmadığı görülmektedir. Ancak Medine döneminde İslam Devleti'nin teşekkülü ile diplomatik ilişkiler artmıştır. Yabancı devletlere gönderilen davet mektupları ile çeviri etkinliği

⁷⁴ Turgay Kurultay, *Dün ve Bugün Çeviri Dizisi*, s. 193-195.

⁷⁵ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 26, 27.

⁷⁶ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 31.

⁷⁷ Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, s. 46.

gerekli hale gelmiştir.⁷⁸ Mektuplarda Besmele ve Kur'an'dan bazı ayetler yer almaktadır.⁷⁹ Bu mektuplar islamın ve din dilinin geliştirilmesi için Arapça yazılarak gönderilmiştir. Aynı zamanda Kur'an dilinin yayılması adına da böyle davranılmıştır. Söz konusu mektuplarla birlikte gönderildiği ülkenin yöneticilerine mektupları tercüme edecek mütercim elçiler de gönderiliyordu.⁸⁰ Bu konuda çalışmalar yapan Hidayet Aydar bu ayetleri Kur'an'ın ilk tercüme edilen ayetleri ve bu çeviri işlemini de Kur'an'ın ilk tercüme etkinliği olarak görmektedir. Bu çeviri faaliyetinin şifahi olduğunu da açıklamalarına eklemektedir.⁸¹

Çeviri etkinliğinin bir gereksinim olduğunu söyleyen Schleiermacher'in⁸² bu düşüncesi Kur'an'ın ilk kısmi tercümelerinin sebebini genel olarak açıklar mahiyettedir. Hz Peygamber zamanında Kur'an'ın bazı ayetleri hissedilen lüzum üzerine tercüme edilmiştir. Bu duruma sahabeden Fars asıllı olan Selman-ı Farisi'nin Fatiha Suresi'ni sadece Farsça bilenlere Arapça öğrenene kadar namazda okumaları için tercüme etmesi örnek olarak verilebilir.⁸³ Selman-ı Farisi'nin bu tercümeyi Hz Peygambere sunduğunu Hz Peygamberin onayından sonra İranlılar'a verdiği rivayetlerde mevcuttur.⁸⁴ Zaten Kur'an'a ve Hz Peygambere son derece bağlı olan bir sahabinin Kur'an ile ilgili bir tasarrufu Hz Peygamberin izni olmadan yapmasının düşünülemeyecek bir durum olduğu açıktır.

Hz Peygamber zamanında yapılan bu tercümelerin bir metot takip edilerek belli kural ve kaidelere bağlı bir şekilde yapıldığını söylemek zordur. Daha sonra tefsir ve hadis gibi ilimlerdeki hızlı gelişmeler, Arapça dilbilgisi çalışmalarının artması, Arap olmayan müslümanların Kur'an diline olan teveccühleri tercümenin fazla rağbet görmesinin önüne geçmiştir. Böylece tercümenin kuramsal veya teorik yanı gelişmemiş ve ilerlemesi sekteye uğramıştır.⁸⁵

⁷⁸ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, Kur'an Okulu Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1996, s. 85.

⁷⁹ Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesaiiki's-Siyasiyye*, Daru'n-Nefâis, Beyrut, 6. Baskı, 1987, s. 100, 101.

⁸⁰ Halid Abdurrahman el-Akk, *Usulu't-Tefsîr ve Kavâiduhu*, Daru'n-Nefâis, 2. Baskı, Beyrut, 1986, s. 465.

⁸¹ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s. 88,89.

⁸² Turgay Kurultay, *Dün ve Bugün Çeviri Dizisi*, s. 207.

⁸³ Muhammed b. Ahmed es-Serahsî, *Kitabu'l-Mebsut*, Daru'l-Marife, Beyrut, c. I, trs., s.37.

⁸⁴ Muhammed Hamidullah, *Hz Peygamberin, Altı Orjinal Diplomatik Mektubu*, çev: Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990, s. 30.

⁸⁵ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s.90.

İlk Kur'an tercümesi Acaibu'l-Hind ve's-Sin adlı eserden naklen verilen bilgilere göre hicri 270'li yıllarda yapılmıştır. Bu bilgilere göre Mehruk b. Raik adlı bir melik Abdullah b. Ömer b. Abdulaziz'den Kur'an'ın manalarını tercüme ettirmesini istemiştir. O da bu işi Iraklı edebiyatta, şiirde ve zekilikte meşhur birine vermiştir. Daha sonra melik müslüman olmuş ve bunu halkından gizlemiştir.⁸⁶

Kaynakların verdiği bilgiye göre Samanoğulları Emiri Mansur b. Nuh'un (350-365) yaptırdığı tercüme zamanımıza ulaşan en eski Kur'an tercümesidir. Terceme-i Tefsiri Taberi adlı eser satırarası harfî bir tercümedir. Farsça cümle tertibine riayet edilmeden ayetlerin altına Farsça karşılığı olan kelime ve ibareler yazılarak meydana getirilmiştir. Bu eserin Türkçe'ye yapılan ilk tercümenin de kaynağı ve ona model olduğu ifade edilmektedir.⁸⁷

Kur'an'ın ilk Türkçe tercümesinin kimin tarafından ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Farsça tercümelerin yapıldığı dönemde Kur'an'ın Türkçe'ye tercümesinin de yapıldığı söylenmekle birlikte bu görüş kesinlik kazanmamıştır.

Mevcut en eski Kur'an tercümelerinden biri İngiltere Manchester'da Rylands Kitaplığı Arapça Yazmalar bölümünde bulunan "Rylands Nüshası" olarak bilinen metindir. Bu metin Aysu Ata tarafından "*Türkçe İlk Kur'an Tercümesi, Karahanlı Türkçesi*" adıyla 2004 yılında duyurulmuştur. Bu nüshada Karahanlı Türkçesi kullanıldığı düşünülmektedir.⁸⁸

Osman Nebioğlu Sühey Ünver'den eski tercümelerin sayısının atmış kadar olduğunu nakletmektedir. Kur'an'ın eski tercümelerinin sayı bakımından az ancak dil bakımından büyük öneme sahip olduğu da vurgulanmaktadır.⁸⁹ Bu konuda Emek Üşenmez Aysu Ata'dan nakille Türk dil tarihi içerisinde günümüze kadar seksen üç tercüme yapıldığını söylemektedir.⁹⁰

Osmanlı Türkleri'nde özellikle İstanbul'da eğitimde kullanılan dil Arapça idi. Din eğitiminde Arapça kullanımının yaygın olması İstanbul'da Kur'an tercümesine

⁸⁶ Halid Abdurrahman el-Akk, *Usulu't-Tefsîr ve Kavâiduhu*, s. 466.

⁸⁷ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s.96.

⁸⁸ Emek Üşenmez, "*Türkçe İlk Kur'an Tercümesi ve Tercümedeki İslami Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine*", Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, S. 1, 2006, ss. 89-99, s. 91

⁸⁹ Osman Kesioğlu, *Nuzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri*, TDV, Ankara, 1982, s. 60.

⁹⁰ Emek Üşenmez, "*Türkçe İlk Kur'an Tercümesi ve Tercümedeki İslami Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine*", s. 91.

ihtiyaç hissettirmemiştir. Ancak bu durum tercümelerin ortaya çıkmasına da tamamen engel olmamıştır. Eski tercümeler genellikle iki türdür. İlki kelime kelime yapılmış tercümelerdir. İkincisi cümle tercümeleridir. Eski tercümelerde kelime kelime tercüme daha çok görülür. Çünkü bu şekilde tercüme yapmak daha kolay olup kelimenin altına anlamı yazılarak tercüme meydana getirilmektedir. Diğer bir sebep ise Farsça tercümelerin bu tercümelere örnek teşkil etmesidir. Farsça tercümeler daha eski olup Türkçe tercümelerin yapılış şeklini etkilemiştir. Cümle halinde tercümelerde ise Türkçe uygunluğa bakılmamaktadır.⁹¹

Batı'da Aydınlanma hareketi ile Kilise'nin din üzerindeki hakimiyeti sarsılmıştır. Alman düşünür Martin Luther İncil'i Almanca'ya çevirmiş ve kutsal metinlerin halkın anlaması için ulus dillere çevrilmesini savunmuştur. Batı'da imparatorlukların yıkılıp ulus devletlerin kurulduğu fikri ve siyasi hareketlenme Osmanlı'yı da etkilemiştir. Osmanlı Devleti içinde bazıları tarafından savunulan ulusçuluk fikri milli devlet, milli dil gibi bazı isteklerin doğmasına sebep olmuştur. Bu isteklerin en önemlilerinden biri de Türkçe Kur'an talebidir. O dönemde Batı etkisi ile ortaya çıkan Türkçe Kur'an isteği, Kur'an'ın başka dillere çevrilmesinin imkansızlığı ve Kur'an'ın anlaşılmasında tefsirlerin yeterli olduğu fikri etrafında tartışılmış, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu tartışmalar hararetle devam etmiştir. Bu dönemde çevirinin kuramsal yönüne dair yeni düşünceler üretilmediği görülmektedir.⁹²

Kur'an'ın ve ezanın Türkçe olması fikri XIX. asırda özellikle Tanzimat'tan sonra ortaya çıkmıştır. II. Meşrutiyet'ten sonra Türkçülük düşüncesi savunucularından Ziya Gökalp Türkçe ibadet fikrini ideolojisi içine sokarak ön plana çıkarmıştır.⁹³ Batı etkisiyle ortaya çıkan Kur'an'ın yani ibadetin Türkçe olması gerektiği düşüncesi Tanzimat'tan sonra çok fazla tartışılmamış 1908'den sonra bu fikirler daha gür bir sesle dillendirilmiştir.⁹⁴ Konuyla ilgili düşünceler ortaya çıktıktan sonra o dönemde de hararetli tartışmalar yapılmıştır. Ancak bu tartışmaların tercümenin kuramsal boyutundan uzak olduğu görülmektedir. Sosyal şartların

⁹¹ Osman Keskiöğlu, *Nuzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri*, s. 212, 214, 215.

⁹² Ömer Özsoy, "Çeviri Kuramı Açısından Kur'an Çevirisi", 2. Kur'an Sempozyumu Tebliğler-Müzakereler (4-5 Kasım 1995), Bilgi Vakfı Yayınları, 1. bs, Ankara, Ekim 1996, s. 255.

⁹³ Ali Rıza Sağman, "Kur'an - Mahiyeti - Başka Dile Çevrilmesi", Nşr: Dücane Cündioğlu, İslamiyât, C. 1, S. 2, Nisan-Haziran, 1998, ss. 99 – 124, s. 100, 101.

⁹⁴ Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, İstanbul, 1977, C. V, s. 1923.

belirleyiciliğinden hareketle söyleyebiliriz ki o dönem toplumda hakim olan siyasi ve fikri atmosfer Kur'an tercümesinin pek fazla kuramsal boyutunun tartışılmasına imkan vermemiştir. Yahut ihtiyaç hissedilmediği için çeviri kuramın tartışılacağı bir ortam oluşamamıştır. Bu nedenle Kur'an çevirisinin kuramsal boyutu üzerinde de kayda değer bir ilerleme ve düşünce üretimi olmadığı görülmektedir. Kur'an tercümesi ile ilgili bazı yöntemler ve fikirler bulunsada bunlar Batılı anlamda bir kuram olmaktan çok pratik alana yönelik bazı çözümlerdir.

Cumhuriyet döneminde Türkçe Kur'an isteğine karşı Kur'an'ın tercüme edilemeyeceğini savunan kesimler genellikle Sebilürreşad Dergisi çatısı altında toplanarak seslerini duyurmuşlardır. Yapılan çevirileri tenkit etmişler eksik ve hatalı yönlerini dile getirmişlerdir. Bazı çevirilerde özellikle kasıtlı tahriflerin bulunduğunu belirterek bu çevirilerin ehil olmayan kişilerce hazırlandığını söylemişlerdir. Bu kesimle birlikte Kur'an'ı tercüme etmeye ve bu tercümeleri basmaya yönelik girişimlerde bulunan az sayıda yayıncı da vardır. Bunlardan biri Tüccarzade İbrahim Hilmi'dir. Yayınladığı tercümelerde mütercim ismi zikretmediği için tercümeyle kendisinin yaptığı sanılmaktadır. Diğer bir yayıncı da Ermeni Mihran Efendi'dir. Bu dönemki mütercimlerden biri de Süleyman Tevfik'tir. Bu zat II. Meşrutiyet'ten itibaren S.T. rumuzlu tercümeler hazırlama çabası içinde olmuştur. Diğer mütercimler ise Suriye asıllı Arap Hristiyan olan Zeki Megamiz, Cemil Said ve Hüseyin Kazım Kadri'dir. Bunların yanında bir de İzmirli İsmail Hakkı'nın Zeki Megamiz'in eserini redakte etmesi ve kendi mealini yayınlama gayreti bulunmaktadır.⁹⁵ Sonuç olarak Kur'an'ın Türkçe'ye tercümesinin belirtileri Tanzimat'tan sonra ortaya çıktığı ve II. Meşrutiyet'ten sonra da Kur'an'ı Türkçe'ye çevirme girişimlerinin hızlandığı ve bu konuda hararetli tartışmaların yapıldığı görülmektedir.

O dönemde Kur'an'ın tercümesi meselesi ile ilgili yapılan tartışmaları konu edinen bir eser hazırlayan Mustafa Sabri Efendi bu tartışmaların siyasi nitelikte olduğunu söylemektedir.⁹⁶ Ona göre Kur'an'daki i'caz Kur'an'ın tercüme edilmesine

⁹⁵ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu ", 2. Kur'an Sempozyumu Tebliğler-Müzakereler (4-5 Kasım 1995), Bilgi Vakfı Yayınları, Ankara, Ekim 1996, ss. 173 – 237.

⁹⁶ Mustafa Sabri Efendi, Kur'an'ın Tercümesi Meselesi, çev: Süleyman Çelik, Bedir Yayınları, İstanbul, 1993, s. 100.

engeldir. Tevatür şartı ise onun tercümesini imkansız hale getirmektedir. Kur'an'ın tercüme edilemeyeceğini savunanların tercümenin Kur'an yerine konmasından ve namaz ile diğer ibadetlerde okunmasından endişe ettikleri görülmektedir. Çünkü Mustafa Sabri Efendi aslın yerine geçirilmeyecek her tercümenin kısa bir tefsir olarak görüldüğünü ve bunun caiz olduğunu ifade etmektedir.⁹⁷

Günümüzde Cumhuriyet dönemindeki bazı meselelerin problem olarak görülmediğini söyleyebiliriz. Artık tercümelerin Kur'an'ın yerine geçirilmesi endişesinden kaynaklanan tartışmalar yapılmamakta onun tercümesinin mümkün olup olmadığı sorun edilmemektedir. Daha çok Kur'an tercümelerinin yöntem ve metotları üzerinde durulmakta, yeterliliği ve başarısı konu edinilmektedir. Bu meyanda Salih Akdemir Türkçe hazırlanmış Kur'an tercümelerine çeviri kuramları açısından bakıldığı zaman bu çevirilerin dilbilim ve hermenötik alanlardan uzak yapıldığını söylemektedir.⁹⁸

2.5. KUR'AN ÇEVİRİSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

İslami ilimlerde tercüme önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Kur'an-ı Kerim'in Arapça olması ve ona ilişkin doğrudan ya da dolaylı olarak telif edilen eserlerin de aynı dilde olması farklı dildeki okurlar için tercümeyi gerekli ve değerli kılmaktadır. Bununla yanında Kur'an'ı anlama isteği ile birlikte bu eserlerden yararlanma düşüncesi ve zorunluluğu tercümeyi önemli hale getiren diğer bir nedendir.

İslami ilimlerle ilgili olan gelenekte başvuru ve daha çok Kur'an tercümelerinde uygulanagelen bazı tercüme yöntemleri vardır. Bunlar harfi, misli misline, tanziri, manzum, tefsiri ve manevi tercüme metotlarıdır.⁹⁹

2.5.1. Harfi Tercüme

Bu tercüme metodu geleneksel tefsir disiplininde lafzi, literal, kelimesi kelimesine, sözcüğü sözcüğüne, motamot tercüme¹⁰⁰ şeklinde de adlandırılmaktadır. Harfi tercüme yöntemi kaynak metnin nazmı ve üslubuyla birlikte anlamının da

⁹⁷ Mustafa Sabri Efendi, Kur'an'ın Tercümesi Meselesi, s. 27, 119.

⁹⁸ Salih Akdemir, "Kur'an Çevirilerinde Dikkate Alınmayan Önemli Bir Üslup Özelliği Üzerine", İslamiyat V (2002), S. 1, ss. 143-161, s. 148.

⁹⁹ Hidayet Aydar, Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi, s. 237- 270.

¹⁰⁰ Zülfikar Durmuş, Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri "Aziz Kur'an ve İnsanlığa Son Çağrı Örneği", Rağbet Yayınları, İstanbul, 2007, s. 111.

korunarak erek metne aktarılması şeklinde ifade edilebilir. Kur'an'ın böyle bir yöntem ile tercüme edilemeyeceği ifade edilmektedir.¹⁰¹ Diğer bir ifadeyle harfi tercüme yöntemi Kur'an'ı Türkçe'ye aktarma konusunda yetersiz kalmaktadır.

Bu yöntem kaynak metne sadık kalma düşüncesine bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Ancak gündelik çok basit metinlere uygun olabilecek bu yöntemi edebi özellikleri olan eserlerde kullanmak çeviride istenen sonuçlara ulaşmaya mani olacaktır. Bu yöntemi en iptidai tercüme şekli olarak tanımlayan Savory sadakatin bu olmadığını ve bir kelimenin diğer bir dilde aynısı ile tercüme edilemeyeceğini söyler.¹⁰²

2.5.2. Misli Misline Tercüme

Misli misline tercüme kaynak metnin birebir karşılığı olacak şekilde erek metnin oluşturulması şeklinde tanımlanabilir. Onu harfi tercümeden ayıran husus harfi tercüme bazı metinlerde mümkün olsa bile misli misline tercüme hiç bir şekilde mümkün değildir. Bu yönteme göre kaynak metnin içerdiği her türlü anlamın ve onun diğer özelliklerinin her yönüyle eksiksiz bir şekilde erek metne aktarılması dahası kaynak metin kaç kelime ise erek metnin de o kadar kelimedenden oluşması gerekir. Muhakkak böyle bir tercüme hiç bir eser için mümkün değildir. Çünkü dillerin kendilerine has özellikleri ve yazarlar ile mütercimlerin duygu ve düşünceleri böyle bir tercümeyi mümkün kılacak şekilde tıpa tıp aynı olamaz.¹⁰³

Dillerin kültürle sıkı ilişkisi vardır. İki kültürün birebir aynı olmayacağı ortadadır. Ayrıca kaynak metnin kendi kültüründen taşıdığı izlerin erek kültürde de bulunması gerekir ki bu mümkün değildir. Dolayısıyla böyle bir tercüme imkan dahilinde olmayacaktır. Öte yandan iki dil arasında "x = y" şeklinde birebir sözcük eşleştirmesi¹⁰⁴ çoğunlukla yapılamadığı için bu yöntemin tam olarak uygulanamayacağını söyleyebiliriz.

2.5.3. Tanziri Tercüme

¹⁰¹ Muhammed Huseyn ez-Zehebî, *et-Tefsîr ve 'l-Müfessirûn*, Mektebetu Vehbe, Kahire, C. 1, s. 19, 20.

¹⁰² Theodore Savory, *Tercüme Sanatı*, çev: Hamit Dereli, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1994, s. 59

¹⁰³ Hidayet Aydar, *Kur'ân-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s. 237.

¹⁰⁴ Theodore Savory, *Tercüme Sanatı*, s. 8.

Özellikler şiir çevirilerinde kullanılan tanziri tercüme yöntemi, kaynak metnin tam bir tercümesi olmayıp daha çok kaynak metnin benzerini erek dilde ortaya koymak suretiyle yapılan tercüme şeklidir. Bu yöntemde kaynak metinden ne fazla uzaklaşılır ne de onun gerçek anlamda bir tercümesi yapılır. Sadece kaynak metinden yararlanılarak benzer bir metin oluşturulur.¹⁰⁵

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır edebi eserlerin tercümesinde başarının çok zor hatta imkansız olduğu kanaatindedir. Ancak edebi eserlerin tercümesi söz konusu olduğunda bu eserlerin tanzirini yapmanın tercümesinden daha kolay olacağını söyler.¹⁰⁶

2.5.4. Manzum Tercüme

Bu tercüme yöntemi şiir ya da nesir olsun bir metnin şiir formunda erek metne aktarılmasını ifade eder. Bu yöntem Kur'an çevirilerinde de uygulanmaya çalışılmıştır. Manzum tercüme yöntemi ile yapılan Kur'an tercümelerinde her zaman kaynak metne sadık kalınamamış ve özgür hareket edilmiştir.¹⁰⁷ Mütercim Kur'an'dan anladığı manayı manzum şekle sokabilmesi için kelime eklemek zorunda kaldığını söyleyebiliriz.

2.5.5. Tefsiri Tercüme

Anlama odaklanılarak yapılan bu tercüme yönteminde kaynak metnin kelime ve cümle dizimi ihmal edilerek çeviri yapılır. Kaynak metnin üslubu ve cümle yapısı erek metne aktarılmaya çalışılmaz. Onun ihtiva ettiği anlam en güzel şekilde erek metne nakledilmeye çalışılır. Bu metot harfi tercümeğe göre daha kolay olup Kur'an çevirilerinde en çok kullanılan tercüme yöntemidir.¹⁰⁸

2.5.6. Manevi Tercüme

Kaynak metnin nazmını ve söz dizimini muhafaza etme zorunluluğu olmayıp anlamı olabildiğince doğru bir şekilde aktarma amacı taşımaktadır.¹⁰⁹ Bu tercüme şeklinde mananın farklı bir dilde izah edilmesi söz konusudur. Mütercim Kur'an'dan

¹⁰⁵ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s. 237 - 238.

¹⁰⁶ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dili Kuran Dili*, Yenda Yayıncılık, trs., C. I, s. 4.

¹⁰⁷ Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s. 239.

¹⁰⁸ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1976, s. 217.

¹⁰⁹ Muhammed Huseyn ez-Zehebî, *et-Tefsîr ve 'l-Müfessirûn*, C.1, s. 21.

anladığı manayı kendi üslubu ile erek dile aktarır. Kaynak metnin cümle tertibine, üslubuna uymak şart değildir. Kaynak metindeki her kelimin tercümeyle yansıtılması lüzumu da yoktur. Bu yöntem harfi tercümede aktarılması mümkün olmayan yan anlamların erek metne taşınmasına imkan verir. Bu tercüme şeklinde amaç harfi tercümeden daha serbest, daha anlaşılır bir tercüme ortaya koymaktır.¹¹⁰ Manevi tercüme yöntemini tercih eden mütercim sadece anlamı aktarmaya çalışacağı için daha serbest davranma imkanı bulacaktır.

¹¹⁰ Hidayet Aydar, *Kur'ân-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi*, s. 267.

İKİNCİ BÖLÜM

MEALLERİN KRONOLOJİK SIRALAMASI

Bu bölümde incelediğimiz mealleri kronolojik şekilde sıraladık. Ayrıca eserler hakkında kısaca bilgi verip onları tanıtmaya çalıştık.

3.1. TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E KADAR

1) *Kur'ân-ı Kerim Meâli ve Tefsiri - Tibyan Tefsiri*: Eser Hıdr ibn Abdurrahman el-Ezdi tarafından 773(h) yılında telif edilmiştir. Eseri Türkçe'ye tercüme eden Ayıntaplı Muhammed ed-Debbağî'dir. O eseri 1110(h) tarihinde Türkçe'ye çevirmiştir. Eser 1841 yılında Bulak Matbaası tarafından İstanbul'da tab edilmiştir.¹¹¹ Farklı zamanlarda tekrar tekrar basılan bu tercüme döneminde epey etkili olmuş bir Kur'an çevirisidir. Süleyman Fahir tarafından bugünkü dile çevrilen mealde naşir imzalı kısa bir mukaddime bulunmaktadır.¹¹²

2) *Kur'ân-ı Kerim ve Meâli - Mevâkıb Tefsiri*: Tefsiru'l Mevakib Tercemetü'l Mevahib adlı eser Hüseyin b. Ali el-Kaşifi tarafından Farsça olarak telif edilmiş İsmail Ferruh Efendi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha önce eserin Türkçe çevirisi Ebil-Fadl Muhammed İdrisiyyül-Bitlisi tarafından yapılmış olsa da İsmail Ferruh Efendi 1246(h) tarihinde tekrar tercüme etmiştir. Eserin Türkçe tercümesinin baskısı 1865 yılında İstanbul'da Matbaai Amire tarafından yapılmıştır. Daha sonra çeşitli baskıları da olmuştur.¹¹³ Eserin Latin harfleri ile ilk baskısını Bütün Kitabevi 1959 yılında tek cilt halinde yapmıştır. Günümüz diline Süleyman Fahir tarafından çevrilen bu Kur'an tercümesinde kısa bir önsöz yer almaktadır.¹¹⁴

3) *Nuru'l-Beyan Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemesi*: Kapak sayfasında eserin bir heyet tarafından çeşitli tefsirlere müracaat edilerek hazırlandığı ifade edilmektedir. Meal 1921 yılında İstanbul'da Kütüphane-i İslam sahibi İbrahim Hilmi tarafından basılmıştır. Eserde hazırlayanların ismi geçmemekle birlikte Şeyh

¹¹¹ Macit Yaşaraoğlu, *Kur'ân-ı Kerîm Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*, s. 125.

¹¹² Ayıntabi Mehmet Efendi, *Kur'ân-ı Kerim Meâli ve Tefsiri – Tibyan Tefsiri*, çev: Süleyman Fahir, Bütün Kitabevi, İstanbul, 1956

¹¹³ Macit Yaşaraoğlu, *Kur'ân-ı Kerîm Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*, s. 127.

¹¹⁴ İsmail Ferruh Efendi, *Kur'ân-ı Kerim ve Meâli, Mevâkıb Tefsiri*, çev: Süleyman Fahir, Bütün Kitabevi, İstanbul, 1959.

Muhsin-i Fani imzalı kısa bir mukaddime bulunmaktadır.¹¹⁵ Bu eserin Hüseyin Kazım Kadri -mukaddimedede Şeyh Muhsin-i Fani olarak adı geçen kişinin-riyasetinde bir heyet tarafından hazırlandığı ifade edilmektedir.¹¹⁶

3.2. CUMHURİYET'TEN 1960'A KADAR

1) Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Kur'an-ı Kerim: Cumhuriyet döneminde yapılan çevirilerden biri Cemil Said'e aittir. Eserin 1924 tarihinde ilk, 1928'de de ikinci baskısı yapılmış ve eser İstanbul'da yayınlanmıştır.¹¹⁷ Kısa denilebilecek bir önsöze sahip olup incelediğimiz nüshada iki buçuk sayfa kadardır. Meal Osmanlıca'dır.¹¹⁸

2) Türkçe Kur'an-ı Kerim: Eser 1926 yılında Marif Kütüphanesi tarafından İstanbul'da yayınlanmıştır. Eseri hazırlayan Süleyman Tevfik'tir. Mealde eserin Ders vekili Halis Efendi, Meclis Marif Azası Hacı Zihni Efendi, Müellefat-ı Şeriyeye Heyeti Azası Aydoslu Tevfik Efendi ve Meclis Marif Azası Faiz Efendi isimlerinden oluşan komisyon tarafından tetkik ve takdir edilen Tafsilü'l-Beyan adlı tefsirden mülehhas olduğu kaydı yer almaktadır. Mealde Naci imzalı kısa bir önsöz bulunmaktadır.¹¹⁹

3) Terceme-i Şerife - Türkçe Kur'an-ı Kerim: Suhulet Kütüphanesi tarafından İstanbul'da basılan eserde S.T. rumuzlu bir kişiye ait önsöz bulunmaktadır. Önsözde 1926 tarihi görülmektedir. Ayrıca eserde Ders vekili Halis, Meclis Marif Azası Hacı Zihni ve Faiz, Müellefat-ı Şeriyeye Heyeti Ağzası Aydoslu Tevfik Efendi merhumlarından oluşan heyet tarafından tetkik ve takdir edilen Tafsilü'l-Beyan fi Tefsiri'l Kur'an isimli tefsirden mülehhastır bilgisi de yer almaktadır.¹²⁰

¹¹⁵ Şeyh Muhsin-i Fani, *Nuru'l-Beyan Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemesi*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1921.

¹¹⁶ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 181.

¹¹⁷ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 186.

¹¹⁸ Cemil Said, *Kur'an-ı Kerim Tercemesi/ Türkçe Kur'an-ı Kerim*, Cihan Kütüphanesi, 1924.

¹¹⁹ Süleyman Tevfik, *Türkçe Kur'an-ı Kerim, Marif Kütüphanesi*, İstanbul, 1926.

¹²⁰ S.T., *Terceme-i Şerife-Türkçe Kur'an-ı Kerim*, Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, 1926.

4) ***Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Mushaf-ı Şerif***: Suhulet Matbaası tarafından yayınlanan mealde S.T. rumuzlu bir önsöz bulunmaktadır.¹²¹ Eser 1927'de İstanbul'da basılmıştır.¹²²

5) ***Tercemeli Kur'an-ı Kerim***: Kapak sayfasında mealin Fatih dersiam ve vaizlerinden Osman Raşid Efendi riyasetinde ilmi bir heyet tarafından hazırlandığı ifade edilmektedir. Eser Marif Kütüphanesi tarafından 1927 yılında İstanbul'da basılmıştır. Bu çeviri Ahmet Cevdet Paşa'nın kısa hayat hikayesi ile onun Kur'an ve tercüme ile ilgili düşüncelerinin yer aldığı bir bölümü de ihtiva etmektedir.¹²³

6) ***Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma'âni-i Kur'an)***: İsmail Hakkı İzmirli tarafından telif edilen meal 1927 yılında, M. İbrahim Hilmi Kütüphanesi tarafından tab edilmiştir.¹²⁴ Eserin incelediğimiz baskısında çift sütun olarak 2,5 sayfa kadar bir önsöz bulunmaktadır.¹²⁵

7) ***Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri***: O dönem Latin harfleriyle basılmış ilk tercümelerden biri de Ömer Rıza Doğrul'a aittir. Mealın ilk baskısı 1934, ikincisi 1947, üçüncüsü de 1958 yılında yapılmıştır.¹²⁶ Eserin İlk Söz başlığı altında iki sayfaya yakın kısa bir önsözü bulunmaktadır. Mukaddime bölümünde ise Kuran hakkında geniş bilgiler verilmektedir.¹²⁷

8) ***Hak Dini Kur'an Dili***: Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlatılan eser 9 cilt olarak 1935-1938 yılları arasında neşredilmiştir. Bu eser Hak Dini Kuran Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir adıyla Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tarafından kaleme alınmıştır. Eserin meal kısmı 1982 yılında Nebioğlu Basımevi tarafından Hak Dini Kur'an Dili Meali adıyla neşredilmiştir. Yayınevleri bu eseri 1992 yılında yayın yasağının kalkması ile sadeleştirilerek hızlı bir şekilde basma gayreti içine

¹²¹ S.T., *Kur'an-ı Kerim Tercemesi-Türkçe Mushaf-ı Şerif*, Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, 1927.

¹²² Dücane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 182.

¹²³ Osman Raşid Efendi, *Tercemeli Kur'an-ı Kerim*, Marif Kütüphanesi, İstanbul, 1927.

¹²⁴ Macit Yaşaroğlu, *Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tercüme Bibliyografyası*, s. 141.

¹²⁵ İsmail Hakkı İzmirli, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Ma'âni-i Kur'an)*, Eren Yayınları, İstanbul, 1977,

¹²⁶ Müjgân Cunbur, "Kur'an-ı Kerim'in Türk Dilinde Basılmış Terceme ve Tefsirleri", s. 125.

¹²⁷ Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri*, Ahmet Halit Kitabevi, 1934.

girmişlerdir.¹²⁸ Eserin Mukaddime kısmı çeviri ile ilgili değerli bilgiler içermektedir.¹²⁹

9) Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi: Ömer Fevzi Mardin tarafından hazırlanan eserin ilk baskısı 1950 yılında İstanbul'da Acun Basımevi tarafından yapılmıştır.¹³⁰ Bu meal kendine özgü nitelikleri bulunan alanında ilk eser sayılabilir.¹³¹ Eserde yaklaşık yarım sayfa kadar bir önsöz bulunmaktadır. Ayrıca mütercimim Kur'an ve diğer semavi dinlerin kitapları hakkında bilgi verdiği bir bölüm ile maksadını anlattığı bir kısım da yer almaktadır. Müellif Kur'an'ın tamamının meal olarak eserde yer almadığını sadece insanlar için her zaman lazım olacağını düşündüğü ayetlere yer verdiğini belirtmektedir.¹³²

10) Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm: Hasan Basri Çantay tarafından telif edilen eser ilk baskısını 1952 yılında üç cilt olarak yapmıştır. Eserin ilk baskısını İsmail Akgün Matbası, sırasıyla 1957, 1958, 1962 baskılarını da Ahmet Sait Matbaası gerçekleştirmiştir.¹³³ Eserde dört buçuk sayfa kadar müellifin görüşlerini serdettiği bir önsöz bulunmaktadır.¹³⁴

11) Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli: Bu meal Abdülbaki Gölpınarlı'ya aittir. Eser ilk olarak 1955 yılında¹³⁵ Remzi Kitabevi tarafından İstanbul'da yayınlanmıştır. Eserde Açıklama başlığı altında müellifin Kur'an hakkında bilgiler verdiği uzun sayılabilecek bir bölüm yer almaktadır.¹³⁶

12) Kur'an: Bizim tespitlerimize göre bu çeviride önsöz bulunmamasının yanı sıra herhangi bir açıklama da yer almamaktadır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na ait olan bu meal 1957 yılında Ankara'da yayınlanmıştır.¹³⁷

¹²⁸ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 194.

¹²⁹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime".

¹³⁰ Macit Yaşaroğlu, *Kur'ân-ı Kerîm Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*, s. 152.

¹³¹ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 200.

¹³² Ömer Fevzi Mardin, *Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi*, İlahiyat Kültür Telifleri Basım ve Yayın Derneği, 2. bs., İstanbul, 1976, s. 22.

¹³³ Macit Yaşaroğlu, *Kur'ân-ı Kerîm Tarihi ve Türkçe Tercümeler Bibliyografyası*, s. 153.

¹³⁴ Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, İsmail Akgün Matbası, 1952.

¹³⁵ Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu", s. 202.

¹³⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1958.

¹³⁷ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Kur'an*, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik Ticaret. A.Ş., Ankara, 1957.

13) Türkçe Kur'an-ı Kerim: Osman Nebioğlu tarafından kaleme alınan bu meal önsöz veya açıklama ihtiva etmemektedir. Eser Nebioğlu yayınevi tarafından 1957 yılında İstanbul'da neşredilmiştir.

3.3. 1960' TAN GÜNÜMÜZE KADAR

1) Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Meâl): Bu meal Hüseyin Atay ve Yaşar Kutluay tarafından hazırlanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nca 1961 yılında Ankara'da basılmıştır. Eserde müelliflere ait açıklamaların yanında Kur'an ve meal ile ilgili farklı kimselerin kaleme aldığı bölümler bulunmakta ve bu bölümlerde okura bilgiler verilmektedir.¹³⁸

2) Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâli Âlîsi: Ömer Nasuhi Bilmen tarafından telif edilen mealde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Baskısı Bilmen Basım ve Yayınevi tarafından gerçekleştirilen eserin baskı tarihinin 1962 yılı olduğu görülmektedir.¹³⁹

3) Kutsal Kur'ân Türkçe Meâli: Meal Sadi Irmak'a ait olup Akşam Matbaası tarafından 1962'de İstanbul'da neşredilmiştir. Müellif eserini hazırlarken doğu tefsircilerinden ve tarafsız batı bilginlerinden yararlandığını ifade etmektedir. Mealde önsöz bulunmamaktadır¹⁴⁰

4) Kur'an Tercümesi - Tanrı Kitabı: Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş. tarafından 1962 yılında basılan eser Besim Atalay tarafından kaleme alınmıştır. Mealin önsözü bulunmamaktadır. Ancak eserin sonunda bu mealin X. asırdan itibaren çeşitli Türk lehçelerine çevrilmiş metinler göz önünde tutularak on beş sene emek harcanmak suretiyle Arapça'dan dilimize çevrilerek hazırlandığı yönünde bir açıklama bulunmaktadır.¹⁴¹

5) Kur'ân-ı Kerîm'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı: Ahmet Okutan tarafından hazırlanan eser Arif Bolat Kitabevi'nden İstanbul'da çıkmıştır. İnceleme imkanı bulduğumuz nüshada eserin baskı tarihi açıkça görülememektedir. Mealde eser hakkında açıklamaların yer aldığı kısa bir bölüm de mevcuttur.¹⁴²

¹³⁸ Hüseyin Atay, Yaşar Kutluay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Meâl)*, DİB, Ankara, 1961.

¹³⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâli Âlîsi*, Bilmen Basım ve Yayınevi, Ankara, 1962.

¹⁴⁰ Sadi Irmak, *Kutsal Kur'ân Türkçe Meâli*, Akşam Matbaası, İstanbul, 1962.

¹⁴¹ Besim Atalay, *Kur'an Tercümesi - Tanrı Kitabı*, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş., 1962.

¹⁴² Ahmet Okutan, *Kur'ân-ı Kerîm'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı*, Arif Bolat Kitabevi, İstanbul, trs.

6) Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi: Ali Fikri Yavuz'a ait bu mealin ilk baskısı 1967 yılında İstanbul'da¹⁴³ yapıldığı görülmektedir. Elimizdeki nüshası Sönmez Neşriyat'tan çıkmıştır. Bu nüsha 1982 yılında İstanbul'da basılmıştır. Mealde kısa bir önsöz bulunmaktadır.¹⁴⁴

7) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı: Abdullah Atıf Tüzüner'in hazırladığı mealde önsöz bulunmamaktadır. Bu meal ilk baskısını 1970 yılında İstanbul'da yapmıştır. Eser müellifin oğlu olan Feyyaz Tüzüner'in yazdığı kısa bir takdim yazısını da ihtiva etmektedir.¹⁴⁵

8) Kur'an-ı Kerîm Meâli: Süleyman Ateş ait olan meal 1974 yılında İstanbul'da tab edilmiştir. Eserde Nevzat Köseoğlu'na ait bir takdim yazısı ile müellife ait kısa bir önsöz yer almaktadır.¹⁴⁶

9) Kur'an-ı Kerîm ve Meâl-i Celîlesi: Abdullah Aydın tarafından yapılan bu meal Aydın Yayınevi tarafında 1979'da neşredilmiştir. Bizim tespitlerimize göre mealde önsöz bulunmamaktadır.¹⁴⁷

10) Lafzan ve Meâlen Kur'an-ı Hakîm'in Tercemesi: Ali Rıza Sağman tarafından kaleme alınan eser Üçdal Neşriyat tarafından İstanbul'da 1980 yılında basılmıştır. Eserde müellife ait bir önsöz bulunmamakla birlikte Mümin Çevik tarafından yazılmış bir takdim yazısı bulunmaktadır. Eserde müellifin çalışmalarının liste halinde verildiği bir bölüm de yer almaktadır.¹⁴⁸

11) Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Mealı: Eser Hasan Karakaya, Kadir Kabakçı, Mehmet Süslü, Kerim Aytekin ve Kenan Seyithanoğlu'dan oluşan heyetçe hazırlanmıştır. Çağ Yayınları'ndan İstanbul'da çıkan eserin incelediğimiz nüshasında ne zaman basıldığı ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır. Ancak çeşitli kaynaklarda

¹⁴³ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 139.

¹⁴⁴ Ali Fikri Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1982.

¹⁴⁵ Abdullah Atıf Tüzüner, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, İstanbul, 1970.

¹⁴⁶ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerîm Meâli*, Yüksel Matbası, İstanbul, 1974.

¹⁴⁷ Abdullah Aydın, *Kur'an-ı Kerîm ve Meâl-i Celîlesi*, 1979.

¹⁴⁸ Ali Rıza Sağman, *Lafzan ve Meâlen Kur'an-ı Hakîm'in Tercemesi*, Üçdal Neşriyat, , İstanbul, 1980.

1981 yılı ilk baskı tarihi olarak verilmektedir.¹⁴⁹ Eserde Kur'an-ı Kerim ile ilgili bilgilerin verildiği bir takdim bölümü mevcuttur.¹⁵⁰

12) Kur'ânı Kerîm ve İzahlı Meâli: Ahmed Davudoğlu'nun hazırladığı mealin inceleyebildiğimiz nüshası Timaş Yayınları'ndan çıkmıştır. Meal 1993 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eserde kısa bir önsöz bulunmakta ve önsözdeki tarih kaydı 1981'i göstermektedir. Mealın başka bir yayınevi tarafından daha önce basıldığı anlaşılmaktadır.¹⁵¹

13) Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli: Bu meal bir komisyon tarafından yazılmıştır. Bu komisyonda Ali Özek, Hayreddin Karaman, Ali Turgut, Mustafa Çağrııcı, İbrahim Kafi Dönmez ve Sadreddin Gümüş bulunmaktadır. Ali Özek'in komisyon başkanı olduğu anlaşılan mealde ona ait bir takdim yazısı ile Kur'an hakkında bilgi verdiği kısa bir bölüm yer almaktadır. İlk baskısı 1982 yılında Dünya İslam Birliği adına dağıtılmak üzere yapılmıştır. Gelen talepler üzerine ikinci baskısı 1985 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı'na gerçekleştirilmiştir.¹⁵²

14) Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük): Ali Bulaç'a ait olan meal Pınar Yayınları tarafından 1983'te İstanbul'da basılmıştır. Mukaddime niteliğinde meal hakkında açıklayıcı bilgilerin yer aldığı bir bölüm eserin başında yer almaktadır.¹⁵³

15) Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri: Talât Koçyiğit ve İsmail Cerrahoğlu tarafından hazırlanan meal ilk baskısını 1983, ikincisini 1985, üçüncüsünü de 1990 yılında yapmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'ca Ankara'da yayınlanan eser Kur'an ve tefsir bilgilerinin yer aldığı uzun sayılabilecek bir mukaddime bölümü ihtiva etmektedir. Mealde mukaddime bölümünden sonra bir de bibliyografya yer almaktadır.¹⁵⁴

¹⁴⁹ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 140.

¹⁵⁰ Hasan Karakaya, Kadir Kabakçı, Mehmet Süslü, Kerim Aytekin Kenan Seyithanoğlu, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, Çağ Yayınları, İstanbul, trs.

¹⁵¹ Ahmed Davudoğlu, *Kur'ânı Kerîm ve İzahlı Meâli*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1993.

¹⁵² Ali Özek - Hayreddin Karaman - Ali Turgut - Mustafa Çağrııcı - İbrahim Kafi Dönmez ve Sadreddin Gümüş, *Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Marmara Üniversitesi İFA V, 2.bs., İstanbul, 1985.

¹⁵³ Ali Bulaç, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük)*, Pınar Yayınları, İstanbul, 1983.

¹⁵⁴ Talât Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, DİB, 3.bs., Ankara, 1990.

16) Tanrı Buyruğu OKU “Kur’an” Nazım Çeviri: Rıza Çiloğlu tarafından hazırlanan meal 1987 yılında Oku Yayınevi tarafından İstanbul’da yayınlanmıştır. Manzum bir çeviri olan eserin başında kısa bir önsöz bulunmaktadır.¹⁵⁵

17) Kur’an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali (Anlamı): Ahmet Ağırakça ve M. Beşir Eryarsoy’a ait eser 1987 yılında İstanbul’da neşredilmiştir. Eser Fikir Yayınları’ndan çıkmıştır. Önsözde İsmail Ferruh Efendi’nin Mevakib adlı Türkçe kısa tefsirinden adapte edilerek meydana getirildiği bilgisi mevcuttur. Eserde yayınevi sahibinin bir takdim yazısı ile Mevdu’de’ye ait Kur’an-ı Kerim’i Anlamak İçin başlıklı bir bölüm bulunmaktadır.¹⁵⁶

Müelliflere ait Şubat 1995 tarihinde ilk baskısını yapan Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâlî adlı bir eser daha vardır. Onlar bu mealin yukarıdaki mealden “*hemen hemen bütünüyle ayrı ve farklı* ” olduğunu ifade etmektedirler.¹⁵⁷

18) Feyzü’l-Furkân - Kur’ân-ı Kerîm Meali: Bu eser Hasan Tahsin Feyizli tarafından hazırlanmıştır. İlk baskısını 1989 yılında yapmıştır. İncelediğimiz nüsha eserin dördüncü baskısı olup 2006 yılında bu baskı Server İletişim tarafından yapılmıştır. Eserde önsöz ile Kur’an hakkında bilgilerin verildiği bir bölüm bulunmaktadır. Ayrıca kaynakça bölümü de yer almaktadır.¹⁵⁸

19) Kur’an Bize Ne Diyor?: Ali Rıza (Hikmet) Taşkın tarafından hazırlanan eser müellifin ifadesi ile Türkiye’de hazırlanmış ilk konularına göre mealdir. İlk baskısını 1989 yılında yapan eser Madve Yayınları’nca İstanbul’da neşredilmiştir. Eserde önsözle birlikte yararlanılan kaynakların verildiği bir bölüm mevcuttur.¹⁵⁹

20) Yüce Kur’an Türkçe Çevirisi: Bu çeviriyi Mehmet Akçay yapmıştır. Eserin baskı yılı, baskı yeri ve hangi yayınevinden çıktığı meal üzerinde açık olarak görülememektedir. Mealde müellifin Kur’an ve bazı dini kavramlar hakkında kendi düşüncelerini ifade ettiği bir önsöz bulunmaktadır. Önsözün sonunda 1989 tarihi ile

¹⁵⁵ Rıza Çiloğlu, *Tanrı Buyruğu OKU “Kur’an” Nazım Çeviri*, Oku Yayınevi, 1.bs., İstanbul, 1987.

¹⁵⁶ Ahmet Ağırakça, M. Beşir Eryarsoy, *Kur’an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali (Anlamı)*, Fikir Yayınları, İstanbul, 1987.

¹⁵⁷ M. Beşir Eryarsoy, Ahmet Ağırakça, *Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâlî*, Buruc Yayınları, 2. bs., Aralık 1997.

¹⁵⁸ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü’l-Furkân Kur’ân-ı Kerîm Meali*, Server İletişim, 4. bs., İstanbul, 2006,

¹⁵⁹ Ali Rıza (Hikmet) Taşkın, *Kur’an Bize Ne Diyor?*, Madve Yayınları, 3.bs., İstanbul, 1997.

Yalova kaydı bulunmaktadır. Eser başvurulacak kaynakların yer aldığı bir bölümü de içermektedir.¹⁶⁰

21) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı: Bekir Sadak'a ait bu mealin ilk baskısını 1989 yılında yaptığı görülmektedir. Eserin ikinci baskısı Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları'ndan İstanbul'da 2009 yılında çıkmıştır. Eserde dört sayfaya yakın bir önsöz bulunmaktadır. Ayrıca müellifin biyografisi de eserin başında yer almaktadır.¹⁶¹

22) Kur'an-ı Kerim Meâli: Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin'in hazırladığı meal Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yayınlanmıştır. Eserin takdim yazısında Kur'an ile ilgili bilgiler verilmiş ve tercüme meal farkına değinilmiştir. Bunun yanında eser ile ilgili bilgi de verilmiştir. Takdim yazısı altında Diyanet İşleri Başkanlığı kaydı bulunup mütercimlerin isminin yazmadığı görülmektedir.¹⁶²

23) Kur'an-ı Kerim Meal ve Kelime Meali: Kelime meali tarzında Medine Balcı tarafından hazırlanan bu eser, Ebrar Yayınları'ndan İstanbul'da çıkmıştır. Eserin 1991 yılında yayınlandığı görülmektedir. Eser önsözle birlikte kaynakça bölümünü de ihtiva etmektedir.¹⁶³

24) Kur'ân-ı Kerim Meâli - Türkçe Anlamı: Ziya Kazıcı ve Necip Taylan tarafından hazırlanan meal Çağrı Yayınları'ndan çıkmıştır. İstanbul'da 1993 yılında basılan eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Önsözde mealin Latin harfleri kullanılmadan önce bir heyet tarafından hazırlanan Ahmet Cevdet Paşa'nın takririni bulunan bir terceme esas alınarak hazırlandığı ifade edilmektedir.¹⁶⁴ Ahmet Cevdet Paşa'nın takririni bulunan bu mealle ilgili daha önce bilgi vermiştik.

25) Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli: İsmail Mutlu ile Şaban Döğen'in hazırladığı meal Yeni Asya Neşriyat tarafından İstanbul'da 1994 yılında yayınlanmıştır. Eser bir takdim yazısı ihtiva etmektedir. Ayrıca Kur'an'ın tarifi ile

¹⁶⁰ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, trs.

¹⁶¹ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, Marmara Üniversitesi İFA V, 2.bs., İstanbul, 2009.

¹⁶² Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı, 12. bs., Ankara, 2006.

¹⁶³ Medine Balcı, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Kelime Meali*, Ebrar yayınları, İstanbul, 1991, C. 1.

¹⁶⁴ Ziya Kazıcı, Necip Taylan, *Kur'ân-ı Kerim Meâli Türkçe Anlamı*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1993.

ilgili bilgilerin bulunduğu Said Nursi'nin Sözlük adlı kitabından yapılan ıktıbastan oluşan kısa bir bölüm de mealde mevcuttur.¹⁶⁵

26) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı: Bu meal ilk baskısını 1994 yılında yapmıştır. Yaşar Nuri Öztürk tarafından kaleme alınan eser Yeni Boyut Yayınları'ndan İstanbul'da çıkmıştır. Önsözdeki bilgiye göre müellif mealde 1988 yılı Ramazan ayında başlamış ve onu 1993 yılı Haziran ayında bitirmiştir.¹⁶⁶

27) Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı: Mustafa Hizmetli tarafından hazırlanan mealin inceleme imkanı bulduğumuz nüshası onuncu baskısı olup Araştırma Yayınları'ndan Ankara'da çıkmıştır. Eserde kısa bir önsözle birlikte kaynakça bölümü de bulunmaktadır.¹⁶⁷ Eserin ilk baskısını ne zaman yaptığı incelediğimiz nüsha üzerinde açıkça görülememektedir. Ancak yaptığımız araştırmalar sonucunda ilk baskının 1995'li yıllarda gerçekleştirilmiş olabileceği sonucuna ulaştığımızı belirtmeliyiz.

28) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal): Daha önce Diyanet İşleri Başkanlığı için bir meal çalışmasında Yaşar Kutluay ile birlikte görev alan Hüseyin Atay bu kez sadece kendi imzasını taşıyan bir eser hazırlamıştır. O hazırladığı bu mealin eskisinin tekrar bir tercümesi olduğunu ifade etmektedir. Basım yeri Ankara olarak görünen eser 1995 yılında Sek Yayınları'ndan çıkmıştır. Eserde kısa bir sunuş yazısı ile yazarın biyografisi de bulunmaktadır.¹⁶⁸

29) Kur'an-ı Hakim ve Öz Türkçe Mealı: Mealın Alevi Alimleri Heyeti'nin katkıları ile Dabbetü'l-Arz Profesör 1400 tarafından tanzim edildiği belirtilmektedir. Ehlieyt Muhiblerine Kelam-ı Kadim adıyla da sunulan eser 1995 yılında Ankara'da Ayyıldız Yayınları'nca neşredilmiştir. Eserde meal ile ilgili genel düşüncelerin verildiği bir bölüm de yer almaktadır.¹⁶⁹

¹⁶⁵ İsmail Mutlu, şaban Döğen, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Mealı*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1994.

¹⁶⁶ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, Yeni Boyut Yayınları, 96. bs., İstanbul, 1999.

¹⁶⁷ Mustafa Hizmetli, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Araştırma Yayınları, 10. bs., Ankara, Ekim 2005.

¹⁶⁸ Hüseyin Atay, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, Sek Yayınları, Ankara, 1995.

¹⁶⁹ Alevi Alimleri Heyeti – Dabbetü'l-Arz Profesör 1400, Ehlieyt Muhiblerine Kelam-ı Kadim - *Kur'an-ı Hakim ve Öz Türkçe Mealı*, Ayyıldız Yayınları, Ankara, 1995.

30) *Kur'ânı Kerim ve Açıklamalı Meâli:* Bahaeddin Sağlam tarafından yapılan bu meal 1995 yılında, Tebliğ Yayınları'ndan İstanbul'da çıkmıştır. Eserde Kur'an ve meal ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir takdim yazısı mevcuttur.¹⁷⁰

31) *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meal:* Arif Pamuk ile Rahmi Serin'in eseri olan meal Pamuk Yayıncılık tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. Ne zaman çıktığı incelediğimiz nüsha üzerinde açıkça görülemeyen eserde kısa bir önsöz mevcuttur.¹⁷¹ Yayınevinden şifahi olarak aldığımız bilgiye göre eser ilk baskısını 1996 yılında yapmıştır.

32) *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir - Tefsirlerin Özü:* Abdullah Parlıyan'a ait eserin baskı yılı, baskı yeri ve yayınevi bilgileri açık bir şekilde meal üzerinde görülememekle birlikte önsözde 1996 ile Konya kaydı yer almaktadır. Ayrıca Damla Ofset bilgisi de eserin kapak sayfasında mevcuttur. Eserde mealle ilgili bilgilerin verildiği bir önsöz yazısı da bulunmaktadır.¹⁷²

33) *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli (Türkçe Anlamı):* Bu eser Sadreddin Gümüş, Yakup Çiçek ve Muhsin Demirci'den oluşan heyet tarafından hazırlanmıştır. Meal İstanbul'da yayınlanmıştır. Yayınevi bilgisi ve yayın yılı eserde açıkça görülememekle birlikte önsözde 1997 tarihi bulunmaktadır. Esere heyet tarafından kısa bir önsöz yazılmıştır.¹⁷³

34) *Kur'ân-ı Kerim (Türkçe-Şiir):* Bedri Noyan tarafından hazırlanan meal manzum bir çeviri niteliği taşımaktadır. Müellif dedebaba olduğunu eserin önsözünde belirtmiştir. İlk baskısı 1997 yılında Ardıç Yayınları'nca yapılmıştır. Eserde müellife ait kısa bir önsözle birlikte Kuran hakkında düşüncelerini açıklayıp bilgiler verdiği bir bölüm de bulunmaktadır. Ayrıca giriş bölümüne ait dipnotların kaynakçasını verdiği bir kısım da yer almaktadır.¹⁷⁴

35) *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe'ye Çevirisi:* Çevirinin ilk baskısını ne zaman yaptığı incelediğimiz nüshadan anlaşılamamaktadır. Önsözde yer alan tarih 1997'yi göstermektedir. Hayri Yıldızlı'ya ait olan bu çeviri Bilgi & İletişim Yayınları'ndan

¹⁷⁰ Bahaeddin Sağlam, *Kur'ânı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Tebliğ Yayınları, İstanbul, 1995.

¹⁷¹ Arif Pamuk, Rahmi Serin, Pamuk Yayıncılık, İstanbul, trs.

¹⁷² Abdullah Parlıyan, *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir - Tefsirlerin Özü*, trs.

¹⁷³ Sadreddin Gümüş, Yakup Çiçek, Muhsin Demirci, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli (Türkçe Anlamı)*, trs.

¹⁷⁴ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, Ardıç Yayınları, 1. bs., 1997.

Balıkesir’de çıkmıştır. Müellif bilinen sure sıralamasından farklı bir şekilde vahiy sürecini dört döneme ayırarak kendi düşüncesine göre bir düzenleme ve sıralama yapmıştır. O çevirisine bir Kur’an sözlüğü de eklemiştir.¹⁷⁵

36) Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli: Bu meal Suat Yıldırım’ın kaleminden çıkmıştır. Eserin 1998 yılında yayınlandığı görülmektedir. İlk olarak Feza Gazetecilik tarafından basılmıştır. Müellifin sunuş yazısının yer aldığı eserde onun kısa hayat hikayesi de bulunmaktadır.¹⁷⁶

37) Surelerin İniş Sırasına Göre Kur’an-ı Kerim Türkçe Çevirisi Güngör Kızılbâğ tarafından hazırlanan çeviri Malatya merkezli Evrensel Yüksek Adalet Kurumu Yayınları’ndan çıkmıştır. Çevirinin baskı tarihi eserden anlaşılamamakla birlikte sunuş kısmında 1998 tarihi bulunmaktadır. Bu çeviride sure sıralaması nüzul sırasına göre yapılmıştır. Eser kısa bir sunuş yazısını da ihtiva etmektedir.¹⁷⁷

38) Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi: Ömer Öngüt’ün kaleminde çıkan bu meal Hakikat Yayıncılık tarafından İstanbul’da 1998 yılında yayınlanmıştır. Mealde eseri neşre hazırlayanların bir takdim yazısı bulunmaktadır.¹⁷⁸

39) Kelime Anlamlı Kur’ân-ı Kerîm Meâli: Üç cilt halinde Sıtkı Güllü tarafından hazırlanan eser Huzur Yayın Dağıtım’dan çıkmıştır. Mealın baskı yılı 1999, baskı yeri de İstanbul’dur. Eserde önsözle birlikte bibliyografya bölümü de yer almaktadır.¹⁷⁹

40) Kur’an-ı Kerîm ve Meâli: Mealın açıklamalı olan ikinci baskısı kısa bir önsöze sahiptir. Mehmet Nuri Yılmaz’a ait bu eserin ikinci baskısını 2000 yılında Moro Yayıncılık yapmıştır. Bu Kur’an tercümesinin baskı yeri Ankara’dır.¹⁸⁰

41) Kur’ân’ı Kerim’in Türkçe Anlamı: İlkbahar Yayınları’ndan çıkan meali Şaban Piriş hazırlamış Feyzi Zulaloğlu da notlandırmıştır. Eser İstanbul’da 2000

¹⁷⁵ Hayri Yıldızlı, *Kur’an’ı Kerim’in Türkçe’ye Çevirisi*, Bilgi & İletişim Yayınları, 4. bs., Balıkesir 2008.

¹⁷⁶ Suat Yıldırım, *Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli*, Feza Gazetecilik A.Ş., trs.

¹⁷⁷ Güngör Kızılbâğ, *Surelerin İniş Sırasına Göre Kur’an-ı Kerim Türkçe Çevirisi*, Evrensel Yüksek Adalet Kurumu Yayınları, trs. C. 1.

¹⁷⁸ Ömer Öngüt, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi*, Hakikat Yayıncılık, 1.bs., İstanbul, 1998.

¹⁷⁹ Sıtkı Güllü, *Kelime Anlamlı Kur’ân-ı Kerîm Meâli*, Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999.

¹⁸⁰ Mehmet Nuri Yılmaz, *Kur’an-ı Kerîm ve Meâli*, Moro Yayıncılık, 2. bs., Ankara, 2000.

yılında yayınlanmıştır. Mealde önsöz niteliğinde “*Kur’an’ı Nasıl Okumalıyız*” başlıklı Feyzi Zulaloğlu’na ait bir yazı bulunmaktadır.¹⁸¹

42) MESAJ- Kur’an Çevirisi: Bu meal Edip Yüksel tarafından hazırlanmıştır. Müellif çeviriye 1989 son aylarında başladığını ve onu 1990’ın ortalarında bitirdiğini ifade etmektedir. Çeviri 2000 yılında Ozan Yayıncılık’tan çıkmıştır. Müellif önsözünde eleştirel bir üslup kullanmakta ve genel kabul görmüş dini bilgilerin doğru almadığı yönünde açıklamalar yapmaktadır.¹⁸²

43) Kur’ân’ın Anlaşılmasına Doğru: Ahmet Tekin tarafından hazırlanan bu eser tefsiri meal niteliği taşımaktadır. İlk baskısını 2001 yılında yapmıştır. Üçüncü baskı Kelam Yayınları’ndan 2003 yılında çıkmıştır. Eserde Başlarken başlıklı önsözle birlikte Kur’an hakkında genel bilgilerin verildiği bir bölüm de yer almaktadır. Aynı zamanda bu eser ek niteliği taşıyan ayrı bir çalışmadır.¹⁸³

44) Kur’ân-ı Kerim Meâl - Tefsir Denemesi: Bilgi Toplumuna Doğru Kur’ân-ı Kerim Meâl - Tefsir Denemesi uzun ismiyle bu meal Salih Parlak tarafından kaleme alınmıştır. Eser 2001 Yayınları’nca 2001 yılında İstanbul’da yayınlanmıştır. Eserde uzun sayılabilecek bir önsöz mevcuttur. Müellif çalışmasında yararlandığı kaynakları da vermiştir.¹⁸⁴

45) Kur’an-ı Kerim – Açıklamalı Meal: Bu meal Orhan Kuntman tarafından hazırlanmıştır. Müellif kapak sayfasında eserin ayetler arasındaki münasebetleri belirttiğini ve İbn Kesir, Razi ve Elmalılı’nın yorumları ışığında eseri meydana getirdiğini ifade etmektedir. Açıklamalı meal niteliğindeki bu eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Eser 2002 yılında Ankara’da yayınlanmıştır.¹⁸⁵

46) Şiir Diliyle Kur’anı Kerim Meâli: Manzum çevirilerden biri olan bu mealin müellifi Nusret Çam’dır. Ankara’dan 2002 yılında çıkan eserin yayınevi bilgisi eser üzerinde açıkça görülememektedir. Müellif meali hazırlama sürecinin üç buçuk yıl sürdüğünü belirtmektedir. Ayrıca o yeni bir meal iddiasında bulunmamakta

¹⁸¹ Şaban Piriş, *Kur’an’ı Kerim’in Türkçe Anlamı*, İlbahar Yayınları, İstanbul, 2000.

¹⁸² Edip Yüksel, *MESAJ- Kur’an Çevirisi*, Ozan Yayıncılık, 2000.

¹⁸³ Ahmet Tekin, *Kur’ân’ın Anlaşılmasına Doğru, - Kur’an ile İlgili Genel Bilgiler Kelime ve Konu İndeksi Eki*, Kelam Yayınları, İstanbul, 2003.

¹⁸⁴ Salih Parlak, *Kur’ân-ı Kerim : Meal -Tefsir Denemesi*, 2001 Yayınları, 1. bs., İstanbul, Ekim 2001.

¹⁸⁵ Orhan Kuntman, *Kur’an-ı Kerim - Açıklamalı Meal ve Ek Çalışmalar*, 1. bs., Ankara, 2002.

Türkçe meallerden istifade ederek Kur'an'ın ahengine ve üslubuna uygun şiirsel bir metin elde etmeye çalıştığını ifade etmektedir. Öncelikli olarak Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın mealini tercih ettiğini bununla birlikte bazı süreleri de kendisinin tercüme etmeye çalıştığını söylemektedir. Önsözde dipnotlar da yer almaktadır.¹⁸⁶

47) Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli: Hamdi Aktaş tarafından hazırlanan eser iki cilttir. Mealin baskı tarihi eser üzerinde açıkça görülememekle birlikte önsözde 2003 tarihi kaydı yer almaktadır. İpek Yayın Dağıtım'dan çıkan eserin kısa bir önsözü vardır.¹⁸⁷

48) Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi: Mehmet Çakır tarafından hazırlanan mealin üzerinde baskı yılı, yayınevi ve nereden çıktığı ile ilgili bilgiler açıkça görülememektedir. Ancak Ankara'da basıldığı bilgisi yer almaktadır. Eserin önsözünde tarih olarak 2002 ile Samsun kaydı bulunmaktadır. Önsözde Kur'an ile ilgili bilgiler verilmektedir. Eserde müellifin kısa biyografisi ile yaptığı çalışmaların verildiği bir bölüm de mevcuttur.¹⁸⁸

49) Kur'an-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli: Nesil Yayınları'ndan çıkan meal İhsan Atasoy, Ümit Şimşek, Mehmet Paksu ve Cemal Uşşak'tan oluşan bir heyet tarafında hazırlanmıştır. Nesil Basım Yayın imzalı bir takdim yazısı bulunan eser 2003'te yayınlanmıştır.¹⁸⁹

50) Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal): Bu meal Ömer Dumlu ve Hüseyin Elmalı tarafından hazırlanmıştır. İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları'ndan çıkan eserin inceleme imkanı bulduğumuz nüshasında bulunan önsözde "İzmir 2003" kaydı yer almaktadır.¹⁹⁰

51) Son Çağrı Kur'an: Salih Akdemir'in hazırladığı meal Ankara Okulu Yayınları'ndan çıkmıştır. Baskı yeri Ankara olan eserin baskısı 2004'te yapılmıştır.

¹⁸⁶ Nusret Çam, *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Mealı*, Ankara, 2002.

¹⁸⁷ Hamdi Aktaş, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*, İpek Dağıtım, trs, C. 1.

¹⁸⁸ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, trs.

¹⁸⁹ İhsan Atasoy, Ümit Şimşek, Mehmet Paksu, Cemal Uşşak, *Kur'an-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli*, Nesil Basım Yayın, Ekim 2003.

¹⁹⁰ Ömer Dumlu, Hüseyin Elmalı, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, trs.

Eserde kısa bir önsözden sonra dipnotların kullanıldığı çeviri kuramı ile ilgili bilgilerin verildiği bir giriş bölümü mevcuttur.¹⁹¹

52) *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealî*: Mahmut Toptaş tarafından hazırlanan eser Cantaş Yayınları'na basılmıştır. İstanbul'dan çıkan eserin takdim yazısında “Anadolu Gençlik Dergisi 2004 İstanbul” kaydı bulunmaktadır. Eserde müellife ait kısa bir önsöz yer almaktadır.¹⁹²

53) *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâlî*: Ümit Şimşek tarafından hazırlanan meal İstanbul'da 2004 yılında Zafer Yayınları'ndan çıkmıştır. Eser Kur'an-ı Kerim ile ilgili bilgilerin verildiği ve müellifin konuyla ilgili görüşlerini açıkladığı “*Sunuş*” başlıklı bir bölüm ihtiva etmektedir.¹⁹³

54) *Kur'ân-ı Kerim Türkçe Çeviri*: Bu çevirinin müellifi Şeref Aziz Taha ile Kemal Çelik'tir. Eser ilk baskısını Mart 2004'te yapmıştır. Eserin neşri Araştırma Yayınları'na ait olup bu çeviri Ankara'dan çıkmıştır. Eserde Kuran-ı Kerim ve çeviri hakkında bilgilerin verildiği önsöz niteliğinde bir bölüm mevcuttur.¹⁹⁴

55) *Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Mealî*: Ömer Sevinçgül tarafından hazırlanan bu meal 2005 yılında Timaş Yayınevi'nden İstanbul'da çıkmıştır. Eserde Kur'an ile ilgili bilgilerin verildiği bir önsöz bulunmaktadır.¹⁹⁵

56) *Evrensel Çağrı Kur'ân-ı Kerim (Yüce Meal ve Tefsir)*: Hamdi Döndüren'in kaleminden çıkan meal fıkhi tefsirli, ansiklopedik dipnotlu bir eserdir. Çelik Yayınevi'nden, İstanbul'da 2005 yılında çıkmıştır. Eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Ayrıca müellif eserinde biyografisine de yer vermiştir.¹⁹⁶

57) *Evrensel Çağrı Kur-an Meâlî*: Meal Mustafa Sağ'a aittir. Eserde müellifin kısa biyografisinden sonra “*Sunuş*” başlıklı genel bilgilerin verildiği bir bölüm yer almaktadır. Mealin yayınevi bilgisi eser üzerinde açıkça görülememektedir. Baskı tarihi 2006 olan bu çeviri İstanbul'da yayınlanmıştır.¹⁹⁷

¹⁹¹ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*.

¹⁹² Mahmut Toptaş, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealî*, Cantaş Yayınları, trs.

¹⁹³ Ümit Şimşek, *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâlî*, Zafer Yayınları, 1. bs., 2004.

¹⁹⁴ Aziz Taha, Kemal Çelik, *Kur'ân-ı Kerim Türkçe Çeviri*, Araştırma Yayınları, 2. bs., Ankara, Nisan 2006.

¹⁹⁵ Ömer Sevinçgül, *Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Mealî*, Timaş Yayınları, 1. bs., İstanbul, Ekim 2005.

¹⁹⁶ Hamdi Döndüren, *Evrensel Çağrı Kur'ân-ı Kerim (Yüce Meal ve Tefsir)*, Çelik Yayınevi, İstanbul, 2005.

¹⁹⁷ Mustafa Sağ, *Evrensel Çağrı Kur-an Meâlî*, 1. bs., İstanbul, Nisan 2006.

58) Yeni Bir Anlayışla Kur'an-ı Kerim Meali: Yayınevi bilgisinin açıkça görülemediği bu meal 2006'da İstanbul'da basılmıştır. Ahmet Dursun Akdoğan'a ait eser kısa bir takdim yazısı ile meal hakkında bilgilerin verildiği bir bölüm de içermektedir.¹⁹⁸

59) Konularına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali: İsmet Özsevim tarafından hazırlanan mealin 2006 yılında çıktığı anlaşılmaktadır. Mealin hangi yayınevinden nerede çıktığı kesin olarak anlaşılamamaktadır. Eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Eser yararlanılan kaynakları verildiği bir bibliyografyayı da ihtiva etmektedir.¹⁹⁹

60) Kur'an-ı Kerim Renkli Lügatı ve İrab Kılavuzu: Kelime meali şeklinde hazırlanan bu eser Hacı Ahmet Didin tarafından meydana getirilmiştir. Meal aynı zamanda renkli Kur'an lügatı olup ve ilave olarak irab kılavuzunu da içermektedir. Eser Rayiha Yayıncılık tarafından 2006 yılında Ankara'da neşredilmiştir. Eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır.²⁰⁰

61) Kur'an'ın Türkçe Çevirisi: Bu çeviri surelerin iniş sırasına göre tertip edilmiştir. İlk baskısını Şubat 2006'da yapan eserin başlığında aklın ve bilimin ışığında kaydı da bulunmaktadır. Eser Sadık Türkmen tarafından yayına hazırlanmıştır. Müellif tarafından okullara kaynak eser olması amacı ile sure sure, bölüm bölüm okunmak ve ders yapılmak niyetiyle meydana getirildiği ifade edilmektedir. Eserde kısa bir önsözle birlikte kaynakça kısmı da yer almaktadır. Kaynakça kısmında daha çok meallerin bulunduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca Bu Çeviri başlığı altında şöyle bir açıklama yer almaktadır.

Yaklaşık 2.000 adet A4 ebadında kağıtlara, her bir ayet kelime kelime, Arapça orijinali üstte Türkçe Anlamı ise altta olmak üzere tercüme ettirilerek hazırlanmıştır.²⁰¹

¹⁹⁸ Ahmet Dursun Akdoğan, *Yeni Bir Anlayışla Kur'an-ı Kerim Meali*, 1. bs., İstanbul, Eylül 2006.

¹⁹⁹ İsmet Özsevim, *Konularına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali*, 2006.

²⁰⁰ Hacı Ahmet Didin, *Kur'an-ı Kerim Renkli Lügatı ve İrab Kılavuzu*, Rayiha Yayıncılık, Ankara, Ocak 2006.

²⁰¹ Sadık Türkmen (yayına hazırlayan, Editör), *İniş Sırasına Göre Kur'an : Aklın ve Bilimin Işığında Kur'an'ın Türkçe Çevirisi (Birinci Bölüm Mekki Sureler)*, Türksad21 Yayıncılık, 2. bs., İstanbul, Haziran 2009.

62) Ayetlerin İniş Sırasına Göre Kuran Çevirisi: Bu çeviri Abdurrahman Abdullahoğlu tarafından yapılmıştır. Eser Ozan Yayıncılık'tan 2006 yılında İstanbul'da çıkmıştır. Eserde müellifin önsözü bulunmamakla birlikte yayınevinin notu yer almaktadır. Mealde ayetler nüzul sırasına göre tertip edilmiştir.²⁰²

63) Kur'an-ı Kerim Meali: Hüner Yayınevi'nden 2006'da çıkan meal Talat Koçyiğit'e aittir. Eser Konya'da yayınlanmıştır. Eserde müellifin Kur'an hakkında bilgiler verdiği bir mukaddime bölümü bulunmaktadır.²⁰³

64) Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali: Ali Ünal tarafından hazırlanan meal 2007 yılında İstanbul merkezli Defne Yayınları'ndan çıkmıştır. Mealde M. Fethullah Gülen'in Kur'an'ı Kerim ve Meal Üzerine başlıklı bir takdim yazısı yer almaktadır. Eserde müellifin Kur'an ve meal ile ilgili bilgiler verdiği bir önsöz de bulunmaktadır. Ekler kısmında bazı dini konuların işlendiği yazılar bulunan bu meal sözlükçe ve faydalanılan eserler bölümünü de ihtiva etmektedir.²⁰⁴

65) Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali: Meali hazırlayan Mustafa Yıldız olup eser İşrak Yayınları'ndan 2007'de çıkmıştır. Eserde Kur'an-ı Kerim Çevirisi Üzerine başlıklı bir önsöz bulunmaktadır.²⁰⁵

66) Yaşayan Kur'an Türkçe Meal: Meali hazırlayan R. İhsan Eliaçık'tır. Eser İnşa Yayınları tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. Baskı tarihi ile ilgili bir kayda rastlayamadığımız eserde Kur'an hakkında genel bilgilerin verildiği bir önsöz bulunmaktadır.²⁰⁶ Yayınevinden aldığımız bilgiye göre eser 2007 yılında yayınlanmıştır.

67) Kuran'ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti: Manzum şekilde hazırlanan meallerden biri olan bu eser Adil Ali Atalay VAKTİDOLU tarafından hazırlanmıştır. Eser Can Yayınları'ndan 2007'de çıkmıştır. Müellif bütün ayetleri 7+7=14 hece ölçüsüyle çevirerek yazdığını belirtmektedir. Sureler nüzul sırasına

²⁰² Abdurrahman Abdullahoğlu, *Ayetlerin İniş Sırasına Göre Kuran Çevirisi*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006.

²⁰³ Talat Koçyiğit, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Hüner Yayınevi, Konya, Ocak 2006.

²⁰⁴ Ali Ünal, *Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, Defne Yayınları, İstanbul, 2007.

²⁰⁵ Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, İşrak Yayınları, 1. bs., Aralık 2007.

²⁰⁶ R. İhsan Eliaçık, *Yaşayan Kur'an Türkçe Meal*, İnşa Yayınları, İstanbul, trs.

göre sıralanmıştır. Kısa bir önsöze sahip olan eser kaynakça bölümünü de ihtiva etmektedir.²⁰⁷

68) Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâî: Kısa bir önsöze sahip eser Bayraktar Bayraklı tarafından hazırlanmıştır. Bayraklı Yayınları'ndan İstanbul'da 2007 yılında çıkmıştır.²⁰⁸

69) Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâl-i Âlîsi: Mealin Mahmut Ustaosmanoğlu riyasetinde ilmi bir heyet tarafından hazırlandığı belirtilmektedir. Meale emeği geçenlerin isimlerinin de zikredildiği bu eser Yasin Yayinevi'nden 2007 yılında İstanbul'da çıkmıştır. Eserde meal ile ilgili bilgilerin verildiği bir önsözle birlikte yararlanılan kaynakların listelendiği bir bölüm de bulunmaktadır.²⁰⁹

70) Kur'an-ı Kerim Meâli (Açıklamalı): Kitsan Yayınları'ndan çıkan eser Burhan Orhan'a aittir. İstanbul'dan çıkan mealin tarih kaydı eser üzerinde açıkça görülememektedir. Ancak eserde yer alan kısa önsözde 2007 tarihi bulunmaktadır.²¹⁰

71) Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir: Mustafa İslamoğlu'nun kaleme aldığı eser adından da anlaşılacağı gibi gerekçeli mealdir. Düşün Yayıncılık'tan çıkan bu çeviri meal ve eser ile ilgili bilgilerin verildiği bir bölüm ihtiva etmektedir. Eserde kaynakça kısmı da bulunmaktadır.²¹¹

72) Kur'an-ı Kerim Meali: Mustafa Öztürk tarafından hazırlanan meal Otto Yayınları'ndan çıkmıştır. Yazarın ifadesi ile bu meal anlam ve yorum merkezli bir çeviridir. Ankara'dan 2008 yılında çıkan eser meal ve çeviri ile ilgili bilgilerin verildiği bir önsöze sahiptir. Eserde müellifin kısa biyografisi de yer almaktadır.²¹²

73) Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali: Sebat Yayinevi'nden çıkan bu mealin müellifi İhsan Atasoy'dur. İstanbul'da neşredilen mealde önsöz bulunmamaktadır. Kitabın arkasında manaya daha kolay nüfuz edilebilmesi için parantez

²⁰⁷ Adil Ali Atalay (VAKTİDOLU), *Kuran'ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti*, Can Yayınları, 1. bs., İstanbul, Şubat 2007.

²⁰⁸ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, Bayraklı Yayınları, 1. bs., İstanbul, 2007.

²⁰⁹ Mahmut Ustaosmanoğlu, *Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâl-i Âlîsi*, Yasin Yayinevi, İstanbul, 2007.

²¹⁰ Burhan Orhan, *Kur'an-ı Kerim Meâli (Açıklamalı)*, Kitsan, İstanbul, trs.

²¹¹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, Düşün Yayıncılık, 2. bs., Ağustos 2008.

²¹² Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Otto Yayınları, 1. bs., Ankara, Ocak 2008.

kullanılmadığı, ayetlerin bitimine numara verilerek devam edildiği ve “ayn” secaventlerinin paragraf yapıldığı bilgisi yer almaktadır.²¹³

74) *Kur'an Meâli:* Yusuf Işıcık tarafından hazırlanan meal Konya İlahiyat Derneği Yayınları'ndan çıkmıştır. Eserde önsöz bulunmamaktadır. Meal ilk baskısını 2008 yılında Konya'da yapmıştır.²¹⁴

75) *Türkçe Kur'an:* Tam adı Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an olan bu eseri Abdullah Manaz hazırlamıştır. Bilinen Kur'an tertibinden farklı olarak ayetler konularına göre sınıflandırılmıştır. Müellif böyle bir sınıflandırmanın islam dünyasında ilk olduğunu ifade etmektedir. Eser IQ Kültür Sanat Yayıncılık'tan İstanbul'da 2008 yılında çıkmıştır. Eser kısa bir önsözü ihtiva etmektedir.²¹⁵

76) *Yüce Kur'an ve Açıklamalı-Yorumlu Meâli:* Abdulkadir Şener, M. Cemal Sofuoğlu ve Mustafa Yıldırım'dan oluşan bir ekip tarafından hazırlanan meal 2008 yılında çıkmıştır. Eserin baskısını Türkiye Diyanet Vakfı gerçekleştirmiştir. Mealde heyetin kaleminden çıkan üç sayfa kadar bir sunuş yazısı bulunmaktadır.²¹⁶

77) *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli:* Hüseyin Peker tarafından hazırlanan meal 2009 yılında yayınlanmıştır. Samsun'dan çıkan eserin yayınevi bilgisi eser üzerinde açıkça görülememektedir. Eserde kısa sayılabilecek bir önsöz bulunmaktadır.²¹⁷

78) *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meali:* İlahiyatçı Emekli Yarbay Sami Kocaoğlu tarafından hazırlanan eser ilk baskısını 2009 yılında yapmıştır. Meal İstanbul'da basılmıştır. Eserde mütercimin Kur'an'ın anlaşılamaması veya yanlış anlaşılması ile ilgili düşüncelerini anlattığı bir önsöz yer almaktadır.²¹⁸

79) *Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meâli:* Mehmet Yaşar Kandemir, Halit Zavalı ve Ümit Şimşek'in hazırladığı eser 2010 yılında

²¹³ İhsan Atasoy, *Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali*, Sebat Yayınevi, İstanbul, 2008.

²¹⁴ Yusuf Işıcık, *Kur'an Meâli*, Konya İlahiyat Derneği Yayınları, 1. bs., Konya, 20 Eylül 2008.

²¹⁵ Abdullah Manaz, *Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1. bs., İstanbul, Ağustos 2008.

²¹⁶ Abdulkadir Şener, M. Cemal Sofuoğlu, Mustafa Yıldırım, *Yüce Kur'an ve Açıklamalı- Yorumlu Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı, İzmir, 2008.

²¹⁷ Hüseyin Peker, *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*, 1. bs., Samsun, 2009.

²¹⁸ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meali*, 2. bs., Ağustos 2010.

İstanbul'da yayınlanmıştır. Eser Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları'ndan çıkmıştır. Bu tercümenin başında müelliflere ait bir takdim yazısı ve sonunda da yararlanılan kaynakların bulunduğu bir bölüm yer almaktadır.²¹⁹

80 Kur'an-ı Kerim ve Meâli: Ali Arslan tarafından hazırlanan meal Okusan Yayıncılık'tan çıkmıştır. İstanbul merkezli bu yayınevinin bastığı eserin ne zaman çıktığı ile ilgili bilgi eser üzerinde açıkça görülememektedir. Eserde iki sayfalık bir önsöz yer almaktadır.²²⁰ Bu mealin baskı tarihini öğrenme çabalarımızın sonuçsuz kaldığını belirtmeliyiz.

3.4. YABANCI DİLDEN TERCÜME EDİLEN MEALLER

1) Tefhimu'l-Kur'an Meali: Mevlana Seyyid Ebü'l-Ala Mevdudi tarafından hazırlanan tercüme 1950'lerde hazırlanmıştır. Türkçe'ye Urduca'dan Durmuş Bulgur tarafından yapılan çevirisi 2003 yılında çıkmıştır. Kitabın orjinal adı Tarjuma Quran Majeed ma Mukhtasar Hawashi'dir. Türkçe çevirisi Yediveren Kitap tarafından Konya'da yayınlanmıştır. Eserde Türkçe'ye çeviren mütercimmin kısa bir takdim yazısı ile birlikte müellife ait önsöz ve giriş bölümleri bulunmaktadır.²²¹

2) Aziz Kur'an: Muhammed Hamidullah tarafından 1958 yılında Fransızca yazılan meal Abdülaziz Hatip ve Mahmut Kanık tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Eserin orjinal adı Le Saint Coran'dır. Türkçe çeviri Beyan Yayınları'ndan 2000 yılında İstanbul'da çıkmıştır. Eserde müellife ait bir giriş bölümü bulunmaktadır. Kur'an ile ilgili bilgilerin verildiği bu bölümün dikkati çeken en önemli özelliklerinden biri de Türkçe dahil diğer Avrupa dillerinde hazırlanan Kur'an çevirilerinin liste halinde verilmiş olmasıdır. Bu özelliği ile eser önemli bir Kur'an bibliyografyası niteliği taşımaktadır.²²²

3) Kur'an Mesajı Meal – Tefsir: Tefsiri meal niteliğindeki eser 1980 yılında yayınlanmıştır. Muhammed Esed tarafından hazırlanan eser 1996 yılında Türkçe'ye çevrilmiştir. Kitabın orjinal adı The Message of the Qur'an'dır. Eseri Türkçe'ye çevirenler ise Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk'tür. Eserin Türkçe çevirisi İşaret

²¹⁹ Mehmet Yaşar Kandemir, Halit Zavalı, Ümit Şimşek, *Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1. bs., İstanbul, 2010.

²²⁰ Ali Arslan, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Okusan Yayıncılık, İstanbul, trs.

²²¹ Mevdudi Ebü'l-Ala, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, çev:Durmuş Bulgur, Yediveren Kitap, 1. bs., Konya, Aralık 2003.

²²² Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*.

Yayınları'dan İstanbul'da çıkmıştır. Bu çeviride müellifin Kur'an tercümesi hakkında dilbilimsel açıklamalar yaptığı bir önsöz yer almaktadır. Ayrıca eserin kaynakça bölümü de bulunmaktadır.²²³

²²³ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı : Meal – Tefsir*, çev: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, 5. bs., İstanbul, Eylül 2002.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖNSÖZLERİNDEKİ ÇEVİRİBİLİMSEL AÇIKLAMALAR YÖNÜYLE MEALLER

Bu bölümde incelediğimiz meallerin önsözlerinde bulunan müelliflerin çeviri ile ilgili açıklamalarını vermeye çalışacağız.

4.5. ÇEVİRİ KURAMINDAN BAHSEDEN MEALLER

Bazı meallerde mütercimlerin çeviribilim kuramlarından bahsettikleri veya çeviribilimsel ifadeler kullandıkları görülmektedir. Kaynak ve erek metin merkezli ya da süreç odaklı çeviri kuramları kısmen ya da tamamen bu meallerin önsözlerinde yer almıştır. Ancak bu meallerin sayısı oldukça azdır. Mütercimler açıklamalarında esas aldıkları çeviri kuramını belirterek ya bu konuda bilgi vermişler ya da çeviride eşdeğerlilik, yazarı okura ve ya okuru yazara götürme gibi çeviribilim meselelerine değinmişlerdir.

Bazı meallerde ise mütercimler harfi, tanziri, tefsiri tercüme gibi çeviri metotlarından bahsetmişlerdir. Mütercimlerin açıklamalarında yer alan bu klasik denilebilecek tercüme metotlarının Batılı anlamda bir kuram olmadığını söyleyebiliriz.

4.5.1. Çeviribilim Kuramlarından Bahsedenler

1) Son Çağrı Kur'an: Salih Akdemir tarafından hazırlanan eserde müellif çeviri çalışmasının dört yıldan fazla sürdüğünü belirtmektedir. Amacının Kur'an'ı en doğru şekilde okuyucuya sunmak olduğunu ifade etmektedir. Müellif eserinin giriş bölümünde dilbilimsel açıklamalarda bulunmaktadır. Son zamanlarda Batı'da dilbilim ve hermenötik alanında yapılan gelişmelerin anlama sorununun derinliğini gösterdiğini ifade ederek dini metinlerde bu sorunun daha da büyük olduğunu çünkü dini metinler ile aramızda anlam değişimlerinin yaşandığı uzun bir zaman diliminin bulunduğunu söylemektedir. Dilbilimcilerin anlamı, anlam değişimleri açısından incelediklerini, art süremlili semantik ile dilin zaman içindeki değişimlerini, eş süremlili semantik ile de dilin şu anki veya belli bir dönemdeki durumunu ele aldıklarını söyler. O dini metinlerde her iki yöntemin uygulanması gerektiğinin

zaruretine inanır. Kur'an'ın Arapça indiğini ancak Hz Peygamber dönemindeki Arapça ile indiğini söyleyerek araştırmacıların çoğunun bu durumu göz ardı ettiklerini belirtir. Emin el-Huli'nin tefsir konusundaki görüşlerini vererek onun tefsirin edebi bir inceleme olduğu konusundaki düşüncelerine katıldığını söyler. Her iki araştırmacı da Kur'an'ın edebi tefsirinin yapılması gerektiğini düşünür.²²⁴

Müellif eserinde Kur'an dahil vahiy sürecinin Sami diller vasıtası ile gerçekleştiğini ve bu sebeple vahiy sürecini bir bütün olarak ele aldığını zikreder. Ona göre Eski Ahit ile İncil'ler incelenmeden Kur'an doğru anlaşılamayacaktır.²²⁵

O çeviri kuramı konusundaki batıdaki gelişmeleri de aktararak eşdeğerlilik konusunda bilgi verir ve Hans Vermeer tarafından nihai şekli verilmiş olan işlevselcilik kuramı üzerinde durur. Skopos teorisi olarak bilinen bu görüşe göre çeviri erek dil okurları için yapılır ve çevirinin amacı kaynak metinden değil erek dil okurunun beklentilerinden çıkarılır. Bu kuramdan sonra her zaman gerçekleştirilemeyecek olan ve kaynak metne kutsallık atfeden geleneksel eşdeğerlilik kavramının işlevselci araştırmacılar açısından anlamını yitirdiğini ifade eder. Bu bilgilerden sonra müellif Kur'an çevirileri konusunda Batı'da ve Türkiye'deki gelişmelere değinir.²²⁶

Batı'da yayınlanan özellikle İngilizce olan çevirilerin çoğunun kullandıkları dil bakımından gereksinimleri karşılamaktan uzak olduklarını belirterek buna neden olarak da çeviri kuramı açısından değerlendirildikleri zaman dilbilim ve hermenötik gelişmelerin dikkate alınmadan hazırlanmalarını gösterir. Aynı durumun Türkiye'deki çeviriler için de geçerli olduğunu söyler. O da Türkiye'de yayınlanan çevirilerdeki asıl sorunun yöntemsizlik olduğuna inanarak Düccane Cündioğlu'ndan²²⁷ ve Kur'an'ın sözlü bir metin olduğunu vurgulayan Ömer Özsoy'dan²²⁸ yaptığı alıntılarla bu görüşünü desteklemeye çalışır.²²⁹

²²⁴ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XI - XIV.

²²⁵ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XII.

²²⁶ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XVII, XXII.

²²⁷ Bkz., Düccane Cündioğlu, "Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu".

²²⁸ Bkz., Ömer Özsoy, "Çeviri Kuramı Açısından Kur'an Çevirisi Sorunu".

²²⁹ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XXII, XXIII.

Kur'an çevirilerinin sadece bir yorum olduğunu vurgulayan müellif eserinin giriş bölümünün sonuç kısmında tercih ettiği çeviri kuramını açıkça ifade eder. O bu konuda şunları söylemektedir.

...Eleştirel-Felsefi Hermenötik'e dayalı işlevselci bir çeviri kuramı, halkımızın çok uzun zamandan beri özlemini duyduğu Kur'an çevirisini sunma konusunda en güvenilir yoldur. İşte biz, topluma sunduğumuz yeni çeviride böyle bir yöntemi uygulamaya çabaladık.²³⁰

Müellifin çeviri konusundaki verdiği bilgiler bu şekildedir. Kendi çeviri yöntemini de açıkça ifade ettiği görülmektedir. Ancak o çeviri konusundaki genel prensibini ortaya koymakla birlikte çeviride karşılaştığı sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili açıklamalar yapmamıştır. Onun tercih ettiği yöntemden hareketle Kur'an çevirisinde büyük zorluk olarak mütercimlerin karşısına çıkan deyim, mecaz, kinaye gibi edebi özelliğe haiz ifadeleri nasıl anladığını ve tercüme ettiğini açıklaması yerinde olurdu kanaatindeyiz. Sonuç olarak onun çeviriye bütüncül bir bakış açısıyla yaklaştığı görülmektedir.

2) Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali: Mustafa Yıldız tarafından hazırlanan bu mealde müellif çeviri kuramlarına değinmese de eşdeğerlilik kavramını kısaca irdelemektedir. O çeviriyi "*kaynak dildeki bir anlamın amaç dilde yeniden üretilmesi*"²³¹ şeklinde tanımladıktan sonra eşdeğerlilik kavramına değinir. Ancak kaynak metin ile çeviri metin arasında dilsel ve toplumsal nedenlerden ötürü eşdeğerlilik sağlamanın zor olduğunu ve söz konusu metin ilahi nitelikte ise eşdeğer çevirinin bütünüyle imkansız hale geldiğini ifade eder. Yapılan çeviriler Kur'an ile eşdeğer sayılamayacağı için meal kelimesinin kullanıldığını da belirtir.²³²

Kur'an'ın edebi yönü ve kendine özgü yapısı ile ilgili de bilgi veren müellif onu türünün tek örneği olarak tanımlar. O Kur'an'ın yazılı değil sözlü bir metin olduğunu ifade ederek sözlü metinde anlamı oluşturan metin dışı pek çok unsurun

²³⁰ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XXV

²³¹ Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, s. 7.

²³² Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, s.7, 8.

bulunduğunu belirtip buna bağlam demektedir. Bu açıklamalara ek olarak Kur'an metninin hitabi dilinin mealde kitabi bir dile dönüştürülmesi gerektiğini söyler.²³³

Müellif eserinde kendi yöntemi ile ilgili açıklamalar da yapmıştır. O bazı ayetlerin tercümesinin mevcut meallerle aynı ve bazılarının ise farklı olduğunu belirtir. Okurun rahat okuyacağı bir meal hazırladığını ifade ederek bugünkü okura ağır ve ağdalı gelecek kelimeler kullanmadığını söyler. Türkçe dil mantığına uymayan cümle kalıplarından kaçındığını, cümlelerin açık anlaşılır olmasına dikkat ettiğini dile getirir. Cümlelerin akışını sağlamak amacıyla bazı ilaveler yaptığını, metni çevirirken yazılı metin okurunu dikkate aldığını, bununla birlikte sesli okunabileceğini de hesaba katarak çevirdiğini açıklar. Medeni ayetleri nesir, Mekki ayetleri de bazen nazma yakın çevirdiğini, mealde metnin psikolojisini belirgin kılmaya çalıştığını söyler. Deyimsel ve mecazi ifadeleri de Türkçe'de karşılığı varsa lafzi çevirisini dipnotta vererek uygun deyim veya ifade ile yoksa deyimsel anlamını hesaba katarak çevirip gerekli açıklamayı dipnotta yaptığını belirtir. Bütünüyle lafzi bir çeviri yapmadığını, tercih ettiği çeviri metni ayetin lafzi ile uyuşmuyorsa lafzi çeviriyi dipnotta verdiğini ifade eder.²³⁴

O mealini dini anlayışını mealler ile şekillendiren bir kesim için hazırladığını ve kötü niyetle meydana getirilen meallerde bulunan anlama problemlerini en aza indirmeyi hedeflediğini söyler.²³⁵

Müellif mealinde çeviri kuramlarından bahsetmemekle birlikte onun dilbilimin veya çeviribilimin önemli konularından biri olan eşdeğerlilik kavramı hakkında açıklamalar yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla esere bu bölümde yer vermenin uygun olacağını düşündük.

3) Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir: Mustafa İslamoğlu hazırladığı bu eseri on bir yıllık bir çalışmanın ürünü olarak takdim eder ve meal yazmasını Tefsiru'l Furkan ve Te'vilu'l-Kur'an adıyla verdiği görüntülü tefsir projesinin lüzumlu hale getirdiğini belirtir.²³⁶

²³³ Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s.10, 11.

²³⁴ Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s. 13 - 15.

²³⁵ Mustafa Yıldız, *Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s. 8.

²³⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XII.

Vahiy ve Kur'an'ın özellikleri hakkında bilgiler veren müellif tercümenin doğası gereği aslın yerini tutamayacağını ifade eder. O mealini “*lafız-mana-maksat*” üçlüsünü birlikte değerlendirerek hazırladığını söyleyerek mealinin iddiasını şu satırlarla dile getirir.²³⁷

Bu mealin iddiası kaynak dildeki manayı hedef dile mümkün olduğunca yol kazasına uğratmadan taşımaktır. Manalar kaynağından hedefine doğru taşınırken yol kazasına uğrayabilir Bu kaza bazen anlam genişlemesi bazen de anlam daralması şeklinde olabilir.²³⁸

Çevirinin herşeyden önce bir dil faaliyeti olduğunu söyleyen müellif kendisini dili sentetik ve mühendislik ürünü bir şey gibi algıladıklarını söylediği onu kıyası sayan Basra Dil Ekolü'ne değil de, onu doğal ve canlı bir organizma gibi görüp semai kabul eden Kufe Dil Ekolü'ne yakın bulur.²³⁹

Mealın hazırlanma metodu ile ilgili açıklamalar da eserde yer alır. İslam, küfr, takva, nefis, ruh gibi terimlerin asli manalarını tespit etmeye çalıştığını, bu terimlere sonradan kazandıkları ıstılahi manaları vermekten kaçındığını ve lügat manalarını verdiğini söyler.²⁴⁰

O çeviri metotları ile ilgili olarak bilinen iki tür yöntemin bulunduğunu, bunlardan ilkinin serbest veya yaklaşık çeviri, diğerinin ise harfi çeviri olduğunu söyler. Birinci yöntemin anlamı hedef kitlenin diline, ikincisinin ise hedef kitleyi anlamın kaynağına taşımayı esas aldığını ifade ederek her iki yöntemin de kendine göre eksik yönlerinin bulunduğunu belirtir. Kendi metodunun bu açıdan iki yöntemin hassas bir karışımı olduğunu ifade ederek muhkem ayetlerde lafzi yönleme, müteşabih ayetlerde yaklaşık çeviri yöntemine yakın hareket ettiğini dile getirir.²⁴¹

Müellif çevirinin pratik yönüyle ilgili olarak bazı ön kabullerini de açıklar. O mutlak manada eş anlamlı iki kelime olmadığı kuralını benimseyerek harf-i cer'lerin asli anlamını dikkate alan bir çizgi izlemek suretiyle çok anlamlı olmalarını da ihmal etmeyen bir yaklaşımla çeviriyi yaptığını ifade eder. Deyimler konusunda ise onları yapıçözümüne tabi tutarak çevirmenin doğru olmayacağından hareketle her zaman

²³⁷ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XIII – XV.

²³⁸ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XX.

²³⁹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XXII.

²⁴⁰ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XX.

²⁴¹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XXV.

başaramamakla birlikte hedef dildeki en yakın karşılığı bulmaya çalıştığını belirtir. Çok anlamlı kelimelere ise lafzın bulunduğu konumdan hareketle anlam vermeye çalıştığını söyler. Dünya, ahiret, helal, haram gibi bazı kelimeleri bu kelimeler anlam kayması yaşamamış ve yanlış kullanılmıyorsa olduğu gibi bıraktığını ifade eder.²⁴²

Estetik açıdan ise kaynak metnin musikisini erek metne taşımaya çalıştığını ifade etmektedir. O ayet sonlarındaki ses uyumunu sağlamak için ayetin anlamını bozmayan tasarruflarda bulunduğunu söylemektedir.²⁴³

Müellifin çeviri ile ilgili açıklamaları bu kadar olmamakla birlikte bu doğrultuda olduğunu söyleyebiliriz. Onun eserinde çeviri hakkında uzun uzadıya açıklamalar yaptığını belirtmeliyiz. Açıklamalarında modern çeviribilim terminolojisine uygun bir dil kullandığı görülmektedir. Çeviribilimin bazı meselelerinin yanında ağırlıklı olarak klasik çeviri metotları ile Kur'an çevirisi ve dili konusuna değindiği göze çarpmaktadır.

4) Kur'an-ı Kerim Meali: Mustafa Öztürk hazırladığı bu mealde öncelikle Kur'an'ın sözlü bir metin olduğunu ve alışılmış kompozisyon yapısına sahip bir kitap olmadığını söyleyerek böyle algılamının bazı hatalara sebebiyet verdiğini dile getir. Meal kelimesini anlamın eksik ifadesi olarak tanımlayan müellif, onun bir yorum olduğunu ve Kur'an'ın da ancak meal düzeyinde çevirisinin yapılabileceğini söyler. Kendi eserinde ise Kur'an'da ne denildiğinden ziyade ne denilmek istendiğini aktarmaya çalıştığını belirterek esas aldığı metodu şu şekilde ifade eder.

...Kaynak metinden ziyade amaç metne yönelen işlevselci çeviri kuramından hareketle anlam merkezli tercüme(tefsiri tercüme) tekniğini esas aldık.²⁴⁴

O Kur'an'ın indiği döneme yakın olan müfessirlerin görüşlerine öncelik verdiğini ifade ederek yerellik ve tarihsellik olgularının Kur'an'ın metin yapısı için de geçerli olduğunu belirtir. Dilin canlı bir organizma olduğunu söyleyen müellif Kur'an'ın dilinin Arapça olmakla birlikte indiği asrın dil ve edebi özelliklerini yansıttığını ifade eder. Kur'an'ın secili bir yapısı olduğunu ve secinin manaya pek

²⁴² Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XXIII, XXIV.

²⁴³ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir*, s. XXVIII.

²⁴⁴ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 7, 8.

katkısı olmayan, daha çok metnin lafzi yapısını güzelleştiren bir unsur olduğunu dile getirir.²⁴⁵

O eserinde kendi ifadesi ile “*ezber bozucu*” nitelikte çeviriler bulunduğunu ancak bunların klasik tefsirlerde karşılığının mevcut olduğunu belirtir. Mevcut meallerin büyük oranda Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ve Hasan Basri Çantay’ın meallerinden hazırlandığını ve dolayısıyla zihinlerde sabit anlamların oluştuğunu söyleyerek kendi eserini hazırlarken başvurduğu kaynaklarda belli bir mezhebe bağlı müfessirlerin tefsirleri ile kendini sınırlamadığını dile getirir. Bu açıklamalardan sonra başvurduğu tefsir ve mealleri zikreder.²⁴⁶

Müellif kendi mealinin hususiyetleri ile ilgili açıklamalar da yapmıştır. Eserini herkesin son derece kolay ve rahat okuyup anlayabileceği bir dil ve üslup ile hazırladığını belirterek mevcut mealleri de lafzi tercüme metodu ile hazırlandıkları için bozuk bir Türkçe’ye sahip oldukları konusunda eleştirir. Kur’an’ın şifahi hitap şeklini meale yansıtmaya çalıştığını, mealdeki dilin tercüme kokmaması için lafız değil anlam merkezli çeviri düşüncesini takip ettiğini söyler. Bunların dışında zamirler ve ismi işaretler gibi dil araçlarıyla ifade edilen müphem manaları açıkça yazdığını, kelime ve kavramlara anlam takdiri konusunda çok titiz davrandığını ifade eder. Deyimleri Türkçe’deki tam karşılıkları ile ifade etmeye çalıştığını söyleyerek Kur’an’da geçen “*sahirun mübin*” gibi ifadelerle meallerde bulunan açık büyücü şeklinde karşılık vermekten sakındığını dile getirir. Ayetlerdeki mecaz, kinaye ve istiare gibi edebi sanatları çeviriye yansıtmak için özen gösterdiğini belirtir. Eserin ilgili bölümünde çeviri konusunda bunların dışında da açıklamalar bulunmaktadır. Müellif mealini üç yıla yakın bir zamanda hazırladığını da açıkça ifade etmektedir.²⁴⁷

Müellifin meali vücuda getirirken Kur’an’ı nasıl anlayıp çevirdiğini ve bu konudaki düşüncelerini belirttiği görülmektedir. O meali yaparken takip ettiği usul çerçevesinde çeviri konusuna girmektedir. Dolayısıyla diğer çeviri kuramları ile ilgili kendi takip ettiği yöntem dışında bir açıklama yapmadığını söyleyebiliriz. Onun meali hazırlarken Batılı anlamda işlevselci çeviri kuramını temel alıp bunun içinde

²⁴⁵ Mustafa Öztürk, *Kur’an-ı Kerim Meali*, s. 11,12.

²⁴⁶ Mustafa Öztürk, *Kur’an-ı Kerim Meali*, s. 12.

²⁴⁷ Mustafa Öztürk, *Kur’an-ı Kerim Meali*, s. 13-22.

klasik çeviri metotlarından tefsiri tercüme yöntemini uygulamaya çalıştığını görüyoruz.

4.5.2. Klasik Çeviri Metotlarından Bahsedenler

Kur'an tercümelerinde harfî, tefsirî, manevî, tanzirî gibi bazı pratik çeviri yöntemleri uygulanagelmıştır. Bu çeviri metotları çeviribilimsel anlamda bir kuram olmamakla birlikte meal hazırlarken mütercimlerin tarafından başvuru olan yollardır. Ayrıca bu metotların çeviri uygulamasına yönelik çözüm amaçlı pratik düşünce ve fikirler olduklarını söyleyebiliriz. Bazı meallerde de müelliflerin bu metotları ayrıca ele aldıkları görülmektedir. Burada o mealleri vermeye çalışacağız.

1) Hak Dini Kur'an Dili: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tarafından hazırlanan eser bir tefsir olmakla birlikte eserin meal kısmının da sadeleştirilerek çeşitli yayınevlerince defalarca basıldığını söylemeliyiz. Sahasında kendinden sonraki eserleri etkilemiş, hala etkilemekte olan bu eser toplum tarafından genel kabul görmüş çok rağbet edilen bir meal ve tefsirdir.

Müellif eserin mukaddimesinin başında o dönemde Kur'an-ı Kerim tercümesi namıyla neşriyat dolandığını, bunların bazılarının yabancı tercümelerden çevirmek suretiyle hazırlandığını eleştirel mahiyette ifade eder. Bu tercümelerin ortaya çıkma sebebini de Kur'an tercümesine hissedilen ihtiyacın bazı yayıncılar tarafından ticari fırsat olarak değerlendirilmeye çalışılması olarak belirtir.²⁴⁸

Eserin mukaddime bölümü tercüme ve Kur'an tercümesi konusunda önemli bilgiler içermektedir. Müellif tercümenin tanımını şöyle yapar.

Bir kelâmın manasını diğer bir lisanla dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir. Terceme aslın manasına tamamen mutabık olmak için sarahatte, delalette, icmalde, tafsilde, umumda, hususta, ıtlakta takyidde, kuvvette isabette, hüsn-i edada, üslub-ı beyanda, hasılı ilimde, sanatta asıldaki ifadeye müsavi olmak iktiza eder. Yoksa tam bir terceme değil eksik bir anlatış olmuş olur. Halbuki muhtelif lisanlar beyinde hutut-ı müştereke ne kadar çok olursa olsun her birini diğerinden ayıran bir çok hususiyetler vardır.²⁴⁹

Bu ifadelerde onun tercümenin keyfiyeti konusuna vakıf olduğu görülmektedir.

²⁴⁸ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 2.

²⁴⁹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 3.

Müellif akla hitabeden ilmi, edebi olmayan eserlerin tercümesini mümkün görür. Ancak edebi kıymeti olan canlı ve bedii eserlerin tercümesinde başarıya ulaşmanın çok zor olduğunu söyler. Edebi eserleri tanzir etmenin tercüme etmekten daha kolay olduğunu ifade ederek tanziri tercümeden bahseder. Tanziri tercümeyi de Fuzuli'nin hata yaparak tahrife neden olan kimselere beddua ettiği aşağıdaki kıtasını vererek açıklar.

*Tebbet yedâ kâtibin levlâhu mâ haribet
Ma'müretün ussiset bi'l-ilmi ve'l-edebi
Erdâ mine'l-hamri fî ifsâdi nüshatîhi
testazhirü 'l-aybe tağyiren mine'l-inebi*

Fuzuli kendi ifadelerini yine kendisi şöyle Türkçe'ye çevirmiştir. Ona göre tanzir etmiştir.

*Kalem olsun eli ol kâtib-i bed-tahrîrin
Ki fesâd-ı rakamı sûrumuzu şûr eyler
Geh bir harf sukûtiyle kılar nâdiri nâr
Geh bir nokta kusuriyle gözü kûr eyler.²⁵⁰*

Müellifin buradaki yorumu şöyledir.

İşte bu kıta evvelki kıta mazmununu aynı değil, lakin dengi bir tabir ile ifadesidir. Ve binaenaleyh edebi bir tercümesidir. Asıl mazmun itibariyle kıymeti edebiyece onun yerine konabilir. Evvelkinden bıraktığı cihetleri diğer cihetten itham eylemiştir. Inebi ayb yapmakla, suru şur, nadiri nar, gözü kör etmek hepsi aynı ifsad-ü tağyir mefhumunun misalleridir. Bununla beraber harfiyyen değil tanziren bir tercümedir. Edebi eserlerin tercümesi için bundan başka yol yoktur.²⁵¹

O tanziri tercüme hakkında bunları söyledikten sonra eğer edebi eser ilmi, hukuki ve ya hükümler içeren bir özellikte ise böyle bir eseri tanzir etmenin tercüme değil tahrif olacağını da belirtir. Dolayısıyla Kur'an'ın da aynen tercüme edilemeyeceğini ve onun tercümesinde tanziri yöntemin de kullanılamayacağını söyler. Düşüncesini desteklemek için Kur'an'ın tehatti ayetlerinden İsra Suresi'nin

²⁵⁰ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 4, 5.

²⁵¹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 5.

88. ayetini zikrederek tarih boyunca Kur'an'ın nazmını taklide ve tanzire kimsenin gücü yetmediğini ifade eder.²⁵²

Eserde meal hazırlanırken izlenilen yöntem de açıklanır. O mealin mümkün olduğu kadar sade ve veciz olması için gayret ettiğini dile getirir. Edebiyatta kullanılagelen dilin öz malı olmuş kelimeleri, klişeleşmiş terkipleri gerektiği yerlerde kullandığını söyleyerek, hamd, rahmet ve hidayet gibi kavramları tercüme etmediğini belirtir. Zulmet kelimesine karanlık demekle birlikte nur ve ziya gibi kelimeler için aydınlık karşılığını kullanmakta ısrarcı olmadığını ifade eder. Sırat-ı müstakim yerine müstakim sırat diyemediğini, bu ifadeyi doğru yol olarak çevirdiğinde sıratın nüktesiyle istikametın zevkından bir şey kaybolduğu hissine kapıldığını belirtir. Pek az olmakla birlikte edebi sanatlardan yararlandığını söyler. Nassın manasından mümkün olduğunca uzaklaşmamak için Arapça ve Farsça kelimelerden yararlandığını fakat bu kelimeleri kendi dillerindeki gibi değil de Türkçe'de kullanıldığı mana ve tarz ile kullandığını dile getirir. Türkçe'de karşılık bulamadığını düşündüğü kelimeleri tefsire gönderme yaparak aynen iktibas ettiğini kaydeder. Türkçe ifadelerin de tefsir edilmeye ihtiyacı olabileceğini, zira gökte bir yıldızı göstermek için bütün içindekileri sayıp dökmediğini zikreder.²⁵³

Müellif kelimeleri yerine göre kullanmaktan çekinmediğini ifade eder. O yerine göre kurultay yerine göre ultimaton demekte bir sakınca görmediğini belirtir. Yaptığı takdim ve tehirlerin mutlaka Türkçe'de bulunduğunu söyleyerek, nadir bir kullanıma yer veriyse kaynak metindeki ifadenin de nadir olması sebebiyle böyle davrandığını söyler. Bazı yerlerde devrik cümle kullandığını bazı yerlerde de okurun hoşuna gider düşüncesi ile manzum çeviri yaptığını ifade eder.²⁵⁴

O Kur'an'da bazı kelimelerin birden çok mana ihtiva ettiğini söyleyerek bu gibi kelimelerin manalarının tercümede ifade etmenin mümkün olmadığını belirtir. Bu durumda aynen naklin ya da ifadenin edebi tarafının feda edilerek tevil ve tefsir tarzında çevrilmesinin gerekli olduğunu bildirir. Onun için meal tabirinin bile mahzurlu olduğunu zikreder.²⁵⁵

²⁵² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 5, 7.

²⁵³ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 10, 11.

²⁵⁴ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 11.

²⁵⁵ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, "Mukaddime", s. 8.

Tercümeye mütercimin reyî, tevîli, hataları ve noksanları karışmıştır diyerek Türkçe Kur'an ifadesine “*Türkçe Kur'an mı va behey şaşkın!*” diyerek şiddetle karşı çıkar.²⁵⁶

O Kur'an'ın nazımının önemine de vurgu yapar. Metlûv olduğunu ve sehli mümteni olarak ıcazkar vasfıyla Arapça bilmeyen birine okunduğunda bile tatlı geldiğini söyler.²⁵⁷

O bu açıklamaların dışında Kur'an, Kur'an'ın isimleri ve fâziletleri, tefsir ve meal gibi konularda da bilgiler vermiştir.²⁵⁸

Müellif çeviri yöntemini detaylı bir şekilde açıklamakla birlikte hangi metodu izlediği kendi ifadelerinde açıkça yer almamaktadır. Yazarın ifadelerinden anladığımıza göre çeviri yaparken serbest davranmıştır. Muhtemeldir ki belirli bir metoda bağlı kalarak kendini sınırlamamıştır. Buradan hareketle yazarın keyfi davrandığı düşünülmemelidir. Çünkü açıklamalarında tercüme yaparken uyguladığı yöntemlerde ve tasarruflarda mutlaka bir dayanağının bulunduğunu ifade etmektedir.

Metinleri türlerine ayırmak çeviribilimin bir konusudur. Onun da metinleri akla hitabeden ilmi metinler ile edebi metinler şeklinde tasnif etmesi çeviribilimsel bir yaklaşımdır. Cumhuriyet döneminde hazırlanan bu eserde çeviribilimsel bir yaklaşımın yer alması önemli bir husustur. Ancak müellifin ağırlıklı olarak tanziri tercüme üzerinde durması sebebiyle eseri bu bölümde değerlendirmeyi uygun bulduk.

2) *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâlî Âlîsi:* Ömer Nasuhi Bilmen'in hazırladığı bu mealde kısa bir önsöz yer almaktadır. Bu bölümde müellif Kur'an tercümelerini iki kısma ayırır. Birincisine harfî tercüme der ki bunu Kur'an'ı aynen ve harfiyyen tercüme etmek olarak tanımlar. Ancak böyle bir tercümenin mümkün olmadığını söyler. Ona göre insanların eserleri bile aynen tercüme edilemezken Kur'an mucize bir beyan olduğu için hiç tercüme edilemez. Bu yöntemle hazırlanan mealler için müellifin ifadesi şu şekildedir.

²⁵⁶ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, “*Mukaddime*”, s. 8.

²⁵⁷ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, “*Mukaddime*”, s. 7.

²⁵⁸ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, “*Mukaddime*”, s. 13 – 24.

...bu olsa olsa muhtasar bir mealden ibaret bulunmuş olur. Eğer böyle bir tercüme bir takım hataları muhtevi bulunursa okunması bile caiz olmaz.²⁵⁹

İkinci tercüme yönteminin ise tefsiri tercüme olduğunu söyler. O selahiyetli kişilerin bu çeşit tercüme yapmalarını caiz görür. Çünkü ona göre Kur'an'ın tam olarak anlaşılabilmesi için bazı açıklamalara ihtiyaç vardır. Bu çeşit tercümelerin Kur'an'ın aynen muadili olamayacağını belirterek namaz gibi ibadetleri bu nevi tercüme okuyarak ifa etmenin meşru olmadığını belirtir.²⁶⁰

Müellifin Kur'an tercüme yöntemlerini ikiye ayırdığı ve bunları Cumhuriyet dönemi tartışmalarını göz önünde bulundurarak açıkladığı görülmektedir. Ancak kendi yöntemini pratikte nasıl uyguladığını izah etmemiştir. Çeviri yaparken yaşadığı sorunlara ve bunların çözümlerine de değinmemiştir.

3) Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı: Ali Bulaç tarafından hazırlanan eserde müellif Kur'an'ın bütün insanları muhatap aldığını, ancak herkesin Arapça öğrenmesi mümkün olmayacağı için bilenlerin Kur'an'ı kendi dillerine tercüme etmeleri gerektiğini söyler. İlk dönemlerden bu yana meallerin bu sebeple yapıla geldiğini belirtir. Bundan sonra da Kur'an'ı tercüme etmenin caiz olduğuna dair delilleri sıralar.²⁶¹

O Türkçe hazırlanmış meallerin muhteva ve dil yönünden ikiye ayrılabilceğini, muhteva yönünden meallerin tefsir kaynaklarına dayalı olanlar ve olmayanlar şeklinde sınıflandırılabilceğini belirtir. Dil yönünden mealleri ise kelime kelime yapılan mealler ile anlama dayalı hazırlanan mealler şeklinde ikiye ayırır. Metne sadakati esas almak suretiyle kelime kelime yapılan meale Hasan Basri Çantay'ın Kur'ân-ı Kerîm ve Meâl-i Hakîm adlı eserini örnek verir ve kendisinin de bu metoda bağlı kaldığını ifade eder. Buna ek olarak son dönemde Türkiye'de yapılmış meallerde muhteva yönünden Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın, teknik dil ve üslup yönünden de Hasan Basri Çantay'ın etkisinin görüldüğünü dile getirir. O meal ile ilgili düşüncelerini açıklarken şu ifadeleri kullanır.

²⁵⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâli Âlîsi*, "Mukaddime".

²⁶⁰ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâli Âlîsi*, "Mukaddime".

²⁶¹ Ali Bulaç, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, s. 8, 9.

Bizce sağlıklı olarak yapılabilecek bir mealde en başta gelmesi gereken şart, ayette varolan bütün unsurların en ince ayrıntıya varıncaya kadar Türkçede de yansıtılmasıdır. Söz gelimi bazı kelimelerin başlarında gelen “fa”lar birçok mealde atlanılmıştır; oysa bu harfler, Arapça dil kuralları ve yapısı içinde önemli bir fonksiyona sahiptirler. Bunları yansıtmayı -mümkün mertebe- ilke edinmeyen bir meal çalışması şüphesiz eksik kalacaktır.²⁶²

Müellif müracaat ettiği kaynakları da önsözünde vererek kendi mealine ancak hazırlanmış gözüyle bakılabileceğini söyler. Meali hazırlarken yaptığı tercihlerde öncelikli eserin muhteva yönünden Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır’ın tefsiri, üslup yönünden ise Hasan Basri Çantay’ın mealı olduğunu belirtir.²⁶³

O kendi mealini nasıl hazırladığını da açıklar. Kur’an’da geçen takva, din, rab gibi kelimeleri tercüme etmeden vererek mealin sonuna bir sözlük eklemeyi uygun gördüğünü, olabildiğince yorum yapmaktan kaçındığını söyler. Sade, anlaşılır, açık ve yaşayan bir Türkçe kullanmaya çalıştığını belirtir. Diğer meallerden farklı olarak Türkçe’ye çevrilebilecek kavramları iki veya üç kelimeyle karşılamayı denediğini, üç kelime ile ifadede yetersiz kaldıysa daha fazla sözcük kullandığını belirtir. Mesela o mücrim kelimesini suçlu-günahkar şeklinde çevirmiştir. Türkçe karşılık bulmakta güçlük çektiği zaman lafzı yakın anlamı ile birlikte verdiğini, dua kelimesini değişik yerlerde farklı şekillerde tercüme ettiğini söyler. Fiillerde bazen kararsız kaldığını geçmiş zamanlı bir fiil geleceği ifade etse de ayette geçtiği gibi tecüme etmeye çalıştığını ancak hepsinde aynı yöntemi takip edemediğini ifade eder. Fatıha Suresi hariç diğer surelerde ayetleri tek tek meallendirdiğini söyler. Bunun için üslubun güzelliğinden fedakarlık yaptığını, anlamın sıhhatini anlatımın güzelliğine tercih ettiğini belirtir. O mealı tercüme olmaktan çok yaklaşık anlam verme ve bir tür tefsiri açıklama olarak görür²⁶⁴.

O hedef kitesinin islama ilgi duyan geniş aydın, öğrenci ve halk kesimi olduğunu belirtmektedir.²⁶⁵

²⁶² Ali Bulaç, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Anlamı*, s. 14, 15.

²⁶³ Ali Bulaç, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Anlamı*, s. 15.

²⁶⁴ Ali Bulaç, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Anlamı*, s. 17-19.

²⁶⁵ Ali Bulaç, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Anlamı*, s. 20.

Müellifin tercüme ve Kur'an tercümeleri ile ilgili açıklama yaptığı görülmektedir. Ancak onun dilbilim ve çeviribilim ile ilgili konulara temas etmediğini söyleyebiliriz.

4.4. ÇEVİRİ PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜMLERİNDEN BAHSEDEN MEALLER

Bu bölümde çeviri kuramlarından ve metotlarından bahsetmeyen ancak çeviri konusuna değinen meallerden bahsedeceğiz. Diğer bir ifadeyle çeviri tekniğinden az çok bahsetmiş, Kur'an'ı tercüme ederken karşılaştığı problemlere ve bunların çözüm yollarına değinmiş ancak çevirinin kuramsal boyutunu ele almamış mealleri vereceğiz. Söz konusu meallerin hepsinde aynı ifadeler yer almasa da genel olarak nasıl bir çeviri yapıldığı ifade edilmiştir. Mesela mütercimler anlamı doğru şekilde aktarmaya çalıştıklarını ve sade bir dil kullanıp anlaşılır bir metin hazırladıklarını, zamirleri açıkça ifade ettiklerini, harf-i cer'leri meale yansıtmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Benzer şekilde parantez kullanımı konusunda ve çok anlamlı kelimelerde nasıl hareket ettiklerini söylemektedirler. Şunu da ifade edelim ki bu meallerde harfî, tefsiri veya manevi tercüme gibi klasik tercüme yöntemlerini ifade eden kelimeler geçse de müellifler bu konuları bütüncül bir yaklaşımla ele almamışlardır.

1) Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı - Ma'âni-i Kur'an: İsmail Hakkı İzmirli'ye ait olan bu mealin önsözünde müellif eseri neden hazırladığını açıklar. Bu anlamda hayat tarzı değıştikçe Kur'an ilimleri ile meşgul olanların sayısının azaldığını ve Arapça eserlere ilginin düştüğünü söyler. Bunun yanında kendisine yapılan ricalar üzerine bu meali hazırladığını belirtir. Kitap ismi zikretmeden muteber tefsir kitaplarına, esbab-ı nüzul ve nasih mensuha dair eserlere müracaat ettiğini söyler.²⁶⁶

Kur'an'ın tercümesinin caiz olduğunu söyleyen müellif ihtilafın namazın tercüme ile caiz olup olmaması konusunda olduğunu belirtir.²⁶⁷

Ona göre hiç bir dile Kur'an hakkıyla tercüme edilemez. Şayet tercüme yapılacaksa *“Tercümede elzem ve ehem olan cihet Ayat-ı Kerimeyi yanlış ifade*

²⁶⁶ İsmail Hakkı İzmirli, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma'âni-i Kur'an)*, s. IV.

²⁶⁷ İsmail Hakkı İzmirli, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma'âni-i Kur'an)*, s. IV.

etmemektir” diyerek bu konudaki genel yaklaşımını dile getirir. Diğer bir ifadesinde üslubun tercümesi ile ilgili olarak şunları söyler.

Tercümede Türkçe’nin bütün kudret-i ifadesini tecelli ettirmek, Kur’an-ı Mübin’imizi üslubu ali ile tercüme etmek, Tercümeyi Türkçe’nin bir şaheseri kılmak elhak güzel bir emniyedir; fakat bu cihette muvaffakiyet mümkün olabilir mi? Ma’ani-i Kur’an’a riayet, Türkçe’nin kudret’i ifadesine herhalde müreccah değil midir? Baştan aşağıya kadar her ikisini cem’ etmek öyle zannediyorum ki pek güç olacaktır.²⁶⁸

Bu ifadelerden sonra müellif eserinde Kur’an’ın manasını ifade etmeye çalıştığını ve bu nedenle adına Ma’ani-i Kur’an ifadesini uygun gördüğünü zikreder.²⁶⁹

O mealî hazırlarken izlediği yolu da anlatmaktadır. Kur’an lafızlarının ihtiva ettiği manalardan birini esas alarak bazılarını da not ettiğini, gerektiği yerde ayetlerin nüzul sebeplerini verdiğini ve nesh konusuna dikkat ettiğini belirtir. Ayetleri tercüme ederken ism-i fail ve sıfat-ı müşebbeheleri şiveye göre bazen fiil gibi tercüme ettiğini, Esmâ-i Hüsnâ’ları Türkçe’siyle veya çevirmeden verdiğini, tekitleri bazen tercümede zikrettiğini bazen de ihmal ettiğini söyler. O mealinin niteliklerini anlatırken şu açıklamaları yapmıştır.

Aslın ifade ettiği manayı azami mertebede aynen ifadeye, düzgün bir tercümeyle, selikamıza uygun bir surette beyana çalıştım. Lisan itibariyle muvaffakiyet iddia edemem, belki üslub biraz gevşemiştir fakat öyle zannediyorum ki tercüme haşviyyattan azadedir. Ayat-i Kerime anlaşılmaaksızın tercüme olunmamış, aslı ifade etmeyen manayı ihlal eden kelimeler konmamış, Nazm-ı Münzel-i Muhkem tanınmaz bir şekilde meydana çıkmamıştır.²⁷⁰

Müellifin açıklamalarında çeviri kuramlarına girmedeği görülmektedir. Bununla birlikte Kur’an çevirisi konusuna değindiğini ancak meseleyi çeviribilim açısından kuramsal bir boyutta ele almadığını söyleyebiliriz.

2) *Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm:* Hasan Basri Çantay hazırladığı bu mealde eserin ortaya çıkma nedenini mevcut mealleri eleştirerek açıklar. O Tıbyan ve Mevâkıb adlı tefsirlerin dönemin dilinden uzak olduğu için o günün neslinin bu

²⁶⁸ İsmail Hakkı İzmirli, *Kur’an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma’âni-i Kur’an)*, s. IV, V.

²⁶⁹ İsmail Hakkı İzmirli, *Kur’an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma’âni-i Kur’an)*, s. V.

²⁷⁰ İzmirli İsmail Hakkı, *Kur’an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Ma’âni-i Kur’an)*, s. V.

eserleri anlayamadığını, günün tercüme tekniğinden uzak bir şekilde hazırlandıklarını, içlerinde asılsız rivayetlerin bulunduğunu ve zamanın ihtiyaçlarına cevap veremediğini belirtir. Son yıllarda hazırlanan imzalı imzasız Kur'an çevirilerinin de kötü niyetli ve şeytani tercümelemler olduğunu ifade eder. Bunlara ek olarak dil ve fikri açıdan doğru düzgün, halkın anlayacağı izahlı meal olmadığını dile getirir. Kitab-ı Mukaddes şirketlerinin İncil dağıtmasını göz önüne alarak halkın yorulmadan bıkmadan okuyup yararlanacağı bir izahlı meale ihtiyaç olduğu düşüncesiyle bu mealı meydana getirdiğini zikreder. O mealinin kendinden öncekilerin derli toplu hali sonrakilere de örnek teşkil edecek bir eser olduğuna inanır.²⁷¹

Müellif bazı mealleri tetkik ederek bu meallerde bir kısım eksiklikler gördüğünü belirtir. İncelediği meallerden biri olan Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili ile ilgili olarak bu eserden dini ilim tahsil edenlerin daha çok istifade edebileceğini ancak halkın arzu edilen şekilde faydalanamayacağını söyledikten sonra Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın kendi beyanını ifade sadedinde eserin meal kısmının tefsir bölümü kadar kuvvetli ve akkın olmadığını zikreder.²⁷²

Kur'an'ı nasıl çevirdiği konusunda yazarın detaylı bilgi verdiğini söylemek güçtür. O tercüme konusunda mealde kullanılan dilin zamanın yaşayan dili olması gerektiğini, Kur'an metninde olmayan kelimeleri tercümeyle süslemek için konmasının doğru olmadığını zikreder. Meallerin tefsirden daha çok tıpatıp tercümeyle yaklaşması gerektiğini savunur. Ona göre mütercimin ayetlerin mealini yaparken her klişeye gelişi güzel uymadan aklını ve fikrini kullanarak Arapça'dan ve Arap edebiyatından mümkün olduğunca yararlanmalıdır. O metne tam sadakat gösterilmesi gerektiğine inanarak şöyle söyler.

Mesela mazi fiile muzari, muzari fiile mazi, fiile isim isme fiil manaları vermek suretiyle sıgaların ve kelimelerin hakkı çiğnenmesin.²⁷³

Kur'an çevirileri kaynak metin merkezli çeviri kuramına dahil edilse de onun metne sadık kalınması gerektiği düşüncesinden hareketle meseleye çeviribilimsel

²⁷¹ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, s. 6, 7.

²⁷² Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, s. 6, 7.

²⁷³ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, s. 8.

açıdan yaklaştığını söylemek güçtür. Çünkü yaptığı açıklamalarda bunu destekleyecek başka ifade bulunmamaktadır. Diğer yandan kaynak metne sadakat Kur'an tercümesinde mütercimlerin genel kabulü olup onun düşüncesinin de bu meydana olduğu kanaatindeyiz.

Yukarıdaki açıklamaların dışında o çeviri yaparken nasıl bir yöntem izlediği ile ilgili bilgi vermemektedir. Özellikle deyimlerin ve mecazi ifadelerin çevirisi konusu müellifin beyanlarından hareketle açıklığa kavuşmamaktadır.

3) *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*: Abdülbaki Gölpınarlı tarafından hazırlanan eserin uzun bir açıklama bölümü bulunmaktadır. O döneminin tartışmalarından hareketle olsa gerek mealinin Türkçe Kur'an değil Kur'an'ın Türkçe'ye tercümesi olduğunu belirtir. Mevcut meallerde mütercimlerin bilenlere hitap ettiğini bilmeyenleri düşünmediklerini, onların sadece anlamı verdiklerini ve Kur'an'ın üslubunu kendi dillerinde ibda tecrübesine girişmediklerini söyleyerek eleştirir. Meal hazırlamasına sebep olan bu eleştirilerden sonra Kur'an'ın üslubunun meale yansıtılması konusunda şunları söyler.

Edebi bir yazının yazıldığı dildeki üslubu, bir başka dilde ibda edilebilir mi? Ben buna menfi bir cevap vermeyeceğim. Bu olur yalnız çok titiz davranmak gerekir.²⁷⁴

Üslup konusundaki açıklamalarına Kur'an'ın müseccâ bir nesir ve Arap toplumunun en kuvvetli şairlerini kendisine hayran bırakan bir kitap olduğunu söyleyerek devam eder. Tercüme yaparken bazı ayetleri secili şekilde çevirmeye çalıştığını ifade eder.²⁷⁵

Ona göre Kur'an lafız ve mana ile bir bütündür. O çeviri metnin kaynak metinden farkına işaret ederek çeviri metnin mümkün olduğu kadar anlamın ifadesi olduğunu belirtir.²⁷⁶

Müellif tercüme yaparken nasıl davrandığı ile ilgili bazı açıklamalarda da bulunmaktadır. Bu konuda Arapça cümle yapısı ile Türkçe cümle yapısının farklı olduğunu, Kur'an'ın üslup hususiyetlerini resmi Türkçe'yle vermeye imkan

²⁷⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*, s. XXXIV.

²⁷⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*, s. XXXVII.

²⁷⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*, s. XXXIV.

olmadığını, çok defa konuşma Türkçe'sini yani devrik Türkçe'yi tercih ettiğini belirtir. Bununla birlikte kelime kelime yapılmış eski Kur'an tercümelerinde de devrik cümle kullanıldığını ancak medrese Türkçe'si olduğu için kötü olduklarını söyler. O tercümesinin tefsir olmasından çekindiğini için parantez içi açıklamalar ve notlar vermemeye çalıştığını ifade eder. Bu konuda çok titiz davrandığını, bir çok ayetin kelime sayısı bakımından tercümesinde de aynı olduğunu dile getirir. Ayrıca izaha muhtaç yerleri kitabın sonunda izah ettiğini ve faydalandığı kaynakları daima zikrettiğini belirtir.²⁷⁷

Müellifin yaptığı açıklamalardan hareketle onun çeviri konusuna temas ettiğini ancak bir kuramdan ya da klasik çeviri yöntemlerinden bahsetmediğini söyleyebiliriz.

4) *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı:* Hüseyin Atay ve Yaşar Kutluay tarafından hazırlanan eserde dönemin Diyanet İşleri Başkanı H. Hüsnü Erdem'in ifade ettiğine göre başkanlığın meal hazırlamayı kendine sorumluluk atfetmesi ile bu meal meydana getirilmiştir. Yine o açıklamalarında bazı meallerin yabancı dillerden tercüme edilerek hazırlandığını söylemektedir.²⁷⁸ Müelliflerin eserin hazırlama amacına yönelik bir açıklamaları bulunmamaktadır.

Müelliflerin çeviri konusuna değindiklerini görüyoruz. Onlar Kur'an'ın tam anlamıyla birebir Türkçe'ye çevrilmesinin mümkün olmadığını ifade ederler. Kur'an çevirisine yaklaşımlarını ve takip ettikleri tercüme metodunu şu şekilde ifade ederler.

Bu itibarla en isabetli yol, ayetleri kelime kelime aynen tercüme etmek yerine, Arapça aslından anlaşılan mana ve meali Türkçe ile ifade yolu olsa gerektir. Çalışmalarımızda biz de bu yolu takip ettik.²⁷⁹

Bu açıklamalardan manevi tercüme yöntemini esas aldıkları anlaşılan müellifler bu yöntemde bile zorluk ve imkansızlıklarla karşılaştıklarını belirtirler. Onlar özellikle Allah'ın isim ve sıfatları konusunda sorun yaşadıklarını, sorunu güvenilir kaynaklara başvurarak çözmeye çalıştıklarını ancak tam başarıya ulaşamadıklarını ifade ederler. Bu nedenle Allahın isim ve sıfatları mealden

²⁷⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli*, s. XXXVIII, XXXIX.

²⁷⁸ Hüseyin Atay - Yaşar Kutluay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, s. V.

²⁷⁹ Hüseyin Atay - Yaşar Kutluay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, s. IX.

anlaşılmaya çalışılırken bu kelimelerin bilinen anlamlarından mahiyet itibarı ile farklı olduğunun düşünülmesi gerektiğini söylerler. Huruf-u Mukatta'ları, Besmele'deki Rahman ve Rahim ifadelerini olduğu gibi bırakmak zorunda kaldıklarını, mealde ifade edemedikleri manalar için açıklama ve dipnot eklediklerini, ayetlerin birbirlerini açıklaması hususuna önem verdiklerini belirtirler.²⁸⁰

Bunların dışın bir de müteşabih ayetlerin anlaşılması konusunda başta Ebu Mansur Maturidi olmak üzere Sünni alim ve müfessirlerin görüşlerine uyduklarını söylemektedirler.²⁸¹

Müellifler çeviri ile ilgili olarak bu kadar açıklamayla yetinmişlerdir. Eserde Osman Keskioglu tarafından yazılan Kur'an'ın başka dillere tercümesi hakkında bilgilerin yer aldığı bir bölüm de bulunmaktadır. Bu bölümde Kur'an'ın tercümesinin cevazına ve tarihine değinilmiştir.²⁸² Çeviri metotları ve kuramları ile ilgili bir açıklama yapılmamıştır.

5) Kur'an-ı Kerîm Meâli: Süleyman Ateş hazırladığı bu meale iki sayfalık bir önsöz yazmıştır. Burada eserin yazılış amacıyla ilgili açıklamalar da yapmıştır. O Kur'an'ın birçok tercümesinin yapıldığını ancak bunların bir kısmının dillerinin eskimesi sebebiyle gençlerin anlayamadığı bir hale geldiğini, bir kısmının da mütercimnin gereğinden fazla tasarrufta bulunması sebebiyle aslından uzak bir tercüme olduğunu belirtir. Açıklamalarına başka kitaplarda belki tasarruf yapılabilir ancak Kur'an tercümesinde tasarruf yapılamayacağını söyleyerek devam eder. O Kur'an'ın bir harfinin bile ihmal edilmesi durumunda mananın, hatta hükmün değişeceğini ifade ederek bu nedenle Kur'an tercümesinde tasarruf yapılamayacağını söyler.²⁸³

Müellif Kur'an'ın harfî harfine de tercüme edilemeyeceğini söyleyerek Kur'an'ı tercüme etmenin zorluğunu ile ilgili şu ifadeleri kullanır.

Bu iş o kadar zordur ki bir ayeti okursunuz, anlarsınız; fakat onu aslından sezdiğiniz belagat ile çeviremezsiniz. Okuduğunuz iki üç kelimeden sezdiğiniz mana ve belagati başka bir dilde ifade etmeye kalksanız, birkaç

²⁸⁰ Hüseyin Atay - Yaşar Kutluay, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, s. IX, X.

²⁸¹ Hüseyin Atay - Yaşar Kutluay, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, s. X.

²⁸² Hüseyin Atay - Yaşar Kutluay, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı*, s. XIX - XXXII.

²⁸³ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerîm Meâli*, s. 13.

cümle yazmanız gerekir ki, o zaman da aslındaki özlük(vecizlik) kaybolur gider. Ama başka çaresi yoktur, ancak onu açıklamalar koyarak tercüme edebilirsiniz.²⁸⁴

O meali hazırlarken mananın anlaşılması için açıklamalar koyduğunu, açıklamaları meal metninden ayırmak için de parantez kullandığını belirtir. Parantez içindeki manaları ifade eden kelimelerin kaynak metinde bulunmadığını, ancak bu anlamların lafzın bağlamında yer aldığını ve o mananın ayetin kavramında mevcut olduğunu ifade eder. Ayetlerin ikinci manalarını da açıkladığını söyleyen müellif, kıraat farklılıklarından kaynaklanan anlam değişikliğini de dipnotlarla gösterdiğini söyler. Kur'an'daki kelimelerin bulunduğu yerden hareketle farklı anlamlar kazandığını dolayısıyla her yerde aynı çevirmenin yanlış olacağını kendisinin buna dikkat ettiğini belirtir. Eserinin ayrıca özlü bir tefsir niteliği taşıdığını ve gerekli yerlerde yaratılıştan bahseden ayetleri modern ilmin ışığında özlü bir şekilde tefsir ettiğini dile getirir..²⁸⁵

Kur'an'ı manayı esas alan yöntemle tercüme ettiği anlaşılan mütercim, bu metodu uygulamaya yönelik fazla bilgi vermediği görülmektedir.

6) Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi: Önsözüne Kur'an'ın nasıl bir kitap olduğu ile ilgili açıklamalar yaparak başlayan Ali Fikri Yavuz meali hazırlama nedenini de ifade eder. Ona göre o dönemde zamanın ve gelecek neslin ihtiyacını karşılayacak meale ihtiyaç vardır. Çünkü mevcut tercüme ve tefsirler arasında Arapça ve Osmanlıca bilenlerin faydalanabileceği yeteri kadar eser mevcuttur. O Hasan Basri Çantay'a ait Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli Hakîm ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlatılan Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı adlı eserlerin bu ihtiyaca cevap vermeye çalışsa da bazı eksiklikleri sebebiyle yeterli olmadıklarını belirtir. Bu eksikliklerle ilgili olarak bu iki eserde ayet mealleri kısa olduğu için bazen mananın anlaşılmadığını, bu eserler üç cilt olarak yayınlandığı için kullanışsız olduklarını söyler. Bunlara ek olarak bazı kusurlar da sıralar.²⁸⁶ Bu eleştiriler müellifin meali hazırlama sebebi olarak karşımıza çıkar.

²⁸⁴ Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, s. 13.

²⁸⁵ Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, s. 13, 14.

²⁸⁶ Ali Fikri Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, "Önsöz".

Müellif eserinde sade bir dil kullanamaya çalıştığını zikrederek şöyle bir usul takip ettiğini belirtir. O eserini tamamen ehli sünnet alimlerinin görüşlerinden yararlanarak hazırlayıp indi mütealalardan kaçındığını, müteşabih ayetleri tevil etmediğini, mecaz ve teşbihler ile manayı anlamaya katkı sağlayacak hadise ve hükümleri de açıkladığını ifade eder. Arapça lafızların Türkçe karşılığını genişleterek verdiğini ve Türkçe'ye henüz yerleşmemiş yeni kelimeleri kullanmadığını, ilmi ıstılahdaki kelimeleri aynen vererek açıkladığını söyler.²⁸⁷

Mütercim tercümede kullandığı usule ilişkin bazı açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalar tercümenin nasıl yapıldığına dair pratik uygulamaya yönelik izahlardır. Çeviri kuramları ile ilgili bir bilgi önsözde yer almamaktadır.

7) Feyzü'l-Furkân Kur'an-ı Kerîm Meali: Hasan Tahsin Feyizli hazırladığı bu mealin önsözünde Mahmud Esad Coşan'ın hatıralarını yad eder. Müellif eseri hazırlama sebebini de belirtir. O senelerce tefsir dersleri okutan biri olarak ilim erbabının, dine hizmet edenlerin ve halkın kolay anlayıp şüpheye düşmeyeceği mevcut meallerdeki eksikleri de gidererek bir meal hazırlama isteğinin kendisinde bulunduğunu ifade eder. O klasik meal tarzından farklı olarak genel anlamda dünya tarihini de dikkate alan, çağların hastalıkları ile hukuki ve sosyal meseleleri açıklayan bir meal hazırladığını söyler.²⁸⁸

Mevcut meallerde gördüğü eksiklikleri de kendine göre sıralayan müellif kendi melinde bu hatalara düşmemeye çalıştığını ifade eder. Bu eksiklerle ilgili olarak meallerde yeterli açıklamaların yer almadığını, alışılmamış bir dil, ağır ve kapalı bir üslup kullanıldığını, dipnotların mealden istifadeyi azalttığını, bazı meallerde esnek bir anlatım tarzı seçildiğini ve pek çok mealde de çağın manevi hastalıklarına dair açıklamaların bulunmadığını belirtir.²⁸⁹

O mealinde kelimelerin ayet içindeki anlamına göre tercüme ettiğini, kelimelerin ihtiva ettiği diğer anlamları parantez içinde verdiğini, parantezler göz ardı edilerek okunursa kelime kelime mealin ortaya çıkacağını söyler. Bunun yanında ayetlerin tercümelerini gramer kaidelerine uygun olarak yaptığını, yerine göre zamirlerin mercileri ile bazı yardımcı kelimeleri parantez içinde verdiğini belirtir. O

²⁸⁷ Ali Fikri Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, "Önsöz".

²⁸⁸ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkân Kur'an-ı Kerîm Meali*, s. II.

²⁸⁹ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkân Kur'an-ı Kerîm Meali*, s. III.

açıklamalarına eserinde ayetlerin iniş sebepleri ile fıkhi, tarihi açıklamalar yaptığını, iki manaya delalet eden ifadelerde güçlü olanı metinde diğerini dipnotta verdiğini, kıraat farklılıklarının manaya tesirine işaret ettiğini söyleyerek devam eder. Ayrıca ayetler arası insicama dikkat ettiğini, ağıdalı, yapmacık ve kullanılmayan kelimelerin bulunduğu bir dil kullanmaktan sakındığını, Kur'an'ın Kur'an'la tefsirine önem verdiğini zikreder.²⁹⁰

Müellifin nasıl bir tercüme yaptığı ile ilgili bilgiler verildiği görülmektedir. Bu bilgiler daha çok kendisinin çeviri yaparken pratikte nasıl davrandığını anlatır niteliktedir. Ancak onun çeviri metotları ile çevirinin kuramsal yönüne değinmediğini söyleyebiliriz.

Eser içinde Kur'an-ı Kerim ile ilgili çeşitli bilgilerin verildiği bir bölümü de ihtiva etmektedir. Bu bölümde Kur'an'ın Allah kelamı olduğu vurgulanmış, tercümesinin caiz olduğuna dair bilgiler verilmiş, eşsizliği nüzülü, kitap haline getirilmesi ve harekelenmesi konularında açıklamalar yapılmıştır.²⁹¹

8) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali: Yaşar Nuri Öztürk'e ait bu eserde müellif mevcut mealleri eleştirerek meal hazırlama nedenini dile getirir. Ona göre bazı meallerde Kur'an'ın ruhuyla Arapça'nın verilerine asla uymayacak çeviriler bulunmakta, bazılarında ise ayetler tercüme edilirken Kur'an değil de örf ve hurafeler dillendirilmektedir. Eleştirilerine devam eden müellif meallerin neredeyse tamamında dil probleminin olduğunu ve parantezlerin çokça yer aldığını ifade eder. Bu sebeplerden ötürü meal hazırlama ihtiyacı hissettiğini belirtir.²⁹²

O eserinde mealin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerini açıklarken şu ifadeleri kullanır.

Biz şuna inanıyoruz. Meal, Kur'an metnine en küçük bir ekleme yapılmadan vücuda getirilmiş olmalıdır. Bunu söylerken mealin, çevirisi yapılan sözün eksiksiz bir aktarılışı olacağı yolunda bir kanaat taşıyor değiliz. Kur'an'ın hiçbir dile tam bir çevirisi yapılamaz. Hiçbir çeviri ne kadar mükemmel olursa olsun, Kur'an değildir. Çeviri, çeviridir. Ancak unutmamalıyız ki meal zaten olabilecek en yakın çeviridir. Bunun içine parantez arası ilaveler koymaya başladığımız anda yapılan, meal olmaktan

²⁹⁰ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkân Kur'ân-ı Kerîm Meali*, s. III, IV.

²⁹¹ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkân Kur'ân-ı Kerîm Meali*, s. VI, XI.

²⁹² Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, s. 5.

çıkart tefsir olur. Getirilen yorumların kısa olması, parantez içine alınması yapılan işi bilimsel anlamda tefsir olmaktan çıkarmaz.²⁹³

O parantez içi ilaveler eklendiği zaman ortaya çıkacak eserin meal değil tefsir olacağını belirterek parantez kullanmanın gerekli olduğu görüşüne katılmadığını söyler. Çünkü ona göre parantez içi ifadelerin çoğuna bakıldığında Arapça açısından zaten çeviride yer alması gereken kelimelerdir. Bu duruma gizli zamirleri örnek olarak verir. Bunların parantez içinde verilmesinin gereksiz olduğunu söyler. Lafızların birden fazla anlamı olması halinde bunların parantez içine alınmadan verilmesi gerektiğini belirtir. O parantez kullanılmasının sebeplerinden birini birden fazla anlam taşıyan ifadelerde birinin esas alınıp diğerlerinin parantez içinde verilmesi olarak gösterir. Ona göre bu anlamlar parantez kullanılmadan verilmelidir. Çünkü ifadeyi parantez içine almanın bu ifadenin mealı yapanın kanaatiymiş gibi algılanacağını bu durumun ise Kur'an'ın sunduğu anlamı daraltacağını söyler. Açıklamalarına parantezli bir meale kısa tefsir veya açıklamalı Kur'an tercümesi denilebileceğini de ekler.²⁹⁴

Müellif yaşayan Türkçe'yi kullandığını, ancak gayb, zihar, infak gibi tek kelimeyle verilemeyecek kavramları tercüme etmeyerek aynen verdiğini belirtir. Mealinde parantez kullanmadığını, Kur'an ifadelerinin taşıdığı ikinci, üçüncü anlamları “/” işareti kullanarak yazdığını söyler. Kur'an'da yer alan bazı kelimelere geleneksel karşılıklarının yerine Arapça sözlüklerde de bulunan anlamları verdiğini, fıkıh ve tasavvuf ekollerinin kendi anlayışlarına göre kelimelere yükledikleri subjektif manalara itibar etmediğini ifade eder.²⁹⁵

O çeviri yaparken nasıl davrandığı ile ilgili bazı bilgiler vermekle beraber bu bilgilerin çevirinin kuramsal yönünü ve metodolojik tarafını pek yansıtmadığı görülmektedir. Ayrıca Kur'an'ı tercüme ederken hangi tercüme metodunu kullandığı ifadelerinde açıkça yer almamaktadır.

Onun açıklamalarında parantez kullanımı üzerinde durduğunu görüyoruz. Parantez kullanımının bu kadar üzerinde durması ve ona dair değerlendirmelerinin dikkatlerden kaçmayacağını söylemeliyiz. Çünkü o meallerde parantez kullanımını

²⁹³ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s. 6.

²⁹⁴ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s. 6.

²⁹⁵ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Mealı*, s. 8.

bir sorun olarak telakki etmektedir. Paranteze karşı çıkmasının sebebi bu ifadelerin mütercimim yorumu gibi algılanacağını düşünmesidir.

9) *Kur'an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali(Anlamı):* M. Beşir Eryarsoy ve Ahmet Ağırakça tarafından kaleme alınan bu mealde müellifler eserin İsmail Ferruh Efendi'nin hazırladığı Mevâkıb adlı tefsiri mealin 1320(h) tarihli baskısından sadeleştirme yoluyla meydana getirildiğini ifade ederler.²⁹⁶

Kur'an'ın tercüme tarihi hakkında kısaca bilgi veren müellifler bunun yanında Kur'an'ı tercüme etmenin caiz olduğu yönünde bazı alimlerden görüş aktararak kendilerinin de aynı fikirde olduklarını ima ederler. Onlar meallerinin bir iddia taşımadığını ancak büyük bir çabanın ürünü olduğunu söylerler.²⁹⁷

Müellifler Mevâkıb tefsirini esas alma sebeplerini de belirtirler. Onlara göre bu meal Osmanlı döneminin son meallerinden olup Cumhuriyet döneminde yapılan mealleri de etkilemiştir. Bu etkinin Hasan Basri Çantay'ın mealinde görüldüğünü söylerler. Defalarca basılan ilmi niteliğe haiz bu mealin günümüz müslümanlarına kazandırılmasının faydalı olacağına inandıklarını belirtmek suretiyle Mevâkıb'i tercih etmelerinin sebeplerini açıklarlar.²⁹⁸

Onlar meali hazırlarken bazı hususlara dikkat ettiklerini söylerler. Özellikle kendi mealleri ile esas aldıkları meal arasındaki zaman farkından kaynaklanan dil ve üslup sorunlarını çözerek kendi zamanlarına uygun bir dil ve üslup kullandıklarını, tefsiri açıklamaları parantez içinde verdiklerini, Kur'an'ın terimleştirdiği kelimeleri Türkçe söyleyişe uygun olarak muhafaza ettiklerini, Allah'ın isimlerinin bazılarını tercüme edip bazılarını etmediklerini, birden fazla anlamı olan ifadelerde en kuvvetli olanları tercih etmeye çalıştıklarını ve bazılarını parantez içinde verdiklerini, nasih-mensuh konusuna da temas ettiklerini ifade ederler.²⁹⁹

Ahmet Ağırakça ve M. Beşir Eryarsoy tarafından hazırlanan bir diğer eser Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli adlı çalışmadır. Bu eser mütercimlerin ikinci meal

²⁹⁶ Ahmet Ağırakça - M. Beşir Eryarsoy, *Kur'an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali(Anlamı)*, s. X.

²⁹⁷ Ahmet Ağırakça - M. Beşir Eryarsoy, *Kur'an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali(Anlamı)*, s. IX, X.

²⁹⁸ Ahmet Ağırakça - M. Beşir Eryarsoy, *Kur'an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali(Anlamı)*, s. X.

²⁹⁹ Ahmet Ağırakça - M. Beşir Eryarsoy, *Kur'an-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali(Anlamı)*, s. X, XI.

çalışması sayılabilir. Onların bu mealde önsöze Kur'an-ı Kerim'in tercümesi ve meali ile ilgili genel bilgiler vererek başladıkları görülmektedir. Onlar tercümenin tarifini bir sözün anlamını eksiksiz ve fazlasız olarak dengi bir tabir ile başka dile aktarma şeklinde verdikten sonra Kur'an-ı Kerim'in böyle bir tercümesinin imkansız olduğu hususunda ilim adamlarının görüş birliği içinde olduklarını söylerler. Bununla birlikte Kur'an'ın Arapça bilmeyenler için tefsirinin veya açıklamalı mealinin yazılmasını zaruri görürler. Meallerin Arapça bilmeyenlerin Kur'an'ı anlamalarına yardımcı olduğunu ve gerekli nitelikleri taşıyan insanların meal hazırlamalarında bir sakınca bulunmadığını dile getirirler.³⁰⁰

Müellifler ilk çalışmalarında parantezlerin fazlaca bulunması nedeniyle okurlardan şikayetler aldıklarını belirtirler. Onlar bu mealin ilkinden bütünüyle farklı olduğunu söyledikten sonra bu mealde anlamı en yalın ve en anlaşılır biçimde vermeye çalıştıklarını ve mecbur kalmadıkça parantez kullanmadıklarını ifade ederler. Çok anlamlı kelimelerde en kuvvetli olanı tercih ederek diğerlerini dipnotta verdiklerini, Kur'an'ın Kur'an'la tefsirine dikkat ettiklerini, ayetlerin iniş sebebi ile ilgili rivayetleri güvenilir hadis kaynaklarından aktarmaya özen gösterdiklerini, açıklayıcı bilgileri en özlü şekilde verdiklerini, ayetlerin üslup ve vurgularını mümkün olduğunca meale aktarmaya çabalayarak ve böylelikle anlam kaybını en aza indirmeye çalıştıklarını, anlaşılır bir dil kullanmaya gayret etmekle birlikte Kur'ani terimleri açıklama eklemek suretiyle tercüme etmediklerini, Allah'ın isimlerini de bazen olduğu gibi yazdıklarını bazende ayetin anlamına uygun olarak meallendirdiklerini söylerler. Kaynaklar bölümünde ise bilinen bazı tefsirleri sıraladıktan sonra meal olarak da Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ve Hasan Basri Çantay'ın meallerini çalışırken ellerinin altında bulundurdıklarını zikrederler.³⁰¹

Çeviri konusunda mütercimlerin yaptıkları açıklamalar bu şekildedir. Onlar hangi tercüme yöntemini takip ettiklerini açıkça belirtmemişlerdir. Mealde anlamı en anlaşılır biçimde aktarmaya çalışmak her mealin amacı olduğundan bu ifade bir tercüme yöntemini ifade etmekten uzaktır.

³⁰⁰ M. Beşir Eryarsoy - Ahmet Ağırakça, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. V, VI.

³⁰¹ M. Beşir Eryarsoy - Ahmet Ağırakça, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. VI, VII.

10) Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli: Bahaeddin Sağlam kaleme aldığı bu eseri Kur'an'ın derin manalarının öz ve kısa bir meali olarak takdim eder. Meal konusundaki düşüncelerini ise şöyle dile getirir.

Meal eğer Kur'an'ın kelime tercümesine yönelik değil de onun anlam ve mesajlarını aktarmak gayesiyle yazılmışsa ne mutlu. Böyle bir meal kısa bir tefsir sayılır. Ve eskiden beri İslam dünyasında böyle kısa tefsirler yazılmıştır. Yok eğer Kur'an'ın aynısını tercüme ediyorum iddiasıyla ortaya çıkılmış ise hakikatten çok uzak bir girişim. Cumhuriyet döneminde yapılan kısa mealler gibi.³⁰²

Müellif mevcut meallerin hemen hepsinin büyük çapta ifade yetersizlikleri ve düşük cümlelerle dolu oldukları için Kur'an'ın yüksek ifadelerini anlatmakta yetersiz kaldıklarını söyler. Bu durumun sebebini mütercimlerin kelime kelime lafız tercümesine yönelmeleri ile Arapça ile Türkçe'yi iyi bilmemeleri olarak gösterir. Eleştirilerini desteklemek için mevcut meallerde bulunan hatalı olduklarını düşündüğü bazı tercüme örnekleri de verir.³⁰³

Müellif kendi metoduyla ilgili rab, takva ve uluhiyet kavramlarına yerine göre açıklık getirdiğini, ayetleri kelimesi kelimesine tercüme etmekten kaçındığını, Arapça deyim ve benzetmeleri Türkçe'deki o manayı ifade eden deyim ve benzetmeyle karşıladığını, ayetler arasındaki münasebetleri parantez içinde belirttiğini ve mealin bütün bir kitap olarak okunabileceğini, ahiretle ilgili mazi fiilleri muzari olarak tercüme ettiğini ifade etmektedir.³⁰⁴ Onun bunların dışında da bu gibi Kur'an tercümesinin pratiğine yönelik açıklamalar yaptığı görülmektedir.

Bahaeddin Sağlam'ın da çeviri metotları ve kuramları hakkında açıklama yapmadığını söyleyebiliriz. Onun kendi mealini hazırlarken uyguladığı pratik tercüme metodunu belirtmekle yetindiğini görmekteyiz.

11) Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli(Türkçe Anlamı) : Sadreddin Gümüş, Yakup Çiçek ve Muhsin Demirci'den oluşan heyet tarafından hazırlanan bu eserde bir sayfadan biraz fazla heyet imzalı bir önsöz bulunmaktadır. Müellifler meali neden hazırladıkları ifade sadedinde Kur'an'la her defasında yeniden bir alışverişe geçip idrakleri ona biraz daha yaklaştırmak için tercüme işinin devam etmesi gerektiğini

³⁰² Bahaeddin Sağlam, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. 1,3.

³⁰³ Bahaeddin Sağlam, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. 3-9.

³⁰⁴ Bahaeddin Sağlam, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. 9.

belirtirler. Arapça bilmeyenler için Kur'an'ı anlama sorununun tercüme sayesinde ortadan kaldırıldığını ifade ederler.³⁰⁵

Onlar toplumların hayat tarzlarının farklı olduğunu bu nedenle sözcüklerin anlamlarında da farklılıklar meydana geldiğini söyleyerek bu durumun tercüme işini zorlaştırdığını dile getirirler. Kur'an'ın tercümesinin zor bir iş olmakla birlikte imkansız olmadığını düşünürler. Onlar meali hazırlarken nasıl bir tercüme yaptıklarını çok genel nitelikte ifade ederler. Bu anlamda Hz Peygamber, sahabe ve ilk dönem müfessirlerden gelen rivayetlerin önemli olduğuna işaret ederek meali hazırlarken lafızların sözlük ve ıstılahi anlamlarını tespit ettiklerini, ayetlerin nüzul ortamını belirlediklerini, birden fazla anlamı olanlardan birini tercih etmek için güvenilir kaynaklara müracaat ettiklerini, Kur'an metnine sadık kalmaya çalıştıklarını ve parantez açarak açıklamalara yer verdiklerini söylerler.³⁰⁶

Müelliflerin tercüme konusundaki açıklamaları bu kadardır. Onların kendi takip ettikleri temel metot ile genel çeviri yöntemleri hakkında açıklamalar yapmadıklarını görüyoruz. Sonuç olarak çeviri konusunda bazı genel düşüncelerini dile getirdiklerini söyleyebiliriz.

12) Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir Tefsirlerin Özü: Abdullah Parlıyan'a ait bu eserde müellif esere başlama nedenini mevcut meal ve tefsirlerin faydalarının yanı sıra onlarda anlamayı güçleştirecek bazı yönlerin bulunması sebebiyle kolay anlaşılır bir özlü tefsir yapma ihtiyacı hissetmesi olarak belirtir. Amacının da hemen herkesin sözlüğe ve dipnotlara bakmadan ayetin ne demek istediğini anlamasını sağlayacak bir meal hazırlamak olduğunu söyler.³⁰⁷

Müellif meallerin çoğunun Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde kaleme alınan meallerden aktarıldıkları için Osmanlıca kelimelerin bol bulunması sebebiyle yeni nesil tarafından anlaşılmadığı, meallerde bulunan dipnotların okuru Kur'an'ın mesajından uzaklaştırdığı, meallerin çoğunda ayet başlarındaki harf veya edatların

³⁰⁵ Sadreddin Gümüş, Yakup Çiçek, Muhsin Demirci, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli(Türkçe Anlamı)*, s. 3.

³⁰⁶ Sadreddin Gümüş, Yakup Çiçek, Muhsin Demirci, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli(Türkçe Anlamı)*, s. 3, 4.

³⁰⁷ Abdullah Parlıyan, *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir Tefsirlerin Özü*, s. III.

ihmal edilmesi dolayısıyla tercümede yer verilmediği için eksik oldukları konusunda eleştirir.³⁰⁸

O kendi eserinde mevcut meallerin eksikliklerini telafi ettiğini, dikkatleri dağıtarak okuma ve anlamada olumsuz etki yapan dipnot ve parantez kullanmadığını, ayetler arasındaki mana bütünlüğünü düşünerek birkaç ayeti bir paragraf olarak tecüme ettiğini, Arapça ve Osmanlıca kelimelerden kaçınarak bugünün insanının anlayabileceği kelimeler kullandığını, fıdye, gazap, lütuf gibi kelimeleri tercüme etmeyerek bu kelimelerin Türkçe'sini aramadığını, Besmele'yi farklı olarak Fahrüddin er-Razi ve Kurtubi'nin açıkladığı üzere tercüme ettiğini, tek kelimeyle karşılanamayan ifadeleri birkaç kelime veya bir cümle ile anlattığını belirtir.³⁰⁹

O önsözde yararlandığı başlıca kaynakları da vermektedir.³¹⁰ Ancak onun açıklamalarında çeviri metotları ile ilgili bilgilerin yer almadığını söyleyebiliriz.

13) Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli: Bu meal Suat Yıldırım tarafından hazırlanmıştır. Müellif Kur'an'ın anlaşılması gerektiğinden hareketle insanlara kendi dillerinde açıklanmasının lüzumuna işaret eder Ona göre Kur'an'ın manası değil lafzı Arapça'dır. Ancak tercümelerin Kur'an sayılmasının mümkün olmadığını da belirtir.³¹¹

O anlam ile kelime arasındaki ilişkiyi vücudun deri ile olan bağından hareketle açıklamaya çalışır. Bu anlamda Kur'an'ın lafzını deriye manasını da vücuda benzeterek bu ikisinin birbirinden ayıramayacağını ifade eder. Kur'an tercümesi tarihine kısaca değindikten sonra bir mealin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerini açıklamak için şu ifadeleri kullanır.

Mealın yazıldığı dili konuşan insanlar için hazırlandığı da bir gerçektir. Şu halde mesela Türkçe bir mealin görevi Türkçe bilenlerin en kolay, en net ve en çabuk şekilde manaya ulaşmalarını sağlamaktır. Eğer asıl metinde bir ifade tarzı, bir kelime veya bir üslup özelliği bulunuyor fakat onun dengi Türkçe'de yoksa ve ona tam bağlı kalma Türkçe'de tuhaf karşılanacaksa müfessir onu bırakıp Türkçe anlatımı netleştirmeyi tercih etmelidir.³¹²

³⁰⁸ Abdullah Parlıyan, *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir Tefsirlerin Özü*, s. III, IV.

³⁰⁹ Abdullah Parlıyan, *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir Tefsirlerin Özü*, s. IV, V.

³¹⁰ Abdullah Parlıyan, *Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir Tefsirlerin Özü*, s. VI.

³¹¹ Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli*, s. 1,2.

³¹² Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâl*, s. 2.

Müellif kendi eseriyle ilgili olarak paranteze yer vermediğini ve eserinde diğer meallerden farklı olarak eserin Kur'an'ın yine Kur'an'la tefsirini ihtiva ettiğini belirtir. Ayrıca o Türkçe ifadelerin muğlak kalmasının ve Türkçe'nin imkanlarının yeterince değerlendirilmemesinin meallerden istifadeyi azalttığını düşünür. Ayetleri açıklayan hadislere kısıtlı da olsa yer verdiğini, çağdaş okurun açıklama isteyeceğine inandığı yerlerde izahatta bulunduğunu ve genel kabul görmüş bilgilere yer verdiğini ifade eder. İmla ile ilgili olarak da okuru yormayacağını düşündüğü bir tarzda hareket ettiğini belirtir.³¹³

Onun açıklamalarında çeviri tutumunu genel olarak ifade ettiğini görmekteyiz. Ancak tercüme metotları ve çevirinin kuramsal boyutu ile ilgili bilgiler vermediğini söyleyebiliriz.

14) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı: Bekir Sadak hazırladığı eserde önsöze mealleri eleştirerek başlar. Bu konuda o mevcut meallerin bazılarının emek sarf edilerek hazırlandığını fakat bazılarının ise birbirinden alınarak meydana getirildiği için bir emek ürünü olmadığını ifade eder. Açıklamalarına dil, rivayet ve dirayet bakımından öne çıkmış tefsirlerden faydalanarak yapılacak ciddi tercümelere ihtiyaç olduğunu söyleyerek devam eder. Tercümenin nasıl olması gerektiği konusundaki düşüncelerini ise şu şekilde açıklar.

Tercümede önemli olan, tercüme edilen eserin muhtevasını kavramak ve bu muhtevayı tercüme edilen dilde, o dilin üslup ve ifade anlayışına göre en güzel şekilde ifade etmektir. Bizim yapmak istediğimiz de, Türkçe tercümede bu güzeli arayıp bulma denemesinden ibarettir.³¹⁴

O Kur'an'ın alışılmış bir kitap üslubundan ziyade hitabet üslubuna sahip olan edebiyat ve belâğat şaheseri olduğunu belirtir. Müellif meali hazırlarken kullandığı yöntemle ilgili olarak da önce üslubu tespit ettiğini, dil bakımında Zemahşeri'nin, içerik açısından da Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ile Ebu's-Suud'un tefsirini esas aldığını, parantez açıp kapamaktan sakındığını, Arapça'da söylenmeden anlaşılan manayı Kur'an metninde olmadığı halde parantez açmadan verdiğini,

³¹³ Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâl*, s. 2,3.

³¹⁴ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. V.

manın kolay aktarımı için, birçok yerde devrik cümle kullandığını, bazı yerlerde daha serbest hareket ettiğini söyler.³¹⁵

Müellif açıklamalarında genel hatlarıyla tercüme hakkındaki düşüncelerini belirtmiş ve eserini hazırlarken nasıl çeviri yaptığı ile ilgili bazı detayları zikretmiştir. Onun özellikle çevirisi problemli olan hususlarda nasıl davrandığını ifade etmediği görülmektedir.

15) Kelime Anamlı Kur'an-ı Kerim Meâli: Meali hazırlayan Sıtkı Güllü kendisiyle ilgili olarak Süleyman Hilmi Tunahan'a bağlı kurslarda eğitim aldığını belirtir. O başka alanlarla ilgili çalışmaları olduğu halde doğrudan Kur'an ile ilgili bir çalışmasının bulunmadığını ve Kur'an'la ilgili bir çalışma yapmayı çok istediğini söyler. Bu açıklama aynı zamanda müellifin niçin meal hazırladığını da açıklar niteliktedir.³¹⁶

O Kur'an'ın tam anlamıyla Türkçe'ye çevrilebilmesi ile tercüme edilmesinin farklı olgular olduğunu söyleyerek eksik de olsa tercümesinin yapılabileceğini savunur. Kur'an'ın anlamının harfî tercüme yoluyla başka dillere aktarılmasının mümkün olmadığını bu sebeple yapılan çevirilerin meal terimiyle ifade edildiğini belirtir.³¹⁷

Müellif meali hazırlarken takip ettiği metotla ilgili olarak kelimelerin karşılıklarını verirken sözcük anlamları ile kaynak tefsirlerce vurgulanan manalarını birlikte değerlendirdiğini, ayetlerin bütün olarak da anlamını verdiğini, kendine ait tercümeleri belirterek dipnotta zikrettiğini, anlam tercihinde zorlandığında “/” işareti kullandığını, edatları yerine göre bağımsız yerine göre kendinden sonraki kelimelerle ele aldığını, Allah'ın sıfatlarını ve bazı kavramları tercüme etmediğini, günümüz Türkçe'sini kullandığını, bazen tasavvufçuların kelime ve terkiplere yükledikleri anlamları dikkate aldığını ve Huruf-u Mukatta'ları olduğu gibi bıraktığını son olarak da çeviride Asım kıraatının Hafs rivayetini esas aldığını beyan eder.³¹⁸

Kur'an'ın kelime meali olan bu eserde mütercim harfî tercüme yöntemi ile Kur'an'ın başka dillere aktarımının mümkün olamayacağını ifade etmekle birlikte

³¹⁵ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. VI, VIII.

³¹⁶ Sıtkı Güllü, *Kelime Anamlı Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. IV, VII.

³¹⁷ Sıtkı Güllü, *Kelime Anamlı Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. VIII.

³¹⁸ Sıtkı Güllü, *Kelime Anamlı Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. IX, XX.

onun bu yöntemi ayrıca ele almadığını söyleyebiliriz. O Kur'an'ı tercüme ederken nasıl davrandığını söylemektedir. Ancak onun çevirinin kuramsal boyutuna girmedığı görülmektedir.

16) Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi: Mehmet Çakır hazırladığı mealde Kur'an'ın indiği toplumun konuştuğu dil ile nazil olduğunu, Arapça'nın cümle ve kelime yapısına yenilik getirmediğini, Kur'an'daki yabancı kelimeleri ise ticaret vasıtasıyla Mekke halkının bildiğini, Kur'an'ın ne Arapça'ya ne de Kur'an'daki Arapça lafızlara bir kutsallık getirmediğini ancak Kur'an'daki her kelimeye dokunulmazlık attettiğini ifade eder. Tercümenin ise ne kadar iyi olursa olsun Kur'an olmayıp bir yorum olduğunu söyler.³¹⁹

Arap dili ve Belagatı hocası olan müellif Arapça'nın dil yapısıyla ilgili bazı açıklamalar yaparak kendi tercüme yöntemiyle ilgili bilgiler de verir. O mealinde herkesin bir okuyuşta anlayacağı sade bir dil kullanmakla birlikte bazı yöresel öz Türkçe kelimelerinde bulunduğunu, Arapça'da sıkça kullanılan ancak Türk diline uymayan yemin ve tekidlerin ya tamamen iptal edildiğini ya da uygun ifadelerle karşılandığını, ayetlerdeki zamirlerin gerçek isimlerle çevrildiğini, mecaz ve benzetmelerin birebir yansıtıldığını, devrik ve baskılı cümlelerin düzgün nesir ile tercüme edildiğini, kıssaların sahnelenebilir bir üslupta çevrildiğini, ayetler arasındaki anlam bütünlüğünü korumak için çok titiz davranıldığını, uzun ayetlerin algılamayı kolaylaştırmak amacıyla birden fazla bağımsız cümlecikler şeklinde çevrilerek anlamı zedelemeyecek şekilde uygun dil araçlarıyla bağlandığını, tercümede parantez kullanılmadığını, mealin harfi tercüme olmayıp mana Türkçe'de nasıl ifade edilmek isteniyorsa öyle tercüme edildiğini, anlamı çarpıtmadığı sürece gerekiyorsa kelime eklenip çıkarıldığını, tercümede mananın Kur'an'da ise her şeyin kutsal olduğunu, Kur'an'ın edebi niteliğinden hareketle sözcüklerin tek bir karşılığa mahkum edilemeyeceğini ve bazı kelimelere yeni anlamlar yüklendiğini ifade eder.³²⁰

Müellifin tercüme yöntemi ile ilgili açıklamaları bu şekildedir. Onun Kur'an tercümesindeki metot sorununa değinmediği görülmektedir.

³¹⁹ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, "Önsöz".

³²⁰ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, "Önsöz".

17) *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meâli*: Nusret Çam tarafından hazırlanan bu meal manzum bir çeviri denemesidir. Müellif önsöze ilahiyatçı olmakla birlikte tefsir ve Arapça sahasında ihtisas sahibi olmadığını uzmanlık alanının Türk-İslam Sanatları olduğunu ancak şiirle ilgilenip şiirler yazdığını söyleyerek başlar. Kur'an'ı baştan sona yeniden tercüme etmediğini, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın eseri öncelikli olmak kaydıyla Türkçe meallerden yararlanarak Kur'an'ın anlamını şiirleştirmeye çalıştığını ve sadece bazı sureleri kendisinin tercüme etmeye kalkıştığını belirtir.³²¹

Kur'an'ın edebi ve şiirsel yönüne dikkat çekmeye çalışan müellif mevcut mealleri Kur'an'ın bu şiirsel yönünü yansıtmadıkları konusunda eleştirir. Ona göre Arapça gramer yapısına bağlı kalarak Türkçe'nin incelikleri göz ardı edilmeden Kur'an müslümanlığı için edebi ve estetik yönü kuvvetli anlaşılır, dosdoğru bir meal yapmak gerekmektedir.³²²

O meali hazırlarken dikkat ettiği hususları manayı şiirselliğe feda etmeden tercüme etmeye çalıştığını, Kur'an şiir olmadığı için aruz yada hece ölçüsünü kullanmadığını, kelimelere bağlama göre anlam vermeye çalıştığını, yerel kelimelerle birlikte eski kelimeleri de kullandığını, estetik kaygısıyla manayı tamamlayan ifadeleri parantez içine aldığını söyleyerek belirtir.³²³

Müellifin Kur'an'ın estetik ve edebi yönü üzerinde ısrarla durduğunu söyleyebiliriz. O meal okurlarının manzum bir meali zevkle okuyacaklarını hatta ezberleyebileceklerini söyler. Fakat manzum tercüme ile ibadetler ifa edilemeyeceğini de belirtir.³²⁴

18) *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*: Bu meal Hamdi Aktaş'ın kaleminden çıkmıştır. Müellif bütün evrensel dinlerin kutsal metinlerinde zaman içinde gerçek manalarını koruyabilmeleri için imgesel/sembolik bir dil kullanıldığını, toplumların farklı dil konuştuklarını ancak evrensel dinlerin bu sorunu tercüme yoluyla aştıklarını belirtir.³²⁵

³²¹ Nusret Çam, *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meâli*, s. III, IX.

³²² Nusret Çam, *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meâli*, s. IV, VII.

³²³ Nusret Çam, *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meâli*, s. IX – XII.

³²⁴ Nusret Çam, *Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meâli*, s. VII, XII.

³²⁵ Hamdi Aktaş, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*, s. III.

Eserin satır arası meallerin yaygınlaşması ile toplumun dini hassasiyetlerinin arttığını düşünülerek bu sebeple toplumda ortaya çıkan ihtiyaca cevap vermek için hazırlandığı ifade edilmektedir.³²⁶

O Kur'an tercüme faaliyetlerinin Osmanlı'nın kuruluşundan yarım asır sonra başladığını ve çevirilerin üç tarzda meydana getirildiğini söyler. Bu tercümelerin ilkinin satır arası kelime kelime, ikincisinin uzun tefsir, üçüncüsünün de bu ikisi arasında kabul edilebilecek muhtasar tefsir şeklinde olduğunu söyler.³²⁷

Müellif kendi satır arası kelime mealinde kelimeleri yarı bağımsız hallerinde kullandığını, kelimelerin sentakstaki fonksiyonlarını belirlemeye çalıştığını ama Arapça ile Türkçe arasındaki dil yapısı farkından dolayı bu hedeflerine tam olarak ulaşamadığını, Kur'an'daki edatları tercüme etmeye çalışarak Kur'an'ın eşsiz beyan kudretini meale yansıtmaya gayret ettiğini ifade eder.³²⁸

Müellif tercümenin bazı noktalarına değinse de onun tercüme metotlarını ele almadığı görülmektedir.

19) Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru: Ahmet Tekin hazırladığı mealin ekinde Kur'an ile ilgili düşüncelerini anlatır. O fikirlerini anlatırken Osmanlı devletinin Kur'an'a olan saygı ve hizmetlerinden bahsederek görüşlerini tarihi ve sosyal açıdan dile getirir.³²⁹

Müellif tefsiri meal tarzında kaleme aldığı eserde çeviride iyi bir kültür temeli olmaz ise tek başına dilinde yeterli olmayacağını belirtir. Kendi tercüme yöntemi ile ilgili olarak Kur'an'daki kelimelere lügat manalarından uzaklaşmadan en geniş anlamları verdiğini, terim birliği sağladığını, farklı manaları birlikte kullandığını, ayetler arası irtibatı kurduğunu, Kur'an'ın üslubuna göre daha sonra tamamlanan ifadeleri yerinde tamamladığını, mahzuf ve mukadder ifadeleri açıkça yazdığını, gerektiğinde yeni manalara yer verdiğini, birkaç yer dışında parantez kullanmadığını, takva kelimesine farklı manalar verdiğini, lügat manalarına itibar edilmeyen kelimelerin her iki manasını birlikte kullandığını, meal nakilciliği yapmadan cesur ifadeler kullanmaya çalıştığını, dolgu kelimelere yer vermediğini, derin manalı

³²⁶ Hamdi Aktaş, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*, s. IV, V.

³²⁷ Hamdi Aktaş, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*, s. IV.

³²⁸ Hamdi Aktaş, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli*, s. V.

³²⁹ Ahmet Tekin, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru*, s. 5,8.

kelimeleri Kur'an'ın mükemmelliğine uygun şekilde çevirdiğini, müteşabih ayetleri tefsirlerden yararlanarak en geniş şekilde tercüme ettiğini, ayetlerin birbirlerini tefsir etmesine önem verdiğini ve eserinde Türkçe'nin güzelliği ile Kur'an'ın ihtişamını göstermeye çalıştığını belirtir.³³⁰

Müellif ek çalışmasında Kur'an, Kur'an'ın okunuşu, Huruf-u Mukatta, ayetlerin nüzul sebepleri hakkında da bilgiler vermiştir.³³¹ Onun mealinin yanında bir de ek çalışma yapmasına rağmen bu ek çalışmada Kur'an'la alakalı konulara değinmekle birlikte çeviri metotlarından ve kuramlarından bahsetmediği görülmektedir.

20) Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerim Meâl-Tefsir Denemesi: Emekli meslek dersleri öğretmeni olan Salih Parlak tarafından hazırlanan bu eser uzun sayılabilecek bir önsöz içermektedir. O mealler arasında Arapça dilbilgisine bağlı titiz Türkçe bir çalışma olmadığını dile getirerek iddiasız meal hazırlamanın da boş bir uğraş olduğunu söyler.³³²

Eserin ilmi bir meal özelliği taşıdığı müellifin ifadelerinden anlaşılmaktadır. O bilimsel dergileri takip ederek TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi'ni eserine uygulamak için titizlikle okuduğunu söyler. Bunun yanında ansiklopedileri de incelediğini ifade eder. Bazı tefsirlerden de faydalanarak Alusi ağırlıklı müsveddeler hazırladığını, bazı mealleri de gözden geçirerek kendi yorumları ile güncelleştirdiğini belirtir. Dini kavramları bilimsel çevrelerce kabul edilecek şekilde yeni terimlerle açıklamaya çalıştığını dile getirir.³³³

Müellif mealini hazırlama yöntemi ile ilgili olarak Kur'an'ı kompozisyon düzeyinde bir bütün olarak ele aldığını ve kelimelere bu şekilde yeni manalar verdiğini, fazla öz Türkçe'ye kaçmadan bazılarını da kullanarak günümüz insanının anlayacağı bir dile ulaşmaya çalıştığını, ne kelimesi kelimesine katı bir karşılık bulma ne de tamamen serbest bir yorumlama yoluna gittiğini, ayetin asıl anlamını baz alarak ikisi arasında bir ölçü tutturduğunu, serbest anlatım metodu sebebiyle bazı eklemeler yaptığını, ancak bunu da belirttiğini ifade eder. O meal kelimesini kendi

³³⁰ Ahmet Tekin, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru*, s. 8 – 9.

³³¹ Ahmet Tekin, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru*, s. 12 – 43.

³³² Salih Parlak, *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerim Meâl-Tefsir Denemesi*, s. II, IV.

³³³ Salih Parlak, *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerim Meâl-Tefsir Denemesi*, s. I, II.

ön yargılarımızı da katarak yaptığımız Kur'an'ın en çağdaş yorumu şeklinde tanımlar.³³⁴

Eserin bilgi toplumuna hazırlandığını ısrarla vurgulayan müellifin Kur'an'ı bilimsel bilgilerle anladığı ve yorumlamaya çalıştığı görülmektedir. O mealinde antropoloji, kozmoloji ve mitoloji gibi birçok konudan da bahsetmiştir³³⁵. Ancak onun kendi tercüme yöntemi ile ilgili de bazı açıklamalar yapsa da bilimsel düşünce üzerinde çokça durmasına rağmen çeviri kuramlarına değinmediğini söyleyebiliriz.

21) Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal): Bu meal Ömer Dumlu ve Hüseyin Elmalı tarafından hazırlanmıştır. Müellifler Türkçe tefsir ve meal çalışmalarının Osmanlı'nın son döneminden itibaren ağırlık kazandığını Cumhuriyet döneminde ise hızlandığını belirtirler. Mevcut meallerin faydaları ile birlikte tercümenin doğasından kaynaklan bazı noksan taraflarının da bulunduğunu söylerler. Onlar meali dili Türkçe olan insanların Kur'an'dan yararlanmalarını sağlamak amacıyla hazırladıklarını ifade ederler.³³⁶

Müellifler meal hazırlama nedenlerini mevcut meallerin yeni tercümelere olan ihtiyacı bitirmediğini, Kur'an'ın yorumunda ortaya çıkan yeni düşünceler ile zamanla dilde meydana gelen değişimler sebebiyle oluşan günümüz insanının ihtiyaçlarını karşılayacak yeni meallerin hazırlanmasının lüzumlu olduğunu belirterek dile getirirler.³³⁷

Onlar hiçbir çevirinin aslını yerini tutmayacağını söylerler. Hiçbir dilin Kur'an'ın bütün inceliklerini karşılayamayacağını söyleyerek Arapça ile Türkçe arasında yapı farkları olduğunu, bu sebeple ayetlerdeki manayı tam olarak verebilmek için bazı tasarruflarda bulunduklarını ifade ederler.³³⁸

Müellifler meali hazırlarken bazı hususlara dikkat ettiklerini belirtirler. Bu anlamda mealde herkesin anlayabileceği sade bir dil kullandıklarını, manayı esas almakla birlikte Kur'an'ın üslubunu da aktarmaya çalıştıklarını, çok anlamlı kelimelerde Kur'an'ın bütünlüğüne ve tarihsel bağlamına uygun olanı tercih

³³⁴ Salih Parlak, *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerim Meâl-Tefsir Denemesi*, s. II, III.

³³⁵ Salih Parlak, *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerim Meâl-Tefsir Denemesi*, s. VII, XII.

³³⁶ Ömer Dumlu - Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, s. III, IV.

³³⁷ Ömer Dumlu - Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, s. IV.

³³⁸ Ömer Dumlu - Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, s. V.

ettiklerini, bütün kelimeleri tercüme etmeye çalıştıklarını, zamir vb. dil araçlarıyla ifade edilen manaları açık olarak yazdıklarını, ism-i fail ve sıfat-ı müşebbehelelerine göre fiil gibi tercüme ettiklerini, Esmâü'l-Hüsna'nın Türkçe karşılıklarını vermeye çalıştıklarını, mef'ulu mutlakları Türkçe ifade tarzına göre farklı farklı tercüme ettiklerini ya da hiç etmediklerini, tekitleri bazen tercüme etmediklerini, “inne” edatına bazen tahkik, bazen ta'lil manası verdiklerini, parantezden sakınmaya çalıştıklarını, ayetlere ayrı ayrı mana verdiklerini ve dipnottan mümkün olduğunca kaçındıklarını ifade ederler. Bunları yapmadaki amaçlarının okurun sözlüğe bakmadan Kur'an'ı anlamasını sağlamak olduğunu söylerler.³³⁹

Müelliflerin çeviri yaparken Kur'anın manasının aktarılmasına daha çok önem verdikleri ve tercüme yöntemi ile ilgili bazı ayrıntılara değindikleri görülmektedir. Ancak çeviri metotları konusuna girmediklerini söyleyebiliriz.

22) *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli:* Ümit Şimşek kaleme aldığı bu mealin önsözünde daha çok Kur'an'ın nasıl bir kitap olduğunu anlatmaktadır. Kur'an'ın indiği dönemdeki toplumun yapısı ve genel karakteri ile ilgili de bilgiler verir. Müellif mevcut meal ve tefsirlerde bilimsel açıklamaların ihmal edildiğini dile getirir. Ancak bu konuda zorlama tevillerin yapılmaması gerektiğini de açıklamalarına ekler. O mealinde bu noktaya önem verdiğini söyler.³⁴⁰

Müellif eserinde mealin Türkçe olduğunu unutmamaya çalıştığını, Kur'an'dan uzaklaşmadan akıcı, anlaşılır bir dil kullandığını, tecümenin aslının yerini tutmayacağı gerçeğinin aksayan bir Türkçe'nin mazereti olamayacağını, ne kadar kaçınsa da bazen eski sözcükleri kullanmaya mecbur kaldığını, Allah'ın isimlerinin tercümede en fazla sorun olan ifadeler olduğunu ve bunları tercüme ederken bağlama göre ön plana çıkan anlamı vermeyi tercih ettiğini belirtir.³⁴¹

Onun çeviri konusundaki ifadeleri meal hazırlarken nasıl davrandığı ile ilgilidir. Açıklamalarda çevirinin kuramsal boyutunun yer almadığı görülmektedir.

23) *Açıklamalı Kur'an Kerim Meal:* Ömer Sevinçgül hazırladığı mealin önsözüne Kur'an'ın niteliklerinden bahsederek başlar. O Kur'an'ın nazım ile nesir arasında yer alan özgün bir üsluba sahip olduğunu belirtir. Tercümeyi “*bir sözün*

³³⁹ Ömer Dumlulu - Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, s. V.

³⁴⁰ Ümit Şimşek, *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. V-X.

³⁴¹ Ümit Şimşek, *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. XI.

başka bir dilde dengi bir ifadeyle yeniden yazılması” olarak tanımlayan müellif Kur’an’ın lafzının ve manasının ilahi olduğu için “*dengi bir ifade*” ile ortaya konamayacağını söyler.³⁴²

O meal yazma nedenini belirtme sadedinde meal hazırlamanın zor bir iş olduğunu, bundan çekindiğini ancak bu görevden de kaçamadığını ifade eder. Dolayısıyla onun meal hazırlamayı üzerine düşen bir vazife olarak telakki ettiğini söyleyebiliriz. O bundan sonra yapılacak meallerin edebi nitelikte olması gerektiğini düşünerek bu konuda şöyle der.

Asıl metne sadık kalınarak, ama o milletin dil zevki de gözetilerek edebi mealler hazırlanmalı³⁴³

Müellif müsvedde olarak hazırladığı meali farklı açılardan değerlendirebilecek kimselere okuttuğunu ve onların ayetlerin yanlış anlaşılmasından dolayı gerekli yerlere kısa açıklamalar konması gerektiği yönündeki tavsiyelerini de değerlendirdiğini belirtir. O mealinde mümkün olduğu kadar sade bir dil kullandığını, ayetlerin yanlış anlaşılmasından dolayı açıklamalar koyarken alimlerin ittifak ettikleri temel tefsir kitaplarından yararlandığını, Kur’an’ın veciz olması dolayısıyla mukadder olan ibareleri cümlelerin akışını bozmayacak şekilde tırnak içinde verdiğini, meal hazırlarken güvenilir ilim adamlarının birikimlerinden yararlandığını ve nurlu tefsirlerden feyizler aldığını ifade eder.³⁴⁴

Müellifin Kur’an’ı tercüme ederken nasıl davrandığını ile ilgili bazı konulara değindiği görülmektedir. Çeviri konusuna çevirinin kuramsal ve metodolojik tarafına değinmeden kısaca girdiğini söyleyebiliriz.

24) Evrensel Çağrı Kur-an Meâli: Mustafa Sağ’a ait bu mealde müellif mevcut mealleri bazı noktalardan eleştirir. O meallerin tamamına yakınının geçmiş tefsircilerin mezhepsel Kur’an yorumlarının taklit edilmiş çevirileri olduklarını, meallerde parantezlerle ayetlerin anlamsız hale getirildiğini ya da onların Arapça ve Farsça kelimeler ihtiva ettikleri için çoğunun zor anlaşıldığını belirtir. Kendi mealinin diğer meallerde en önemli farkını şu şekilde ifade eder.

³⁴² Ömer Şevinçgöl, *Açıklamalı Kur’an Kerim Meali*, s. 3,4.

³⁴³ Ömer Şevinçgöl, *Açıklamalı Kur’an Kerim Meali*, s. 5, 6.

³⁴⁴ Ömer Şevinçgöl, *Açıklamalı Kur’an Kerim Meali*, s. 6-8.

Bu mealin en önemli ayırt edici özelliği ve belki benzerlerinden farklılığı geleneksel yorumların taklidi ve onların bakış açısıyla değil, fakat onları da ayrıntılı olarak araştırıp değerlendirerek bilime, Kur'an'ın mantığına ve Kur'an'ın kendi kendini açıklaması yöntemine sadık kalıp özen gösterilmesidir. Aynı zamanda kültür seviyesi düşük dinsel hiçbir bilgiye sahip olmayan her insanın kolaylıkla anlayabileceği bir üslup ve sadeliktedir.³⁴⁵

Müellif çeviri konusundaki düşüncelerini Kur'an'dan örnek vererek açıklar. Ona göre Allah'ın Arapça'dan farklı bir dil ile başka toplumlara gönderdiği mesajların Kur'an'da Arapça'ya çevrilmiş olarak Hz Peygambere aktarıldığını ifade eder. Bunun yanında Kur'an'da yer alan Hz Süleyman'ın Hüdüh adlı kuş ile olan iletişimini de örnek verir. Hüdüh'ün kendi dilinde konuştuğunu ve onu sadece kuş dili öğretilen Hz Süleyman'ın anladığını, kuşun Hz Süleyman'a olan “*ciklemelerinin*” Cebrail tarafından Arapça'ya çevrilip Hz Peygambere vahyedildiğini ifade eder.³⁴⁶ Onun çeviri hakkındaki düşüncelerini bu şekilde açıklamasının bir hayli ilginç olduğu kanatindeyiz.

O mealini otuz yılı aşkın bir düşünce birikimi ile altı yıla yakın bir araştırmanın ürünü olarak takdim eder. Ayetlerin bilimsel yönü olanlarını bilimsel eserlerden yararlanarak anlamlandırdığını belirtir. Ayrıca hiç parantez kullanmadığını, eş anlamlı kelimeleri kesme işareti ile belirttiğini, okuyucunun anlaması için ara başlıklar koyduğunu, zamirleri çok az kullandığını, zamirlerin mercilerini açıkça yazdığını ve ayetlerin ne demek istediğini doğru olarak yansıtmaya çalıştığını ifade eder.³⁴⁷

Müellifin çeviri ile ilgili açıklamaları bu şekildedir. Onun kısa olduğu görülen açıklamalarında çeviri metotlarına ve sorunlarına temas etmediği görülmektedir.

25) Kur'an-ı Kerim'in ve Türkçe Anlamı: Mustafa Hizmetli kaleme aldığı bu mealin önsözünde Cumhuriyet döneminde yapılan, tercümelerin Kur'an'ın yerine geçeceği tartışmalarının yerini yetmiş yakın Türkçe mealin bulunduğu günümüzde daha iyiye ulaşma çabalarına bıraktığını ifade eder. O bu mealin Kur'an'la tanışma gayesiyle başladığı yolculuğun bir neticesi olarak ortaya çıktığını söyler.³⁴⁸

³⁴⁵ Mustafa Sağ, *Evrensel Çağrı Kur'an Meâli*, s. 5.

³⁴⁶ Mustafa Sağ, *Evrensel Çağrı Kur'an Meâli*, s. 15, 16.

³⁴⁷ Mustafa Sağ, *Evrensel Çağrı Kur'an Meâli*, s. 17, 18.

³⁴⁸ Mustafa Hizmetli, *Kur'an-ı Kerim'in ve Türkçe Anlamı*, s. 7.

Çeviriyi bir dildeki sözü başka bir dile nakletme olarak gören müellif bu işlemin harfî harfine yapılabileceği gibi mananın nakli şeklinde de olabileceğini belirtir. O dil ile dünya görüşü arasındaki ilişki göz önüne alındığında mananın aktarımının daha uygun olacağını söyler. Kur'an'ın çevirisi ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanır.

Kur'an mesajı evrensel ve çağlar üstüdür. Dolayısıyla her çağa hitap edebilecek her toplumda yeniden çözümlenebilecek bir semantik yapıya sahiptir. Bu yapıyı sanatsal ve semantik zenginliğiyle başka bir dile aynen nakletmek mümkün değildir. Bu durumda mütercim gücü ve imkanları nisbetinde anlayabildiğini aktarmaktan öte bir şey yapamayacaktır. Sonuçta yapılacak her çeviri, kaçınılmaz olarak bu yapıyı kendi çağının ve toplumunun birikimiyle sınırlamış olacaktır.³⁴⁹

O mealinin Türkçe'nin kullanımına uygun olması için özen gösterdiğini, mananın aktarılmasını esas aldığını, kırık mana vermekten sakındığını, yerine göre kurallı yerine göre devrik cümle kullanarak monotonluktan kaçmaya çalıştığını, Türkçe'ye çevrilemeyeceğini düşündüğü küfr gibi kavramları tercüme etmeden verdiğini, tefsirli ve parantezli çevirilerden uzak durmaya gayret ettiğini, Kur'an'ı bir bütün olarak değerlendirmeye çalıştığını, amacının ise Kur'an'ın dinamik ve çarpıcı üslubunu olabildiğince Türkçe'de yeniden canlandırmak olduğunu belirtir.³⁵⁰

Müellifin eserin kısa önsözünü meal ve çeviri konusuna ayırdığı görülmektedir. Ancak çeviri ve sorunları ile ilgili bu kadar açıklama yapmakla yetindiğini belirtmeliyiz.

26) Yani Bir Anlayışla Kur'an-ı Kerim Meali: Bu meal Ahmet Dursun Akdoğan tarafından hazırlanmıştır. O mealler arasında kendi hazırladığı tarzda bir meal bulunmadığını ve bu çalışmayla bir boşluğu doldurduğuna inandığını belirterek eseri hazırlama nedenini dile getirir. Piyasadaki meallerin bir kısmının ciddi hatalar içerdiğini, bu mealde bu hataları biraz olsun düzeltmeye çalıştığını söyler.³⁵¹

O kendi tercüme yöntemi ile ilgili olarak ayetlerde geçen hususi manalar içeren harfleri meale yansıtma konusunda özen gösterdiğini, kelimeleri asıl manasında kullandığını, bazı yerlerde tevil yapmak zorunda kaldığını, zamirleri

³⁴⁹ Mustafa Hizmetli, *Kur'an-ı Kerim'in ve Türkçe Anlamı*, s. 7, 8.

³⁵⁰ Mustafa Hizmetli, *Kur'an-ı Kerim'in ve Türkçe Anlamı*, s. 8.

³⁵¹ Ahmet Dursun Akdoğan, *Yani Bir Anlayışla Kur'an-ı Kerim Meali*, "Takdim".

birebir tercüme etmeye çalıştığını, resül ve nebi gibi kelimeleri elçi diye çevirmenin manayı hafifleteceği kaygısıyla tercüme etmediğini, çok anlamlı kelimelere bağlama göre anlam verdiğini, ayetleri bir anlamda cümle şeklinde tercüme ettiğini, özellikle din görevlilerinin vaazlarında faydalanabilecekleri şekilde bir meal hazırladığını, Türkçe dilbilgisi kurallarına uyduğunu, akıcı bir Türkçe kullandığını, dipnot düşmemeye azami ölçüde dikkat ettiğini ve yorum yapmadığını, çok az yerde iki ayeti bir tercüme ettiğini ve bir harfin bile atlanılmaması gerektiğinde hareketle bazı ayetlerde çok tekrar edilen zamir ve tekitleri aynen kullandığını ifade eder.³⁵²

Müellifin meali hazırlarken nasıl tercüme yaptığı ile ilgili bazı bilgileri açıklamalarında görmek mümkündür. Ancak onun Kur'an tercümesinin metodolojik tarafına değinmediği görülmektedir.

27) Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Mealî: Ali Ünal tarafından hazırlanan eserde müellif mevcut mealleri her mealin eksikleri olmakla birlikte çoğu mealde büyük anlama ve meal verme hatalarının bulunduğunu söyleyerek eleştirir. Kendi eserinin de benzerlerinden üstün olduğunu iddia etmemektedir.³⁵³

O çalışmasını Suat Yıldırım'ın mealini esas alarak İngilizce olarak hazırlamayı düşündüğünü ancak yeni bir meal hazırlaması için bazı sebepler bulunduğunu ifade eder. Müellif çalışmasında dikkat ettiği hususları yeni meal hazırlamasının sebepleri olarak gösterir. Bu konuda kendi eserinde her ayetin siyak ve sıbakı gözden geçirilmeden Kur'an'ın bütünlüğü içinde anlaşılacak meallendirildiğini, mealin tercüme demek olmadığını ve Arapça'dan Türkçe'ye yapılan çevirilerin çoğunda olduğu gibi meallerde de kelime kelime tercümenin yapıldığını bunun ise ayetlerin anlaşılmasını zorlaştırdığını, ayetlerin diğer ayetlerle tefsir edilmesi hususuna önem verdiğini, kelimelerin farklı yerlerde kazandıkları farklı anlamlara dikkat ettiğini, ayetlerdeki i'caz unsurlarından hareketle lafzın ihtiva ettiği mana derinliklerini ifade etmeye çalıştığını, ayetlerdeki dil ve kelime özelliklerini ayetlere önemli manalar kattığı için meale yansıttığını, cihad ve kölelik

³⁵² Ahmet Dursun Akdoğan, *Yani Bir Anlayışla Kur'an-ı Kerim Mealî*, "Meal Hakkında Kısa Bilgiler".

³⁵³ Ali Ünal, *Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Mealî*, s. XXXIV.

gibi istismar edilen kavramlara kısa açıklık getirdiğini, mealin muhtasar bir tefsir sayılabileceğini belirtir.³⁵⁴

Eserin başında M.Fethullah Gülen'in Kur'an-ı Kerim ve Meal Üzerine başlıklı konuyla ilgili düşüncelerini ifade ettiği bir yazı da yer almaktadır.³⁵⁵

Müellifin çeviri konusuna genel olarak değindiği görülmektedir. Ancak tercüme konusuna bütüncül bir yaklaşım sergilemediğini söyleyebiliriz. Ayrıca Kur'an'ın üslubu ile ilgili geniş açıklamalar yapıp üslubun tercümeyi zorlaştıran önemli niteliklerden biri olduğundan bahsederken ortaya çıkan zorlukları ve nasıl aştığını ifade etmesi faydalı olurdu kanaatindeyiz.

28) Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâli Âlîsi: Bu mealin Mahmud Ustaosmanoğlu başkanlığında bir kurul tarafından hazırlandığı ifade edilmektedir. Önsözde eserin yazmakta oldukları tefsir zaman alacağı için tefsir yazımına ara vererek okura Kur'an'ın tamamını ihtiva edecek tefsirli bir meal verme arzusu üzerine telif edildiği bildirilmektedir.³⁵⁶

Mealde eser hazırlanırken dikkat edilen hususlarla ilgili bilgiler de verilmektedir. Müellif bu konuda kuru tercümenin okuyucu açısından yanlış anlamalara sebep olacağını ve bazı ayetlerin nesh edildiği bilgisi verilmezse hatalara yol açacağını, ehli sünnet alimlerinin görüşlerini parantez veya dipnotta vermeye çalıştıklarını, yoruma müsait olan kelimeleri tecüme ederken Hz. Peygamberden, sahabeden, tabiundan veya müfessirlerin çoğundan gelen rivayetlere göre çeviri yapmanın gerekli olduğunu ve buna uygun hareket ettiklerini, farklı metotların Kur'an'ı tahrife yol açabileceğini, Allah'ın isimleri tek kelimeyle tercüme edilemeyeceği için lafızların verilip uygun manaların da açıklandığını, tek bir harfin bile ihmal edilmediğini, güçlü olan ikinci üçüncü anlamlara da mealde yer verdiklerini belirtir.³⁵⁷

Mealde parantez kullanımına de değinen müellif parantezsiz meal hazırlamanın doğru olmadığını ifade ederek parantezsiz meal savunucularını eleştiri mahiyetinde şunları söyler.

³⁵⁴ Ali Ünal, *Allah Kelâmı Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, s. XXXIV- XXXIX.

³⁵⁵ Ali Ünal, *Allah Kelâmı Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, s. IX.

³⁵⁶ Mahmud Ustaosmanoğlu, *Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâli Âlîsi*, s. 5.

³⁵⁷ Mahmud Ustaosmanoğlu, *Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâli Âlîsi*, s. 5 – 8.

Yeni meal hazırlayan bazı ilahiyatçıların savunduğu gibi parantezsiz bir meal asla sadra şifa değildir. Zira Arap lisanı Türkçe'ye hiç uymadığı gibi hazif ve takdirler üzerine kurulu bir lügatı, tıpatıp terceme ederek tam manasıyla ifade etmek imkan haricindedir.³⁵⁸

Önsözde eser hazırlanırken nasıl bir yol izlendiği bu şekilde ifade edilir. Açıklamalarda dikkat çeken önemli bir noktanın mealde parantez kullanılmasının gerekli olduğu düşüncesiyle parantezsiz meal fikrine karşı çıkılmasıdır. Çünkü son zamanlarda meal hazırlayan mütercimlerin parantez kullanmamak için azami ölçüde gayret ettiklerini görmekteyiz.

29) Yaşayan Kur'an Türkçe Meal: R. İhsan Eliaçık kaleme aldığı bu mealin önsözünde mealin mütercimin bir yorumu olduğu hususunda ısrarla durmaktadır. Çünkü ona göre meal hazırlanırken zihni çaba harcandığı için mütercim ister istemez anlamın içine dahil olmaktadır. O ayetteki ifadeleri yan tarafına yazmanın meal hazırlamak olmadığını bilakis mealin metinde geçmeyen indiği dönemin sorunlarının ve sosyal yaşantısının metindeki yansımalarını duyabilme çabası olduğunu söyler.³⁵⁹

O meal yaparak aslında Kur'an'ın indiği ortamdan günümüze taşındığını ancak metnin arka planının getirilemediğini belirtir. Ona göre nüzul ortamından uzaklaştıkça Tanrı ne dedi sorusu yerine Tanrı ne demek istedi sorusu kaçınılmaz olarak ortaya çıkar. Açıklamalarına düz çeviri Tanrı ne dedi sorusunun karşılığını yazmak olup çeviri karşılık bulmaya yetecek yüzeysel yorumken meal anlam bulma çabasıdır diyerek devam eder. O "*Her meal çeviriyi içine alır ancak her çeviri meali içine almaz.*" der.³⁶⁰

Eserin gönüllü bir şekilde gerçeği arama çabasının meyvesi olarak ortaya çıktığı müellif tarafından ifade edilmektedir.³⁶¹

Müellif mealinin kendine özgü bazı niteliklerinin bulunduğunu belirtir. O meal boyunca islami temel kavramların tercüme edilmeden verildiğini söyler. Bu anlamda kafir, mümin, münafık gibi kavramları tercüme etmediğini zikreder. O, "*Kur'an'ın omurgası*" dediği bu kavramlar, çevrilmeye çalışıldığı zaman "*yüzüne renk gelmeyen*" tuhaf bir meal dili ortaya çıktığını ifade eder. Bu kavramların

³⁵⁸ Mahmud Ustaosmanoğlu, *Kur'an-ı Mecîd ve Tefsirli Meâli Âlîsi*, s. 5 – 8.

³⁵⁹ R. İhsan Eliaçık, *Yaşayan Kur'an Türkçe Meal*, s. 6 – 11.

³⁶⁰ R. İhsan Eliaçık, *Yaşayan Kur'an Türkçe Meal*, s. 11 – 12.

³⁶¹ R. İhsan Eliaçık, *Yaşayan Kur'an Türkçe Meal*, s. 6 – 12.

dışındaki kelime ve kavramları kendi ifadesi ile “*yaşayan Türkçe*” ile karşıladığını dile getirir.³⁶²

Onun meal ve tercüme ile ilgili görüşleri bu şekildedir.

30) *Yüce Kur'an ve Açıklamalı -Yorumlu Meâli:* Abdulkadir Şener, M. Cemal Sofuoğlu ve Mustafa Yıldırım'dan oluşan kurul tarafından hazırlanan eserde müellifler eserin bir meal çalışması ve her mealin bir yorum olduğunu ifade ederler.³⁶³

Onlar Kur'an'ın kelimelerinin anlam yüklü olduklarını ve onu çevirirken değil bir kelime bazen bir paragrafın bile yeterli olmadığını, bir veya birkaç kelimeyle çevrildiğinde bazı anlamların gözden kaçtığını ifade ederek bunca meal varken neden bu meal hazırlandı sorusuna da bu düşüncelerle karşılık veririler.³⁶⁴

Müellifler tercüme yaparken uyguladıkları pratik yöntemleri de açıklarlar. Onlar metne sadakati esas aldıklarını ve bazen de anlaşılan manayı verdiklerini, anlaşılır bir dil kullanmaya çalıştıklarını, fakat hidayet, dalalet gibi kavramları tercüme etmediklerini, din dilini koruyarak Batı kaynaklı kelimeleri kullanmamaya özen gösterdiklerini, Kur'an'da edebi sanatlar çokça yer aldığı için lafzi mananın yanında anladıkları manayı da verdiklerini, kıraat farklılıklarını meale yansıttıklarını, bolca parantez kullanmaya mecbur kaldıklarını, dalal, salat ve zekat gibi kavramları bağlamına göre tercüme ettiklerini, ayet sonunda geçen Allah'ın sıfatlarını ayetle irtibatlandırarak çevirdiklerini, Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri usulünden olabildiğince yararlandıklarını ve çok yaygın olan anlamların dışında verdikleri manaların gerekçelerini açıkladıklarını ifade ederler. Ayrıca onlar eserin hazırlık dönemi hariç her ayetin üzerinde birlikte çalışmak suretiyle sekiz yılda meydana getirildiğini söylerler.³⁶⁵

Mütercimlerin meali nasıl hazırladıkları ile ilgili bazı bilgiler verdiği görülmektedir. Açıklamalarında metne sadakati temel aldıklarını belirtirler. Ancak

³⁶² R. İhsan Eliaçık, *Yaşayan Kur'an Türkçe Meal*, s. 14 – 15.

³⁶³ Abdülkadir Şener, M. Cemal Sofuoğlu, Mustafa Yıldırım, *Yüce Kur'an ve Açıklamalı -Yorumlu Meâli*, s. 6.

³⁶⁴ Abdülkadir Şener - M. Cemal Sofuoğlu - Mustafa Yıldırım, *Yüce Kur'an ve Açıklamalı -Yorumlu Meâli*, s. 6.

³⁶⁵ Abdülkadir Şener - M. Cemal Sofuoğlu - Mustafa Yıldırım, *Yüce Kur'an ve Açıklamalı -Yorumlu Meâli*, s. 6, 7.

çeviri kuramları ile ilgili başka bilgi vermedikleri için bu açıklamadan hareketle mütercimlerin çeviribilimsel bir ifade kullandıkları sonucuna varmak zordur. Zira Kur'an tercümlerinde mütercimler kaynak metne sadık kalarak çeviri yaptıklarını ifade etmektedirler. Bu noktada şu hususunda belirtmeliyiz ki meallerin çeviribilim kuramlarından kaynak metin odaklı çeviri kuramı içinde değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Burada önemli olan husus mütercimlerin kaynak metne bağlı kaldık derken bunu çeviribilimsel anlamda mı söyledikleri yoksa genel kabul olarak mı ifade ettikleridir. Çünkü onların ifadelerinin doğru tespiti bizleri mealin dilbilim ve çeviribilim ışığında hazırlanıp hazırlanmadığı sonucuna ulaştıracaktır.

Biz Kur'an mütercimin meal hazırlarken kötü niyetli olanlar hariç tutulursa Kur'an'ın niteliklerine bağlı olarak kaynak metne sadık kalmaya çalışacağına inanıyoruz. Bunda Kur'an'ı tercüme etmenin vebalinin ve mütercimin inancının da etkisi olduğu kanaatindeyiz.

4.3. ÇEVİRİ KURAMINA DEĞİNMEYEN MEALLER

İncelediğimiz meallerden bazılarında mütercimlerin çeviri konusuna çok kısa temas ettiklerini gördük. Bu meallerde mütercimler genel çeviri kuramları ve metotları hakkında açıklama yapmadıkları gibi kendi tercüme yöntemleri ile ilgili pek fazla bilgi de vermedikleri görülmektedir. Bizde onların eserlerinde yaptıkları açıklamaları vermekle yetineceğiz.

1) *Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Kur'an-ı Kerim:* Cumhuriyet döneminde hazırlanan bu meal Cemil Said tarafından kaleme alınmıştır. O dünya müslüman nüfusu içinde Arapça konuşanların azınlıkta olduğunu belirterek çeşitli ülkelerde Arapça'dan ziyade Türkçe'ye aşina olan müslümanların sayısının bir hayli fazla olduğunu söyler. Buna rağmen Kur'an-ı Kerim'in bugünkü Türkçe'ye harfiyyen tercümesinin yapılmadığını, sebebinin ise islama olan sevgiden dolayı hata yapma korkusundan kaynaklandığını belirtir. Fakat zamanın bu düşünceye tahammülü kalmadığını, müslümanları Kur'an'ın manay-ı ulviyyesini anlama lezzetinden mahrum etmenin doğru olmadığını ifade eder. Kur'an'ın Batı dillerinin çoğuna çevrildiğini ancak Türkçe'de yalnız tefsirler ile iktifa edildiğini belirtir. Ona

göre önce meali anlamak sonra tefsire bakmak gerekir. Çünkü Kur'an'ın mealini bilmeden tefsire bakmanın doğru bir yöntem olmayacağını düşünür.³⁶⁶

Müellif milyonlarca Türkçe konuşan müslümanlara bir yadigar bırakmak için Arapça'sından ve çeşitli Türkçe tefsirlerden yararlanarak aynen tercüme etmeye ve Türkçe şivesiyle mananın harfiyyen muhafazasına gayret ettiğini ifade eder. Türkçe şiveyi sağlamak için lüzumlu olan kelimeleri ilave ettiğini çünkü başka şekilde mananın ifadesinin mümkün olmadığını söyler. O hatasız olmadığını ancak her kelime için müteaddid tefsirler ve tercümele karıştırdığını söyleyerek çevirisinin asıl metne uygun olduğuna inanır. Tefsire girmediğini vazifesinin Arapça'yı aynen Türkçe olarak bildirmekten ibaret olduğunu belirtir. Bu konuda kendisini mahkemede şahindin ifadesini aynen tercüme mecbur olan bir tercüman gibi görerek onun muğlak veya müphem kalan kısımları izah etme vazifesinin bulunmadığını kendisinin de onun gibi davrandığını dile getirir.³⁶⁷

Cemil Said eserinin önsözünde tercüme ile ilgili bu şekilde açıklamalarda bulunmuştur. Kur'an'ın manasını Türkçe ifade etmeye çalıştığını belirtmekle birlikte bunu nasıl gerçekleştirdiği konusunda bilgi vermemiştir.

2) Terceme-i Şerife - Türkçe Kur'an'ı Kerim: Cumhuriyet döneminde yayınlanan bu mealde S.T. rumuzlu bir önsöz bulunmaktadır. Bunun gibi o dönemde yayınlanan S.T. rumuzlu meallerin Süleyman Tevfik'e ait olduğu ifade edilmektedir.³⁶⁸ Bu mealde müellif Kur'an'ın dünyanın hemen her lisanına tercüme edildiği halde Türkçe tercümesinin bulunmamasının büyük bir noksan olduğunu dile getirir. O herkesin anlayabileceği sade bir dil ile aslından -“Fransızcasından değil”- Kur'an'ın diline hakim, tefsir dersi görmüş birinin her türlü gereksiz ve hurafe bilgileri Kur'an'a sokmadan kısa cümlelerle manayı kolaylaştıracak açıklamaları ihtiva edecek şekilde bir Kur'an tercümesi yapması gerektiğini ve buna şiddetle ihtiyaç olduğunu söyler. Bir takım tercümele yapıldığını ancak bunların istenen mükemmellikte olmadığını belirterek bazı tercümelerin Fransızca'dan çevrildiğini bazılarının ise Kur'an'a vakıf olmayan kimseler tarafından hazırlandığını belirtir.

³⁶⁶ Cemil Said, *Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Kur'an-ı Kerim*, “Mukaddime-i Mütercim”.

³⁶⁷ Cemil Said, *Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Kur'an-ı Kerim*, “Mukaddime-i Mütercim”.

³⁶⁸ Düccane Cündioğlu, “Matbu Türkçe Kur'an Çevirileri ve Kur'an Çevirilerinde Yöntem Sorunu”, s. 182.

Kendi eserinin insanın yapabileceği mükemmellikte ve çok mufassal bir tefsir olan Tafsilu'l-Beyan fi Tefsiru'l-Kur'an adlı eserden mülahhas olduğunu dile getirir.³⁶⁹

3) Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Mushaf-ı Şerif: S.T. rumuzlu bu mealin önsözünde de yukarıdaki açıklamalara benzer ifadeler yer almaktadır. O Tafsilu'l-Beyan fi Tefsiru'l-Kur'an adlı eserini Fahu'r-Razi'nin mufassal tefsirini esas alıp Zemahşeri, Ebu's- Suud ve Alusi gibi muteber müfessirlerden yararlanarak hazırladığını, eserin komisyondan geçtiğini ancak Şeyhu'l-İslam Cemaleddin Efendi'nin eserin basımı için acele etmemesini söylediğini belirtir. O saltanat devrinin özellikle Kur'an'ın Türkçe tercümesi konusundaki katı tutumunu eleştirerek Meşrutiyet'in ilanı ile eserini basma imkanına kavuştuğunu dile getirir. Kur'an'ın da diğer semavi kitaplar gibi kendine has bir beyan tarzı olduğunu, Arapça bilmenin Kur'an'ı anlamak için yeterli olmayacağını, ayetlerin iniş sebeplerini de bilmek gerektiğini savunur. Müellif mealinde Kur'an'ın manasının dışını çıkılmadığını, eserin ileriki baskılarında kemaliyetini devam ettireceğini ve sehven hatadan salim olmadığını da belirtir.³⁷⁰

Müellifin hazırladığı meallerde çeviriye dair fazla açıklama yapmadığını, genel sayılabilecek bazı ifadeler kullandığını ancak verdiği bilgilerin dönemin düşünce yapısı ve genel durumu ile ilgili önemli ipuçları sunduğunu söyleyebiliriz.

4) Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri: Bu meal Ömer Rıza Doğrul'a aittir. Müellif önsöze Kur'an'ın hakkıyla başka bir dile tercüme edilemeyeceğini söyleyerek başlar. Bu nedenle o mealinde Kur'an'ın manalarını aktarmaya ve açıklamaya çalıştığını belirtir.³⁷¹

O eserinin mukaddime bölümünde Kur'an'a ilişkin bazı konularda bilgiler verdiğini söyler. Bu konular arasında Ku'an'ın tertibi, toplanması, semavi kitaplar arasındaki yeri, eşsizliği, başlıca dini akideler gibi mevzular bulunmaktadır. Ayrıca müsteşriklerin Kur'an'ı tenkit eden iddialarına cevap vermeye çalıştığını da ifade eder.³⁷²

³⁶⁹ S.T., *Terceme-i Şerife - Türkçe Kur'an-ı Kerim*, "Muhterem Kariler" hitabıyla başlayan bölüm.

³⁷⁰ S.T., *Kur'an-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Mushaf-ı Şerif*, "Sahibi Eserin Sözleri".

³⁷¹ Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri*, s. III.

³⁷² Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri*, s. III.

Müellifin eserinde çeviri ve Kur'an tercümesi ile ilgi açıklama yapmadığı görülmektedir.

5) Kur'an-ı Kerîm ve İzahlı Meâli: Ahmed Davudoğlu'nun kaleme aldığı eserde 1981 tarihli kısa bir önsöz yer almaktadır. O mealinde kuru bir tercümenin zararının faydasından daha çok olacağını çünkü Kur'an'da ve sünnette neshin vuku bulduğunu ve bu durumun bildirilmesi gerektiğini ifade eder. Kur'an'da bulunan tahsis, takyid ve istisna gibi hususlar dolayısıyla fıkıh usulü okumayan birinin ayetleri anlarken hata edeceğini söyler. Arapça ve Türkçe cümle yapısının birbirine uymadığını Arapça'daki tekit edatlarının birçoğunun çeviride tam olarak ifade edilemeyeceğini ve mevcut meallerin eksiklerinin daha çok bu konuda olduğunu belirtir. Kur'an mucize bir eser olduğu için çeviri yaparken eksikliklerin çok olacağını bu nedenlerden ötürü kuru bir tercümenin taraftarı olmadığını dile getirir. Ona göre tercümeyle olan ihtiyaç nedeniyle mensuh ayetleri bildirmek ve gerekli açıklamalar yapmak suretiyle meal yapmanın faydası zararından daha çoktur. O bu inançla meal hazırladığını zikreder.³⁷³

Eserde tercüme ve meal konusunda bilgi veren ve müellife ait olmayan takdim ve takriz bölümleri de bulunmaktadır.³⁷⁴

Müellifin tercüme konusuna fazla girmedeği görülmektedir.

6) Tanrı Buyruğu "Oku" Nazım Çeviri: Rıza Çiloğlu'a ait eser manzum bir mealdir. Müellif çeviri yöntemiyle ilgili bazı açıklamalarda da bulunmuştur. Bu anlamda mevcut çevirilere de değinerek kendi eseri ile ilgili şunları söyler. O Kur'an'ın müsecca bir nesir olduğunu, Arap dilinin özelliği dolayısıyla makam ile okunabildiğini buna karşın yapılan Türkçe çevirilerde makamlarla okunma özelliği bulunmadığını bu sebeple sürekli okunmalarının mümkün olmadığını, çeviride Türkçe sözlüklere girmiş kelimelere ağırlık verdiğini fakat bu kelimelerin bazılarının yazı ve konuşma dilinde yer almadığını, mevcut meallerde daha çok Arapça'dan gelen kelimelerin bulunduğunu ifade eder.³⁷⁵

Eseri hakkında kısaca bilgi veren müellif çeviri konusuna da hiç temas etmemiştir. Onun Kur'an kelimesini "Oku" şeklinde çevirdiğini açıklama

³⁷³ Ahmed Davudoğlu, *Kur'an-ı Kerîm ve İzahlı Meâli*, "Takdim", "Takriz".

³⁷⁴ Ahmed Davudoğlu, *Kur'an-ı Kerîm ve İzahlı Meâli*, "Önsöz".

³⁷⁵ Rıza Çiloğlu, *Tanrı Buyruğu "Oku" Nazım Çeviri*, "Açıklama".

bölümünde Kur'an kelimesi yerine Oku karşılığını kullandığını söylemeliyiz. Kur'an kelimesi yerine tercümesini kullanması dikkat çekici bir durum olarak görülebilir.

7) Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi: Bu meal Mehmet Akçay tarafından hazırlanan bir çeviridir. O eserin on iki yıllık bir emeğin ürünü olduğunu söyler. Kur'an'ın konusunun insan ve çevre olduğunu söyleyen müellif bir fizyolog olarak Kur'an'da bulunan kendi alanıyla ilgili konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayabileceğini düşünerek kendini meal hazırlamaya uygun biri olarak gördüğünü söyler.³⁷⁶

O bazı aydınların dine karşı tutumları ile 1962 yılında üniversitede yaptığı bir ankette bir kısım öğretim üyelerinin “*ilim varken dine gerek yok*” düşüncesine sahip olmaları dolayısıyla din ile bilimin çelişmediğini göstermek amacıyla meal hazırladığını ifade eder.³⁷⁷

Mevcut mealler varken neden bu meal hazırladığı hususunda o çevirmenin geleneksel görüşe aykırı düşmek istemiyorsa Arapça sözcüklerin birkaç anlamından geleneğe uygun olanını, kendisi gibi bilimle karşılaştırmak amacı ile çeviri yapıyorsa sözcüğün birkaç karşılığında bilime en uygun olanını seçeceğini belirtir. O Kur'an'da bilim ile çelişen yerler var ise bir ilim adamı olarak bilim tarafını seçmek zorunda kalacağını belirterek Kur'an'ın bilime uygun bir tercümesinin yapılması gerektiğinden hareketle kendisini bu açıdan Kur'an'ı incelemeye mecbur hissettiğini söyler.³⁷⁸

Müellif Kur'an tercümesi hakkında tıp konularında Almaca, İngilizce ve Fransızca'dan yaptığı çevirilerde Kur'an kadar zorlanmadığını ve Arapça kelimelere Türkçe karşılık bulmanın altın aramaktan zor olduğunu ifade eder. Bunun yanında ayetleri sözcük sözcük aynen çevirdiğini, çevirdiği her ayeti elinde bulunan 7 Türkçe, 3 İngilizce, 2 Fransızca ve 1 Almanca çeviri ile karşılaştırdığını, dilin anlaşılır öz Türkçe olmasına özen gösterdiğini, tam karşılık bulamadığı ifadelerle en yakın karşılığı verdiğini, ilk tercümeden sonra üç kez daha yeniden çevirdiğini ifade eder.³⁷⁹

³⁷⁶ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. I.

³⁷⁷ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. I.

³⁷⁸ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. II.

³⁷⁹ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. II, III.

O Kur'an'ın üslubunun söz ve anlatım biçimi açısından bazı özellikler gösterdiğini söyler. Bu konuda Kur'an'ın söz özelliklerine ayetlerin kafiyeli oluşunu ve ayetlerde bulunun hitap şeklindeki seslenişi örnek verir. Anlatım özellikleri konusunda ise Kur'an'da tarihsel olayların düz bir şekilde anlatıldığını, bir kusur değil üstünlük olarak görülmesi gereken tekrarların bulunduğunu, teşbih ile terimlerin yer aldığını ve bazı ayetlerde karşılıklı konuşma şeklinde anlatım tarzının mevcut olduğunu belirtir.³⁸⁰

Onun Kur'an'da geçen bazı kavramları bilinenden farklı şekilde yorumladığı görülmektedir. Mesela o melek kelimesini enerji kelimesi ile açıklamaya çalışır. Bunun yanında dumansız ateş ifadesinden hareketle cini şimşek ya da elektrik şeraresi olarak görür. Onun şeytan, cennet-cehennem, kaza-kader, namaz, faiz, hac, zekat, örtünme, taharet gibi Kur'an'da geçen bir çok kavramı farklı yorumladığı görülmektedir.³⁸¹

Onun bir fizyolog olarak Kur'an'ı bilimsel açıdan yorumlamak suretiyle bir meal hazırladığı görülmektedir. Kendi alanlarıyla ilgili çevirilerde yapan müellifin çeviri konusuna çok fazla değinmediğini söyleyebiliriz.

8) Kur'an-ı Kerim Meâli Türkçe Anlamı: Necip Taylan ve Ziya Kazıcı tarafından hazırlanan mealde kısa bir takdim yazısı bulunmaktadır. Bu bölümde müellifler eseri Ahmet Cevdet Paşa'nın takririni bulunan ve Osman Raşid Efendi riyasetinde bir heyet tarafından hazırlanan Osmanlıca basılmış meali esas alarak başka tefsir ve tercümelere de yararlanmak suretiyle meydana getirdiklerini ifade ederler. Onlar esas alınan bu tercümenin sade ve anlaşılır bir dil ile yapıldığını belirtirler. Bu meali Kur'an'daki kelimelerin Türkçe'deki en yakın ve en kısa karşılıkları ile çevrilmiş olması sebebiyle tercih ettiklerini söylerler.³⁸²

Eserde çeviri konusunda genel değerlendirmeler yer almaktadır. Müelliflerin kendi yöntemleri ile ilgili bir açıklamada bulunmadıkları görülmektedir.

9) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı(Meâl): Hüseyin Atay'a ait meal yaklaşık iki sayfalık bir sunuş yazısına sahiptir. Bu meal daha önce Yaşar Kutluay'la birlikte hazırladıkları eserden sonra müellifin ikinci çalışması sayılabilir. O eserinde

³⁸⁰ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. IV, V.

³⁸¹ Mehmet Akçay, *Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi*, s. V, XVI.

³⁸² Ziya Kazıcı, Necip Taylan, *Kur'an-ı Kerim Meâli Türkçe Anlamı*, s. 7, 8.

Kur'an'ın ne gibi özelliklere sahip olduğunu kendi zaviyesinden genel anlamda açıklamaya çalışmıştır. Ona göre Kur'an'da Allah insana anlayacağı dilde hitap etmiştir. O ifadelerin manasının önce cümle içinde, sonra benzer ilgili ayetlerle karşılaştırılarak daha sonra da Kur'an'ın bütünlüğü içinde anlaşılması suretiyle tespit edilmesi gerektiğini söyler. Ona göre bu yöntem mananın nerede, nasıl, ne zaman ve ne şekilde belirleneceğini gösterir ki bu metodu herkes uygulayabilir.³⁸³

Müellif dil yaşayan bir varlık olduğu için bir eserin her yirmi yılda bir tercüme edilmesi lüzumunu ilim adamlarının ifade ettiğini, bu durumun Kur'an içinde aynı ilim adamlarınca söylediğini belirtir.³⁸⁴ Onun da bu fikre katıldığını söyleyebiliriz.

Eserde müellifin çeviri ile ilgili açıklamalarının kısa olduğu görülmektedir.

10) Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir): Manzum çevirilerden biri olan bu meal Bedri Noyan tarafından hazırlanmıştır. Bir toplantıda Mehmet Akif'in meali ile ilgili konuşurken edebiyat öğretmeni ile Türkçe hocası müellife meal hazırlamasını önerirler. Onlar müellifin ilk çevirilerini de beğenirler. O bu şekilde Atatürk'ün gerçekleştirmeyi istediği şeye başladığını söyler. Mealini Cumhuriyet'in 50. yılında bitirdiğini ve Atatürk'ün ölümünün 58. yılında gözden geçirerek yayınladığını belirtir.³⁸⁵

Özellikle müellifin “*Ruh-il Beyan yazarından*” ifadesiyle aktardığı çevirinin aslının yerini tutacağı fikri ile Besim Atalay'dan Türkçe'yi ibadette kullanmanın uygun olduğu konusunda nakiller yapması, onun Kur'an tercümesine nasıl yaklaştığı hakkında fikir verir mahiyettedir.³⁸⁶

Müellif manzum çevirinin akılda daha kalıcı olduğunu söyleyerek manzum çevirinin gerekliliğine inandığını belirtir.³⁸⁷

O kendi meali ile ilgili olarak halkın konuşma dilini kullandığını ve hece vezni ile yazdığını, köylü kesimin bildiği dile yerleşmiş kelimeleri kullandığını, Kur'an'ın aslını, Türkçe hazırlanmış birçok çeviriyle birlikte Fransızca, Almanca, ve

³⁸³ Hüseyin Atay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı(Meâl)*, “Sunuş”.

³⁸⁴ Hüseyin Atay, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı(Meâl)*, “Sunuş”.

³⁸⁵ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, “Önsöz”.

³⁸⁶ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, “Önsöz”.

³⁸⁷ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, “Önsöz”.

İngilizce çevirileri de göz önünde tuttuğunu, açıklama isteyen ayetler için dipnotlar eklediğini ve Atatürk'ün isteğini yerine getirdiğine inandığını ifade eder.³⁸⁸

Kur'an'ın ayet sayısı ile ilgili tartışmalara da değinen müellif Refi Cevad Ulunay'dan ayet sayısı ile ilgili 6666 rakamının galatı meşhur olduğuna yönelik görüşü nakleder. O birçok kaynağın Kur'an'ın 6666 ayet olduğunu Hz Peygamber öldükten soran Hz Osman zamanında bazı ayetlerin ortadan kaldırıldığını, bazılarının değiştirildiğini hatta Kur'an'a eklemeler yapıldığını söylediğini ifade eder. Kaynaklara göre tahrif edilen bu ayetlerin Ehlibeyt ve Hz Ali hakkında olduğunu ancak bu iddiaların kesin belge ve kanıtlarla ispatlanmadığını dile getirir. Bunun yanında Kur'an ile ilgili genel konulara değinerek Kur'an'ın ayet ve harf sayısına yönelik bilgiler verir. Ayrıca farklı dillere yapılan Kur'an çevirilerinden, Türkçe ibadet konusundan da bahseder.³⁸⁹

Dedebaba ünvanına sahip müellif yaptığı açıklamalarda çeviri konusuna pek fazla girmemiştir. Kur'an'ı nasıl çevirdiği hususunda çok az bilgi vermiştir. Bunun dışında Kur'an'ın eksik olduğu konusundaki açıklamaları dile getirdiği görülmektedir.

11) Surelerin İniş Sırasına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Çevirisi: Güngör Kızılbağ tarafından hazırlanan meal surelerin iniş sırasına göre tertip edilmiştir. O Kur'an'da insanlara zararı dokunan yasakların ve faydası olan emirlerin yer aldığını bunları yerine getirirse kendisine ve insanlara faydasının dokunacağına inanarak çeviriyi yaptığını belirtir.³⁹⁰

O mealinde devrik cümle kullandığını, her kelimenin altına çevirisini yazdığını, çok az yerde birden fazla kelimeyi bir kelime grubu gibi birleştirerek çevirdiğini söyler.³⁹¹

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olan müellifin çeviri açıklamaları bu kadarla sınırlıdır.

12) Evrensel Çağrı Kur'ân-ı Kerîm (Yüce Meâl ve Tefsir): Hamdi Döndüren'e ait bu çeviri müellif tarafından "fıkhi tefsirli ve ansiklopedik dipnotlu

³⁸⁸ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, "Önsöz", s. 31.

³⁸⁹ Bedri Noyan, *Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)*, "Önsöz", s. 1-31.

³⁹⁰ Güngör Kızılbağ, *Surelerin İniş Sırasına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Çevirisi*, s. VI.

³⁹¹ Güngör Kızılbağ, *Surelerin İniş Sırasına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Çevirisi*, s. VI, VII.

meal” olarak tanımlanmaktadır. O Kur’an’ın anlam zenginliği ile günlük hayatta yaşanacak hükümlerini topluma aktarmak amacıyla bu eseri vücuda getirdiğini belirtir.³⁹²

Kur’an tercümesine de kısaca değinen müellif bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklar.

Kanatımızca, Kur’anı harfi harfine başka dile çevirmek mümkün olsa bile, böyle bir çevirinin anlam zenginliğini yansıtmada yetersiz kalacağında şüphe yoktur. Çünkü Kur’an’da bütün sözcüklerin anlamı açık ve net olmadığı gibi, kimi sözcükler birden çok anlam taşır. Bütün Kur’an ayetleri muhkem ve müteşabih diye ikiye ayrılır. Muhkem sözcükler; hükme delaleti açık olan, te’vil, tahsis ve nesh’e ihtimali bulunmayan lafızlardır.³⁹³

O meali hazırlarken sade bir üslup ve açık bir dil kullandığını, ayetler arası bağlantılara işaret ettiğini, karşılaştırma yapmak amacıyla bazı yerlerde Kitab-ı Mukaddes’e atıflar yaptığını ve eserinin okuyucu için gerekli bilgileri içeren pratik bir rehber olduğunu ifade eder.³⁹⁴

Müellifin eserinde çevirinin metodolojik tarafı ile kuramsal yönüne ilişkin pek fazla açıklama yapmadığı görülmektedir. Meali hazırlarken takip ettiği usul ile ilgili kısaca bilgi verdiğini söyleyebiliriz.

13) Kuran’ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti: Bir manzum meal de Adil Ali Atalay(Vaktidolu) tarafından kaleme alınmıştır. Eserde sure tertibinin nüzul sırasına göre yapıldığı görülmektedir. Müellif önsözde Emeviler’in Ehlibeyt’i sevenlere zulüm yaptıklarını ve Hz Ali’nin Haşimi lehçesi ile yazdığı Kur’an’ın Hz Osman zamanında kazanda kaynatılıp yakıldığını söyler. Ayrıca Kur’an’ın 6666 ayet olmadığını besmelelerle birlikte 6349 ayet olduğunu ve 317 ayetin eksik olduğunu ifade eder. Hz Peygamberin Hz Ali’yi Gadir-i Hum denilen yerde 120 bin kişinin önünde halife tayin ettiğini bildirir.³⁹⁵

O mealini hazırlarken 7+7=14 hece ölçüsünü kullandığını ve kolay bir şekilde okunması için öz Türkçe bir dil kullandığını belirtir.³⁹⁶

³⁹² Hamdi Döndüren, *Evrensel Çağrı Kur’ân-ı Kerîm (Yüce Meâl ve Tefsir)*, s. V, VI.

³⁹³ Hamdi Döndüren, *Evrensel Çağrı Kur’ân-ı Kerîm (Yüce Meâl ve Tefsir)*, s. V.

³⁹⁴ Hamdi Döndüren, *Evrensel Çağrı Kur’ân-ı Kerîm (Yüce Meâl ve Tefsir)*, s. VI.

³⁹⁵ Adil Ali Atalay (Vaktidolu), *Kuran’ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti*, s. 11, 12.

³⁹⁶ Adil Ali Atalay (Vaktidolu), *Kuran’ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti*, s. 11.

Müellif isim vererek bazı mealleri incelediğini belirttikten sonra Bedri Noyan'ın hazırladığı manzum mealinden etkisinde kalmamak için yararlanmadığını söyler.³⁹⁷ O çeviri konusuna girmemekle birlikte kendi çevirisi ile ilgili de fazla bir açıklama da yapmamıştır.

14) *Kur'an-ı Kerîm ve Meâli*: Mehmet Nuri Yılmaz hazırladığı mealde Kur'an'ın üslubu konusunda kısaca bilgi verir. O Kur'an'ın ne şiire ne de düz yazıya benzediğini kendine özgü bir üslubu ve bütünlüğü olduğunu ifade eder. Çeviri ile ilgili olarak da filologların ve dil konusunda otorite olmuş kişilerin hiçbir tercümenin aslının yerini tutamayacağını söylediklerini belirtir.³⁹⁸

O kültürel ve bilimsel gelişmelerin hızla devam ettiği, zamanla toplumun yeni ihtiyaçlarının ve sorunlarının ortaya çıktığı, islam konusunda yeni gündem konularının olduğu gerçeği her dönem yeni meal ve tefsirlere ihtiyaç hissettirmektedir diyerek bu gerekçeyle meal hazırladığını söyler.³⁹⁹

Müellif mealinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösterdiğini, özellikle gençlerin rahat anlayabilmeleri için hassas davrandığını, birden çok anlama gelen kelimelerde en kuvvetli manayı verip diğerlerini zikretmeyerek okuyucuya anlam konusunda tercih bırakmadığını belirtir.⁴⁰⁰

Onun tercüme konusuna genel olarak değindiği görülmektedir.

15) *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*: Bu meal Hüseyin Peker'in kaleminden çıkmıştır. Müellif pek çok meal bulunmasına rağmen içlerinde Kur'an'ın üslubuna uygun ya da kısmen de olsa o üslubu yansıtan bir mealin bulunmadığını ifade ederek meale başlamasını bu gerekçeye bağlar. O akıcı bir üslupla Kur'an çevirisi yapılamaz mı diye düşündüğünü, anlam ve ifadeler üzerinde çok fazla durduğunu, bir hayli zaman alan bu gayretlerden sonra akıcı bir üslup ortaya çıktığını belirtir. O akıcı bir üsluba sahip olması ve bazı ayetlere yeni anlamlar verip açıklamalar yapması sebebiyle mealine ihtiyaç olduğunu düşünür.⁴⁰¹

³⁹⁷ Adil Ali Atalay (Vaktidolu), *Kuran'ı Kerim Manzum Meal ve Tefsir Özeti*, s. 11, 12.

³⁹⁸ Mehmet Nuri Yılmaz, *Kur'an-ı Kerîm ve Meâli*, "Sunarken".

³⁹⁹ Mehmet Nuri Yılmaz, *Kur'an-ı Kerîm ve Meâli*, "Sunarken".

⁴⁰⁰ Mehmet Nuri Yılmaz, *Kur'an-ı Kerîm ve Meâli*, "Sunarken".

⁴⁰¹ Hüseyin Peker, *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*, "Önsöz".

O Kur'an'ı tercüme ederken nasıl bir yol izlediğini genel olarak şu şekilde ifade eder.

Çeviride anlamın en doğru, en anlaşılır ve en güzel şekilde Türkçe olarak ifade edilmesi gerektiği prensibi hep göz önünde tutulmuştur. Bu doğrultuda bazı yeminlere yer verilmezken, bazı zamirlerin yerine de işaret ettiği isimler konulmuştur.⁴⁰²

Müellif açıklamasında eserin harfi tercüme olmadığı için parantez kullanmadığını, ayetlerin karşılığının Türkçe'ye tek bir kelime ile değil de anlamına uygun birkaç kelime ile daha güzel aktarılabiliyorsa öyle hareket ettiğini, gerekli yerlerde dipnot verdiğini, kelimelerin ayetteki bağlamına göre farklı anlamlarından en uygunu seçmeye çalıştığını belirtir.⁴⁰³

O diğer meallerden farklı olarak bazı kelimelere gerekçeli olarak yeni anlamlar verdiğini ve bunun eserini diğer meallerden ayırdığını söyler. Bu konuda özellikle takva kelimesine Muhammed Esed'in verdiği Allah'a karşı sorumluluk bilincinde olma karşılığının tam olmadığını belirtir. Ona göre takva kelimesi tam olarak Allah'ın buyruklarına karşı duyarlılığı ve hassasiyeti ifade etmektedir.⁴⁰⁴

Müellifin çeviri hakkında açıklamaları bu şekildedir.

16) *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*: İlahiyatçı Emekli Yarbay Sami Kocaoğlu tarafından hazırlanan eserin önsözünde müellif sosyal, siyasi, tarihi ve dini bir çok konuya temas etmiştir. Mehmet Akif'in meal çalışmasından bahsederek onun mealinin hikayesini anlatmıştır.⁴⁰⁵

O Kütüb-ü Sitte diye bilinen muteber hadis kitaplarındaki rivayetlerin çoğunun Hz Peygameber'e ait olmadığını uzmanlarca söylendiğini zikrederek bu rivayetlerin Kur'an'daki berraklığın üstünü örttüğünü düşünmektedir. Ona göre toplumda doğru dini bilgilenme yetersiz olup dinin başına ne geldiyse yobazlardan gelmiştir.⁴⁰⁶

⁴⁰² Hüseyin Peker, *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*, "Önsöz".

⁴⁰³ Hüseyin Peker, *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*, "Önsöz".

⁴⁰⁴ Hüseyin Peker, *Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli*, "Önsöz".

⁴⁰⁵ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*, s. 8 – 15.

⁴⁰⁶ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*, s. 15.

Müellif hazırladığı bu eserle Mehmet Akif'in on yıl emek harcayarak hazırladığı ancak günümüze ulaşamayan mealindeki düşüncelerinden bir kısmının gün ışığına çıkacağını söyler. Çünkü onun zamanında dile getirdiklerinin büyük oranda bu eserde kendisinin söylediğini belirtir. Ancak namaz konusunda Mehmet Akif'ten farklı düşündüğünü, onun yerleşik dini kültüre yakın durduğunu oysa Kur'an'da üç vakit namazın yer aldığını uzun uzadıya açıklar.⁴⁰⁷

Mevcut mealleri de eleştiren müellif çalışmasının islama, bilime ve akla aykırı olmadığını söyleyerek mevcut çalışmaların birkaç tanesi hariç diğerlerinin yüzyıllardır tekrar edilen anlayışları sürdürdüklerini zikreder. Ayrıca onları telif eden müelliflerin Arapça'nın inceliklerini bilmelerine rağmen aynı derecede Türkçe'yi bilmediklerinin kurdukları Türkçe cümlelerden anlaşıldığını söyler.⁴⁰⁸

O mealinin üslubu ile ilgili de açıklamalar yapmaktadır. Eserinde her kesimden Türk okuyucuların kolayca anlayacağı bir dil ve üslup seçtiğini, bazı dini ve Kur'ani terimleri aynen muhafaza ettiğini söyler. Çalışmasında ayetlerin günümüz koşullarında nasıl anlaşılması gerektiğini dipnotlarla açıkladığını ifade ederek bu dipnotların okunması gerektiğini vurgular.⁴⁰⁹

Kur'an'ın yanlış anlaşılması ve dini problemler müellifin açıklamalarının temelini oluşturmaktadır. Onun tespit ettiği bazı sorunlar üzerinde ısrarla durduğu ve bu sorunlar üzerinden düşüncelerini aktardığı görülmektedir.

4.4. ÇEVİRİ KONUSUNA YER VERMEYEN MEALLER

Türkçe hazırlanan meallerin çoğunda önsöz bulunmaktadır. Ancak bunların bazılarında müelliflerin ilgili bölümde çeviri konusuna değinmedikleri ve kendi çeviri metotları hakkında da bilgi vermedikleri görülmektedir. Bu meallerde daha çok Kur'an ile ilgili genel bilgilerin verildiğini mütercimlerin Kur'an hakkındaki düşüncelerini ifade ettiklerini söyleyebiliriz.

1) *Nur'ul Beyan Kur'an-ı Kerimin Türkçe Tercemesi:* Cumhuriyet döneminde yapılan Kur'an çevirilerinden biri olan bu eserde Şeyh Muhsin-i Fani imzalı bir mukaddime bulunmaktadır. Burada müellif Kur'an'ın edebi manalarını ve

⁴⁰⁷ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*, s. 18, 23, 24.

⁴⁰⁸ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*, s. 27.

⁴⁰⁹ Sami Kocaoğlu, *Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meal*, s. 27, 28.

şer'i hükümlerini halka anlatmak vazifesinin ilk devirlerden beri yapılageldiğini ancak insanların ihtiyaçları arttıktan sonra farklı alanlarla meşgul oldukları için tefsir yazma niteliğine sahip kişilerin azaldığını söyler. Meydana getirilen eserlerin de ya olanlardan istinbat ya da tercüme yoluyla oluşturulduğunu belirtir. O yaşadığı dönemde az zamanda çok bilgi edinme ihtiyacı hasıl olduğunu ve Türkler için tercüme yoluyla muhtasar, asrın diline uygun bir tefsir yazılması lüzumunun hissedilmeye başlandığını ifade eder. Bu konunun zihnini meşgul ettiğini ve dini ilimlerde ihtisas sahibi olan eski adliye nazırı Ayıntabi Mustafa Bek Efendi'ye danıştığını, onun himmetleri ile muteber tefsirlerden yararlanmak suretiyle eserini meydana getirdiğini dile getirir.⁴¹⁰

Müellifin dönemin şartlarına değindiği ve eseri hazırlama nedenini ifade ettiği görülmektedir. O açıklamalarında tercüme konusuna girmemiş ve kendi çeviri yöntemi hakkında da bilgi vermemiştir.

2) *Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi:* Ömer Fevzi Mardin hazırladığı mealde uyguladığı tercüme yönetimi, Kur'an'ın dil özellikleri ve edebi yönü ile ilgili açıklamalarda bulunmamıştır. Müellif insanların aradıkları konu ile ilgili ayetleri bir arada kolayca bulmaları için böyle bir eser meydana getirdiğini ifade eder.⁴¹¹

Onun eserde yer alan önsözde yahudi ve hristiyanlık ile ilgili bilgiler vererek Kur'an'ı tek başına değil de Tevrat ve İncil ile birlikte tarihi seyir içinde değerlendirdiği ve vahiy sürecini bir bütün olarak ele almaya çalıştığı görülmektedir. Onun daha çok yahudilik ve hristiyanlık ile onların kitapları ile ilgili açıklamalar yaptığını ve Kur'an'ı da bunların sonuncusu olduğunu zikrederek genel anlamda dinler tarihi perspektifinden düşüncelerini anlatmaya çalıştığını söyleyebiliriz.⁴¹²

3) *Kur'ân-ı Kerim'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı:* Ahmet Okutan tarafından hazırlanan eserde kısa bir önsöz yer almaktadır. Müellif mevcut tercümelerde ayetlerin sıralaması Kur'an'ın kendi tertibine göre yapıldığı için belli bir konu ile ilgili ayetleri bulmanın zor olduğunu, yabancı dillerde ayetleri konularına göre sıralamış eserler bulunmasına rağmen Türkçe'de mevcut olmadığını

⁴¹⁰ Şeyh Muhsin-i Fani, *Nur'ul Beyan - Kur'an-ı Kerimin Türkçe Tercümesi*, "Mukaddime".

⁴¹¹ Ömer Fevzi Mardin, *Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi*, s. 1.

⁴¹² Ömer Fevzi Mardin *Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi*, s. 5 - 16.

ifade eder.⁴¹³ Bu sebeple meali hazırladığını belirtir. O çeviri konusunda sadece tercümenin aslın yerine geçemeyeceğini, onunla ibadet edilmeyeceğini sadece buyrukların öğretilmesi amacıyla yapılabileceğini söyler.⁴¹⁴

Müellifin tercüme konusunda genel düşüncelerin dışında bir açıklama yapmadığı görülmektedir.

4) *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meâli:* Hasan Karakaya, Kadir Kabakçı, Mehmet Süslü, Kerim Aytekin ve Kenan Seyithanoğlu'dan oluşan heyet tarafından hazırlanan mealde çeviri konusuna girilmediği söylenebilir. Eserin hazırlanma nedeni ise Arapça bilmeyen insanlara Kur'an'ı anlayabilmeleri için tercüme edilmesinin bir ihtiyaç olduğunu düşünmeleridir. Çeviri konusunda sadece Kur'an'ın Allah kelamı olması sebebiyle tam olarak tercüme edilemeyeceğini dile getirmişlerdir.⁴¹⁵

5) *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli:* Bu eser Ali Özek, Hayreddin Karaman, Ali Turgut, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kafi Dönmez ve Sadreddin Gümüş'ten oluşan bir kurul tarafından hazırlanmıştır. Heyetin başkanı olarak görünen Ali Özek Mekke'de bulunan Dünya İslam Birliği'nin islam ülkeleri kültür programı çerçevesinde Türkiye'de bir mealli Kur'an dağıtmak istediğini bu isteği yerine getirmek amacıyla da eseri hazırladıklarını ifade eder. O bu isteği yerine getirmenin iki yolu olduğunu belirterek ilkinin mevcut meallerden birinin seçmek, ikincisinin ise yeni bir meal hazırlamak olduğunu söyler. Müellif ikinci yolu tercih ettiklerini söyleyerek bunun sebebini mevcut çevirileri ya çok kısa olup kuru tercemeden ibaret ya da geniş tefsirler şeklinde olmaları konusunda eleştirerek dile getirir. Ne kısa ne de uzun orta yollu bir meal hazırlamayı düşünerek yeni bir meal meydana getirmeye giriştiklerini ifade eder⁴¹⁶.

O eserde rahatlıkla herkesin anlayabileceği yaşayan Türkçe kullanıldığını belirtir.⁴¹⁷ Ancak bunun dışında tercüme yöntemi ile ilgili herhangi bir bilgi önsözde yer almamaktadır. Dolayısıyla mütercimlerin nasıl bir çeviri metodu takip ettiklerini

⁴¹³ Ahmet Okutan, *Kur'an-ı Kerim'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı*, s. 6.

⁴¹⁴ Ahmet Okutan, *Kur'an-ı Kerim'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı*, s. 5.

⁴¹⁵ Hasan Karakaya - Kadir Kabakçı - Mehmet Süslü - Kerim Aytekin - Kenan Seyithanoğlu, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*,

⁴¹⁶ Ali Özek - Hayreddin Karaman - Ali Turgut - Mustafa Çağrıcı - İbrahim Kafi Dönmez -Sadreddin Gümüş, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, s. 5.

⁴¹⁷ Ali Özek - Hayreddin Karaman - Ali Turgut - Mustafa Çağrıcı - İbrahim Kafi Dönmez -Sadreddin Gümüş, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, s. 6.

belirlemek oldukça zordur. Yaşayan Türkçe ifadesi erek metin merkezli bir kuramı çağırıyor olsa da bu konuda bir yargıya varmaya yetecek bir bilgi değildir. Ayrıca önsözde çeviri teknikleriyle ilgili pratik uygulamaya yönelik bir açıklama bulunmadığı da görülmektedir.

6) *Kur'an Bize Ne Diyor?*: Ali Rıza (Hikmet) Taşkın tarafından hazırlanan meal yayınevinin notuna göre Türkiye’de neşredilmiş ilk konularına göre meal özelliği taşımaktadır.⁴¹⁸ Müellif ise önsözde daha çok Kur’an ve insan ile ilgili genel nitelikte düşüncelerini açıklamaktadır.⁴¹⁹ O eseri hazırlama sebebini ilk başlarda Kur’an’ı Arapça’sından okuduğunu ve nasiplenemediğin söyleyerek daha sonra meal ve tefsir konusunda yazılmış sağlam eserlerden yaptığı araştırmalar neticesinde edindiği bilgiler ışığında kendisi gibi olan kardeşlerine hizmet ve kolaylık olsun diye islamın temelini oluşturan konuları ayetlerle anlatmaya çalıştığı şeklinde ifade eder.⁴²⁰ Müellif tercüme konusunda bir açıklama yapmamıştır.

7) *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*: Bu meal Talât Koçyiğit ve İsmail Cerrahoğlu tarafından hazırlanmıştır. Eserin hazırlanma nedenini esere yazdığı takdim bölümünde dönemin Diyanet İşleri Başkanı Başkan Tayyar Altıkulaç ifade etmektedir. Onun verdiği bilgiye göre başkanlığın büyük eksiklik olarak gördüğü telif bir tefsir yazdırma arzusu üzerine müellifler bu işi üstlenmişlerdir.⁴²¹ Onlar esere yazdıkları mukaddime bölümünde eserin hazırlanma nedeni ile ilgili bir açıklama yapmamışlardır .

Mealde uzun sayılabilecek bir mukaddime bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda Kur’an nedir nasıl bir kitaptır, hangi amaçla, kime, nasıl indirilmiş ve nasıl toplanmıştır konuları ile Kur’an’ın eşsizliği hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Kur’an Tefsirine Giriş başlığı altında tefsir konularının yanında tefsire olan ihtiyaç, tefsir kaynakları ve tefsir faaliyetleri hakkında detaylı sayılabilecek açıklamalar yapılmıştır.⁴²²

Eserde müelliflerin çeviri konusuna girmedikleri görülmektedir.

⁴¹⁸ Ali Rıza (Hikmet) Taşkın, *Kur'an Bize Ne Diyor?*, s. 6.

⁴¹⁹ Ali Rıza (Hikmet) Taşkın, *Kur'an Bize Ne Diyor?*, s. 7 - 14.

⁴²⁰ Ali Rıza (Hikmet) Taşkın, *Kur'an Bize Ne Diyor?*, s. 13.

⁴²¹ Talat Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu, a.g.e., s. 6.

⁴²² Talat Koçyiğit, İsmail Cerrahoğlu, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, “Mukaddime”.

8) Kur'anı Kerim Meal ve Kelime Meali: Medine Balcı'nın kaleme aldığı bu eserin önsözünde müellif tercüme yöntemi ile ilgili açıklama yapmamıştır. O sadece Kur'an'ı harfiyyen tercüme etmek mümkün olmadığı için tercüme yerine meal kelimesini kullandığını belirtir. Eserin farklı teknik ve üslupla hazırlandığını ifade eden müellif sadece Türkçe meal okumak isteyenler için hazırlanmadığını, Kur'an tahsili yapan ve Arapça bilenlere de hitap ettiğini söyler.⁴²³

Mealde uygulanan metoda yönelik yayınevinin açıklamaları bulunmaktadır. Ancak bu açıklamaların okurun eserden daha fazla istifade edebilmesini sağlamak amacıyla yazıldığı anlaşılmaktadır. Mesela edatların müstakil manası olmadığı için altına anlam yazılmadığı belirtilmiş ki bu ifadenin mealin şekli yapısıyla ilgili olduğu görülmektedir.⁴²⁴

9) Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli: İsmail Mutlu ve Şaban Döğen'in hazırladığı mealde bir takdim yazısı yer almaktadır. Ancak takdim yazısının sonunda isim yer almadığı için müelliflere ait olup olmadığı konusu netlik kazanamamaktadır. Ancak bazı ifadelerden müelliflere ait olabileceği anlaşılmaktadır. Bu bölümde Kur'an'ın Arapça gibi zengin bir dilden Türkçe'nin bugünkü şekline çevrilemeyeceği ve bu nedenle yapılan çevirilere de meal denildiği ifade edilir.⁴²⁵

Takdim bölümünün daha çok Kur'an ile ilgili genel düşünceleri ihtiva ettiği görülmektedir. Eserin ihtisas sahibi olmayanlara hitap ettiği belirtilmektedir. Gerekli olduğu için yapılan tefsirlerin ifadelerin akışını bozmamak amacıyla parantez içine alınmadığı söylenmektedir. Muteber tefsirlerden faydalanılarak hazırlanan eserde Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın eserine ve imani konularda da Risale-i Nur Külliyyatına öncelik verildiği ifade edilmektedir.⁴²⁶

Eserde çeviri konusuna temas edilmediği görülmektedir.

10) Kur'an-ı Hakîm ve Öz Türkçe Meali - Ehlibeyt Muhiblerine Kelam-ı Kadim: Meal Alevi alimler heyetinin katkıları ile Dabbetü'l-Arz Profesör 1400 takma adlı kişi tarafından hazırlanmıştır. Açıklamaların yer aldığı bölümde Hz Peygamberin Kur'an ile birlikte Ehlibeyt'i de ümmetine emanet ettiği

⁴²³ Medine Balcı, *Kur'anı Kerim Meal ve Kelime Meali*, s. IX, X.

⁴²⁴ Medine Balcı, *Kur'anı Kerim Meal ve Kelime Meali*, s. IV, VI.

⁴²⁵ İsmail Mutlu - Şaban Döğen, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. V.

⁴²⁶ İsmail Mutlu - Şaban Döğen, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, s. I - VII.

söylenmektedir. Bunun yanında Kur'an'ın ilk üç halife tarafından tahrif edildiğini, bu nedenle noksan olduğu ısrarla belirtilmektedir. Dünyada bulunan bütün Kur'an'ların Arapça yazılışlarının aynı olduğu ancak bunun gerçek Kur'an olmadığı, tahriften uzak gerçek Kur'an'ın Mehdi'nin emanetinde bulunduğu ifade edilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ve din adamlarının bu konuda gerçeği açıklamamakla suçlu oldukları söylenmektedir.⁴²⁷

Onlara göre mevcut mealler sünnilik inancına uygun olarak yazılmaktadır. Son 70-80 senede yayınlanan meallerin hepsinin aynı olduğu söylenmekte Alevi dedeleri olarak gerekli görülen ve Ehlibeyt ilmine denk gelen ilavelerle, ayetlerin aslına uygun olarak çevrildiği belirtilmektedir. Eserde “*meal ilmine sıra gelince %80 aslına dokunmadık*” kaydı yer almaktadır. Onların kendi ifadeleri ile sünni meal yazarlarınca uydurulan kısımları(beş vakit namaz gibi) aslına uygun yazdık şeklindeki açıklamalarının Kur'an'ı anlama metotları hakkında bazı ipuçları verdiğini söyleyebiliriz. Eserde “*ehlibeyt ilminin ölçüsündeki mealı yapmış değiliz*” ifadesi de yer almaktadır.⁴²⁸

Mealde Kur'an tercüme edilirken nasıl bir yöntem kullanıldığına dair açıklama bulunmamaktadır.

11) Kur'anı Kerim ve Yüce Mealı: Arif Pamuk ve Rahmi Serin tarafından hazırlanan mealde önsöz bulunmakla birlikte tercümeden bahsedilmemiştir. Kur'an'ın Arapça indirildiği söylenmiş faziletlerine değinilmiştir.⁴²⁹

12) Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevirisi: Hayri Yıldızlı'ya ait mealde müellifin çeviri yöntemi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Eserde Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevirisi başlıklı kısa bir açıklama bulunsada müellifin burada çeviriden bahsetmediği görülmektedir⁴³⁰.

Müellif bazı insanların bağlandıkları kimseler tarafından şefaet edilerek kurtarılacaklarına, onların şefaati olmadan kurtuluşun gerçekleşmeyeceğine

⁴²⁷ Alevi Alimleri Heyeti – Dabbetü'l-Arz Profesör 1400, *Kur'an-ı Hakim ve Öz Türkçe Mealı - Ehliet Muhiblerine Kelam-ı Kadim*, “Kur'an ve İnsan”, “Alimlerin Ulemaların Büyük Veballeri Vardır”.

⁴²⁸ Alevi Alimleri Heyeti – Dabbetü'l-Arz Profesör 1400, *Kur'an-ı Hakim ve Öz Türkçe Mealı - Ehliet Muhiblerine Kelam-ı Kadim*, “Meal İlmi”.

⁴²⁹ Arif Pamuk, Rahmi Serin, *Kur'anı Kerim ve Yüce Mealı*, 638, 639.

⁴³⁰ Hayri Yıldızlı, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevirisi*, s. 7.

inandıklarını belirtir. O toplumun gerçek beklentilerini iyi saptamaya çalıştığını, bu gibi yanlış inançların mevcudiyeti sebebiyle bugünün insanının gerçek beklentilerini Türkçe ifade etmeye çalıştığını söyleyerek meal hazırlama nedenini bu gerekçeyle açıklar. O “*En iyi çeviriyi kuşkusuz Allah yapar*” ifadesi kullanır.⁴³¹

Yaptığı açıklamalarda müellife göre elçilik sona ermemiştir. Ona göre yaratıcı insanları başboş bırakmaz. Bu nedenle her topluma ışık tutacak onları Allah’a ortak koşmamalarını söyleyecek bir elçi seçer. Dolayısıyla Hz Muhammed ile Allah’ın elçiliği sona ermemiş sadece ilahi açıklama(beyyineler) sona ermiştir. Elçiler her zaman toplulukların yanlarında olmuşlardır. O bu konuda aksi görüşlerin insanların karanlıkta kalmalarını isteyen kötü niyetli kimselerin iddiaları olduğunu söyler. Allah’ın adil olduğunu ifade ederek kimseyi saptırmayacağını belirtir.⁴³²

Onun bir diğer görüşü de Allah’ın ilk emrinin oku değil “*uğraş*” olduğu yönündedir. Zira okuma bilmiyorum diyen birine oku diye emretmenin Allah’ın terbiye metoduna uymayacağını belirtir.⁴³³ O Allahın hiç kimseyle yüz yüze görüşmeyeceğini söyleyerek elçilerin göğşe, yukarılara çıktığı iddiasının doğru olmayacağını iddia eder.⁴³⁴

Müellifin açıklamaları kendisinin çeviri yöntemine ışık tutacak nitelikte değildir. Dolayısıyla nasıl bir çeviri yaptığını anlamak eserin önsözünden hareketle olası görünmemektedir.

13) MESAJ- Kur’an Çevirisi: Edip Yüksel hazırladığı mealin önsözünde dini görüşlerini açıklamaktadır. O bu bölümde genel dini kabullerin doğru olmadığını söylemektedir.⁴³⁵

Müellif sünni müslüman olmaktan vazgeçip tek tanrıcı bir müslüman olduğunu ifade eder. Buna vesile olan kişinin İngilizce çeviri de yapmış olan Dr. Reşad Halife olduğunu söyler. O günde on saatlik çalışma temposuyla çeviriyi üç ay içinde bitirip yayınlayacaklarını ancak Reşad Halife’nin hayatını kaybetmesi üzerine

⁴³¹ Hayri Yıldızlı, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe’ye Çevirisi*, s. 9.

⁴³² Hayri Yıldızlı, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe’ye Çevirisi*, s. 4, 5.

⁴³³ Hayri Yıldızlı, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe’ye Çevirisi*, s. 7.

⁴³⁴ Hayri Yıldızlı, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe’ye Çevirisi*, s. 11.

⁴³⁵ Edip Yüksel, *MESAJ- Kur’an Çevirisi*, s. 7 - 9.

çeviri çalışmasının kesintiye uğradığını, bu kesinti devresinde bazı yanlış anlaşılmaları düzeltme imkanı bulduğunu açıklamalarında belirtir.⁴³⁶

O çevirisinin kritik bir inceleme olduğunu ve diğer çevirilerle karşılaştırılarak okunması gerektiğini söyler. Başlıkları ve dipnotları kelimelerin ve ifadelerin anlamlarını çarpıtan geleneksel öğretileri ifşa etmek için kullandığını belirtir. Bazı yorumların yanlış veya ilişkisiz olabileceğini ancak ayetlerin anlam ve işaretine sadık kaldığını ifade eder. Çevirisinin hatalar içerse de bu hataların eserin önemli ilkelerini tahrif etmediğini dile getir. Ona göre Kur'an'ı anlamının metodolojisini yine Kur'an kendisi verir.⁴³⁷

Müellifin düşünceleri bu yönde olup tercüme konusuna girmediği görülmektedir.

14) Kur'an-ı Kerim – Açıklamalı Meal: Orhan Kuntman meali hazırlama nedenini gençlere büyük müfessirlerin yorumlarını içeren kaynak sunma niyeti olduğunu belirtir. Ayrıca kırk yılı aşkın süredir devam eden Kur'an araştırmalarını hacimli tefsirleri okumaya vakit bulamayan gençler için bu eserleri esas alan kısa ve öz açıklamalı meal haline getirmeyi amaçladığını ifade eder. O mealinde ayetler arası münasebetleri belirterek mealini İbn Kesir, Razi ve Elmalılı'nın yorumları ışığında hazırladığını söyler.⁴³⁸

Müellif yorumları parantez içinde verdiğini yorumlar dikkate alınmadan da mealin kolaylıkla okunabileceğini söyler. O ayetlerle ilgili tatmin edici açıklama bulamadığı durumlarda bu açıklamaları tercih etmeme sebebini de belirterek kendi yorumlarına yer verdiğini ifade eder.⁴³⁹

Bir hekim olan yazarın çeviri konusuna girmediği görülmektedir.

15) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meal: Bu meal Mahmut Toptaş tarafından hazırlanmıştır. Müellif verdiği tefsir derslerinden oluşan Şifa Tefsiri adlı eserinin ihtiva ettiği meali yeniden gözden geçirerek ona bazı ilaveler yaptıktan sonra bu mealin ortaya çıktığını söyler. O önsözde Kur'an hakkında genel düşüncelerini açıklamış ve Kur'an'ın nazım ve manadan oluştuğunu ifade eder. Tercüme

⁴³⁶ Edip Yüksel, *MESAJ- Kur'an Çevirisi*, s. 10.

⁴³⁷ Edip Yüksel, *MESAJ- Kur'an Çevirisi*, s. 12 - 14.

⁴³⁸ Orhan Kuntman, *Kur'an-ı Kerim*, s. 5, 6.

⁴³⁹ Orhan Kuntman, *Kur'an-ı Kerim*, s. 5, 6.

konusunda çeviri yapılırken seçilen kelimelerin insanın kültürü ile zihinsel dünyasının darlığı ve genişliği oranında olduğunu belirtir.⁴⁴⁰

Müellif tercüme konusuna çok genel nitelikte bir iki cümle haricinde temas etmemiş ve kendi çeviri yöntemi hakkında açıklama da yapmamıştır. Dolayısıyla bu bir iki cümle bize müellifin çeviri düşüncesi hakkında yeterli bilgi vermemektedir. Bu nedenle çevirinin nasıl yapıldığı, hangi çeviri yönteminin takip edildiği konusu kapalı kalmaktadır.

16) İniş Sırasına Göre Kur'an Aklın ve Bilimin Işığında Kur'an'ın Türkçe Çevirisi: Bu meal editör sıfatıyla Sadık Türkmen tarafından hazırlanmıştır. Eserde yazarın çeviri düşüncesi hakkında bir açıklama bulunmamaktadır. O A4 kağıtlarına Arapça metin üstte Türkçe anlamı altta olacak şekilde tercüme ettirilerek eserin hazırlandığını, daha sonra bu kelimelerin Kur'an'ın genel bütünlüğüne, rasüllerin uygulayışına ve akıl ile bilimin çelişmezliğine özen gösterilerek birleştirildiğini ifade eder.⁴⁴¹ Kaynakçada verilen otuzun üzerinde mealden faydalanılarak hazırlanan eserin⁴⁴² hangi tercüme metodu takip edilerek meydana getirildiği yapılan açıklamalarda yer almamaktadır.

17) Kur'an-ı Kerim Türkçe Çeviri: Şeref Aziz Taha ve Kemal Çelik tarafından hazırlanan eserde müellifler Kur'an'ın bütün insanlara hitap eden bir kitap olması sebebiyle başka dillere tercüme edilmesinin gerekli olduğunu belirtirler.⁴⁴³

Müellifler Kur'an'ın dili ile ilgili de açıklamalar yapmışlardır. Onlar Kur'an'ın kendi dilini apaçık olarak nitelediğini Kur'an'da yer alan kavram ve deyimlerin anlaşılmasında bir tarafının bulunmadığını belirtirler. Apakçılığın yüzeysellik anlamına gelmediğini, teşbih kinaye ve mecaz gibi edebi sanatların da Kur'an'da bulunduğunu ifade ederler.⁴⁴⁴

⁴⁴⁰ Mahmut Toptaş, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, s. 4.

⁴⁴¹ Sadık Türkmen, *İniş Sırasına Göre Kur'an Aklın ve Bilimin Işığında Kur'an'ın Türkçe Çevirisi*, s. 3.

⁴⁴² Sadık Türkmen, *İniş Sırasına Göre Kur'an Aklın ve Bilimin Işığında Kur'an'ın Türkçe Çevirisi*, s. 4.

⁴⁴³ Şeref Aziz Taha, Kemal Çelik, *Kur'an-ı Kerim Türkçe Çeviri*, s. 7.

⁴⁴⁴ Şeref Aziz Taha, Kemal Çelik, *Kur'an-ı Kerim Türkçe Çeviri*, s. 7.

Kur'an'ın muhtevası ve iniş seyri ile ilgili genel açıklamalar da ⁴⁴⁵ yapan müellifler çeviri konusuna değinmemişlerdir.

18) *Kur'an-ı Kerim Renkli Lügatı ve İrab Kılavuzu*: Hacı Ahmed Didin tarafından hazırlanan eserde bir sayfadan daha az bir önsöz bulunmaktadır. Burada yazar eserin şekli yapısı ile ilgili bilgiler vermiştir. ⁴⁴⁶ Bu bölümde müellif tercüme konusuna hiç girmemiştir.

19) *Kur'an-ı Kerim Meali*: Talat Koçyiğit tarafından hazırlanan eser çeviri yöntemi hakkında açıklama ihtiva etmeyen mealler arasında sayılabilir. Müellif eserin bilgi verdiği bölümünde Kur'an kelimesinin kökünü incelemiş ve Kur'an'ın indiği dönemin sosyal yapısı hakkında da bilgiler vermiştir. O bu bölümde çeviri konusuna hiç değinmemiştir. ⁴⁴⁷

20) *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*: Bayraktar Bayraklı'nın kaleminden çıkan eser bir sayfadan daha kısa bir önsöz ihtiva etmektedir. Burada yazar Kur'an'ın amacının insanı eğitmek olduğunu ve toplumun kendi dili ile Kur'an'ı daha iyi anlayabileceğini belirtir. O meal ve tefsirin yapılma sebebini buna bağlar. ⁴⁴⁸

Müellif konuları ve terimleri uzun uzun izah etmekten kaçındığını ve zorunlu olmadıkça parantez kullanmadığını ifade eder. ⁴⁴⁹

O yararlandığı mealleri bir paragraf halinde ayrı bir kaynakça yazmadan vermiştir. Buradaki meallerin sayısı on civarındadır. ⁴⁵⁰

21) *Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an*: Bu çeviri Abdullah Manaz tarafından yapılmıştır. Müellif eserin önsözünde daha çok ayetlerin kronolojik seyri üzerinde durmaktadır. O islamın temelini Kur'an'a dayandığını dolayısıyla onun iyi anlaşılması ve yorumlanması gerektiğini söyler. Kur'an'ın insanlık ve peygamberlik tarihini bir

⁴⁴⁵ Şeref Aziz Taha, Kemal Çelik, *Kur'an-ı Kerim Türkçe Çeviri*, s. 8, 9.

⁴⁴⁶ Hacı Ahmet Didin, *Kur'an-ı Kerim Renkli Lügatı ve İrab Kılavuzu*, s. 15.

⁴⁴⁷ Talat Koçyiğit, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. II – XI.

⁴⁴⁸ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, s. "Önsöz".

⁴⁴⁹ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, s. "Önsöz".

⁴⁵⁰ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, s. "Önsöz".

bütün içinde ele aldığını Hz Peygamberin bu silsilenin son noktası olduğunu belirtir.⁴⁵¹

O Kur'an'ın Mekke döneminde inkarcı toplum ile mücadele ettiğini, Medine döneminde inanan toplumun sosyal düzenini oluşturduğunu söyler. Ona göre Kur'an'ın içeriğindeki kronolojik seyir ile hükümlerdeki tedrici metot birlikte ele alınırsa birçok mesele Kur'an içerisinde çözülebilir. Bu noktadan hareketle yazar şimdiye kadar Kur'an ayetlerinin sözünü ettiği şekilde tasnif edilmediğini bu amaçla eseri hazırladığını belirtir. Ayrıca bazı kavramları sadeleştirerek günümüz Türkçe'sine çevirmesi ile Kur'an tercümesi niteliğinde olan bu eserin ortaya çıktığını söyler. Açıklamalarına bu tasnifin islam dünyasında ve tarihinde ilk ve tek olduğunu da ekler. Son olarak eserinden dini hükümlerdeki sosyolojik gelişmenin incelenebileceğini de dile getirir..⁴⁵²

Müellif eserinde dil konusuna hiç değinmemiştir. Çeviri problemleri hakkında da açıklama yapmamıştır. O daha çok ayetlerin kronolojik tasnifi ve bunun faydaları üzerinde durmuştur. Ayrıca mealin isminde Türkçe Kur'an ifadesini kullandığı görülmektedir.

22) Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meâli: Mehmet Yaşar Kandemir, Halit Zavalı ve Ümit Şimşek'in hazırladığı eserin takdim bölümünde müellifler dünyayı “*sürekli Kur'an okuyan bir gezegen*” olarak niteleyerek Kur'an'ın mucizevi yönlerinden bahsederler ve Kur'an ile ilgili genel bilgiler verirler.⁴⁵³

Müellifler Kur'an'ın kendi kendini açıklamasının onun en büyük özelliği olduğunu ve bu özellik ihmal edildiği takdirde herkesin ayetleri kendi düşünce yapısına göre anlayacağını belirtirler. Hadisin Kur'an tefsirinin ikinci kaynağı olduğunu, günümüzde devam ettirilen anlaşmazlıkların hadislerin dikkate alınmaması sebebiyle ortaya çıktığını, zira hadislerin ümmet içindeki her türlü ihtilafı çözme gücüne sahip olduğunu söylerler.⁴⁵⁴

⁴⁵¹ Abdullah Manaz, *Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an*, s. 11.

⁴⁵² Abdullah Manaz, *Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an*, s. 12 – 13.

⁴⁵³ Mehmet Yaşar Kandemir - Halit Zavalı - Ümit Şimşek, *Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, s. IX.

⁴⁵⁴ Mehmet Yaşar Kandemir - Halit Zavalı - Ümit Şimşek, *Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, s. X.

Onlar mevcut çalışmaların bu iki hususta eksik olmaları sebebiyle bu noktada bir hizmet vermek amacıyla eseri hazırladıklarını ifade ederler. Ayetlerin mealinin yanında ayetle ilgili diğer ayetlere ve kaynak verilerek ilgili hadislerle dipnotlarda yer verildiğini bu iki özelliğin eseri mevcut meallerden ayırdığını söylerler. Mealin başka bir özelliğinin ise bilimsel konularla ilgili ayetlerde ansiklopedik bilgiler seviyesinde açıklamalar bulunması olduğunu söylerler.⁴⁵⁵

Müelliflerin Kur'an'ı anlama konusuna da temas ettikleri görülmektedir. Çeviri hakkında açıklama yapmadıklarını söyleyebiliriz.

23) *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*: Ali Arslan tarafından kaleme alınan eserde müellif tercüme konusuna girmemiştir. Eserin önsözünde dini içerikli bazı açıklamalar yer almaktadır.⁴⁵⁶

4.5. ÖNSÖZÜ BULUNMAYAN MEALLER

Genellikle her kitapta okura kitabı tanıtan bir önsöz bulunur. Kur'an-ı Kerim meallerinde de meali tanıtan bir önsöz bulunması ve okura mealin ne olduğu konusunda açıklama yapılması gayet faydalı olacaktır. Bunun yanında okurun nasıl bir çeviri ile karşılaştığını bilmesi o mealden daha fazla istifade etmesini sağlayacağı kanaatindeyiz. Ancak yazılan bazı meallerde önsöz yer almadığı görülmektedir. Konumuzla ilgili olarak bu meallerden müellifin çeviri düşüncesini ve yaklaşımını öğrenmek pek mümkün olmamaktadır.

Aşağıda önsözü bulunmayan mealleri bir arada görüp değerlendirme açısından topluca vermeye çalışacağız. Ama bazı mealler var ki önsöz bulunmamasında rağmen eserin kapak veya arka sayfalarında ya da çeşitli yerlerinde kısa açıklamalar mevcuttur. Bazılarında ise müellifin önsözü bulunmamakta yayınevinin veya başkalarının açıklamaları yer almaktadır. Son olarak bir kısım mealde de hiçbir açıklama yapılmayıp doğrudan meal metnine girildiğini görüyoruz.

4.5.1. Önsöz Dışında Bilgi Verenler

1) *Kutsal Kur'an Türkçe Meâli*: Sadi Irmak'a ait mealde önsöz bulunmamaktadır. Sadece müellif mealini doğu tefsircilerinden ve tarafsız Batı

⁴⁵⁵ Mehmet Yaşar Kandemir - Halit Zavalı - Ümit Şimşek, *Âyet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. X, XI.

⁴⁵⁶ Ali Arslan, *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, "Önsöz".

bilginlerinden yararlanarak hazırladığını ifade eder. Mealin kapak sayfasına iliştilirilmiş⁴⁵⁷ bu ifadenin çok kısa olduğunu belirtmeliyiz. Dolayısıyla bu ifadeleri hariç tutarsak eserde yazarın dilinden meal hakkında bilgi sahibi olmak mümkün olamamaktadır.

2) Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali: İhsan Atasoy'un kaleme aldığı bu mealde önsöz yer almamaktadır. Ancak mealin arkasında manaya daha kolay nüfuz edilebilmesi için parantez kullanılmadığı, ayetlerin bitimine numara verilerek devam edildiği ve "ayn" secaventlerinin paragraf yapıldığı bilgisi yer almaktadır.⁴⁵⁸ Bu açıklamalar müellifin çeviri yöntemi ile alakalı olmayıp daha çok mealin şekli yapısı ile ilgilidir. Buradan hareketle müellifin çeviriyi nasıl yaptığını anlamak zor görünmektedir.

3) Kur'an Tercümesi, Tanrı Kitabı: Besim Atalay tarafından hazırlanan eserde de önsöz niteliğinde bir bölüm bulunmamaktadır. Sadece eserin son sayfasında tek paragraflık kısa bir açıklama mevcuttur. Açıklamada X. asırdan itibaren çeşitli Türk lehçelerine çevrilmiş metinler göz önünde tutularak on beş sene emek harcanmak suretiyle Kur'an'ın Arapça'dan dilimize çevrildiği söylenmektedir. Müellife ait olmadığını düşündüğümüz bu açıklamalar onun tercümeyle yaklaşımı ile ilgili bilgi vermekten uzaktır.⁴⁵⁹

4.5.2. Müellife Ait Önsöz İçermeyenler

1) Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri - Tibyan Tefsiri: Günümüz Türkçe'sine Süleyman Fahir tarafından çevrilen eserde naşir imzalı bir önsöz bulunmaktadır. Bu bölümde son yıllarda müracaat edilebilecek güvenli ve değerli eserler neşredilmediği bu nedenle muhtasar bir tefsire şiddetle ihtiyaç duyulduğu ve Ayntabi Mehmet Efendi merhumun Tibyan isimli eserinin bu ihtiyaca cevap verdiği bildirilmektedir.⁴⁶⁰

2) Kur'an-ı Kerim ve Meâli - Mevâkıb Tefsiri: Bu mealinde Tibyan Tefsiri gibi Süleyman Fahir tarafından günümüz diline aktarıldığını görmekteyiz. Eserde kısa bir önsöz bulunmaktadır. Burada Mevâkıb Tefsiri'nin Hüseyin Vaiz'e ait

⁴⁵⁷ Sadi Irmak, *Kutsal Kur'an Türkçe Meâli*.

⁴⁵⁸ İhsan Atasoy, *Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali*.

⁴⁵⁹ Besim Atalay, *Kur'an Tercümesi, Tanrı Kitabı*.

⁴⁶⁰ Ayntabi Mehmet Efendi, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri - Tibyan Tefsiri*.

Mevâhib isimli tefsir esas alınarak Beyzavi, Keşşaf, Hazin, Tıbyan gibi tefsirlerden de yararlanarak meydana getirildiği ifade edilmektedir. Eserin bugünkü neslin kolayca anlayabileceği bir dil ile yeni baştan kaleme alındığı belirtilmektedir. Ayrıca Mevâkib'in muhtasar ancak her yönden mükemmel bir tefsir olduğu dile getirilmektedir.⁴⁶¹ Eserin 1323(h) tarihli tek ciltlik Osmanlıca baskısında da önsöz yer almamaktadır.⁴⁶²

3) *Türkçe Kur'ân-ı Kerim:* Süleyman Tevfik isimli zatın Cumhuriyet döneminde birden fazla tercümeleri olduğu görülmektedir. Tercümelerin önsözü "S.T." rumuzu ile imzalıdır. Bu mealde eserin Süleyman Tevfik'e ait olduğu açıkça belirtilmektedir. Tafsilu'l-Beyan isimli tefsirden mülelhas olan eserde Süleyman Tevfik'e ait bir önsöz bulunmamakla birlikte naci imzalı bir açıklama yer almaktadır. Bu bölümde naşir Maarif Kütüphanesi'nin kitap basımında karşılaştığı sorunları dile getirir⁴⁶³

4) *Tercemeli Kur'ân-ı Kerim:* Fatih dersiam ve vaizlerinden Osman Raşid Efendi riyasetinde ilmi bir heyet tarafından hazırlanan eserde müelliflere ait bir önsöz ve açıklama yer almamaktadır. Ancak Ahmet Cevdet Paşa'nın bir yazısı bulunmaktadır. Ahmet Cevdet Paşa yazısında Kur'an'ın belagatı ve hakkıyla başka dile tercüme edilemeyeceği üzerinde durur. O azıcık Kur'an'ın meziyetlerine vakıf olmak için Arapça'yı çok iyi bilmek gerektiğini söyler. Arapça bilmeyenlere yüzeysel olarak Kur'an'ın manasını anlamaları için bazı tercümelerin yapıldığını ancak bunların asrın diline uygun olmadıklarını belirtir.⁴⁶⁴

5) *Lafzan ve Meâlen Kur'ân-ı Hakîm'in Tercemesi:* Ali Rıza Sağman tarafından kaleme alınan eserde müellife ait bir önsöz bulunmamaktadır. Takdim yazısında gençlerin faydalanması için eserin sadece tercüme olarak basıldığı belirtilmektedir. Tercümenin Ali Rıza Sağman'ın müsveddelerinden hazırlandığı ifade edilmektedir.⁴⁶⁵ Eserde Kur'an tercüme edilirken takip edilen çeviri yöntemi hakkında açıklama yer almamaktadır.

⁴⁶¹ İsmail Ferruh Efendi, *Kur'ân-ı Kerim ve Meâli - Mevâkib Tefsiri*.

⁴⁶² İsmail Ferruh Efendi, *Tefsir-i Mevakib*, Bahriye Matbaası, İstanbul, 1323(h), a.g.e.

⁴⁶³ Süleyman Tevfik, *Türkçe Kur'ân-ı Kerim*.

⁴⁶⁴ Osman Raşid Efendi, *Tercemeli Kur'ân-ı Kerim*.

⁴⁶⁵ Ali Rıza Sağman, *Lafzan ve Meâlen Kur'ân-ı Hakîm'in Tercemesi*, "Takdim"

6) Kur'an-ı Kerim Meâli: Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin tarafından yapılan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mealinde bir takdim yazısı yer almaktadır. Eserde 1961 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlatılan mealin 1990'lara kadar basılmaya devam edildiği ancak mealin neşrine devam edilemeyince halktan gelen yoğun talep üzerine bu tercümenin hazırlandığı belirtilmektedir. Bu bölümde Kur'an ile ilgili genel bilgiler verilmiş, tercüme ve mealin ne olduğu ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Eserle ilgili olarak da mümkün mertebe sade bir dil kullanıldığı, birden fazla yerde geçen belli fiil, terim ve isimlerin anlamlarında birliği sağlamak amacıyla zaruri değilse aynı karşılıkların verildiği ifade edilmiş, ayetlerin lafzında bulunmayan manaların parantez içine alındığı da dile getirilmiştir.⁴⁶⁶

7) Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi: Ömer Öngüt tarafından hazırlanan mealde müellife ait önsöz bulunmamaktadır. Eserde Kur'an'ın ilahi bir düstur ve ahlak fermanı olduğu belirtilmektedir. Kur'an'ın mana ve lafız olarak mucize olduğu ifade edilmektedir. Bunun gibi Kur'an'la ilgili genel bilgilerin verildiği bölüm eseri neşre hazırlayanlar tarafından yazılmıştır. Onlar piyasadaki çoğu mealde önemli hataların bulunması sebebiyle eseri yayınlama ihtiyacı hissettiklerini ifade etmektedirler.⁴⁶⁷

8) Kur'anı Kerim'in Türkçe Anlamı: Şaban Piriş'in hazırladığı bu mealde müellife ait bir açıklama bulunmamaktadır. Eseri notlandıran Feyzi Zulaloğlu tarafından “*Nasıl Okumalıyız?*” başlıklı kısımda Kur'an'ın özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde beşeri yöntemlerle Kur'an'ı doğru anlamının mümkün olamayacağını, beşeri yöntemlerin işin bir boyutunu aydınlayabileceğini, Kur'an'ı doğru anlamın Kur'ani bir yöntem ile gerçekleşebileceğine dair açıklamalara rastlamaktayız.⁴⁶⁸

9) Kur'ân-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli: İhsan Atasoy, Ümit Şimşek, Mehmed Paksu ve Cemal Uşşak'tan oluşan heyet tarafından hazırlanan mealde yayınevinin bir takdim yazısı bulunmaktadır. Takdim kısmında eserin Allah'ın kitabında neler bulunduğunu öğrenmek isteyen bugünün insanı dikkate alınarak

⁴⁶⁶ Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, “Takdim”.

⁴⁶⁷ Ömer Öngüt, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi*, “Takdim”.

⁴⁶⁸ Şaban Piriş, *Kur'anı Kerim'in Türkçe Anlamı*, “Kur'anı Nasıl Okumalıyız”.

hazırlandığı ve doğrudan ihtisas sahibi kimselere hitap etmediğine yönelik açıklamalar bulunmaktadır.⁴⁶⁹

Eserde Kur'an'ın indiği toplumun sosyal yapısına ve Kur'an'ın onlara olan etkilerine değinilmiştir. Bunun yanında Kur'an'ın genel özellikleri hakkında da açıklamalar yapılmıştır.⁴⁷⁰

Meale kaynaklar açısından bakıldığında Arapça ve Türkçe muteber tefsirlerin hepsinin göz önünde bulundurulduğu, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın verdiği bilgilerin zaman zaman diğerlerine tercih edildiği ve iman ile ilgili olan konularda Risale-i Nur Külliyyatı'nın esas alındığı ifade edilmiştir.⁴⁷¹

Müelliflerin tercüme hakkında açıklamalarının bulunmaması onların çeviri tutumları öğrenmek açısından olumsuz bir durumdur.

10) Ayetlerin İniş Sırasına Göre Kuran Çevirisi: Abdullah Abdullahoğlu tarafından hazırlanan mealde müellifin önsözü bulunmamaktadır. Yayınevinin Notu başlığıyla üç sayfadan biraz fazla bir yazı yer almaktadır. Bu bölümde çağın insanının dine bakışının değiştiği ve kutsallarla ilgili yeni arayışlara girip sorgulamalar yaptığı söylenmektedir. Çağdaş insanın bu arayışına bir katkı olması amacıyla eserin hazırlandığı ifade edilmektedir. Bu meal diğerlerinden ayıran özelliğin ayetlerin Hz Peygambere indiği sırayla dizilmiş olması gösterilmektedir. Yine yaptıkları araştırmalara dayanarak eserin bu tertiple hazırlanmış ilk çeviri olduğu dile getirilmektedir.⁴⁷²

4.5.3. Hiçbir Açıklama Bulunmayanlar

Bazı meallerde önsöz yer almamakla hiçbir açıklamanın da bulunmadığını söyleyebiliriz. Bu meallerde açıklama yapılmadan doğrudan meal metnine girildiği görülmektedir. Bu nedenle söz konusu meallerin çeviri yöntemleri hakkında müelliflerin ağzından bilgi edinmek mümkün değildir.

⁴⁶⁹ İhsan Atasoy - Ümit Şimşek - Mehmet Paksu - Cemal Uşşak, *Kur'ân-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli*, s. 17.

⁴⁷⁰ İhsan Atasoy - Ümit Şimşek - Mehmet Paksu - Cemal Uşşak, *Kur'ân-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli*, s. 10 – 17.

⁴⁷¹ İhsan Atasoy - Ümit Şimşek, Mehmet Paksu - Cemal Uşşak - *Kur'ân-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meâli*, s. 17.

⁴⁷² Abdurrahman Abdullahoğlu, *Ayetlerin İniş Sırasına Göre Kuran Çevirisi*, “Yayınevinin Notu”.

1) **Türkçe Kur'anı Kerim:** Osman Nebioğlu'na ait mealde önsöz veya açıklama mahiyetinde herhangi bir ifade yer almamaktadır.⁴⁷³

2) **Kur'an:** İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yaptığı çeviri de önsöz bulunmayanlar arasında sayılabilir.⁴⁷⁴

3) **Kur'ân-ı Kerîm ve Meâl-i Celîlesi:** Abdullah Aydın'a ait bu mealde de önsöz bulunmamaktadır.⁴⁷⁵

4) **Kur'an Meâli:** Yusuf Işıcık'ın kaleme aldığı mealde önsöz bulunmayanlar içerisinde dahil edilebilir. Sadece meal metnini içeren incelediğimiz nüsha başka hiç bir açıklama ihtiva etmemektedir.⁴⁷⁶

4.6. YABANCI DİLDEN TERCÜME EDİLEN MEALLER

Arapça aslından tercüme edilerek yapılan meallerin yanında farklı dillerde telif edilmiş meallerin de Türkçe'ye çeviri yoluyla kazandırıldığını görmekteyiz. Tercümenin tercümesi şeklinde olan bu meallerden bazıları Türk toplumu tarafından kabul görmüş eserlerdir. Özellikle Muhammed Esed'e ait olan Kur'an Mesajı adlı mealin birçok Türkçe mealde daha fazla rağbet gördüğünü söyleyebiliriz. Ayrıca bu meallerde tercüme metodu ve çeviri ile ilgili dilbilimsel önemli açıklamaların bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle bu meallerden bazılarında yer alan çeviri ile ilgili açıklamaları zikretmenin faydalı olacağı kanatindeyiz.

1) **Tefhimu'l-Kur'an Meali:** Mevlana Seyyid Ebu'l-Ala Mevdudi hazırladığı bu mealde kendi tercüme yöntemi ile ilgili bilgiler vererek Kur'an tercümesine yönelik önemli açıklamalar yapmıştır. O lafzi tercüme metodu yerine serbest anlatım tarzını seçtiğini açıkça ifade ederek kelime kelime Kur'an tercümesini yanlış bulmadığını ancak bu yöntemle yapılmış yeterince eser mevcut olduğu için serbest tarzda çeviri yaptığını belirtir.⁴⁷⁷

Müellif lafzi tercümenin bazı olumsuz yönlerinin bulunduğunu da söyler. O bu metodun ifadedeki akıcılığı, dildeki belagatı ve sözdeki etkileyiciliği yok ettiğini, lafzi tercümenin formatı gereği ayetler arası bütünlüğü sağlayamadığını, Kur'an'ın

⁴⁷³ Osman Nebioğlu, *Türkçe Kur'anı Kerim*.

⁴⁷⁴ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Kur'an*.

⁴⁷⁵ Abdullah Aydın, *Kur'ân-ı Kerîm ve Meâl-i Celîlesi*.

⁴⁷⁶ Yusuf Işıcık, *Kur'an Meâli*.

⁴⁷⁷ el-Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, s. 14.

beyan tarzının hitabi olduğunu ve konuşma dili yazı diline döndürülmez ise bütün ibarenin bağlantısız hale geleceğini bu konuda lafzi tercümenin yetersiz kaldığını belirtir. Serbest metodu da lafzi tercümedeki eksiklikleri telafi edebileceğini düşündüğü için seçtiğini ifade eder. Üslupta tercüme havasının olmamasına dikkat ettiğini söyleyerek serbest metodu da Kur'an'ın kendi ibaresi ne kadar izin veriyorsa o ölçüde kullanabildiğini dile getirir.⁴⁷⁸

Kur'an'ı yanlış okumanın sakıncaları, Kur'an'ın ana fikri, Mekke ve Medine dönemleri gibi konularda da önemli bilgiler veren müellifin⁴⁷⁹ çeviri metodunu açıkça zikrettiği görülmektedir. O sırf bereket ve saadet elde etmek amacıyla tercüme yapmanın vakti boşa harcamak olduğunu söyler.⁴⁸⁰

Eseri Urduca'dan Türkçe'ye kazandıran mütercim ise onun Kur'an'ı ayet ayet tercüme etmek yerine belirli bir konuyla ilgili ayetleri paragraf halinde bir arada siyak ve sibakından koparmadan tercüme ettiğini söyleyerek onun bu metodu bu güne kadar kullanan belki de ilk kişi olduğunu belirtir. Bu mealin Tefhimu'l-Kur'an için hazırlanmış tefsiri bir meal olduğunu da açıklamalarına ekler.⁴⁸¹

2) Aziz Kur'an: Muhammed Hamidullah tarafından hazırlanan mealin giriş bölümünde önemli bilgiler yer almaktadır. Müellif Kur'an'ın yazarı, vahiy, üslubu, içeriği, hayat anlayışı, yazılması, dilbilgisi, kıraat farklılıkları, nasih-mesuh meselesi, Kur'an ve Hadis, Hz Peygamberin hayatı ve Kur'an tarihi gibi mevzularda bilgiler verir.⁴⁸²

O Kur'an'ın Arapça yazılan ilk kitap olduğunu ve o dönemden beri Arapça'nın kelime hazinesinin, yazım biçiminin ve dilbilgisinin uygulamada değişmediğini ifade eder. Dilbilgisi ve dil kullanımıyla ilgili Kur'an'dan örnekler de verir.⁴⁸³

Eserde çeşitli dillerde hazırlanmış Kur'an tercümelerinin yer aldığı bir bölüm de bulunmaktadır. Müellif burada Avrupa dillerine yapılmış Kur'an çevirilerini liste

⁴⁷⁸ el-Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, s. 14 - 17.

⁴⁷⁹ el-Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, s. 19- 18.

⁴⁸⁰ el-Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, s. 13.

⁴⁸¹ el-Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an Meali*, s. 10, 11.

⁴⁸² Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 17 – 81.

⁴⁸³ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 64 – 71.

halinde verir. Bu liste Türkçe çevirileri de içerir.⁴⁸⁴ Bu eser incelediğimiz mealler arasında bu özelliğe sahip tek eserdir.

O tercüme ile ilgili bazı açıklamalara Kur'an'ın dil kullanımını örnekler üzerinden anlattığı kısımda yer vermiştir. Ancak onun çeviri konusunu ayrıca ele almadığı görülmektedir.⁴⁸⁵

Eserin yayın kurulu imzalı sunuş kısmında çeviri sorunlarına ve Kur'an çevirisine kuramsal açıdan değinildiği görülmektedir. Müellif hakkında dilci olmamasına rağmen dört dili kitap yazabilecek seviyede bilmesi ve yapılan çevirileri derinlemesine incelemesi onu dil üzerinde önemle durmaya teşvik ettiği ifade edilmektedir. Mevcut mealleri hazırlayan müelliflerin iyi niyetli olmalarına rağmen dilbilimsel anlamda çeviri sorunlarının farkında olmadıkları belirtilmektedir. Meallerin önemli bir kısmının ise bazı özgün meallerden çoğaltılarak hazırlandığı söylenmektedir.⁴⁸⁶

Bu bölümde eser söcüğü sözcüğüne/harfi harfine çeviri olarak tanımlanmıştır. Her sözcüğün tek bir sözcükle karşılandığı, deyimler ve mecazların eşdeğerlileri yerine temel anlamın karşılığı olan sözcüklerle çevrildiği, edat ve zamir gibi dil öğelerinin de eksiksiz tercüme edildiği ve aynı ayet içindeki kişi ve zaman değişikliklerinin meale yansıtıldığı ifade edilmektedir.⁴⁸⁷

3) *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*: Muhammed Esed tarafından İngilizce hazırlanan bu eserde müellif Kur'an ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. O mevcut meallerin pek çoğunun müslümanlar tarafından yapılsın yapılmasın Kur'an'ı farklı dini ve psikolojik iklimlerde yaşayan insanların aklına ve kalbine yaklaştıramadığını, onun gerçek derinliğini ve hikmetini bütünüyle yansıtamadığını ifade eder. Mütercimlerin dili akademik yolla öğrendiklerini, bu durumda ana dili Arapça olan bir kişi kadar derinliğine dile hakim olamadıklarını ve bu şekilde yapılan tercümelerin metnin lafzi karşılığı olduğu için metnin deruni anlamını

⁴⁸⁴ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 82 – 142.

⁴⁸⁵ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 64 – 71.

⁴⁸⁶ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 11 – 6, 12.

⁴⁸⁷ Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an*, s. 12, 13.

yansıtamadığını söyler. Ona göre Arapça'ya ne kadar hakim olunursa olunsun dilin ruhu ancak onunla yaşamakla kazanılır.⁴⁸⁸

O Kur'an'ın anlamı ile dilblimsel cephesinin ayrılmaz bir bütün olduğunu, Kur'an'ın edebi özelliklerinin onu eşsiz ve tercüme edilemez kıldığını ifade eder.⁴⁸⁹

Müellif Kur'an'ı tercüme ederken kavramların ilk dönemdeki anlamlarının dikkate alınması gerektiğini ve sonraki dönemlerde kazandıkları anlamlar ve kurumsallaşmış manaları ile kelimeleri tercüme etmenin yanlış olacağını belirtir.⁴⁹⁰ Bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getirir.

Kısaca Kur'an'ın başka bir dilde gerçekten anlaşılır kılınması isteniyorsa, Kur'an mesajı, daha sonraki islami gelişmelerin kavramsal imajlarıyla zihinleri henüz bulanmamış insanlar için taşıdığı anlama mümkün olduğu kadar yakın bir anlam verecek şekilde çevrilmelidir. İşte, çalışmam boyunca beni yönlendiren temel ilke bu olmuştur.⁴⁹¹

O Kur'an'ı tercüme ederken mütercimın göz önünde bulundurması gereken hususlardan birinin de Kur'an'ın icaz'ı olduğunu, vecizlik gereği lafızda açıkça bulunmayan düşünce ve bağlantıların parantez içi eklemelerle gösterilmesi gerektiğini belirtir. Ona göre bu yapılmadığı takdirde Arapça ifade tercüme edilmekle anlamını kaybeder ve çeviri metin bir kelimeler yığını haline gelir.⁴⁹²

Müellif Kur'an'da bulunan Kur'an ve sure dışındaki her kavramı tercüme ettiğini, Kur'an'ın bir bütün olarak görülmesi ve saf tarihsel bir bakış açısıyla ele alınmaması gerektiğini, klasik müfessirlerin ve Arap filologların eserlerine müracat ettiğini, güncelliğini yitirmiş eski ifade tarzını kullanmaktan kaçındığını, Kur'an kavramlarını modern deyimlere çevirmekte bir zaruret görmediğini ifade eder. O klasik eserleri dikkate almadan hazırlanan bir mealin başarıya ulaşma şansının olmadığını söyler.⁴⁹³

⁴⁸⁸ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXII – XXV.

⁴⁸⁹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXV.

⁴⁹⁰ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXV.

⁴⁹¹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXVI.

⁴⁹² Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXV.

⁴⁹³ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXVI, XXII.

Müellif çalışmasını ömür boyu süren incelemelerin ve Arabistan’da harcadığı yılların bir ürünü olarak takdim eder.⁴⁹⁴

Müellifin tercüme ve dilbilim ile ilgili önemli bilgiler verdiği görülmektedir. Kur’an çevirisini de bu açıdan değerlendirerek değerli düşünceler ürettiğini söyleyebiliriz. Şüphesiz ortaya çıkan mealde de bu birikimin büyük payı olduğu açıktır.

Eserin Türkçe çevirisinin önsözünde de çeviri ve dil hakkında dilbilimsel açıklamalar yer almaktadır.⁴⁹⁵

⁴⁹⁴ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XXIV.

⁴⁹⁵ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı Meal-Tefsir*, s. XII – XX.

SONUÇ

Kur'an'ın anlaşılması sürecinde meallerin önemli bir yeri vardır. Evrensel bir hitap olan Kur'an bütün insanlara seslenmektedir. Ancak muhatap aldığı herkes Kur'an'ın dilini bilmemektedir. Mealler onu anlamak isteyen fakat Arapça bilmeyen okura Kur'an'ı tanıma ve anlama imkanı sunmaktadırlar. Ayrıca müslümanların dini inancının şekillenmesinde etkin olmaktadır.

Kur'an'ı tercüme etme faaliyetleri ilk dönemlerden itibaren yapıldıysa da özellikle Türkçe meal hazırlama girişimlerinin Tanzimat'la birlikte yeni bir mecrada devam ettiği II. Meşrutiyet'ten sonra hızlandığı ve günümüze kadar da azımsanmayacak sayıda meal telif edildiği görülmektedir. Bunun yanında çeviribilim de çevirinin kuramsal boyutu, problemleri ve çözüm yolları ile ilgili bir hayli ilerleme kaydetmiştir. Çevirinin kelimeleri eşleştirmekten öte karmaşık bir etkinlik olduğu söylenmektedir. Aynı zamanda bir Kur'an çevirisi olan meallerin çeviribilimin verilerinden yararlanarak hazırlanıp hazırlanmadığı önem arz etmektedir. Bizde çalışmamızda meallerin önsözlerindeki açıklamalardan hareketle Tanzimat'tan günümüze yayınlanmış Kur'an çevirilerinin çeviribilimden ne ölçüde yararlanarak hazırlandıklarını görmeye çalıştık. Eserimizde yüz civarında mealı inceledik. Mütercimlerin çeviriye yönelik açıklamalarını kendi ifadelerinden vererek onların dilbilim ve çeviribilime yönelik düşüncelerini, meal hazırlarken bir metot takip edip etmediklerini, ettilerse hangi metodu esas aldıklarını, karşılaştıkları problemleri ve çözüm yollarını göstermeyi amaçladık.

İncelediğimiz yüz civarında mealin çoğunda çeviri kuramlarına yer verilmediğini gördük. Sadece dört mealde çeviribilim kuramları ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Konuyla ilgili ilk bilgi Salih Akdemir'in hazırladığı mealin önsözünde bulunmaktadır. Bu meallerden birinde sadece eşdeğerlilik konusuna değinildiğini de belirtmeliyiz. Buradan hareketle mütercimlerin büyük çoğunluğunun dilbilim ve çeviribilimin kuramsal yönü ile bu bilim dallarının tartışmalarından fazla haberdar olmadıkları görülmektedir. Çünkü mütercimlerin zihinsel arka planlarının yansıdığını düşündüğümüz önsözlerde yabancı dilden tercüme edilenler ile Türkçe

telif edilmiş beş altı meal hariç dilbilimsel ve çeviribilimsel ifadelere pek fazla rastlayamadığımızı söylemeliyiz.

Kur'an çevirisinde uygulanan klasik denilebilecek bazı çeviri metotları ile ilgili bütüncül diyebileceğimiz açıklamalar üç mealde yer almaktadır. Ancak bu metotların Batılı anlamda çeviribilimsel bir kuram olarak değerlendirilemeyeceğini söyleyebiliriz. Bu meallerden ilki bir tefsir olsa da Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın eseridir. O edebi eserlerde uygulanabilecek tek yöntem olarak gördüğü tanziri tercüme üzerinde durmuştur. Ancak bu yöntemle de Kur'an'ın tercüme edilemeyeceğini söylemiştir. O Kur'an tercümesi konusunda detaylı bir şekilde duran ilk müellif sayılabilir. Ayrıca uygulanacak çeviri yöntemi açısından metinleri sınıflandırmıştır ki bu tavrın çeviribilimsel bir yaklaşım olduğunu belirtmeliyiz.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın tefsiri kendinden sonraki mealleri etkileyen kuvvetli bir eser olmasına rağmen çeviri ile ilgili açıklamaları etkilediği eserlere pek yansımamıştır. Çünkü meallerde çeviri metotları ile ilgili açıklamaların pek fazla yer almadığı görülmektedir. Onun açıklamaları Kur'an tercümesine bakış açısının döneminin tartışmalarından daha geniş bir perspektifte olduğunu göstermektedir.

Bazı meallerde çeviri problemlerinden ve bunların çözümlerinden bahsedildiği görülmektedir. Bu meallerde harfi çeviri, manayı esas aldık gibi ifadeler geçse de çeviri ve Kur'an tercümesi konusunun ayrıca ele alınmadığı ve meseleye bütüncül yaklaşılmadığı görülmektedir. Otuz civarında mealde açıklamalar bu şekildedir. On altı mealde de çeviri konusuna veya çeviri problemlerine çok kısa değinilmiştir.

Bazı meallerde müellife ait önsöz bulunmakla birlikte çeviri konusuna hiç yer verilmediği görülmektedir. İncelediğimiz meallerin yirmi üçünde Kur'an ile ilgili genel bilgiler verilmiş ve mütercimin zihninde Kur'an kelimesi hangi düşünceleri çağırıyororsa onlarla ilgili bir takım izahlarda bulunulmuştur.

On mealde mütercime ait önsöz bulunmamaktadır. Bunlarda eseri neşre hazırlayanların ya da yayınevlerinin açıklamaları yer almaktadır. Üç mealde de mütercimler kapak sayfalarında bir iki cümle ile açıklama yapmışlardır. Bunlardan birinde yer alan açıklamanın mütercime ait olup olmadığı da net değildir. Dört

mealde de hiçbir açıklama yer almamaktadır. Bu meallerin doğrudan meal metnine girdikleri görülmektedir. Sonuç olarak kırk mealde çeviri konusuna yer verilmemiştir.

Yabancı dillerden tercüme edilen üç adet mealde dilbilimsel açıklamaların daha fazla bilgi ihtiva eder nitelikte olduklarını söyleyebiliriz. Türkçe meallerde yer alan ifadeler birkaçı hariç tutulursa bu meallere göre daha yüzeysel kalmaktadır.

İncelediklerimiz arasında otuzun üstünde meal akademisyen müellifler tarafından hazırlanmıştır. Bunlardan çoğu ilahiyat alanında ihtisas sahibi kimselerdir. Çok azı ise Kur'an'a ilgi duyan bilim adamlarıdır. Ancak içlerinden birkaç tanesi hariç büyük çoğunluğun çeviri ve çeviri kuramlarına değinmedikleri görülmektedir.

İlmi meal diyebileceğimiz Kur'an'ın pozitif bilimlerin terminolojisi ile yorumlanarak hazırlanan ilk çeviri Mehmet Akçay tarafından yapılmıştır.

Meal hazırlayan müelliflerin erkek olduklarını belirtmeliyiz. Ancak Medine Balcı ise 1991 yılında hazırladığı meal ile ilk kadın Kur'an mütercimi sayılabilir.

Kur'an-ı Kerim çok derin ve zengin manalar içeren edebi sanatların en mükemmel örneklerinin yer aldığı bir kitaptır. Dolayısıyla onun tercümesi çok zor ve meşakkatli bir uğraştır. Kur'an'ın tercüme edilip edilemeyeceği meselesi Cumhuriyet döneminde çokça tartışılmış bir konudur. Bu tartışmalar meallere Kur'an'ın tercümesinin imkansızlığı şeklinde değil hakkıyla başka dillere çevrilip çevrilemeyeceği şeklinde yansımıştır. Meallerin büyük çoğunluğunda Kur'an'ın birebir, eksiksiz tercüme edilemeyeceği vurgulanmış ve bu nedenle Kur'an çevirileri için anlamın eksik anlatımı olan meal kelimesinin kullanılması uygun görülmüştür.

Diller arasında birçok açıdan birebir eşleştirme yapılamadığı için çeviri yaparken üslupta ve anlamda bazı kayıplar meydana gelmektedir. Çeviribilim ve dilbilimce vurgulanan bu gerçek edebi eserlerde daha çok kendini göstermektedir. Kur'an'da üstün edebi niteliklere sahip Allah kelamı bir eser olduğu için onda da tercüme yaparken aktarılamayan unsurların diğer edebi eserlerden daha fazla olacağı açıktır. Ancak meallerde bu konuyla ilgili yapılan açıklamaların dilbilimsel olmadığı görülmekte mütercimlerin ifadelerinde bunun aksini destekleyecek bir veri bulunmamaktadır. Onlar tercüme edilememesinin sebeplerini Kur'an'ın Allah kelamı, edebi ve mucizevi olması gibi niteliklerine bağlamaktadırlar. Bu konuda bir

ilk olarak Mehmet Nuri Yılmaz mealinde hiçbir tercümenin aslın yerini tutmayacağını filologların dilinden ifade etmiştir.

Meallerde kaynak metne bağlı kalındığı ifade edilmektedir. Ancak bu ifadeyi mütercimlerin çeviri kuramları açısından bir değerlendirmesi olarak görmek zordur. Çünkü ilgili meallerde bu ifadenin çeviribilimin kaynak metin merkezli çeviri kuramından hareketle söylendiğini destekler nitelikte başka bir açıklama bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu noktadan yola çıkarak mütercimin mealini çeviribilimin ışığında hazırladığını veya onun dilbilimsel ve çeviribilimsel anlamda zihni bir alt yapıya sahip olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır .

Çeviri metnin üreticisi konumunda olan mütercimin Kur'an'ı nasıl anladığı da önemli bir husustur. Zira Kur'an'ın anlaşılması meselesi ile ilgili çokça tartışmaların yapıldığı bu alanda mütercimin Kur'an'ı nasıl anladığı ve anladığının ifadesi olan meal açısından da belirleyici olmaktadır. Söz gelimi bir ifadeyi farklı anlayan iki mütercimin mealleri de farklı olacaktır. Konu ile ilgili açıklama yapan mütercimlerin daha çok muteber addedilen tefsir kitaplarına müracaat ettikleri görülmektedir. Bu durumu eleştiren Mustafa Öztürk mealinde belli bir mezhebe bağlı müfessirlerle kendini sınırlamadığını belirtir.

Meallerde parantez kullanımı üzerinde durulan bir konudur. İlk olarak Yaşar Nuri Öztürk 1994'te yayınlanan mealinde parantez kullanmadığını dile getirmiştir. Ondan sonra hazırlanan meallerde mütercimlerin parantez kullanmamaya gayret ettikleri görülmektedir. Bunun yanında Ahmet Ağırakça ve M. Beşir Eryarsoy 1995'te hazırladıkları mealde parantezlerle ilgili olarak okurdan şikayet aldıklarını söylemektedirler. Yaşar Nuri Öztürk parantez yerine “/” işareti kullandığını belirtmektedir. Muhammed Esed ise Kur'an'ın icaz özelliği sebebiyle özlü ve etkin şekilde ifade etmek için metinde bulunmayan anlamların parantezlerle mütercim tarafından mealde belirtilmesi gerektiğini söyler. Ona göre bu ihmal edilir de düşünce bağlantıları verilmez ise meal metninde aynı bağlantılar kurulamayacağı için ayetler tercüme edilmekle anlamını kaybederek kelime yığını haline gelirler. Mahmut Ustaosmanoğlu riyasetinde hazırlanan mealde ise parantezsiz mealin mümkün olamayacağı söylenmiştir. Onlar bu düşüncelerini Kur'an'ın haziflerle dolu bir kitap olması ile desteklemeye çalışmışlardır. Aslında bu durum Kur'an'ın ifade

yapısı ile alakalı görülmektedir. Söz gelimi Arapça zamirlerin çok kullanıldığı bir dil Kur'an'ın da bu özelliği taşıdığı ifade edilmektedir. Bir mütercim Kur'andaki zamirleri açıkça ifade etmeden kullandığı zaman okurun anlayamayacağını düşünerek parantez içinde açıkça ifade etme yoluna gitmektedir. Bazı mütercimler zamir yerine zaminin merciiini açıkça yazarak parantez kullanımını gerekli görmemektedirler. Benzer bir durum çok anlamlı ifadelerde de geçerlidir. Bazı mütercimler çok anlamlı ifadelerle karşılaştıklarında kuvvetli gördükleri anlamı öne alıp diğer anlamları parantez içinde ya da “/” işareti ile vermektedirler. Ancak bazıları ise tercih kullanıp ifadenin anlamlarından sadece birini vererek parantez veya benzeri işaretler kullanmaya gerek duymamaktadırlar.

Birçok mütercim mealleri zor anlaşıldığı ve dilinin güncel olmadığı konusunda eleştirerek meal hazırlama ihtiyacı hissettiklerini dile getirmişlerdir. Kırka yakın mealde mütercimler açıkça sade ve anlaşılır bir dil kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak sade bir dil düşüncesi ile edebi sanatlardan arındırılmış basit bir dil kastediliyorsa Arap edebiyatının zirvesinde, edebi açıdan üstün nitelikli olduğu ifade edilen Kur'an'ın böyle sade bir dil ile tercümesinin nasıl mümkün olacağı düşündürücü bir husustur. Diğer yandan bir dilin edebi olması anlaşılır olmasına mani de değildir. Pekala bir metin hem edebi hem de gayet iyi anlaşılır olabilir. Bunun yanında bir metin sade olur ancak anlaşılabilir. Yani sade bir dil anlaşılır bir dilin ölçüsü değildir. Kullanılan dil sadeliğin yanında yapısal olarak da o dilin kurallarına ve kullanımına uygun olmalıdır.

Cumhuriyet döneminde çokça tartışılan ve meallerde de yer alan Kur'an çevirilerinin Kur'an'ın yerine geçip geçmeyeceği meselesi üzerinde son zamanlarda fazla durulmadığı görülmektedir. Mütercimler meallerinde bu mesele üzerinde fazla durmadan bir iki cümle ile düşüncelerini aktarmaktadırlar. Aynı şekilde de Kur'an'ı tercüme etmenin caiz olup olmadığı konusunun da zamanla güncelliğini yitirdiğini söyleyebiliriz.

Edebi eserleri tercümesini zorlaştıran en önemli hususlardan biri de metinde yer alan edebi sanatlardır. Deyimler, teşbihler, mecazi ifadeler, kinayeler ve diğer edebi unsurlar tercümesi zor ifade kalıplarıdır. Kur'an Arap edebiyatında var olan edebi sanatların en mükemmel örneklerini barındıran bir kitaptır. Mütercimlerin çoğu

edebi sanatları tercüme ederken ne gibi sorunlarla karşılaştıklarını ve bu sorunları nasıl çözdüklerini dile getirmemişlerdir.

Mütercimlerin önsözde mealleri hakkında bilgi vermelerinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Meallerde çeviri hakkında ve mealin nasıl hazırlandığı konusundan bahseden bir önsöz bulunması mealleri objektif bir şekilde değerlendirmek için dayanak sağlayacaktır. Çünkü mütercimin bu konudaki açıklamalarından hareketle mealler eleştirilecek ve onun amaçlarını ne kadar gerçekleştirip gerçekleştirmediğine bakılacaktır. Çeviri yaparken hangi çeviri kuramını esas aldığı ve kuramını yeterince uygulayıp uygulamadığı üzerinde durulacaktır. Bu şekilde meal eleştirileri olabildiğince subjektiflikten kurtulmuş olacaktır. Yapılan eleştiriler de mütercimin uyguladığı yöntemin kendisi ve yetersizlikleri ile ilgili olacak bu durumun da Kur'an çevirisi ile ilgili kuramsal alanın gelişmesine olumlu yönde etki edeceği kanaatindeyiz.

Günümüze kadar Kur'an çevirilerinde takip edilmiş olan harfi, tefsiri, manevi tercüme gibi metotların her biri kendine göre onun anlamını veya edebi özelliklerini aktarma konusunda yetersiz kaldıkları bilinmektedir. Kur'an'ın harfi tercüme yöntemiyle başarılı bir şekilde çevrilemeyeceği mütercimler tarafından da ifade edilmektedir. Onun harfi harfine birebir tercümesi de zaten imkansızdır. Bu nedenle mütercim meal hazırlanırken bu metotları kullanacaksa ya yerine göre birkaçını kullanmalı ya da kendi çözüm yollarını üretmelidir.

Mevcut meallerde kötü ve bozuk bir Türkçe kullanıldığı söylenerek bu mealler mütercimler tarafından eleştirilmektedir. Bu nedenle hazırlanan meallerin anlaşılır veya sade olmasının yanında Türkçe'nin kullanımına ve gramer yapısına uygun olmasına da dikkat edilmelidir. Ayrıca mealde kullanılan dilin olabildiğince ileri düzeyde ve edebi olması için çaba sarfedilmelidir. Bunu yaparken de anlaşılmaz bir üslup kullanmaktan kaçınılmalı ve kaçınmaya çalışılmalıdır. Diğer bir ifadeyle okurun zevk alarak rahat okuyabileceği bir meal metni oluşturmaya gayret gösterilmelidir.

Kur'an tercüme edilirken dilbilim ve çeviribilimin verilerinden de yararlanılması gerektiği kaçınılmazdır. Bu bilim dallarının gelişmeleri mütercimler tarafından takip edilmeli, sunduğu çözümler Kur'an çevirisinde de kullanılmalıdır.

Meal hazırlanırken Kur'an dilbilim ve çeviribilim açısından da iyice çözümlendikten sonra nasıl bir çeviri yapılacağına karar verilerek bir tercüme yöntemi belirlendikten sonra çeviri faaliyetine girişilmelidir.

Kur'an beşer kaynaklı bir kitap olmasa da sonuçta onun tercümesi de bir çeviri faaliyetidir. Bu itibarla çeviribilim tarafından ortaya konan kuramlardan ve diğer pratik uygulamalardan olabildiğince yararlanılmalıdır. Bu şekilde takınılacak bilimsel bir tavrın Kur'an tercümelerinin ve meallerin düzeyini yükselteceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ABDULLAHOĞLU, Abdurrahman. **Ayetlerin İniş Sırasına Göre Kur'an Çevirisi**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- AĞIRAKÇA, Ahmet. M. Beşir ERYARSOY, **Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali**, Buruc Yayınları, 2. bs., Aralık 1997.
- **Kur'ân-ı Kerim ve Nüzûl Sebepli Türkçe Meali (Anlamı)**, Fikir Yayınları, İstanbul, 1987
- AKÇAY, Mehmet. **Yüce Kur'an Türkçe Çevirisi**, trs.
- AKDEMİR, Salih. **Son Çağrı Kur'ân**, Ankara Okulu Yayınları, 1.bs, Ankara, Mart 2004.
- AKDOĞAN, Ahmet Dursun. **Kur'an-ı Kerim Meali**, 1.bs., İstanbul, Eylül 2006.
- el-AKK, Halid Abdurrahman. **Usulu't-Tefsîr ve Kavâiduhu**, Daru'n-Nefâis, 2. Baskı, Beyrut, 1986.
- AKSAN Doğan, Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, TDK Yayınları, 4. bs., Ankara, 2007,
- AKTAŞ, Hamdi. **Kur'ân-ı Kerim Meâl ve Kelime Meâli**, İpek Dağıtım, trs.
- ALEVÎ Alimleri Heyeti – Dabbetü'l-Arz Profesör 1400. **Ehlibeyt Muhiblerine Kelam-ı Kadim - Kur'ân-ı Hakim ve Öz Türkçe Meali**, Ayyıldız Yayınları, Ankara, 1995.
- ALTUNTAŞ, Halil. Muzaffer ŞAHİN, **Kur'an-ı Kerim Meali**, Diyanet İşleri Başkanlığı, 12. bs., Ankara, 2006.
- ARKIN Kitabevi, **Kur'an**, İstanbul, 1957
- ARSLAN, Ali. **Kur'an-ı Kerim Meali**, Okusan Yayıncılık, İstanbul, trs.
- ATALAY, Adil Ali (VAKİDOLU). **Kur'ân-ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti**, Can Yayınları, 1.bs., İstanbul, Şubat 2007.
- ATALAY, Besim. **Kur'an Tercümesi - Tanrı Kitabı**, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş., 1962.
- ATASOY, İhsan. **Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali**, Sebat Yayınevi, İstanbul, 2008.
- ATASOY, İhsan. Ümit ŞİMŞEK, Mehmet PAKSU ve Cemal UŞŞAK, **Kur'an-ı Kerimin Açıklamalı Türkçe Meali**, Nesil Basım Yayın, Ekim 2003.
- ATAY, Hüseyin. **Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı**, Sek Yayınları, Ankara, 1995.
- ATAY Hüseyin. Yaşar KUTLUAY, **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meâl)**, DİB, Ankara, 1961
- ATEŞ, Süleyman. **Kur'an-ı Kerîm Meâli**, Yüksel Matbası, İstanbul, 1974.

- AYDAR, Hidayet. **Kur'ân-ı Kerim'in Tercümesi Mes'elesi**, Kur'an Okulu Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1996.
- AYDIN, Abdullah. **Kur'ân-ı Kerim ve Meâl-i Celîlesi**, 1979.
- AYINTABÎ, Mehmet Efendi, **Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri – Tibyan Tefsiri**, çev: Süleyman Fahir, Bütün Kitabevi, İstanbul, 1956
- BALCI, Medine. **Kur'an-ı Kerim Meal ve Kelime Meali**, Ebrar Yayınları, İstanbul, 1991.
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı. **Kur'an**, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik Ticaret. A.Ş., Ankara, 1957.
- BAYRAKLI, Bayraktar. **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Meali**, Bayraklı Yayınları, 1.bs., İstanbul, 2007.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi. **Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlîsi**, Bilmen Basım ve Yayınevi, Ankara, 1962.
- BULAÇ, Ali. **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük)**, Pınar Yayınları, İstanbul, 1983
- BURHAN Yayınevi, **Kur'an**, 1961.
- CERRAHOĞLU, İsmail, Tefsir Usulü, AÜİF Yayınları, Ankara, 1976.
- CUNBUR, Müjgân. **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercüme ve Tefsirleri**, DİB'den Ayırbasım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1962.
- ÇAKIR, Mehmet. **Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi**, trs.
- ÇAM, Nusret. **Şiir Diliyle Kur'anı Kerim Meali**, Ankara, 2002.
- ÇANTAY, Hasan Basri. **Kur'ân-ı Hakim ve Meâl-i Kerim**, İsmail Akgün Matbası, 1952.
- ÇİLOĞLU, Rıza. **Tanrı Buyruğu OKU "Kur'an" Nazım Çeviri**, Oku Yayınevi, 1.bs., İstanbul, 1987.
- DAVUDOĞLU, Ahmed. **Kur'ânı Kerim ve İzahlı Meâli**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1993.
- DİDİN, Hacı Ahmet. **Kur'an-ı Kerim Türkçe Kelime Meali Renkli Kur'an Lugatı ve İlaveli İrab Klavuzu**, Rayiha Yayıncılık, Ankara, Ocak 2006.
- DOĞRUL, Ömer Rıza. **Tanrı Buyruğu: Kur'an-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri**, Ahmet Halit Kitabevi, 1934.
- DÖNDÜREN, Hamdi. **Evrensel Çağrı Kur'ân-ı Kerim (Yüce Meal ve Tefsir)**, Çelik Yayınevi, İstanbul, 2005.
- DUMLU, Ömer. Hüseyin ELMALI, **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)**, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı, trs.
- DURMUŞ, Zülfikar. **Kur'ân'ın Türkçe Tercüme ve Tefsiri "Aziz Kur'ân ve İnsanlığa Son Çağrı Örneği"**, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2007.
- ELİAÇIK, R. İhsan. **Yaşayan Kur'an Türkçe Meal**, İnşa Yayınları, İstanbul, trs.
- ERGİN, Osman Nuri, **Türk Maarif Tarihi**, İstanbul 1977.

- ERUZ, F. Sâkine. **Çeviriden Çeviribilime (Yüzyılımız Penceresinden Çeviribilimsel Gelişmelere Bir Bakış)**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2003.
- ESED, Muhammed. **Kur'an Mesajı : Meal – Tefsir**, çev: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, 5. bs., İstanbul, Eylül 2002.
- FEYİZLİ, Hasan Tahsin. **Feyzü'l-Furkan-Kur'ân-ı Kerim Meali**, Server İletişim, 4. bs., İstanbul, 2006.
- GÖKTÜRK Akşit, **Çeviri: Dillerin Dili**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, , 2006.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. **Kur'ân-ı Kerim ve Meali**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1958.
- GÜLLE, Sıtkı. **Kelime Anlamlı Kur'ân-ı Kerîm Meâli**, Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999.
- GÜMÜŞ, Sadreddin. Yakup ÇİÇEK ve Muhsin DEMİRCİ, **Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli (Türkçe Anlamı)**, trs.
- HAMİDULLAH, Muhammed. Macit Yaşaroğlu, Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tercüme Bibliyografyası, , Fransızcadan çev: Mehmet Sait Mutlu, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1965,
- , **Aziz Kur'an**, çev: Abdülaziz Hatip ve Mahmut Kanık, Beyan Yayınları, İstanbul, Kasım 2000.
- , Hz Peygamberin, Altı Orjinal Diplomatik Mektubu, çev: Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990.
- HİZMETLİ, Mustafa. **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı**, Araştırma Yayınları, 10.bs, Ankara, Ekim 2005.
- IRMAK Sadi, **Kutsal Kur'ân Türkçe Meâli**, Akşam Matbası, İstanbul, 1962.
- İŞİCİK, Yusuf. **Kur'an Meali**, Konya İlahiyat Derneği Yayınları, 1.bs., Konya, 20 Eylül 2008.
- İSLAMOĞLU, Mustafa. **Hayat kitabı Kur'an Gerekçeli Meal – Tefsir**, Düşün Yayıncılık, 2.bs., Ağustos 2008.
- İSMAİL Ferruh Efendi, **Kur'an-ı Kerim ve Meali, Mevakib Tefsiri**, çev: Süleyman Fahir, Bütün Kitabevi, İstanbul, 1959.
- , Tefsir-i Mevakib, Bahriye Matbası, İstanbul, 1323(h).
- İZMİRLİ, İsmail Hakkı. **Kur'anı Kerim ve Türkçe Anlamı (Ma'âni-i Kur'an)**, Eren Yayınları, İstanbul, 1977.
- KANDEMİR, Mehmet Yaşar. Halit ZAVALSIZ ve Ümit ŞİMŞEK, **Ayet ve Hadislerle Açıklamalı Kur'anı Kerim Meali**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1.bs., İstanbul, 2010.
- KARAKAYA, Hasan. Kadir KABAKÇI, Mehmet SÜSLÜ, Kerim AYTEKİN ve Kenan SEYİTHANOĞLU, **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali**, Çağ Yayınları, İstanbul, trs.

- KAZICI, Ziya. Necip TAYLAN, **Kur'an-ı Kerim Meâli Türkçe Anlamı**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1993.
- KOÇAOĞLU, Sami. **Apaçık Kur'an ve Türkçe Hikmetli Meali**, 2. bs., Ağustos 2010.
- KESKİÖĞLU, Osman. **Nuzûlünden Günümüze Kur'an-ı Kerim Bilgileri**, TDV, Ankara, 1982.
- KIZILBAĞ, Güngör **Kur'an-ı Kerim Türkçe Çevirisi**, Evrensel Yüksek Adalet Kurumu Yayınları, trs.
- KOÇYİĞİT, Talat. **Kur'an-ı Kerim Meali**, Hüner Yayınevi, Konya, Ocak 2006
- KOÇYİĞİT, Talât. İsmail CERRAHOĞLU, **Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri**, DİB, 3. bs., Ankara, 1990.
- KUNTMAM, Orhan. **Kur'ân-ı Kerim - Açıklamalı Meal ve Ek Çalışmalar**, 1. bs, Ankara, 2002
- KURULTAY, Turgay. **Dün ve Bugün Çeviri Dizisi, Kitap 1**, Kent Basımevi, Haziran 1985.
- MANAZ, Abdullah. **Konularına ve Geliş Sırasına Göre Geliş Sebepleriyle Birlikte Kronolojik Türkçe Kur'an**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.bs, İstanbul, Ağustos 2008.
- MARDİN, Ömer Fevzi. **Kur'ân-ı Kerîm Tefsirli ve Fihristli Türkçesi**, İlahiyat Kültür Telifleri Basım ve Yayım Derneği, 2. Basım, İstanbul, 1976.
- MEVDUDİ, Ebü'l-Ala. **Tefhimu'l-Kur'an Meali**, çev:Durmuş Bulgur, Yediveren Kitap, 1. bs., Konya, Aralık 2003.
- MUSTAFA Sabri Efendi, **Kur'an Tercümesi Meselesi**, çev: Süleyman Çelik, Bedir Yatınları, İstanbul, 1993.
- MUTLU, İsmail. Şaban DÖĞEN, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1994.
- NİDA, Eugene A. **Dilbilim Üzerine Tartışmalar**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2003.
- NOYAN, Bedri. **Kur'ân-ı Kerim(Türkçe-Şiir)**, Ardıç Yayınları, 1.bs, 1997.
- OKAT Yayınevi, **Kur'an**, 1961.
- OKUTAN, Ahmet. **Kur'an-ı Kerim'in Konularına Göre Ayrılmış Türkçe Anlamı**, Arif Bolat Kitabevi, İstanbul, trs.
- ORHAN, Burhan. **Kur'ân-ı Kerim Meali (Açıklamalı)**, Kitsan, İstanbul, trs.
- OSMAN Raşid Efendi, **Tercemeli Kur'anı Kerim**, Marif Kütüphanesi, İstanbul 1927.
- ÖNGÜT, Ömer. **Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meal-i Alisi**, Hakikat Yayıncılık, 1.bs., İstanbul, 1998.

- ÖZEK, Ali. Hayreddin KARAMAN, Ali TURGUT, Mustafa ÇAĞRICI, İbrahim Kafi DÖNMEZ ve Sadreddin GÜMÜŞ, **Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli**, Marmara Üniversitesi İFAV, 2.bs., İstanbul, 1985.
- ÖZSEVİM, İsmet. **Konularına Göre Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali**, 2006.
- ÖZTÜRK, Mustafa. **Kur'an-ı Kerim Meali**, Otto Yayınları, 1.bs., Ankara, Ocak 2008.
- ÖZTÜRK, Yaşar Nuri. **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali**, Yeni Boyut Yayınları, 96. bs., İstanbul, 1999.
- PARLAK, Salih. **Kur'ân-ı Kerim : Meal -Tefsir Denemesi**, 2001 Yayınları, 1.bs., İstanbul, Ekim 2001.
- PARLIYAN, Abdullah. **Kur'an-ı Kerim ve Özlü Tefsir - Tefsirlerin Özü**, trs.
- PAMUK, Arif. Rahmi SERİN, **Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali**, Pamuk Yayıncılık, İstanbul, trs.
- PEKER, Hüseyin. **Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meali**, 1.bs., Samsun, 2009.
- PİRİŞ, Şaban. **Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Anlamı**, İlkbahar Yayınları, İstanbul, 2000.
- RİFAT, Mehmet. **Çeviri Seçkisi I-Çeviriyi Düşünenler**, Dünya Yayınları, I. bs., 2003,
- , **Çeviri(Bilim) Nedir? Başkasının Bakışı**, Dünya Kitapları, I. bs, Ocak 2004.
- SADAK, Bekir. **Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı**, Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, 2.bs, İstanbul, 2009.
- SAĞ, Mustafa. **Evrensel Çağrı Kur-an Meali**, 1.bs., İstanbul, Nisan 2006.
- SAĞMAN, Ali Rıza. **Lafzan ve Mealen Kur'ân-ı Hakim'in Tercemesi**, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1980.
- SAĞLAM, Bahaeddin. **Kur'ânı Kerim ve Açıklamalı Meâli**, Tebliğ Yayınları, İstanbul, 1995.
- SAİD, Cemil. **Kur'ân-ı Kerim Tercemesi - Türkçe Kur'an-ı Kerim**, Cihan Kütüphanesi, 1925.
- SAVORY, Theodore. **Tercüme Sanatı**, çev: Hamit Dereli, M.E.B., İstanbul, 1994.
- es-SERAHSÎ, Muhammed b. Ahmed. **Kitabu'l- Mebsut**, Daru'l-Marife, Beyrut, trs.
- SEVİNÇGÜL, Ömer. **Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali**, Timaş Yayınları, 1.bs., İstanbul, Ekim 2005.
- S.T., **Kur'anı Kerim Tercemesi-Türkçe Mushaf-ı Şerif**, Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, 1927
- , **Terceme-i Şerife-Türkçe Kur'anı Kerim**, Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, 1926.
- ŞENER, Abdulkadir. M. Cemal SOFUOĞLU ve Mustafa YILDIRIM, **Yüce Kur'ân ve Açıklamalı- Yorumlu Meali**, Türkiye Diyanet Vakfı, İzmir, 2008.

- ŞEYH, Muhsin-i Fani. **Nuru'l-Beyan Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemesi**, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1921.
- ŞİMŞEK, Ümit. **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli**, Zafer Yayınları, 1.bs, 2004.
- TAHA, Aziz. Kemal ÇELİK, **Kur'an-ı Kerim Türkçe Çeviri**, Araştırma Yayınları, 2.bs., Ankara, Nisan 2006.
- TAŞKIN, Ali Rıza (Hikmet). **Kur'an Bize Ne Diyor?**, Madve Yayınları, 3.bs, İstanbul, 1997.
- TEKİN, Ahmet. **Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru, Kur'an ile İlgili Genel Bilgiler Kelime ve Konu İndeksi Eki**, Kelam Yayınları, İstanbul, 2003.
- TEVFİK, Süleyman. **Türkçe Kura'an-ı Kerim**, Marif Kütüphanesi, İstanbul 1926.
- TÜRKMEN, Sadık. **İniş Sırasına Göre Kur'an : Aklın ve Bilimin Işığında Kur'an'ın Türkçe Çevirisi**, Türksad21 Yayıncılık, 2.bs., İstanbul, Haziran 2009.
- TOPTAŞ, Mahmut. **Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali**, Cantas Yayınları, trs.
- TÜZÜNER, Abdullah Atıf. **Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali**, İstanbul, 1970
- USTAOSMANOĞLU, Mahmut. **Kur'an-ı Mecid ve Tefsirli Meal-i Alisi**, Yasin Yayınevi, İstanbul, 2007.
- ÜNAL, Ali. **Allah Kelamı Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Defne Yayınları, İstanbul, 2007.
- VARDAR, Berke. **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2. bs., İstanbul, 2007
- , **Dilbilim Yazıları**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2001,
- YAVUZ, Ali Fikri. **Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi**, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1982.
- YAZICI, Mine. **Çeviribilime Giriş**, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2001.
- YILDIRIM, Suat. **Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli**, Feza Gazetecilik A.Ş., trs.
- YILDIZ, Mustafa. **Son Mesaj Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali**, İşrak Yayınları, 1.bs., Aralık 2007
- YILDIZLI, Hayri. **Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye Çevirisi**, Bilgi & İletişim Yayınları, 4. bs., Balıkesir 2008.
- YILMAZ, Mehmet Nuri. **Kur'an-ı Kerîm ve Meâli**, Moro Yayıncılık, 2. bs., Ankara, 2000.
- YÜKSEL, Edip. **MESAJ- Kur'an Çevirisi**, Ozan Yayıncılık, 2000.
- ez-ZEHEBÎ, Muhammed Huseyn. **et-Tefsîr ve'l-Müfessirûn**, Mektebetu Vehbe, Kahire, trs.

MAKALELER

- AKDEMİR, Salih. “Kur’an Çevirilerinde Dikkate Alınmayan Önemli Bir Üslup Özelliği Üzerine”, **İslamiyat**, C. 5, S. 1, ss. 143-161, 2002.
- ATALAY, Orhan. “Kur’an’ın Başka Dillere Çevrilmesi Ekseninde Ortaya Çıkan Tartışmaların Tarihsel Arka Plânı”, **Kur’an Meâlleri Sempozyumu**, DİB Yayınları, Ankara, s 29-44, 2007.
- ATEŞMAN, Ender. “Kültürel Farklardan Kaynaklanan Çeviri Sorunları ve Çözüm Önerileri”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 18, S. 2, ss. 29-35, 2001.
- BOZTAŞ, İsmail. “Çeviri, Çevirmen Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, ss.55-65, Aralık 1993.
- TOSUN Cengiz, “Dil Zenginliği, Yozlaşma ve Türkçe”, **Journal of Language and Linguistic Studies**, Vol.1, No.2, October, 2005.
- CÜNDİOĞLU, Dücan. “Matbu Türkçe Kur’an Çevirileri ve Kur’an Çevirilerinde Yöntem Sorunu”, **2. Kuran Sepozumu**, Bilgi Vakfı, 1. bs., ss. 157 – 237, Ankara, 1996.
- ENİS, İbrahim. “Kutsal Metinlerin Tercümesi”, çev: Celaleddin Divlekçi, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 49, s. 2, Ankara, 2008, ss. 399 – 413. Ayrıbasım, Ankara, 2009.
- ERADAM, Yusuf . “Nasıl Çevirsemde Kuramsızlığı Kuramlaştırsam?”, **Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Ankara, S. 1, 1991, ss 63 – 75.
- DEMİREZEN, Mehmet, “Çeviride Kayıplar Sorunu”, **Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi**, Ankara, S. 1, 1991, ss. 115 – 128.
- DURMUŞ, Zülfikar. “Dilbilim Açısından Meallere Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C. 10, Sayı 1, ss. 7-37, 2010.
- , “Mustafa Öztürk’ün ‘Kur’an-ı Kerim Meali’ İsimli Eserinin Analizi”, **İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Bahar 2010/ 1(1), ss. 79-100.
- ÖZSOY, Ömer. “Çeviri Kuramı Açısından Kur’an Çevirisi”, **2. Kur’an Sempozyumu**,(4-5 Kasım 1995), ss. 253 – 270, Ankara, 1996.
- SAGMAN, Ali Rıza, “Kur’an - Mahiyeti - Başka Dile Çevrilmesi”, Nşr: Dücan Cündioğlu, **İslamiyât**, C. 1, S. 2, Nisan-Haziran, ss. 99-124, 1998.
- ÜŞENMEZ, Emek. “Türkçe İlk Kur’an Tercümesi ve Tercümedeki İslami Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine”, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, S. 1, ss. 89-99, 2006.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Mehmet YÜKSEL

Doğum Yeri : Sütçüler/Isparta

Doğum Yılı : 1981

Medeni Hali : Evli

İş Durumu : Memur

Eğitim Durumu

Lise : Gaziosmanpaşa İmam-Hatip Lisesi 1996 - 1999

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2000-2004

Yüksek Lisans : SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü 2009-2011

Yabancı Diller : İngilizce ve Arapça (Orta Düzey)

Çalışmalar

İcma'ya Delaleti Açısından Nisa Suresinin 115. Ayeti (Yüksek Lisans Semineri)